અમદાવાદ—શ્રી [illegible] પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં શા. [illegible] છાપ્યું

રાસ—સારની અનુક્રમણિકા.

બીજો અધિકાર

॥ ॐ ऐँ नमः ॥ उदय अधिक महिमा घणो श्री मनमोहन पास। सासय स्वयल आणंद करू सुखसंप
द वंछ वास॥१॥ नयर वरहानपुर मंमणो मरतिहां वरमोदा प्रणमुं श्री निजचित्त धरी हरख धरी
प्रमोद॥२॥ अरीया गणगय सत्र निवर्तु जिन चोवीस। भारत खेत्र करसाख्यता। विहरमान वलीवीस॥३॥
करम षपी सुगति वस्या सिद्ध सिद्ध अनंत। ते अरिहंत सिध्याशर्या। अनंत ज्ञान गुणवंत॥४॥ गुण छत्रीस इ
निरमला मोहरूआ अनूप। आचारज नित वंदीइ। कलिकाले जिनरूप॥५॥ सकल सूत्र सिद्धांतनो स
लहइ मर्म वर सार। वाचक गुण पचवीस सिउ आर धुं सुखकार॥६॥ अढीय दीप मांहि मुनि आतो
स्यइ जेह। वर्त्तमान पति वंदीय सत्तावीस गुण गेह॥७॥ त्रिविध वचन वितिआलीइ जे षोजंगउपगार
साधु सुखि नित नेसुणा त्रिवसु सुखनो दातार॥८॥ प्रवचन नी अधिकारिणी ब्रासनिसो हति जेह समरी सा
चित सारदा सकल सिद्धि उणगेह॥९॥ ढाल॥ राग सारंग॥ ढाल फागनी॥ देवता दानव मानव
वेतर ज्योतिषी जेहरा। हुं स्तूं पणि ते आराधना सुर कारी होइ नेह रे॥१०॥ सज्जन दुरजण बिहु जणा जेहनो
एक सभाविरे। विरहस यो गिजाणको आपे हुंस्सभावरे॥११॥ कवितानवपल्लवकरर हेद बाहे सिद्ध से
नरे। इस्यादिक जेक विजना मुज सिउ भर यो मन रहे रे॥१२॥ नवविधि मंत्र विद्यावली हायो मुज वसनारेगा
यन रगि गाय यो एह त्रव सुवनरे॥१३॥ वीर शासन पट्टावली पह्को सुधर्मा सामि रे। बीजा जंबू जाणीइ
वरसके वली अविरा मरे॥१४॥ प्रभव सामि त्रीजा नमो चोथो सिज्जभव सूरि रे। पाचम इ पाटि यशोभद्र। छठइ स

ग्रंथकार कवि दर्शनविजयजीએ સં. ૧૬૭૯માં પોતાના હાથે લખેલી પ્રતિના પ્રથમ પત્રનો ફોટો.

પ્રસ્તાવના.

પ્રાચીન જૈન રાસાઓ ઇતિહાસમાં કેટલું મહત્ત્વનું સ્થાન ભોગવે છે, એ સંબંધી પૂજ્યપાદ પરમ ગુરૂ આચાર્ય શ્રીવિજયધર્મસૂરીશ્વરજી મહારાજે ઐતિહાસિકરાસસંગ્રહ ભા૦ ૧ ના પ્રસ્તાવનામાં બહુ સારી રીતે સમજાવ્યું છે, એટલે તે સંબંધી અહિં કહેવાની કંઇ આવશ્યક્તા નથી આ રાસ-વિજયતિલકસૂરિરાસ-પણ ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ ઘણો ઉપયોગી રાસ હોવાથીજ 'ઐતિહાસિકરાસસંગ્રહના ચોથા ભાગ' તરીકે બહાર પાડવો ઉચિત ધાર્યો છે

જ્યહિં વખતે આ રાસ મ્હારા જોવામાં આવ્યો, તે વખતે આ રાસનો વર્ણિત વિષય જોઇ તે છપાવવો કે કેમ ? એ સંબંધી 'હા' 'ના' નું માનસિક યુદ્ધ ઘણો વખત ચાલ્યું હતું છેવટે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ આની અત્યુપયોગિતા જણાયાથી 'હા' નીજ જીત થઇ

રાસાન્તર્ગત વિષય સંબંધી નિરીક્ષણ જુદું લખવામાં આવેલું છે, એટલે તે સંબંધી આ પ્રસ્તાવનામાં ઉલ્લેખ કરવાની કંઇ જરૂર નથી. આ પ્રસ્તાવનામાં જ્યહિં કંઇ કહેવાનું છે, તે કેવળ કવિ-રાસકાર કવિ-સંબંધીજ છે

રાસના કર્ત્તા કવિ દર્શનવિજયજીએ, આ રાસની અંતમાં આપેલા પોતાના પરિચય ઉપરથી જણાય છે કે-તેઓ રાજવિમલવાચકના શિષ્ય મુનિવિજય ઉપાધ્યાયના શિષ્ય થતા હતા આ રાજવિમલ તે છે, કે જ્હેઓ હીરવિજયસૂરિ (હીરહર્ષ) અને ધર્મસાગરજીની સાથેજ દક્ષિણમાં ન્યાયશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવાને ગયા હતા કવિ દર્શનવિજયજીની કવિત્વશક્તિ જાણવાને માટે આ રાસ ઉપયોગી છે, તેમ ત્હેમનો બનાવેલો 'પ્રેમલાલચ્છીરાસ' પણ અતીવ ઉપયોગી છે, આ રાસ (પ્રેમલાલચ્છીરાસ) ત્હેમણે સં ૧૬૮૯ માં બનાવ્યો હતો અને તે દેવચંદ લાલભાઇપુસ્તકોદ્ધારફંડ તરફથી **आनंद काव्य-महोदधि** મૌક્તિક ૧ લામાં બહાર પડયો છે કવિની આ બે પ્રસિદ્ધ કૃતિઓ સિવાય અન્ય કોઇ કૃતિઓ જાણવામાં આવી નથી અને તેથી કવિનો આથી વધારે-ત્હેમનું ગામ-નામ-માત-પિતા વિગેરે સંબંધી-પરિચય આપવાને અસમર્થ નિવડ્યો છું

પ્રસ્તુત રાસ-વિજયતિલકસૂરિ રાસ-કવિએ બે અધિકારમાં વિભક્ત કર્યો

છે અને તે બન્ને અધિકારો જુદા જુદા સમયમાં પૂરા કર્યા છે. પહેલો ભાગ સં. ૧૧૭૯ ના આસો વદિ ૮ મે પૂરો કર્યો છે. જ્યારે બીજો અધિકાર સં. ૧૧૮૦ ના પોષ સુદિ [illegible] પૂરો કર્યો છે. એટલે બન્ને અધિકારો પૂરા કરવામાં ચાર વર્ષનું અંતર પડ્યું છે. તેમ જ્યાં પ્રથમ બન્ને અધિકારોની સંકલના જોતાં જેઓએ તેથી જાણીતા થયેલા છે.

આ ગ્રંથ, શ્રાવ એલ્જ પ્રતિ ઉપરથી, કે જે શ્રીઅદીનગરમાંથી પ્રાપ્ત થઈ હતી, સંશોધન કરવામાં આવ્યો છે. પરન્તુ જે પ્રતિ ઉપરથી સંશોધન કરવામાં આવ્યો છે તે પ્રતિમાં ખાસ એક વિશેષતા છે કે જે વિશેષ સ્વાધ્યાય પ્રાપ્ત થાય છે. આ વિશેષતા એ છે કે—આ પ્રત ખુદ ગ્રંથકાર શ્રીમ હર્ષનંદિગણિએ પોતે લખેલી છે. અને તેથીજ આ પ્રતિના પ્રમાણ પર્યાય રૂપે પણ આ સાથે ઉદ્ધરણ ઉચિત ધારવામાં આવ્યું છે.

અહિં એક ખુલાસો કરવો સમુચિત સમજુ છું. યદ્યપિ આ ગ્રંથ (આ એક ભાગ) ને છપાવવાનું કાર્ય લગભગ ચાર વર્ષ ઉપર શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. પરન્તુ આનું કામ શ્રી ધર્મ તે કાળધર્મને સુરીશ્વર અને ઉપાધ્યાય કામ કાજ પાપવાથી અને તે અભિપ્રાયમિક પ્રસંગે પૂરો કરવામાં અને પ્રકાર બાકામાં લાગ્યો સમય જવાથી આ ગ્રંથનું કામ આટલી વાર લાગી. અને તેથી આ ગ્રંથની પ્રતીક્ષા કરી રહેનારાઓની રૂચનાને અનુકૂળ પૂર્ણ કરી શકાય નહિ તે માટે દિલગીર છું. પરન્તુ તેમ છતાં પણ ગ્રંથના વિષયની સાથે સંબંધ રાખનાર અને ના સાધનોના નિરીક્ષણ પૂર્વક આ ગ્રંથ પ્રકાર પાડે તેથી વાચકોને સંતોષજનક નિવડશે, એવી ઉમેદ રાખું છું.

એક બીજી વાત—આ ગ્રંથનો વિષય પરસ્પરના વિવાદનો વિષય છે અને તેથી આ પુસ્તકમાં કોઈપણ એ કે વ્યક્તિઓ પ્રત્યે જે કાંઈ શબ્દો તો ઉપયોગ થયો છે તે મૂળ લેખકના શબ્દોને આધીનજ થયેલો છે. અન્યથા તેનો આશય ક્યાં ઉપર નહિ. એવું અમારી સમજણ ભાવનાને નહિ જણાય.

આ ગ્રંથનું સંશોધન માત્ર એકજ પ્રતિ ઉપરથી કરવામાં આવ્યું છે. તેથી સંપૂર્ણ કાળજીથી સંશોધન કરવા છતાં કોઈ સ્થળે ભૂલો કે દૃષ્ટિદોષ રહી ગયેલી જોઈ શકાય. તેથી બીજી કોઈ ભૂલ રહેલી જણાય, તો તે સુધારીને વાંચવાની વાચકોને ભલામણ કરું છું.

આ ગ્રંથ તે પ્રતિમાશતકની બૃહદ્વૃત્તિ ઉપાધ્યાયજી શ્રી હર્ષનંદિગણિજી મહારા-

જનો અંતઃકરણ પૂર્વક ઉપકાર માનવો નહિ જ ભૂલું કે—જહેઓએ હમેશાંની માફક આ પુસ્તકના સંપાદન કાર્યમાં પણ તમામ પ્રકારના ઐતિહાસિક સાધનો પૂરાં પાડી આપી મને ઉપકૃત કર્યો છે

પ્રાન્તે—લીંબડી ભંડારના કાર્યવાહકોને અને તે લેખકોને પણ ધન્ય-વાદ આપી આ વક્તવ્યને અહિં જ સમાપ્ત કરૂં છું કે—જહેમના ભંડારની પ્રતિયો અને લેખો મને આ રાસને સંશોધન કરવામાં ઉપયોગી થયાં છે

ધૂલિયા—(ખાનદેશ)
ભાદરવા સુ. ૧૫, વીર સં. ૨૪૪૭ } વિદ્યાવિજય.

परमगुरुश्रीविजयधर्मसूरिभ्यो नमः ।

નિરીક્ષણ.

ઉપક્રમ.

આ ગ્રંથનુ નિરીક્ષણ લખવાનુ કાર્ય જેટલુ જરૂરનુ છે તેમ કઠિન પણ છે જરૂરનુ એટલા માટે કે—યદ્યપિ નામથી તો આ પુસ્તક એક રાસરૂપે—એક આચાર્યના જીવનચરિત્ર રૂપેજ છે, પરન્તુ વસ્તુત વિક્રમની સત્તરમી શતાબ્દિના પ્રારભકાલથી લઈ સત્તરમી શતાબ્દિની આખર સુધીનો જૈનસમાજની સ્થિતિને પ્રદર્શિત કરનારો આખા ખાસો ઇતિહાસજ છે એટલે જેહે ગ્રંથ લગભગ એક સૈકાનો ઇતિહાસ પૂરો પાડતો હોય, એ ગ્રંથને માટે સ્વતત્ર નિરીક્ષણ લખવાની આવશ્યક્તા હોયજ કઠિન એટલા માટે કે—આ ગ્રંથમા વર્ણિત ઇતિહાસ, રાજાઓના જીવન-મરણની તિથિઓ કે લડાઇઓનાં વર્ણનો પૂરાં પાડતો નથી આમા છે શાસનપ્રભાવક ગીતાર્થ અને વિદ્વાન્ મહાપુરૂષોનાં ચરિત્રો, આમાં છે શાસ્ત્રના ગહન વિષયોની ચર્ચાઓ અને આમા છે ન કલ્પી શકાય એવી ધાર્મિક ઝનૂનતાની ભાજગડો અત મ્હારા જેવો એક અલ્પજ્ઞ માણસ, સેકડો વર્ષ ઉપર તે પૂજ્ય પુરૂષોદ્વારા બનેલા બનાવોનુ યથાતથ્ય નિષ્કર્ષ કેમ કાઢી શકે ? છતા પણ, આવા ઐતિહાસિક પુસ્તકનુ સમ્પાદન કાર્ય, સમ્પાદકના નિરીક્ષણ વિના અપૂર્ણ નહિ રહેવુ જોઇએ, એટલા માટે આ નિરીક્ષણ લખવાનુ કાર્ય હાથ ધર્યું છે, પરન્તુ સાથે સાથે એટનુ સ્પષ્ટ કરીશ કે—જેહે પૂજ્ય પુરૂષોના નામો પ્રસ્તુત પુસ્તકમા અંકિત થયેલા છે, તે તમામ પ્રત્યે સમાન પૂજ્ય બુદ્ધિ ધારણ કરીનેજ મારા ક્ષયોપશમ પ્રમાણે અને વિષયને લગતાં પ્રાપ્ત થયેલાં સાધનો ઉપર દૃષ્ટિપાત કરીનેજ હાથ ધરેલુ કાર્ય પૂરૂ કરીશ

સમય.

સમય સમયનુ કાર્ય કર્યે જાય છે તેમ ભવિષ્યમાં કેવો સમય આવશે ? જનતાને કેવા સયોગોમાંથી પસાર થવુ પડશે, એની પણ મનુષ્ય જાતિને ખબર પડતી નથી ચોક્કસ વર્ષો પહેલા હિન્દુ-મુસલમાનો, અરે-હિન્દુ અને

એમનો આપસમાં વિખવાદ અને ઉછરતું વેર શમતાં હતાં, ત્યારે આજે એકમ-
તાનો ભાવ પ્રસાર થયો છે અને એવા પરસ્પરિક સંબંધો અને વૈશ્વ વિશ-
ાળતાની દૃષ્ટિ ખૂલી છે. ભવિષ્યમાં પણ એ જ સમય આવશે, એને માટે અત્યાર-
થી કોઈ પણ ભાખ્ય કંઈ પણ કહેવાને સમર્થ નથી. આમ જ રીતે કોઈ સમય
સ્વતંત્રતાની ઉદ્ઘોષણા કરે છે તો કોઈ સમય [illegible] પર [illegible] પુસ્તકની પર્યે
પાડે છે. કોઈ સમય સમભાવને પાઠ શીખવે છે, તો કોઈ સમય એ ભાવનાઓનું
ખેડ વિધાન કરે છે. જે સમયનું આ પુસ્તકમાં અમિએ વર્ણન કર્યું છે તે સમય
વસ્તુતઃ એ ભાવનાઓનો અને અત્યંત સ્વતંત્રતાનો હતો. એમ અમિએ તો કંઈ
એવું નથી. ઘણું ઉભેરીને અમિએ કે તે ધાર્મિક અસ્તિત્વનો પણ સમય હતો.
એક બીજા સમ્પ્રદાય, આચારને પોતપોતાના વાડામાં વર્ષ આચારનો આલાપ-
અને તે નિમિત્તે એક બીજા સમુદાયો ઉપર વાક્પ્રહારો વરસાવ આજ
સમયમાં વરસાવતા હતા અને તેમ કરીને ધાર્મિક લાગણીઓના આવેશમાં
આત્મવિસ્મૃત બુદ્ધિ રીતે વર્તતા હતા. આ વીશમી સદીના નવયુવક
તે સત્તરમી સદીના સમયને જુએ તેવો અભ્યાસ હોય, પણ આ એમાં તેને
એક કલ્પનાશીલ સમય ગણતા અચકાય પણ સત્ય તો નિશ્ચિત તો નહીં જ બનતો.
એક વિદ્વાનનું કથન છે અને તે અનુભવ સિદ્ધ છે કે—નિરીક્ષણના દરિયામાં ઉન્નતિ
છે. તે સમયમાં જે કંઈ બનાવ બન્યા, અને તેને આજે જે કંઈ લખ્યું તે
ભવિષ્ય પ્રજાને માટે ઉપયોગી નિવડ્યું નહિં તો તે પછીના સમયમાં ભાવની-
ઓને સમજવાની શી સ્થિતિ થાત ? તેની ભિન્ન-ભિન્નતાની સીમા કેટલી આગળ
વધી હત એની કને ખબર છે ? તેઓ અંતુ સમયને એક [illegible] કરીને સમય
માગી તે સત્તરમી [illegible] કર્યો અને અનેકવાર ઉભા હોય, આપણ
કિં ચિ કરવાને તૈયાર થતા હોય, તેઓ આ વીસમીસદીની વર્તમાન પરિસ્થિતિ
ઉપર પણ ખૂબ [illegible] કરશે, તો તેમને જણાશે કે—જે અજ્ઞાનને તેઓ
સ્વતંત્રતાનો—અધિકારવાદ માને [illegible] હોવાની ઉદ્ઘોષણા કરે છે તે
અજ્ઞાનતા પણ અધિકારવાદ માને [illegible] શું એ પ્રશ્નનો નથી થતો ?
કહેવાની મતલબ કે કોઈ પણ સમયના બનાવ આપણી દૃષ્ટિએ આપણને ગમે
તેવા લાગતા હોય, પરન્તુ તેની સત્યતાની કે કિંચિત્ કરવાની કંઈ આવશ્યકતા
નથી. ભવિષ્યમાં તેનું કેવું પરિણામ આવશે, કોની શી ખબર છે ! પુસ્તકમાં
ફક્ત જે કંઈ [illegible] રહેલો હોય છે તેને આજનાનું કે સમયનું
મર્મ અનુભવની શક્તિથી જણાવવું છે.

રાસ નાયકો

યદ્યપિ રાસનાયક તરીકે રાસના નામ સાથે વિજયતિલકસૂરિનુ નામ કવિએ જોડ્યુ છે, પરન્તુ રાસનો વિષય તપાસતાં રાસનાયક તરીકે એકલા વિજયતિલકસૂરિજ નથી રહ્યા, પરન્તુ તે શતાબ્દિના બીજા મહાન્ પુરૂષો પણ ખાસ નાયક તરીકેજ જોડાયા છે, એ સ્પષ્ટ જોવાય છે બલ્કે ખરી રીતે કહીએ તો વિજયતિલકસૂરિને ગૌણતા મળી ગઈ છે મ્હારી દૃષ્ટિએ રાસનાયક તરીકે ચોક્કસ વ્યક્તિ કે વ્યક્તિઓ નહિ, પણ એ **પક્ષોજ** છે **વિજયપક્ષ** અને **સાગરપક્ષ** ચર્ચિત વિષયની શરૂઆતમા વિજયપક્ષનુ નાયકપણુ ગચ્છાધિરાજ **શ્રીવિજયદાનસૂરિએ** લીધેલુ છે, જ્યારે **સાગરપક્ષનુ** નાયકપણુ લીધું છે ઉપાધ્યાય શ્રીધર્મસાગરજીએ તે પછી એક તરફ ગચ્છનાયક જગદ્ગુરૂ શ્રી હીરવિજયસૂરિ અને બીજી તરફ ઉપાધ્યાય ધર્મસાગરજી હતા આ બન્નેના સ્વર્ગવાસ પછી એક તરફ ગચ્છનાયક વિજયસેનસૂરિ અને બીજી તરફ ઉપાધ્યાય નેમિસાગર અને ભક્તિસાગરજી હતા આમ સમયના વ્હેવા સાથે એક પછી એક વ્યક્તિઓએ પોતપોતાના પક્ષનુ સમર્થન કરવાને કમરો કસી હતી તેમ છતા પણ સમુદાયતો એકનો એકજ લાંબાકાળ સુધી કાયમ રહ્યો હતો એટલે કે ગચ્છનાયકની આજ્ઞાઓ તો બધાએ-સાગર-વિજય બન્ને-માનતા હતા પરન્તુ જ્યારે વિજયદેવસૂરિને ગચ્છનાયક તરીકે નહિ માની કેટલાક ઉપાધ્યાયોએ વિજયતિલકસૂરિને ગચ્છપતિ તરીકે સ્થાપન કર્યા, ત્યારથીજ તપાગચ્છનુ વિશાળક્ષેત્ર ખુલ્લી રીતે બે વિભાગોમાં વ્હેચાઇ ગયુ હતુ

વિષય.

યદ્યપિ રાસકાર કવિએ આ રાસ રચવાના પાચ કારણો બતાવ્યા છે, (જૂઓ રાસસાર પૃ ૨) પરન્તુ રાસનો વિષય તપાસતા આખા રાસમાં પ્રધાન વિષય તપાગચ્છમાં પડી ગયેલા બે પક્ષોની ચર્ચાનોજ ઉલ્લેખવામા આવ્યો છે અને તેથી બાકીનાં ચાર કારણો, જે કવિએ બતાવ્યા છે તે, એટલાં બધા તો ગૌણ થઇ ગયા છે કે-આખા રાસમા પ્રારંભથી લઇ છેવટ સુધી ચર્ચાનોજ વિષય ઉપર તરી આવે છે આ ઉપરથી એ ખુલ્લુ થાય છે કે—આ રાસ રચવાનો કવિનો ઇરાદોજ કેવળ તે વખતની આખી ચર્ચા ' અથ ' થી ' ઇતિ ' સુધી લિપિબદ્ધ કરવાનો હોવો જોઇએ જો કે-આવા વિષયો પુસ્તકારૂપે આલેખવા અને તેને પ્રગટ કરવાનુ કેટલાકો પસદ નહિં કરતા હોય, પરન્તુ ઇતિહાસની દૃષ્ટિએ આવા ઇતિહાસો પણ લખવા અને પ્રકટ કરવા, એ ભવિષ્યમા

આપીવાર રૂપ થાય છે. એ આ નમ પરન્તુ રમણીય છે—ને તે આપણી જડે પરિસ્થિતિમાં આવા પ્રતિપક્ષોમાંથી પ્રાપ્ત થાય છે. તે કેવળ એક બીજાની સ્તુતિઓ અને તારીખની ભરમારોમાંથી નથી પ્રાપ્ત થતી. બેશક, એ વાત ખરી છે કે—આવા પ્રતિપક્ષોમાંથી—આવા વિરોધમાંથી મળ વસ્તુ તેજ માલુમ તારથી શકે કે—જેનો પ્રબંધ આપણા વ્યક્ષાન કે દૃષ્ટિપથથી દૂર હોય. પ્રેમ પ્રાને પાછી ઘણી આવા વિષયનું આલેખન કરનાર વાસ્તવ સત્યને ન શોધી શકે એ બનવા જોગ છે. પરન્તુ એટલું તો ખરી સ્પષ્ટ કહું જોઈએ કે—આવા વિષયના પ્રતિપક્ષે પ્રતિભાસ દૃષ્ટિએ જરૂર ઉપયોગી છે.

પ્રકૃતિ અને વિષયને પ્રધાનપદ આપી આ કાવ્યમાં વર્ણવ્યો છે. તે વિષયને એટલો બધો સ્ફુટ કરી બતાવ્યો છે કે—તેના માટે આપણે પ્રેમને દાદ આપવી જ રહી. આપણાં જેવાંજ પ્રસંગ, જેવા મનોભાવો ઉભા થાય છે. તેમાં કઇ કઇ વ્યક્તિઓમાં આમ દીપે ? ક્યાં તે પ્રસંગ બન્યો ? એ બધું બતાવવા ઉપરાંત તે તે પ્રસંગે બનાવ બધું આમ બનવો અને તિથિઓ આપવાની જરૂર જણાઈ હતી નથી. જ્યાં એક માણસ એકદમ ધર્મને માટે મુશ્કેલ ભરી હોય, અને તે, તે ધર્મના પ્રત્યેક શબ્દના પ્રત્યેક બનાવને જોયો છે, એટલુંજ પ્રકૃતિ આ કાવ્યમાં વર્ણવેલા વિષયના સબંધમાં બધું બન્યું હોય, એમ સ્પષ્ટ ભાસ થાય છે. કેટલુંક બનાવને આટલા બધા સ્પષ્ટ આકારમાં કેટલું આલેખી શકો ? આવો બનાવ એટલોજ છે કે—જેવું તે તે બનાવો સ્વયં જોયા હોય તે, આવા સ્વપ્ન જોનારની પાસેથી આધાર રાખવો પડ્યા હોય છે. કવિઓની કલ્પના આશ્ચર્યજનક નથી કે—આ કાવ્યના વર્ણન ખરા ? જ્યોતિર્વિષયનું નામ વગેરે વર્ણન જરૂર જ આવા શીઘ્ર ન જન્મેલાં જ્યુ તે—જ્યાંથી પણ ખરા પ્રસંગોમાં જરૂર દર્શનવિષયક દર્શન કરે છે. તેજ દર્શનવિષયક આ કાવ્યના કર્તા છે અતિ આશ્ચર્ય વર્ણન કરનાર આવું શબ્દ-સ્પષ્ટ રૂપે વર્ણન કરે એમાં કંઈ નવાઈ જેવું નથી.

આ પ્રસંગે એક બાબતનો ખુલાસો કરવો જરૂરનો છે અને તે એ—કાવ્યમાં વર્ણવેલા વિરોધના વિશેષનામ કેટલાંક સ્થળે અતિશયોક્તિ અને કેટલાંક સ્થળે અલંકારિત થયેલું જણાય છે અને તે ઉપરાંત તમામ પ્રસંગ સિવાય બીજા પાત્રો—વિશેષણોનાં ભિન્ન નામથી ઓળખાયને નિયમમાં આવ્યા છે. બીજું કારણ માત્ર એટલું જ છે કે—તેના બહાર જેવો તે ભાવના (વિશ્વ-વ્યાપક) અને ભાવે જેટલું જ છે કે—એક પ્રમાણ જેવો ત્યારે કેટલુંક

તકરારી વિષયનું વર્ણન લખે, ત્હારે તે પોતાના પક્ષનો વિજય પ્રત્યેક પ્રસંગમાં બતાવે, એમાં કંઈ નવાઇ નથી એક તટસ્થ લેખક પાસેથી જે સત્ય આપણે મેળવી શકીએ, તે એક પક્ષકાર પાસેથી નજ મેળવી શકીએ, અને કુદરતીનિયમ પ્રમાણે તેનું એ કર્ત્તવ્ય ક્ષન્તવ્યજ ગણવું જોઇએ હા, જહેઓ તે સમયના ઇતિહાસોમાંથી–તે વર્ણનોમાંથી સત્ય તારવી કાઢવાની જિજ્ઞાસા ધરાવતા હોય, ત્હેમની ફરજ છે કે-ત્હેમણે બન્ને પક્ષકારો તરફથી લખાએલા પુસ્તકો અને મળતા સાધનો પ્રાપ્ત કરી યથાતથ્ય હકીકત મેળવવા અથવા ચોખ્ખો ઇતિહાસ તારવી કાઢવા પ્રયત્ન કરવો જોઇએ

આટલું બાહ્ય અવલોકન કર્યા પછી હવે આપણે રાસાન્તર્ગત વિષયોનું સ્થૂલરીત્યા અવલોકન કરીશું

સાધનો.

રાસાન્તર્ગત વિષયો–બનાવોનું અવલોકન કરવામાં આ રાસ ઉપરાન્ત બીજા પણ કેટલાંક સાધનો પ્રાપ્ત થયાં છે જહેવા કે–નેમિસાગર નિર્વાણ રાસ, રાજસાગરસૂરિ રાસ, પ્રરૂપણા વિચાર પઙ્ક્તિ શલ્યજલ્પવિચાર, બાર બોલનો રાસ, વીરવંશાવલી (જૈનસાહિત્યસંશોધક અંક. ૩ માં પ્રકટ થએલ), દેરવાડાના શિલાલેખો, કલ્પકૌમુદી, પ્રવચનપરીક્ષા, મહાવીરવિજ્ઞપ્તિદ્વાત્રિંશિકા, સર્વજ્ઞશતકબાલાવબોધ, સોહમકુલરત્નપટ્ટાવલી,–વિગેરે ઉપરાન્ત કેટલાંક છૂટક પાનાંઓ, પટ્ટાઓ અને પત્રો પણ મળેલ છે, કે જહે રાસમાં વર્ણવેલા વિષયને સ્પષ્ટ કરવામાં ઘણા ઉપયોગી નિવડેલ છે મ્હારા આ હવે પછીના રાસાન્તર્ગત વિષયોના અવલોકનમાં જહે જહે પ્રસંગના અન્યાન્ય પૂરાવાઓ પ્રાપ્ત થયા છે, તેનો ઉલ્લેખ કરવાની યથાયોગ્ય ચેષ્ટા કરીશ જહેથી કરીને વાચકને તે તે વિષયને સમજવાની સુગમતા થઇ પડે

વિષયાવલોકન.

રાસાન્તર્ગત વિષયોનું–બનાવોનું સ્થૂલરીત્યા અવલોકન કરવામાં સમયના વિભાગો પાડવા વધારે ઉપયોગી થઇ પડશે કારણ કે–તેમ કરવાથી એ સહજ સમજી શકાશે કે–ક્યા અને કોના સમયમાં કેવા બનાવો બનવા પામ્યા હતા

સં. ૧૬૧૬ થી ૨૨.

આ સમયમાં તપાગચ્છના નાયક આચાર્ય વિજયદાનસૂરિ હતા. આ ગચ્છનાયકના વખતમાંજ જૈન સમાજના કમભાગ્યે તપાગચ્છ રૂપી

કલ્પસૂત્રમાં વિજયદાનસૂરિથી વિરુદ્ધ બીજ રોપાયું હતું અને તે બીજ વધી શકાય રે 'વસ્તુસ્વરૂપરાસ' ગ્રંથને નક્કી છે. આ ગ્રંથ ઉપાધ્યાય શ્રીધર્મસાગરજીએ બનાવ્યો હતો એમ સિદ્ધ કરે છે. ઉપાધ્યાય ધર્મસાગરજી તે સમયના અસાધારણ વિદ્વાનો પૈકીના એક હતા. તેઓ વિદ્વાન જ નહિ હતા, પરન્તુ શાસનના પ્રેમી, વીતરાગસૂત્રોના અને ઉત્તમ લેખક પણ હતા. તેમની કૃતિઓ તેમના આ ગુણો ઉપરાન્ત જે ૪૫ નિર્દેશના મતને છે તે તેમનો ઉગ્ર સ્વભાવ અને નિસ્પૃહ છે. ધર્મસાગરજી કોના શિષ્ય હતા ? તે સંબંધી માત્ર એક પ્રમાણ મળ્યું છે અને તે શાન્તિવિજય ઉપાધ્યાયે બનાવેલ પર્યુષ-રામ્યાત્મપરિચાર છે. તેમણે આ ગ્રંથની શરૂઆતમાં એક સ્થળે લખ્યું છે—

" तपागच्छे श्रीविजयदानसूरिराज्ये पं० श्रीधर्मपाशि विशेषाः श्रीविजयदानसूरिपादाब्जा बहुगुणा इति लोकैः बहुमन्यमान-मानाः श्रीधर्मसागरोपाध्याया आसन् ") (हस्तलिखित प्रति पत्र १)

આ ઉપરથી જણાય છે કે—તેઓ પં૦ જીવર્ષિગણિના શિષ્ય હતા. (આ જીવર્ષિગણિ વાચકોની સભામાં પ્રવેશ કરનાર ગણિઅમરગણિના શિષ્ય અને શ્રુતસમુદ્રગણિના સાત શિષ્યો પૈકીના એક હતા.) વિજયદાનસૂરિ ની પાસે તેમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. ઉપરનો ગ્રંથ ઉપાધ્યાય શાન્તિવિજયજીએ ધર્મસાગરજીના વિદ્યાની વિદ્વત્તા લખ્યો છે. ત્યાં પણ ધર્મસાગરજીને પરિચય આપતા તેમણે તેમની વિદ્વત્તાની છાપ ઉપર પડેલી અસર અત્યંત સ્વીકારી છે.

વિજયદાનસૂરિના સમયમાં, આશરે એટલે કે સં. ૧૬૧૬ થી ૧૬૨૨ સુધીમાં જે કાંઈ બનાવ બે બનાવો બન્યા, તે સંક્ષિપ્ત પ્રમાણે આ છે – 'વસ્તુસ્વરૂપરાસ' નું અવતરણ કરવું આગમપાઠના મિત્ર ગ્રંથોને જળમાં બોળી તેની પ્રશંસા કરી, તેમને બહુમાનપૂર્વક અને પાઠ વાંચવા લેવા, વિજયદાનસૂરિએ એક ઘોર જાહેર પાડ્યો. ધર્મસાગરજીએ હવે પછી તેવી પ્રશંસા નહિ કરવાની કબૂલાત આપી, શાન્તિજિન સંબંધી વિજ્ઞપ્તિ કરી રહેલ અને સં. ૧૬૧૬ ના માગશર સુદિ ૧ ના દિવસે આજ્ઞાપત્ર જાહેર પાડ્યું

રામદાર કવિએ ઉપર્યુક્ત ' उत्सूत्रकंदकुद्दाल ' ગ્રંથ ક્યારે પાણીમાં બોળ્યો, તે બતાવેલ નથી, પરન્તુ ઉપાધ્યાય ભાવવિજયજી પોતાના षट्त्रिंश-जल्पविचार માં જણાવે છે કે–તે ગ્રંથ વીસનગરમાં સં. ૧૬૧૯ માં બોળવામાં આવ્યો હતો. કવિ કહે છે કે—આ ગ્રંથ ધર્મસાગરજીએ બનાવ્યો હતો, પરન્તુ તે વાત ઠીક નથી

'આત્માનન્દ પ્રકાશ' ના ૧૫ મા પુસ્તકના ૩–૪ અંકમાં મુનિરાજશ્રી જિનવિજયજીએ ધર્મસાગરજી સંબંધી એક લેખ પ્રકટ કરાવ્યો છે તેમાં તેમણે પોતાને મળેલા પ્રાચીન પાના જોઈને તેની ભાષામાં આપ્યા છે તેમાં એક સ્થળે જણાવ્યું છે કે —

"પછઈ ઉપાધ્યાય શ્રીધર્મસાગરગણિ પાટણ મધ્યે વડીપોસાલનો ભંડાર "સર્વ જોયો, લઘુપોસાળનો ભંડાર જોયો, તે બે ભંડાર મધ્યે વડીપોસાલનો "જૂનો ગ્રંથ 'ઉત્સૂત્રકંદકુદ્દાલ' ગ્રંથ સટીક નીકળ્યો, તે મધ્યે પૂનમિઆ, "ખરતર, આંચલિઆ, સાઢપૂનમિઆ, આગમિઆ એ પાંચનો આમૂલ વૃત્તાંત "નીકળ્યો, એ પાંચનઈ જમાલિ સરિખા નિહ્નવ કહ્યા છઈ, અનઈ તપાગચ્છના "ગુણ વિષઈ ચારિત્ર છઈ ઇત્યાદિક લિખ્યું છઈ, તે નકલ પામ્યાં, તે ગ્રંથ "લિખાની લીધો "

ઉપરના ફકરાથી સ્પષ્ટ જોવાય છે કે— આ ગ્રંથ, ધર્મસાગરજીને પાટણમાં વડીપોસાલ અને લઘુપોસાલના ભંડારો તપાસતાં વડીપોસાલના ભંડારમાંથી પ્રાપ્ત થયો હતો વળી આ ઉપરથી એ પણ જણાય છે કે–આ ગ્રંથમાં પૂનમિયા, ખરતર, આંચલિયા, સાઢપૂનમિયા અને આગમિયા–એ પાંચ ગચ્છોને નિહ્નવ બતાવેલા હતા

ઉપરના બે ભંડારો જોવાનું શું કારણ પડ્યું હતું ? એ પણ ઉપરના ફકરાની પહેલાં જણાવ્યું છે, તે ઉપરથી જણાય છે કે—ખરતરગચ્છીય ઉપાધ્યાય ધનરાજની સાથે ઉપાધ્યાય ધર્મસાગરજીને 'અભયદેવસૂરિ ખરતરગચ્છીય હતા કે નહિં ?' તે સંબંધી વિવાદ થયો હતો અને આ વિવાદને માટેજ તેમણે ઉપર્યુક્ત બે ભંડારો જોયા હતા પરિણામે ધર્મ-સાગરજીએ ૨૧ ગ્રંથોની સાક્ષી 'અભયદેવસૂરિ ખરતરગચ્છીય ન્હોતા, એ બાબતમાં આપી હતી અને વિજયદાનસૂરિની પણ ખાતરી કરી આપી હતી (વધુ માટે જૂઓ 'આત્માનન્દ પ્રકાશ' નો તે અંક પૃ ૮૬ થી ૮૮)

આવીજ રીતે ઉપાધ્યાય આનંદવિજયજીએ પણ 'ષટ્ત્રિંશજ્જલ્પવિચાર' માં લખ્યું છે—

" तेषां [धर्मसागरोपाध्यायानां] पैशुन्य वाक्प्रलापोपे-
क्षया गुरुश्रीविजयदानसूरिभिः 'उत्सूत्रकंदकुद्दाल' नामा
ग्रंथो जलशरणीकृतः । "

આ ઉપરથી પણ જણાય છે કે— ઉત્સૂત્રકંદકુદ્દાલ ગ્રંથ નદીમાં બોળાવ્યો તેમજ બીજામાં આવેલ છે કે જે ગ્રંથને કાંઈ જોઈ નહીં ગચ્છને અનુભવી હતો.

એટલે ધર્મસાગર કૃત આ ગ્રંથ ક્યાં હતો ધર્મસાગરજીને જણાય છે, તે ઠીક નથી. જેથી તેઓએ આ ગ્રંથના લખાણ પ્રમાણે તપગચ્છને ઉપરે આચાર્ય પાલનપુરને નિષેધ નહિ મળ્યું હતું અને તેથીજ તેમને મધ્યસ્થભાવે ની ક્રિયા કરવામાં આવી હતી.

આ પ્રસંગે આપણે ધર્મસાગરજીની ઉત્સૂત્રપ્રરૂપકતા સંબંધમાં અનેક અનુમાન અને પ્રમાણ મળતાં જોઈ શકીએ છીએ. એ તેઓના તે ગ્રંથ ન હતા, તે તેમણે તે ગ્રંથને પાછળથી જોયા છે પણ નહિ અને એવા ગ્રંથો હોય ત્યાં સુધી કે મિથ્યાભિપ્રાય પણ છે નહિ એ દેખીતું છે.

આ ઉત્સૂત્રકંદકુદ્દાલ ગ્રંથની સં ૧૬૮૦ના વૈશાખ વદિ ૨ રવિવારે લખેલી એક પ્રતિ ભાવનગરના મુનિરાજ શ્રી કાન્તિવિજયજીના ભંડારમાં છે તેની પ્રશસ્તિ આ ગ્રંથને માટે એક જોરદાર પ્રમાણનો પ્રકાશ પાડે છે. તેની અંતમાં જે લખ્યું છે તે આ છે—

" ग्रन्थस्योत्सूत्रकंदकुद्दालस्य सर्वथोत्पादितं पाठक(?)मध्यात्
मंत्रः पत्तननगरे पं. श्रीविमलसागरगणि पं. श्रीज्ञानविमलगणि
विमलसागरगणि–विवेकविमलगणिप्रमुखैः धर्मसागरस्य श्री-
पाठीपुस्तकस्थितिपिकरणाद्यस्याविवृकुवस्त्राभितार्थं चेदम् ।—
भारवृर्णो सर्वसंविग्नशिरोमणिश्रीमन्महोपाध्यायश्रीधर्मसागरगणि-
शिष्यरत्नतरंगिणीयान्नि मध्यमे लिपिते बहुवीर्य पिण्डसे

नात्र प्रकरणे प्रकीर्त्तिता इति स्वयमेव प्रलपद्भिः कलहायितमाकलय्य महोपाध्यायश्रीधर्मसागरगणिभिर्व्यचिंत्यय वाग्विलासो दिव्यानुभावादेव प्रादुर्भूतस्ततः ठा सदयवच्छगृहे विनयसागरगणयो जीर्णताडीयपुस्तकभाण्डागारशुद्ध्यर्थं नियोजितास्तैश्च तत्र गत्वा श्रीमहावीरशासनं जयत्विति प्रतिज्ञां कृत्वा च श्रीविजयदानसूरीश्वर-श्रीहीरविजयसूरीश्वरनाम्नी स्मरद्भिः स्वहस्तविन्यासे शासनदेवतार्पितमिव प्रथमत इदममेव पुस्तकमवाप्त, तत एतत्पुस्तकप्रध्वंसनभीत्या खरतरैर्बृहच्छालिकलिंगिकाः प्रेरिताः, तैश्चास्माकीनं पुस्तकमेतत् त्वरितमर्पयत्वन्यथा महती हानिर्भविष्यतीति कलहायितं। ततस्तस्य पश्चादर्पणाय त्वरित स. १६०६ (१६१६) वर्षे आश्विनसितत्रयोदश्यां लिखित। पश्चात् तत्त्वतरंगिण्यामप्येतद्ग्रंथोक्तानुसारेण सभ्याशंकानिराकरणवादः प्रकारान्तरेण विरचितस्तत्प्रकरणकर्त्तृभिरिति विद्वद्वरैरेतद्ग्रंथे वाच्यमाने यत्पुण्य तदेतत्प्रशस्तिलिपिकर्मकर्त्तुः सकलवाचकशेखरमहोपाध्यायश्रीधर्मसागरगणिचरणाम्भोजचञ्चरीकायमाणविवेकविमलस्याप्यनुमोदनाद्भवत्विति भद्रम् ॥ स्तंभतीर्थे संवत् १६८३ वर्षे वैशाख वदि २ रवौ श्रे० लालजीलिखितं ॥

આ પ્રશસ્તિ ઉપરથી જાણવા જેવી આ હકીકતો મળે છે —

૧ उत्सूत्रकदकुद्दालનું બીજું નામ गुरूतत्त्वप्रदीप હતું

૨ उत्सूत्रकन्दकुद्दाल ગ્રંથ ધર્મસાગરજીનો બનાવેલો નહિ, પરન્તુ તે સદયવચ્છ નામના ગૃહસ્થના પ્રાચીન ભંડારમાંથી નિકળ્યો હતો

૩ વિનયસાગરને તે ગ્રંથ પ્રાપ્ત થયો હતો અને તેહની વિમલસાગર, જ્ઞાનવિમલ, વિનયસાગર અને વિવેકવિમલે સં ૧૬૧૬ ના આસો સુ ૧૩ ના દિવસે નકલ કરી લીધી હતી.

આજ રીતે ઉપાધ્યાય ધર્મસાગરજીએ પણ ' [illegible] ' માં લખ્યું છે—

" તેષાં [[illegible]] મૈત્રા [illegible] ... [illegible] 'રત્નાકરાકર [illegible]' નામ ગ્રંથો [illegible] । " —[illegible]

આ ઉપરથી પણ [illegible] — [illegible] નામ કરી [illegible]
[illegible] છે

પ્રશસ્તિમાંથી મળતી ઉપરની માન્યતા 'વસ્તુપાલતેજપાલરાસ' સ... સાથે [illegible] પરી [illegible] વિચાર [illegible] [illegible] માં [illegible] તે [illegible] છે [illegible] પ્રશસ્તિથી [illegible] [illegible] વિજયદેવસૂરિના શિષ્ય ઉપાધ્યાય [illegible] [illegible] શિષ્ય [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] સામગ્રીની પણ આપે છે. [illegible] —

" [illegible] ધર્મસાગર [illegible],
[illegible] તત્ત્વતરંગિણી [illegible]. " ૨૨

[illegible] પણ [illegible] —

" [illegible],
શ્રીવિજયદાનસૂરિ [illegible] ફિરી ફિરી [illegible]. ૨૩
[illegible],
કુમતિકુદ્દાલ ન તત્ત્વતરંગિણી [illegible]. "૨૪

[illegible] તે [illegible] ધર્મસાગરજીએ [illegible] છે [illegible] માંથી [illegible] છે. [illegible] અને તત્ત્વતરંગિણી [illegible] નથી.

વિજયદાનસૂરિના [illegible] ધર્મસાગરજીએ [illegible] [illegible] છે [illegible]

नात्र प्रकरणे प्रकीर्त्तिवा इति स्वयमेव प्रलपद्भिः कलहायितमाकलय्य महोपाध्यायश्रीधर्मसागरगणिभिर्न्यविंत्यय वाग्विलासो विन्यानु- भावादेव प्रादुर्भूतस्तत· ठा सदयवच्छगृहे विनयसागरगणयो -नाहीयपुस्तकमाडागारशुद्धयर्थं नियोजितास्तैश्च तत्र गत्वा "स वत ... जयत्विति प्रविज्ञा कृत्वा च श्रीविजयदानसूरीश्वर- १६२२ थी ५२ ... स्वहस्तविन्यासे शासनदेव-

આ સમય એ હીરવિજયસૂરિના ગચ્છાધિપત્યનો સમય છે. ... વિજયદાનસૂરિના સમયમાં ધર્મસાગરજીની પ્રરૂપણા નિમિત્તે જે ક્લેશનું બી વવાયું હતું, ત્હેનો અંકુરો આ સમયમાં ફૂટ્યો હોય તેવું રાસ ઉપરથી જોવાય છે જો કે વિજયદાનસૂરિએ તે ક્લેશના બીજને દગ્ધ કરવા માટે યથાસાધ્ય પ્રયત્નો કર્યા હતા, અને ત્હેમાં ત્હેમણે પોતાના સમયમાં તો કેટલેક અંશે સફળતા પણ મેળવી હતી, પરંતુ પાછો તે અંકુરો બહાર દેખાવા લાગ્યો હતો પ્રસ્તુત સમયમાં જે બનાવો બન્યા, ત્હેમાં ખાસ ધ્યાન ખેંચનારા આ છે —

૧ પ્રવચનપરીક્ષા ગ્રંથની ઉત્પત્તિ, ૨ હીરવિજયસૂરિએ કાઢેલા બાર બોલ, ૩ ભદુઆ શ્રાવક વિગેરે ૫૦ જણને સંઘ બહાર મૂકવા, ૪ ધર્મસાગરજીએ માગેલો મિચ્છાદુક્કડ અને ૫ ‘સર્વજ્ઞશતક’ ની ઉત્પત્તિ

ઉપર્યુક્ત બનાવોમાં સૌથી પહેલો બનાવ ધર્મસાગરજીએ પ્રવચનપરીક્ષા (સટીક) ગ્રંથ બનાવ્યો તે છે આ ગ્રંથને શાસ્ત્રથી વિરૂદ્ધ બતાવવામાં આવે છે, પરન્તુ સાથે સાથે એમ પણ રાસકાર કહે છે કે—“ ધર્મસાગરજીએ તે ગ્રંથ બનાવી હીરવિજયસૂરિને શોધવા આપ્યો, સૂરિજીએ ચાર ગીતાર્થોને તપાસવા આપ્યો, અને તે ગ્રંથનો પ્રચાર કરવાનો આદેશ પણ સૂરિજીએજ આપ્યો ” પરન્તુ રાસકાર એટલો બચાવ અવશ્ય કરે છે કે “ જે ગીતાર્થોને આ ગ્રંથ શોધવા આપ્યો હતો, તેઓ ધર્મસાગરજીના મળતીયા હતા ત્હેમણે વગર શોધેજ ‘શોધી લીધો’ એમ કહીને સૂરિજીને તે ગ્રંથ આપ્યો હતો ”

આ પ્રસંગે સામાન્યતઃ એવી શંકા ઉપસ્થિત થઇ શકે કે—જ્હેઓને ગ્રંથ શોધવા માટે આપવામાં આવ્યો હતો, તેઓ ધર્મસાગરજીના મળતીયા હતા તો પછી સૂરિજી તેઓને શોધવા આપતેજ કેમ ? પરન્તુ એવું ઘણી વખત બને છે કે— મહાત્મા પુરૂષોના હૃદયો એટલા બધાં નિષ્કપટ અને સહૃદય હોય છે કે—તેઓ

પોતાની સમ્પ્રદાય—પરમ્પરા અત્યારમાં પણ ચૂકે છે અને તેથી જ તેઓ એક-
બીજા સમયમાં પણ વધારે આગ્રહ રાખ્યા નહિ ઉલટું પોતાની ઉપાધ્યાયને
લાભ ગણે તેઓને પણ આપેલ છે. આવું આ પ્રસંગે પણ બન્યું હોય, તો
તેમાં નવાઈ પામવા જેવું કે શંકા કરવા જેવું નથી. આ પ્રસંગે એક બીજી
રચના પણ ઉપસ્થિત થાય છે અને તે એ—કે ધર્મસાગરના ગ્રન્થને
મંજૂરી આપનાર ૪૫ પણ શંકા જેવું હતું, કે તેઓ ગચ્છનાયકને તે ગ્રન્થ
શોધવાની વિનંતિ કેમ કરે?

આ ગ્રન્થની એક પ્રતિ ડેક્કનકોલેજ—પૂનાની લાયબ્રેરીમાં છે તેની
અન્તની પંક્તિઓ ઉપરથી એમ પણ જણાય છે કે—આ ગ્રન્થનું નામ ધર્મ-
સાગરજીએ તો **कुपक्षकौशिकसहस्रकिरण** રાખ્યું હતું પરન્તુ
प्रवचनपरीक्षा એ નામ ખાસ હીરવિજયસૂરિએ આપ્યું હતું તે
પંક્તિઓ આ છે—

"**इति श्रीमत्तपागणनभोनभोमणिश्रीहीरविजयसूरीश्वरशिष्यो-
पाध्यायश्रीधर्मसागरगणिविरचिते कुपक्षकौशिकसहस्रकिरणे श्रीहीर-
विजयसूरिदत्तप्रवचनपरीक्षापरनाम्नि प्रकरणे पार्श्वचन्द्रमतनिराकरण-
नामैकादशो विश्रामः।**"

ગમે તેમ હો, એવી સ્થિતિમાં આ ગ્રન્થ સંબંધી ઉપરની હકીકત અનિ-
શ્ચિત રહે. તે સંબંધી અમે ચોક્કસ કંઈપણ કહેવાને અસમર્થ છીએ.

બીજો બનાવ હીરવિજયસૂરિએ કરેલા આજ્ઞાપત્ર સંબંધી છે. હીરવિ-
જયસૂરિ આગરાની પાસે હતા, તે વખતે ગુજરાતમાં ખરી ખળભળ મચી હતી.
અને તે સમાચાર સૂરિજીના લક્ષમાં આવતાં ગુજરાતમાં આવીને તે ખળભળ
શાન્ત કરવાને માટે આ આજ્ઞાપત્રના બોલે સૂરિજીએ કર્યો હતો, એમ પ્રસંગ-
નું કહે છે. આ બાર બોલ સૂરિજીએ પાટણમાં સં. ૧૬૪૬માં બહાર પાડ્યા
હતા. આ આજ્ઞાપત્રના વાંચવાથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે—તેમાંના ઘણા ખરા બોલો
તો ઉપાધ્યાય ધર્મસાગરજીની પ્રરૂપણાને અટકાવવા માટે જ
હતા. ત્યારબાદ ફરી આ આજ્ઞાપત્ર બાર બોલનું સ્વરૂપ બતાવતો પટો
સં. ૧૬૪૮ના પોષ વદિ ૨ ને શુક્રવારે અમદાવાદમાં આજ્ઞાપત્રરૂપે બહાર પડ્યો
છે—

" આવ્યો સોર ગુરૂ હીરકઇ હીરિ કર્યો વિચાર,
કુમત રૂપ સાયર વલી પામ્યો બહુ વિસ્તાર 31
તર્ણું છતર તારા વલી કાઢઇ મોટા ચ દ,
રવિ આથમતઇ બાપડા માડઇ મોટો ફ દ 32
વઇરી વિઘન વિષ વેલડી કલેશ રોગ વસદેવ,
બ્યરૂઉ ક્રોધ સમાવીઇ ઊપજતો તતખેવ. 33
તેણુઇ કારણિ ગુરૂ હીરજી કીધો ગહુન વિચાર,
કુમત કદાગ્રહ ટાલવા ભાખઇ બોલજ બાર " 34

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે તે વખતે ચાલી રહેલી ધમાધમ-ધાંધલ શમાવી દેવાને માટેજ આ બારબોલનો પટો બહાર પાડ્યો હતો આ બાર-બોલ સ ૧૬૪૬ ના પોષ વદિ ૧૩ ના દિવસે પાટણમાં બહાર પાડ્યા હતા, એમ ઋષભદાસ કવિ કહે છે આ બારબોલ ઉપર જહેમ બીજા ગીતાર્થોએ મતો કર્યા હતાં, તેમ ધર્મસાગરજીએ પણ કર્યું હતુ

ત્રીજો બનાવ ભદુઆ આદિ બાવન શ્રાવકોને સ ઘ બહાર કર્યા સ બ ધી છે આ સ ઘ બહાર કર્યાની ક્રિયા અમદાવાદમાં શાન્તિચ દ્રજીએ કરી હતી. એમ રાસકાર જણાવે છે ભદુઆની સાથે બીજા કોને કોને સ ઘ બહાર કર્યા હતા, તે જણાવવામાં આવ્યુ નથી એ વાત તો ખરીજ કે ભદુઓ શ્રાવક એ ધર્મસાગરજીનો અનુયાયી હતો કવિ સિ હવિજયજીએ સાગરબાવની મા આ ભદુઆ શ્રાવકનો પ્રસ ગ આમ ઉલ્લેખ્યો છે —

" એ ઓગણીસઇ પ્રથમ પ્રવાડો પગે લાગીનઇ પઇઠા,
ભદૂઆ મતમાહિઉ છઇતાલઇ આપ રૂપિ થઇ બઇઠા. ૨૫
* * * *
* * * *
બીજી વાર વલી કો બોલ્યો ભદૂઆનો મત ભાગો;
મિચ્છાદુક્કડ ખમી ખમાવી ચરણુ હીરનઇ લાગો. " ૨૭

જહે વખતે શાન્તિચ દ્રજીએ આ ભદૂઆ આદિ શ્રાવકોને સ ઘ બહાર કર્યા, તેજ વખત ધર્મસાગરજીએ સભા સમક્ષ પાચ મામતાનો મિચ્છામિદુક્કડ દીધો એમ કવિ કથે છે આ બનાવ સ ૧૬૪૮ મા બન્યાનુ કવિ જણાવે છે,

અ૦ ૩ ચતુર્વિંશતિજિનવિચાર માં આ વિજયસેનસૂરિ એ ૧૬૪૬ ના પોષ
સુદિ ૧૫ ના દિવસે લખેલું આજ્ઞાપત્ર છે. અને એમ જણાય છે કે ધર્મસાગર
જીએ આ વખતે વિજયસેનસૂરિ પાસે, તેમાં પોતાનો મત ખાસ ભેળવી વિરુદ્ધ
પ્રરૂપણા કરી તેથી છે. આ ઉપરથી જણાય છે કે-હીરવિજયસૂરિએ બાર
બોલ પ્રકટ કર્યા છતાં ધર્મસાગરજીએ તે બોલો વિરુદ્ધ-પોતાની માન્યતા
પ્રમાણે-પ્રરૂપણા કરેલી હોવી જોઈએ.

આ વખતે ધર્મસાગરજીએ સર્વજ્ઞશતક નામનો ગ્રંથ બનાવ્યો હતો.
આ ગ્રંથ હીરવિજયસૂરિના વખતના આદેશ ન હોય, અથવા તે બાબતે તે સમ્મ
તિ ન હોય, પરંતુ સુરિજીના સ્વર્ગવાસ પછી આ ગ્રંથ બાર કર્તા ભળ્યો હતો એમ જણાય
છે. એ વાત સ્પષ્ટ છે કારણ કે પ્રથમ વિજયસેનસૂરિએ હીરવિજય
સૂરિ અને ધર્મસાગરજીનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો, તે પછી જ વિ૦ પરંતુ ધર્મ
સાગરજીના એક શિષ્ય લબ્ધિસાગરજીનો પણ સ્વર્ગવાસ થયો હતો.

ઉપર મુજબના વૃત્તાન્ત ઉપરથી આપણે એમ સમજી શકીએ કે-સમય
ના એ વિજયદાનસૂરિ અને તેમના પટ્ટધર હીરવિજયસૂરિ, એ બન્નેએ ઘણી યુક્તિથી
પ્રયત્ન કર્યું હતું કે તેઓથી વિગ્રહ-ઝઘડાનો વિસ્તાર થવા પામ્યો
ન હતો. ધર્મસાગરજીએ પણ તેમનાથી જ્યારે જ્યારે જેમ
જેમ બની શક્યું ત્યારે ત્યારે તેમ તેમ કર્યું હતું અને વિગ્રહ
વિરુદ્ધ પણ કર્યા, એમ જણાય છે કે તેઓની પ્રવૃત્તિ પણ કેટલેક
અંશે શાન્તિની તો નહિ જ હતી, બલકે, એટલું તો ખરું જ છે કે તેમણે એકંદર
શાસનમાં લગભગ ૪૦ વર્ષ સુધી તો મહાન ઉપદ્રવ કર્યો હતો, એટલું જણાય
છે. વળી તેમની શક્તિ વિષયમાં પણ તેઓ બહુ આગળ હતા, તેમનું
પ્રખરપણું અને અભિમાન કે અનુમાનમાં કિંચિત્ માત્ર પણ ઘટ્યો
ન હોય, એવું જણાતું નથી. હીરવિજયસૂરિ અને ધર્મસાગરજીના સમયમાં
તો ૧૫ બોલમાં પ્રકાશ્યો હતો. બીજી તરફથી જોઈએ તો હીરવિજયસૂરિ
અને ધર્મસાગરજી તે સમયની ઉત્કૃષ્ટ સત્તાવાળી વ્યક્તિ હતા. ઇતિહાસમાં જોઈએ
તેમ વિધિસંઘોના વ્યાખ્યાનોનો અભ્યાસ કરવા માટે હીરવિજયસૂરિ (તે વખતના
હીરહર્ષ), ધર્મસાગરજી અને રાજવિમલજી-એ ત્રણ સાથે ગયા હતા અને
સાથે અભ્યાસ કરી પાછા આવ્યા હતા. વિજયદાનસૂરિએ જ્યારે તેમને
પણ આચાર્ય પદવી આપવાની હતી, ત્યારે હીરહર્ષ (હીરવિજયસૂરિ) ને
આચાર્યપદ આપવાનો પ્રસ્તાવ પણ ધર્મસાગરજીએ મૂક્યો હતો અને
યુક્તિપૂર્વક-પ્રયત્નપૂર્વક તે પણ વિજયદાનસૂરિજી પણ પ્રધાન-સ્થાપન આચાર્ય

પદવી આપવાની હોવા છતા અન્તતોગત્વા ધર્મસાગરજીનોજ પ્રસ્તાવ પાસ થયો હતો (જૂઓ—આત્માનન્દપ્રકાશ, પુ ૧૫,અંક ૩-૪, પેજ ૮૧-૮૨) હીરવિજયસૂરિ આ વાતને ભૂલ્યા નહિ હતા, છતા પણ એક ગચ્છનાયક તરીકે હેમનુ જે કર્તવ્ય હતુ, તે હેમણે બજાવ્યુજ હતુ બીજી તરફથી હીરવિજયસૂરિ ધર્મસાગરજીમા રહેલી અદ્વિતીય શક્તિ અને હેમની વિદ્વત્તાથી પણ અજાણ્યા ન્હોતા ધર્મસાગરજીની બુદ્ધિ, શાસ્ત્રીક શક્તિ અને પરમાત્માના શાસન પ્રત્યેની અપ્રતીમ લાગણીના અનેક દૃષ્ટાંતો આત્માનન્દપ્રકાશના ઉપર્યુક્ત અંકમા પ્રકટ થયેલ પ્રાચીન પાનાઓ ઉપરથી જણી શકાય છે, તે દૃષ્ટાંતો અહિ ઉતારી આ નિરીક્ષાનુ કલેવર વધારવા ઇચ્છતો નથી આ ઉપરાન્ત તેઓ કેવા ભારી વિદ્વાન્ અને લેખક પણ હતા, એ હેમના બનાવેલા

औष्ट्रिकमतोत्सूत्रदीपिका (स १६१७), व्याख्यानविधिशतक, सर्वज्ञशतक, प्रवचनपरीक्षा—सटीक, कल्पकिरणावली (स. १६२८), तपागच्छपट्टावली, जंबूद्वीपप्रज्ञप्तिटीका (स १६३९), षोडशश्लोकीवृत्ति (गुरुतत्त्वप्रदीपिका), महावीरविज्ञप्तिद्वात्रिंशिका, औष्ट्रिकमतोत्सूत्रोद्घाटनकुलक, पर्युषणाशतक—वृत्तिसहित, इरियावही षट्त्रिंशिका—टीकासहित વિગેરે ગ્રંથો જોવાથી સ્પષ્ટ જણાઇ આવે છે કે—ધર્મસાગરજીની વિદ્વત્તા અને હેમની યોગ્યતાના પરિચય માટે શ્રુતસાગરના શિષ્ય શાન્તિસાગરે સ ૧૭૦૭ મા ' કલ્પકૌમુદી ' ની પાટણમા લખેલી પ્રશસ્તિનો નિમ્નલિખિત શ્લોકજ પુરતો છે —

तद्राज्ये गहनार्थशास्त्रघटनाप्रौढाभियोगास्तथा—
ऽतुच्छोत्सूत्रमहीविदारणहलप्रख्याः सुसयोगिनः ।
दुर्दान्तप्रतिवादिवाददमनस्थेयःप्रतिज्ञाभृतः
श्रीमद्वाचकधर्मसागरगुरुस्तत्र अभूवन् शुभाः ॥ ८ ॥

ધર્મસાગરજીની કૃતિયો અને હેમનાં કાર્યોનુ નિરીક્ષણ કરતા એમ સ્વીકારવુજ જોઇએ કે—કવિએ આ શ્લોકમા ધર્મસાગરજીની કરેલી સ્તુતિમા લગારે અત્યુક્તિ જેવુ નથી કહેવાની કંઇજ આવશ્યકતા નથી કે તે

સમયમાં ધર્મસાગરજી એક હતા, કે જેઓ પૂર જોશમાં અન્ય ગચ્છ-ગચ્છ અને ઢૂંઢમત વિગેરે મતોની સામે લડ ચડતા. પરંતુ કમાનમાં સૌથી આકરી અને વાત બીજે હતી. શ્રી વિજયસેનસૂરિ તેમની આ અનુચિત વૃત્તિને સમ્પૂર્ણ રીતે અનુકૂળ હતા, અને તેઓ એમ પણ માનતા હતા કે આવી મહાન શક્તિશાળી વ્યક્તિથી ગચ્છની ઉન્નતિ છે. આ રીતે સમ્પૂર્ણ વિચારપૂર્વક નહિ, છતાં વ્યક્તિને પોતાની વિચારધારાના સમર્થન સંનિયોજક માન મળ્યું હતું.

હવે આપણે ઉપર્યુક્ત નામે સમય ઘટનાઓને અને તે સમયના અનેક પ્રસંગે વર્ણવેલ આલેખનનું નિરીક્ષણ કરીએ.

૧૬૫૨ થી ૭૨

સમયાસંગ અનુસાર પ્રમાણે આ સમયમાં ધમાધમ વધારે થઈ હોય, તેમ જણાય છે. ધર્મસાગરજી કે જેઓ આમ તો પ્રકાંડ વિદ્વાન હતા, પરંતુ તેમની મહાન બીજી તપાગચ્છમાં મતભેદ પડ્યો હતો, તેમજ અન્ય સર્વમત સાથે તે લડતા પણ આ તમ આવતા રહેતા હતા, પરંતુ અન્ય તેઓ ઉગ્રરૂપ તેમ કરતા ગચ્છની મર્યાદામાં હતા, એટલી આપણને વિરુદ્ધતા થવા ન પામે ગચ્છની મર્યાદાઓ જળવાતી હતી, તેમાં એક સાથે પરિવર્તન થઈ ગયું. કચ્છની મર્યાદા આગળ વધી અને ગચ્છ ગચ્છની મર્યાદાઓ પણ ભંગ થવા લાગ્યા. આ સમયમાં જો કોઈ ઉલ્લેખ મળતા હોય તો તે પ્રમાણે જ તેઓના નામ મળતા સૂરતમાં બન્યા હતા. સૂરતના કોઈક ચોમાસામાં આવ્યા એક ભીષણ વાદમાં પછી થયા અને પોતાના વિરુદ્ધ પક્ષના સાધુઓને, આચાર્ય ઉપર પણ કરી આરોપણ કરવા લાગ્યા હતા. શાસ્ત્રાર્થ સૂરતમાં થીજી ચાલ્યું એ વખત કર્યું છે, એ ઉપરથી જણાય છે કે વખત છે કે બન્ને વખતે સૂરતના આચાર્યો જોડે વાદ આદિ ઉપર આદિ બન્ને આચાર્ય શાસનના અનુયાયી થઈ ગયા હતા અને તેઓ સાધ્વીઓના સાધુઓનું અપમાન કરતા હતા. એ કેટલાકી વ્યક્તિ શાસ્ત્રપક્ષના આચાર્યને ‘ અનુચિતાર્થ ’ નું વિશેષણ આપ્યું છે પરંતુ એ વિશેષણ અન્ય પક્ષ આચાર્યને લાગુ પડતું હોવું જોઈએ. સૂરતના સંઘની એક નિર્ણય થઈને તે વખતે આચાર્યોને સૂરતના સંઘ ઉપર પાસ મોકલ્યું પછી અને એક વખત સાચા પણ વખતે પોતે જણાય છે.

ધર્મસાગરજીના સ્વર્ગવાસ પછી ત્હેમની શ્રદ્ધા–ત્હેમની માન્યતા–નું સમર્થન કરવાનું કામ ઉપાધ્યાય નેમિસાગરજી અને ભક્તિસાગરજી વિગેરેએ ઉપાડ્યું હતું બન્ને પક્ષકારોમાં હવે એ ધૂન લાગી હતી કે એક બીજાના રાગી શ્રાવકોને પોતાના પક્ષમાં ખેંચી લેવાનો પ્રયત્ન કરવો અને ત્હેના લીધે જુદે જુદે ગામોમાં બન્ને પક્ષના સાધુઓ જતા, તે તે ગામોમાં શ્રાવકોને પોતાના પક્ષમાં ખેંચવાનો પ્રયત્ન કરતા પરિણામે શ્રાવકોમાં પણ બે કે તેથી પણ વધારે પક્ષો પડી જતા

આચાર્ય વિજયદેવસૂરિજી, ગચ્છનાયક વિજયસેનસૂરિના પટોધર હતા તેઓ સાગરોના પક્ષમાં આજ સમયમાં થયા હતા રાસકાર કવિ, વિજયદેવસૂરિ સાગરોના પક્ષમાં શી રીતે થયા, તેનું કારણ બતાવતા કહે છે —

" તેણુઇ તિહા પોતાનઇ રાજિ આચારજિ વસિ કરવા કાજિ, ૪૩૩
આરાધઇ ચિંતામણિ મંત્ર હોમ ધૂપ કીધા બહુ તંત્ર,
તેણુઈ આચારજિનું થયું બહુમાન તો તે મંડઇ અધિકા તાન "૪૩૪

કવિનું આ કથન ક્યાં સુધી પ્રામાણિક હશે, તે કંઈ કહી શકાય નહિ **सोहमकुलरत्नपट्टावली** ના કર્તાનું કથન છે કે—" ધર્મસાગરજી અને વિજયદેવસૂરિ એ બે ગૃહસ્થાવસ્થામાં મામા ભાણેજ થતા હતા, એટલે કે—ધર્મસાગરજી મામા થતા હતા અને વિજયદેવસૂરિ ભાણેજ અને તેથીજ વિજયદેવસૂરિએ ત્હેમનો પક્ષ લીધો હતો " આ વાતને પુષ્ટ કરનાર એક પણ પ્રમાણ મ્હને મળ્યું નથી, કદાચ મામા–ભાણેજ થતા હોય, પરન્તુ તેજ કારણથી પક્ષ કર્યો, એમાં શું પ્રમાણ છે ? વળી પટ્ટાવલીકાર તો કહે છે કે " ધર્મસાગરજીને જ્યહારે વિજયસેનસૂરિએ ત્રણ પેઢી સુધી ગચ્છ બહાર મૂક્યા, ત્યહારે ત્હેમણે વિજયદેવસૂરિને તે બધી હકીકત જણાવી, ત્હેનો વિજયદેવસૂરિએ જવાબ આપ્યો કે—' ગુરૂ નિર્વાણ બાદ ત્હમને ગચ્છમાં લઇશું, ત્હમે કોઈ પણ જાતની ચિંતા કરશો નહિ '

આ હકીકત પ્રસ્તુત રાસથી બહુ દૂર જાય છે વિજયસેનસૂરિએ ધર્મસાગરજીને ગચ્છ બહાર મૂક્યાજ નથી ગચ્છ બહાર મૂક્યા હતા વિજયદાનસૂરિએ અને લીધા હતા પણ વિજયદાનસૂરિએ ધર્મસાગરજી તો હીરવિજયસૂરિના નિર્વાણ સમયની લગભગમાજ સ્વર્ગવાસી થયા હતા હા, વિજયદેવસૂરિએ ઉપર પ્રમાણેની હિમ્મત આપ્યાની હકીકત પ્રસ્તુત રાસમાં પણ કવિ આપે છે પણ તે, નેમિસાગર સંબંધી છે વાત એમ બની હતી કે—એક વખત

ધર્મસાગરજીનો ગચ્છ બહાર મૂકવા માટે વિજયસેનસૂરિએ નેમિસાગરજીની સમ્મતિ માગી, ત્યારે તેઓ આગ્રહથી ખાસ પ્રયત્ને ગૂજરાતમાં પછી વિજયસેનસૂરિની પાસે આવ્યા અને જ્યારે તેમણે તેમની સમ્મતિ માગી, ત્યારે તેમણે એ કહ્યું કે—

તમારે અમારે ચિંતા ન કરવી, હું તમારા પક્ષમાં જ છું અત્યાર. મુજને (ધર્મસાગરને—વિજયસેનસૂરિને) પાછળ આ પુ છે નવું તો તેમનો એક ને વર્ષ થશે. પછીથી તમારી મરજીને આગળ હું કરીશ. (જુઓ—રાસસાર પૃ.૪૮)

આ પ્રમાણેના પણ ઘણે તોફાને ઉભા હતી કે જેમ ! તે એક વિચારણીય વાત છે. એટલે એમાં તો એ વાત ઉભી નહિ કે જેથી તે કારણે પણ વિજયસેનસૂરિ સાગરોના પક્ષમાં ઢળ્યા નથી હતા, અને આગળ જતાં તે સાગરો તે પણ નાગપુરના તેમણે કીધું. વગુ એમ કહીને તોપણ કંઈ આનુકૂલિ નથી.

પ્રસ્તુત પ્રસંગમાં વિજયદેવસૂરિ સાગરોના પક્ષમાં આવ્યાનો ખાસ ઉદ્દેશ નોંધવા જેવો છે. તેઓ વિજયસેનસૂરિએ સં. ૧૬૭૧ના વૈશાખ સુદ ૩ના દિવસે અમદાવાદમાં સાગરોના તમામ ભંડારો જાહેર કર્યો, તે પણ ખાસ એ આશયથી છે. પ્રતિએ આપેલા વૃત્તાન્ત ઉપરથી સ્પષ્ટ જોવાય છે કે તે વખતના આગેવાન સાગરો—નેમિસાગર વિગેરેને આગ્રહપૂર્વક બાજુએ અને સવિધોપ પણ ખૂબ સમજાવવા જતાં તેમણે તે પક્ષમાં સહીઓ નહિ કરી અને એ રીતે તપાગચ્છમાં આચાર્ય પદની તકરાર પહેલ વહેલાં થઈ. એ જ—વીરવિજયસૂરિના સમય સુધી પટ્ટાવલિ અને આચાર્યો અનેક વખત બગાડ્યા, પરન્તુ તેમાં સાગરો પણ સહીઓ કરતા હતા, પરન્તુ અમદાવાદે તમેના પક્ષમાં સહીઓ નહિ કરવાની સાગરોએ હામભર્યા ભરિયેથી કરી. આજ સુધીન પાર્શ્વચિત્રાવલિવિચાર માં પણ આપવામાં આવ્યું છે. તે ઉપરથી તો એમ પણ જણાય છે કે નેમિસાગર અને લબ્ધિસાગરે આ પક્ષમાં સહીઓ નહોતી કરી, એટલું જ નહિ પરન્તુ તેમણે જવાબ આપ્યો હતો કે— આ પટ્ટ અમને સમ્મત છે નહિ અમે તે પટ્ટ પ્રમાણભૂત કરી આપવાને તૈયાર નથી. તમે આપણું આ અત્યારે કહો છો ! પરન્તુ પરિણામમાં તો નેમિસાગર અને ભક્તિસાગરને તેજ વર્ષમાં (સં. ૧૧૭૧ માં) ગચ્છ બહાર કર્યા હતા.

ગસ ઉપરથી જણાય છે કે આ પ્રમાણે સાગરોએ પટામા સહી નહિ કરવાથી અને વિજયદેવસૂરિએ પણ સહી કરવા અગાઉ કેટલીક રકઝક કરવાથી વિજયસેનસૂરિની ઇચ્છા બીજા આચાર્ય સ્થાપવાની થઇ હતી, પરન્તુ, કવિના કથન પ્રમાણે એટલી ઉતાવળ નહિ કરવાની સલાહ સોમવિજયજી ઉપાધ્યાયે આપી હતી અને ગચ્છનાયક પોતાના હાથે બીજા આચાર્ય સ્થાપે, તે અગાઉ તો ત્હેમનો-આ વિજયસેનસૂરિનો ખભાતની પાસેના અકબરપુરમા સ્વર્ગવાસ થયો હતો

ગચ્છનાયકના સ્વર્ગવાસનો પ્રસગ જે અધિકારમા કવિએ આલેખ્યો છે, તે ખાસ ચોંકાવનારો છે વિજયસેનસૂરિ ખંભાત આવતા સોજિત્રે આવ્યા, ત્યહાસુધી ત્હેમની તબીયતમાં કઇ પણ વિકૃતિ થઇ ન્હોતી અહિથી ઘણા સાધુઓને ખભાત મોકલી દીધા (સાથે કેટલા સાધુ હતા, તે કઇ જણાવ્યુ નથી પણ **ધીરકમલ**નુ નામ જરૂર આપ્યુ છે) કવિ કહે છે કે—

" આહાર કરતા જેહવુ કેવલી જાણઇ તેહ રે,
પાસઇ **ધીરકમલ** હુતા સાગરવાસિત તેહરે " ૬૬૫

અહિથી આહાર કર્યા પછી ત્હેમણે વિહાર કર્યો, ત્યાથી **નારગામ**ના બગીચામા આવી આમાના વૃક્ષ નીચે પાણી વાપરવાને બેઠા ત્યહા ત્હેમને ઉલટી થઇ અને પ્રકૃતિ બગડી કવિ, ઉપરના કથનમા ધીરકમલ પ્રત્યે જે શકા લઇ જાય છે, તે ઉઘાડી પડે છે પરન્તુ આ શકામા ક્યહાં સુધી સત્ય સમાએલુ છે, તે કહી શકાય નહિ ધીરકમલ પોતાના વિરોધી પક્ષના હતા, તો પછી તેઓને ગચ્છનાયક સાથેજ કેમ રાખતે ? જેમ બીજા સાધુઓને આગળ મોકલી દીધા હતા, તેમ શુ તેઓને નહિ મોકલતે ? અથવા નહિ મોકલ્યા, તો તેનુ શુ કારણ હતુ ? વળી અહિ ગચ્છનાયકની સાથે ધીરકમલ એકલાજ નહિ હતા, પ. કીર્ત્તિવિજયજી પણ હતા એમ કવિ આગળ જતાં કબૂલ કરે છે અસ્તુ, આ વિષયમા વધુ ઉતરવાની જરૂર નથી ગચ્છનાયકની આ બગડેલી પ્રકૃતિ નજ સુધરી અને ત્યહાથી ઝોળીમા ઉપાડી ખભાતની પાસેના અકબરપુરમાં આવતાની સાથેજ ત્હેમનો સ્વર્ગવાસ થયો સ ૧૬૭૨ ના જ્યેષ્ઠ વદિ ૧૧ કવિ કહે છે કે અત સમયમા પણ ગચ્છનાયકે પોતાની બીજા આચાર્ય સ્થાપવાની ઇચ્છા વ્યક્ત કરી હતી, અને જલદી બીજા આચાર્ય સ્થાપવાની ભલામણ કરી હતી

આ સમયમાં બનેલા બનાવો વધારે ધ્યાન ખેંચનારા છે. એ તો દેખીતું જ છે કે સાગરપક્ષના આચાર્યોને વિજયદેવસૂરિની આચાર્યપદ સહાયતા મળી હતી, અને તેથી તેઓ પોતાના વિચારોનો પ્રચાર કરવામાં સારી રીતે ફાવી ગયા, એમાં કંઇ નવાઇ જેવું પણ નથી. વળી બીજી તરફથી તપગચ્છના વિજયસેનસૂરિનો સ્વર્ગવાસ થયો, એટલે વિજયદેવસૂરિને પણ વિશેષ કંઇ બની શકે તેમ રહ્યું નહિ. તેમ છતાં પણ રાસ ઉપરથી જોઇ શકાય છે કે સોમવિજયવાચક, નંદિવિજયજી વિગેરેએ સાગરોના વિચારો લોકોના હૃદયમાં ન ઠસે, એવો પ્રયત્ન કરવામાં પણ પ્રમાદ રાખ્યો નહોતો. તેમના તે પ્રયત્નો પૈકીનો એક પ્રયત્ન સોમવિજયજીએ કરેલ 'બોલસંગ્રહ' છે. આ બોલ એમના ધર્મસાગરજીના વિચારોનું સપ્રમાણ પુરાવાઓ આપીને ખંડન કરવામાં સોમવિજયજીએ જેમ સંપૂર્ણ સાવધાની રાખી છે તેમ સભ્ય પરિભાષા પણ ખૂબ જાળવી છે. આ બોલ જોવાથી જિજ્ઞાસુને સોમવિજયજીની વિદ્વત્તાનો ખ્યાલ આવી જાય છે. ૫. સોમવિજયગણિએ સં. ૧૬૭૫ માં કપડવણજમાં રહેલ [illegible] માં સોમવિજયજીએ આ બોલ મેળ કયા પાઠ કહેવા પડ્યા, એ બતાવ્યું છે —

નેમિસાગર અને મુક્તિસાગર જે પ્રરૂપણા કરતા હતા, તેમાંથી મુખ્ય એક બાબતમાં એ હતું કે આ વાણી હતી કે—' આ કહે છે તે સાચું છે કે—અન્યગચ્છની પ્રરૂપણા સાચી છે ' એઓની આ બાબતના નિરાકરણ માટે સોમવિજયજીએ બોલસંગ્રહ કરેલ હતા.

આ બાબતે એક ખાસ બનાવ ધ્યાન ખેંચે છે અને તે એ છે કે—જે સાગરોને પહેલાં ગચ્છથી બહાર કરવામાં આવ્યા હતા તેઓને પાછળથી વિજયદેવસૂરિએ જેમ મહીનાની આરાધનાએ ભેળા લઇ લીધા. આથી અમદાવાદ, ખંભાત વિગેરે સ્થળોમાં ખળભળાટ મચી ગયો. અને જ્યારે વિજયસેનસૂરિને ખબર પડી, તેમને જવાબ પણ એવો જ આપ્યો કે—જેઓ સાગરોને પ્રધાનસ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું. આથી જણાય છે કે વિજયદેવસૂરિએ હવે પોતાના આ પત્રોને વધારે વાર ટકાવી રાખવાનું નહિ પસંદ કરેલું હોવું જોઇએ. આનું પરિણામ એ આવ્યાનું સમજાય છે કે—વિજયસેનના ઉપાધ્યાયોએ સં. ૧૬૭૨ના વૈશાખ સુદિ ૧૩ના દિવસે સાગરોની સાથે વિજયદેવસૂરિની સાથેનો સંબંધ પણ બંધ કર્યો સંબંધી જુદા પત્રો મોકલ્યા.

અહિં એક વિચારવા જેવી બાબત ઉભી થાય છે આપણે પહેલાં જોઇ ગયા છીએ કે-વિજયસેનસૂરિએ સં ૧૬૭૨ ના જેઠ વદિ ૧૧ ના દિવસે કાળ કર્યો હતો ત્હારે રાસકાર લખે છે કે-' ચાર ઉપાધ્યાયોએ સં ૧૬૭૨ ના વૈશાખ સુદિ ૧૩ ના દિવસે વિજયદેવસૂરિ સાથેનો સંબંધ બંધ કર્યાના દરેક ગામે પત્રો લખ્યા ' એ કેમ બની શકે ? વૈશાખ મહીનામાં વિજયસેનસૂરિ વિદ્યમાન હતા, તે વખતે ચાર ઉપાધ્યાયો ત્હેની રીતનો ભંગ કરે અને પત્રો લખે, એ સંભવિત જણાતું નથી બનવાજોગ છે કે કદાચ રાસકારે મહીનો લખવામાં ભૂલ કરી હોય અસ્તુ, આટલું થવા છતાં પણ વિજયપક્ષના ઉપાધ્યાયોએ અને અમદાવાદ વિગેરે ગામોના સંઘોએ વિજયદેવસૂરિને મનાવવાનો પ્રયત્ન તો પડતો ન્હોતોજ મૂક્યો સોમવિજયજી અને બીજાઓ કોઇપણ રીતે વિજયદેવસૂરિને સમજાવવાના પ્રયત્નો કરતાજ રહ્યા હતા એ રાસ ઉપરથી જોવાય છે ત્હાં સુધી કે સાધુઓને મોકલી મોકલીને અને બીજી લાગવગો પહોંચાડીને પણ સમજાવવાના પ્રયત્નો કર્યાં હતા એટલુંજ શા માટે ? મુકર્રબખાન, અમદુલ્લાખાન અને એવા બીજા રાજ્યાધિકારીઓને પોતાના પક્ષમાં લઇ તેઓને હેરાન કરવાના પ્રયત્નો પણ કરી ચૂક્યા હતા, છેવટે જ્હારે તેઓ પોતાના તમામ પ્રયત્નોમાં સર્વથા નિષ્ફળ નિવડ્યા, ત્હારે ત્હેમણે નવા આચાર્યની સ્થાપના કરી હતી

આ પ્રસંગે એક ખાસ બાબત તરફ વાચકોનું ધ્યાન ખેંચવું જરૂરનું સમજું છું ગચ્છનાયક વિજયસેનસૂરિનો સ્વર્ગવાસ થયા પછી અને વિજયદેવસૂરિએ સાગરોનો પક્ષ લીધા પછી સામા પક્ષમાં જે કોઇ આગેવાન હતા, તે સોમવિજયજી ઉપાધ્યાય હતા રાસમાં આપેલા ત્હેમના પ્રસંગો ઉપરથી એ સમજવું બગાર મુશ્કેલી ભરેલું નથી કે—તે સમયે ચાલેલા આ વિખવાદને અંગે વિજયપક્ષ તરફથી ખાસ સોમવિજયજીએ આગેવાની ભર્યો ભાગ લીધો હતો ત્હારે બીજા પક્ષના આગેવાનો નેમિસાગર અને ભક્તિસાગરજી હતા. આપણે જોઇ ગયા છીએ કે-સોમવિજયજીએ સાગરોની પ્રરૂપણાની અસર નહિં થવા દેવા માટે ' છત્રીસ બોલ ' કાઢ્યા હતા, ત્હેનીજ રીતે સાગરપક્ષીય ભક્તિસાગરે પણ એક લાંબો પત્ર સોમવિજયજી ઉપર સં ૧૬૭૨ ના કાર્તિક સુદિ ૧૪ ની મિતિએ લખ્યો હતો, અને ત્હેમાં ત્હેમણે સોમવિજયજીને ૧૮ પ્રશ્નો પૂછી કેટલીક બાબતોની ચેલેંજ આપી હતી આ ૧૮ બોલ (પ્રશ્નો) ની બે હસ્તલિખિત પ્રતો પૂજ્યપાદ પરમગુરૂ આચાર્ય શ્રીવિજયધર્મસૂરી-

ચંદરજી મહારાજશ્રીના ભંડારમાં છે. જેમાંની એક પ્રતિ ૬ પાનાની છે અને બીજી ૧૯ પાનાની. ૧૯ પાનાની પ્રતિમાં ૧૮ પ્રશ્નો વિસ્તારપૂર્વક છે. જ્યારે ૬ પાનાની પ્રતિમાં ૪૫ સંક્ષેપમાં છે. પ્રારંભમાં વિસ્તારથી ૧૮ બોલ લખ્યા પછી લાભવિમલગણિએ તેના જવાબો આપવાની સૂચના કરતાંયે નહીં એક પ્રકારની યોજના આપવાથી એક પત્ર અને એક બીજો પત્ર, એમ બે પત્રો સોમવિમલગણિ ઉપર અને એક પત્ર પાછળથી ઉપર—એમ ત્રણ પત્રો લખ્યા છે. આ ત્રણે પત્રો પ્રસ્તુત બાબતને ઉપયોગી હોવાથી પુસ્તકમાં ક 'ખ અને ગ તરીકે આ ગ્રંથમાંની અંતમાં આપવામાં આવ્યા છે. સોમવિમલગણિએ આ ૧૮ પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપ્યા હતા કે કેમ' તે સંબંધી કંઈ પ્રમાણ મળતું નથી.

ઉપર જોવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે વિજયસેનસૂરિ પ્રધાન રીતે નવ સંપ્રદાય અને સાગરોની માન્યતા પ્રમાણે પ્રરૂપણા કરવા લાગ્યા ત્યારે સોમવિમલગણિ વિગેરે ઉપાધ્યાયોએ મળીને નવા આચાર્ય સ્થાપન કર્યા. આ નવા આચાર્ય તે વિજયતિલકસૂરિ, જેમનું નામ રામવિજય હતું. સં. ૧૬૭૩ ના પોષ સુદિ ૧૨ ના દિવસે તેમને આચાર્યપદ આપવામાં આવ્યું હતું.

આ પ્રસંગે એટલું વિચારવું પડશે કે—સોમવિમલગણિ તે વખતના પ્રસિદ્ધ વિદ્વાન્ સાધુઓ પૈકીના એક હોતા. તે વખતે ક્ષેમવિજયગણિ, ભાનુચંદ્ર સિદ્ધિચંદ્ર વિગેરે ઘણા વિદ્વાન્ ઉપાધ્યાયો અને સાધુઓ હતા. ખાસ કરીને સોમવિજયગણિ ઉપાધ્યાય, કે જેઓને પ્રતિમે પોતાના પટ્ટના એક આગેવાન તરીકે નીમવાના છે સૂચન હતા, આ તેઓને આચાર્ય પદવી ન આપવામાં આવી અને રામવિજય નામના અપ્રસિદ્ધ સાધુને શોધી કાઢ્યા, એનો હેતુ શો હશે, એ રાસ ઉપરથી જાણી શકાતું નથી. વળી ઋષભદાસ વિજયસેનસૂરિની અન્તિમ અવસ્થાનું કે જે સમાચાર પ્રતિમ છે લખ્યો છે તે ઉપર દૃષ્ટિપાત કરીને જોઈએ ત્યારે પણ એમજ જણાય છે કે—રામવિજયગણિને આચાર્ય પદવી આપવામાં તેમનો કંઈપણ ગુપ્ત ભેદ હોવો જોઈએ. કારણ કે ઋષભદાસે અન્તિમ અવસ્થામાં રજૂ કર્યું છે —

સોમવિજય વાચકપતિ મુખ મનિ જિમ જૂઠ દીધ
તિમ મહૂ સબ આતમપો આપો સાહસ ધીર કૈ." ૧૧૧

ગચ્છનાયક જ્હેઓને આટલુ બધુ માન આપે, તેઓને આચાર્ય પદવી ન આપવામા શુ સંકેત હશે, એ કંઇ કહી શકાતુ નથી આ વિષયમાં સ્હામો-પક્ષ (સાગરપક્ષ) આ આચાર્ય પદ માટે શુ વદે છે, તે પણ આપણે જોઇ લઇએ

'प्ररूपणाविचार' નામના એક સંસ્કૃત ગ્રંથની પ્રતિ પૂજ્યપાદ આચાર્ય મહારાજશ્રીના ભંડારમા છે જે ૧૨ પાનાની પ્રતિ છે આ ગ્રંથના કર્તા તરીકે કોઇનુ નામ નથી, પરન્તુ ત્હેમા જ્હે જ્હે બોલોનુ સમર્થન કરવામા આવ્યુ છે, તે ઉપરથી સમજાય છે કે—ધર્મસાગરજીના અનુયાયી કોઇ વિદ્વાને તે ગ્રંથ બનાવેલો હોવો જોઇએ આ ગ્રંથમા કર્તાએ સ્હામા પક્ષને **'નિર્નામ-કમત'** **'ઉપાધ્યિમત'** **'રાસભીમત'** વિગેરે વિશેષણોથી સંબોધ્યો છે અને તે તે વિશેષણો શામાટે આપવામા આવ્યા છે, તે પણ સાથે સાથે જણાવ્યુ છે આ ગ્રંથકાર રામવિજય (વિજયતિલકસૂરિ) ની આચાર્ય પદવીના સંબંધમા કથે છે —

" श्रीमद्विक्रमतोऽभिवारिधिरसग्लौसम्मिते हायने—
कस्मात् सोमलनामकेन विधिया दहसूरसद्वासरे ।
पौषे रुद्रतिथौ कुजे कलिवशाद् भ्रष्टाद्दुराचारतः
क्रीत्वा द्युम्नबलेन **रामविजय.** सूरीकृतस्तैन्यत ॥

આ પક્ષ એમ કહે છે કે—રામવિજયને ચોરીથી અને દ્રવ્યવ્યયથી આચાર્ય પદવી આપી દીધી હતી આગળ વધીને આ ગ્રંથકાર તો એમ પણ કહે છે કે —
"तदपि सूरिपद साद्दिना राजनगरमध्ये वालेयारोपणपूर्वक दूरीकृत। "
આમા ક્યહાં સુધી સત્ય છે, તે કહી શકાય નહિ, કારણ કે—બન્ને પક્ષકારોએ પોતાને નિર્દોષ બતાવી સ્હામા પક્ષનાજ છિદ્રો—પછી તે ખરા કે ખોટા—બતા-વવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે ઉપરના શ્લોકમા આચાર્યપદવીનો દિવસ પોસ સુદિ ૧૧ નો લખ્યો છે, જ્યહારે આ રાસકારે બારશતિથિ લખી છે

રાસકાર દર્શનવિજયજી, જ્હેમ સાગરપક્ષકારોને હીરવચન અને વીર વચનના ઉત્થાપકો તરીકે ગણાવે છે, ત્હેવી રીતે સાગર પક્ષકારો પણ તેજ શબ્દોથી વિજયપક્ષકારોને સંબોધે છે, ઉપર્યુક્ત **प्ररूपणाविचार** ગ્રંથમાંજ એક સ્થળે કર્તા લખે છે —

" किं चार्य निर्लोभकः श्रीहीरगुरुप्रभावित्राद्यराजन्येषु मयमयस्मात् साधानुत्यापकमस्ति, यस्मायन्यथावसेयं । तेन श्री-वीरवचोऽपि श्रीहीरवचोऽपि श्रीसंघवचोऽपि चाजनानुरसूत्रका-रितों मन्नमरेदमं मानयाम् । यथा सिद्धगुरुविभावमात्रमपि कलहेनाम सरववयनादिना अभ्याख्यानदानादिना धाताद्यक्षेपादिना दीमक-गमनादिना मेळमार्थ संवर्धितव्यम् तावत् यावत् साहिसमागमनं ततोऽस्य संसर्गो सर्वथा हेयः ॥

એમાનું એ વાક્ય સત્ય છે કેમકે કમેત એક નજીવા બાબ હોવા તે એક મેરુ પર્વત જેવડ થઇ ગયો. તેમાં એકનું એવડું મોટું રૂપ આપનાર તરીકે વિજયપક્ષને ગણ્યો છે જ્યારે વિજયપક્ષના ધર્મષિએ સાગરપક્ષને ગણ્યો છે. વસ્તુત એનું રૂપ આપનાર કોઇ પણ એક પક્ષ તો નજ ગણાય. હમેશાના નિયમ પ્રમાણે એમ કહેવું જોઇયે કે બંને એમાં રૂપ આપ-વામાં બંને પક્ષનો થોડો ઘણો ભાગ હિસ્સો હોવો જોઇએ.

ઉપરના પ્રકરણમાં આ ક્લેશનું પરિણામ ખાસ્સાઓના સંબંધમાં આવ્યું સુધીનું ત્યાગપણામાં આવ્યું છે તે પણ મહત્વ છે. કારણ કે પ્રસ્તુત રાસમાં પણ બાદશાહો જહાંગીર બાદશાહે, ગમ ખાતા આચાર્યોને બોલાવ્યાનું અચાનકથી વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. (જુઓ રાસસાર પૃ. ૭૮–૭૯) આ પ્રસંગ બહુ જ ઐતિહાસિક વિચારવા જેવો છે. રાસકાર એ તો જણાવ કરે છે કે ત્યાગરાજથી આવ્યા આ મહાન્ ક્લેશની સંપૂર્ણ ખબર બાદશાહને આ સુધી પહોંચી અને સિદ્ધિચંદ્રજીએ પહોંચાડી હતી અને તેના પરિણામે બાદશાહે ગમે ખાતા આચાર્યો—વિજયદેવસૂરિ અને વિજયતિલક-સૂરિ—ને તેમજ બીજા પણ આગેવાન સાધુઓને બોલાવ્યા હતા. બાદશાહની પાસે ગમે ખાસ ઠેકાણે ભાગ ભાગ થતી જે પરિણામ આવ્યું તે, રાસકારના શબ્દોમાં કહીએ તો—

" આપ આપણું કરો વિચાર ઘણો ભાગ કિ કેઇ મત મ્હોટ. ૧૩૬૮

એટલું જ આવ્યું છે. અર્થાત્ બાદશાહે કશી ઝાઝી નહિ અગત્યતા કરી હતી. આ પરિણામ ઉપર કંઇક વિશેષ વિવેચન કરી શકાય.

વિજયસેન ગુરુના શિષ્ય કૃપાસાગરે સં ૧૬૭૪ માં નેમિસાગર

નિર્વાણરાસ બનાવ્યો છે, ત્હેમાં આ સબંધી હકીકતનો સાર આ પ્રમાણે આપ્યો છે —

જહાંગીરના તેડાવવાથી વિજયદેવસૂરિ ખંભાતથી માંડવગઢ ગયા અને વિજયદેવસૂરિના પત્રથી રાધનપુરથી નેમિસાગર માંડવગઢ ગયા વીરસાગર, ભક્તિસાગર, કુશલસાગર, પ્રેમસાગર, શુભસાગર, શ્રીસાગર, શાંતિસાગર અને ગુણસાગર પણ સાથે ગયા હતા પરિણામ આ આવ્યું —

" નેમિસાગર વાચકવરૂ એ તેડે શ્રીજહાંગીર કે,
નરેસર નિરખવા એ શ્રીઉવજ્ઝાય સુધીર કે જય ૯૨
પાતશાહ પૂછે તિહાં એ પુસ્તક કેરી વાત કે,
ભટ્ટ કહી ભલું એ આણી રાય અવદાત કે જય ૯૩
પુસ્તક સાચું છે સહી એ કૂડું મ કહો કોઈ કે;
સહુ કો વાચ્યો એ સાચું કૂડ ન હોય કે. જય ૯૪
વાચક વર જય જય લહીએ દુશ્મન પડીઆ જૂઠ કે;
માન મુહુત ગયું એ વળતા ન શકે ઉઠી કે " જય. ૯૫

આ કવિના કથન પ્રમાણે તો ધર્મસાગરજીના બનાવેલા ગ્રંથને બાદશાહે સાચો બતાવ્યો હતો અને વિજયતિલકસૂરિના પક્ષને અસત્ય ઠરાવ્યો હતો કવિ વધુમાં એમ પણ જણાવે છે કે–વિજયદેવસૂરિ ઉપર પ્રસન્ન થઇને બાદશાહે ત્હેમને ' સવાઇ મહાતપા ' ના બિરૂદથી નવાજ્યા હતા —

"વિજયદેવસૂરિ પ્રતે એમ બોલે જહાંગીર,
'સવાઇ મહાતપા' એ હરખ્યા મીર હમીર." જય ૮૬

આવીજ રીતે બાદશાહે પ્રસન્ન થઇ નેમિસાગરને પણ ' જગજીપક સવાઇ ' ની પદવી આપી હતી.

" શ્રીજિનસાસન જાણુ નેમિસાગર ઉવજ્ઝાય,
અકબર સુત આગે લીઓ જગજીપક સવાય ૯૬

प्ररूपणाविचार મા તેના કર્તા લખે છે કે —

" श्रीमत्साहीसिलीमभूमिपतिना श्रुत्वा नवीना स्थिति–
रन्यायेष्वसहिष्णुना वरचराद्दीवाभिधे पर्वणि ।

कर्मविदितपूर्वं कवनया सुविदितसुवासितं

गच्छो यासमिच्छे यथामिति मने प्राप मविर्दि क्वा"॥१॥

અર્થાત્—અહીંઆરે નવીન સ્થિતિ (આ રીતે નવીન આચાર્ય સ્થાપવામાં આવ્યા છે) શાસ્ત્રાને ઉચિત નાયક પર્વમાં ઉચ્ચ પદ ઉપર બેસાડીને આચાર્ય પદ સ્થાપન કર્યું અને તે નિયમથી તે ગચ્છ, શાસનિયમબદ્ધ કહેવાશે.

આગળ આવતાં તેમ લેખક લખે છે —

एवं च सर्वत्र लोके प्रतीयमानीकर्ता मासेऽपि समाप्तेऽयमपि व्यपिसर्गिसमम् । किंतु पुनरपि तथा मार्गर्थ, यथा जातिसमाप्तं चतुर्मासिसम्येऽपि गमनमापर्वितं । तथापि तत् पयो समाप्ते मासमपि इह करवाणिया विकृत्य दूरीकृतः । श्रीमद्विजयदेव-सूरयस्तु तथाविधसौगमपर्यपत्रीयत्वात् लोकापवादकारकर्णात् यथोचितयामृतैमयाम परिशुद्धेन गुरुक्रमतेन स्थापनिवेशेन साधिमा यत्नाविष्यमहत्यावस्थं चक्रिरे । तद्यथा:—

सर्व मत्सुवसद्गुपो समम्यक तेजः परिस्फुरति

यस्यांगीत्यसहानपेवि विदर्थं हृत्वा स्वर्णं वसवता ।

मिर्पेरित्तु पयसु पापभिनदैः समभ्रमिता स्थाप्यते

किं चित्रं यदि यद्वेऽभिषवनात् सर्वो क्षमात् वर्षिता" ॥२॥

લેખકના ઉપર્યુક્ત કથનમાં જે અનુચિત કથનોના પ્રયોગો કરવામાં આવ્યા છે તે જો કે અલ્પ છે તેમ નહિ સમજવા જેવા પણ છે આચાર્યને ઉચ્ચ પદ બેસાડી આચાર્યના ઉપર્યુક્ત અને કથનમાં અર્જિત સિદ્ધ કરવા પૂર્વક દૂર કરવા, એ કેમ રીતે આની સાથે તેથી વકીલ નથી. હા, ગાયકવાડના દીવાનથી મોભાસામાં વિચાર કરવાની અને વિજયસેનસૂરિને, તેઓના ગુરુશ્રી આચાર્ય આવ્યાથી જે માન આપ્યું એ વાંચીને જેવા મળેલ છે એ ગાયકવાડ પાસે આવ્યા સાધુમિત્રિ ગુજરાતમાં ક્યારે વિચાર કર્યો હશે, એ કંઈ જણાવવામાં આવ્યું નથી, પરન્તુ એટલું તો ખરું જ કે ગાયકવાડ પાસે વાત થયી અને ગાયકવાડે આ વાતચીતમાંથી સમજે આપ્યા પછી પૈસાનું માનમાં તેઓ આકર્ષણ ને વિજયસેનને સ્વર્ગવાસ થયો હતો. તેમિયાએ પ્રગટમાં ઇતિ

સુદિ ૧૦ ના દિવસે આ ઉપરથી જણાય છે કે તે બધાઓને ગુજરાતથી ચોમાસામાંજ વિહાર કરીને જવુ પડ્યુ હશે વળી ' નેમિસાગરનિર્વાણરાસ 'મા નેમિસાગરને થયેલી વ્યાધિનુ કારણ બતાવતા જણાવવામા આવ્યુ છે કે —

" મારગે શ્રમ પાણી થકી ડીલે ચડીઓ તાવ,
ઉત્તમ નરને દુ ખ દીએ એ કળિકાળ સ્વભાવ રે. " ૧૦૨

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે-ચોમાસામાજ ત્હેમનો વિહાર થયેલો, અને શરદીના લીધે ત્હેમને તાવ લાગુ પડેલો

બીજુ ' વિજયદેવસૂરિ ' ને બાદશાહે આપેલા 'મહાતપા' ના બિરૂદનીવાત પણ અશ્રદ્ધેયજ છે વિજયદેવસૂરિને બાદશાહે માડવમા 'મહાતપા' નુ બિરૂદ આપ્યુ હતું, એ વાત ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ છે, એમાં કોઇથી ના પાડી શકાય તેમ નથી

હવે વિચારવાની બાબત એ છે કે-એક તરફથી ' વિજયતિલકસૂરિ રાસ ' ના કર્ત્તા એમ જણાવે છે કે-બાદશાહની આગળ અમારો (વિજયપક્ષનો) જય થયો, અને સાગરોનો પરાજય થયો, જ્યારે બીજી તરફથી સાગરપક્ષીય ગ્રંથોમાં સાગરોની જીત અને વિજયોની હાર બતાવવામા આવી છે એટલુ જ નહિં પરન્તુ વિજયદેવસૂરિને ' સવાઇમહાતપા ' નુ બિરૂદ આપ્યાનુ પણ જણાવવામા આવે છે, કે જહે હકીકત ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ છે આ ઉપરથી આપણે એટલુ તોઅનુમાન અવશ્ય કરી શકીએ તેમ છીએ કે-જો વિજયદેવસૂરિના પક્ષ તરફ અર્થાત્ સાગરપક્ષ તરફ બાદશાહને અરૂચિજ થઇ હોય-તે પક્ષ ખોટીજ તકરાર કરે છે, એવુ તેના હૃદયમા પ્રતિભાસ્યુ હોય-તો તે તેજ વખતે 'સવાઇ મહાતપા' ના બિરૂદથી આચાર્યશ્રીને નવાજેજ કેમ ? જા કે-એ વાત પણ કબૂલ કરવા જેવી છે કે-વિજયપક્ષના ઉપાધ્યાય ભાનુચદ્રજી અને સિદ્ધિચદ્રજી સાથે પણ બાદશાહનો કઇ ઓછો સબંધ નહિ હતો, પરન્તુ પરિણામ જે જોવાય છે,તે ઉપરથી વધારે નહિં તો એટલુ અનુમાન તો અવશ્ય કરી શકાય છે કે-વિજયતિલકસૂરિરાસના કર્ત્તા કહે છે તેમ વિજયદેવસૂરિના પક્ષને ખોટો બતાવવાનુ સાહસ તો બાદશાહે નથીજ કર્યું બલ્કે—એક પ્રબળ પ્રમાણ ના આધારે એમ કહ્યા સિવાય નથીજ રહી શકાતુ કે-વિજયદેવસૂરિ સાથેનો આ સમાગમ બાદશાહને ચિરસ્મરણીય રહ્યો હતો આ પ્રબળ પ્રમાણ છે — બાદશાહે વિજયદેવસૂરિ ઉપર લખેલો એક પત્ર. આ પત્ર ફારસીમા છે, અને તે મૂળ પત્ર તેના અનુવાદ સાથે ' सूरीश्वर अने सम्राट् નામના પુસ્તકમાં

પરિશિષ્ટ ૪ તરીકે પૃ ૪૯ માં પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે આ પત્રમાં આગમગચ્છમાં એવી મુલાકાતનો આધાર કે ખાસ હેવાલ પણ આપ્યો છે

આચાર્ય સાથેની આ મુલાકાત પછી લગભગ બે વર્ષ સુધી આ બાબતે શાન્તિથી ચાલ્યું હોય, એમ પ્રસ્તુત રાસ ઉપરથી જણાય છે તેવામાં એવું તો બન્યું [illegible]ને પાટણી [illegible] કે [illegible] બન્યા પછી અને આચાર્યોએ—જિનચંદ્રસૂરિ અને જિનપતિસૂરિએ—ભિન્ન [illegible] પોત-પોતાના આચાર્યની સત્તાઓ ઉપર ફરમાન જાહેર કર્યું હતું. જેમાં સં ૧૬૭૦ના ચૈત્ર સુદિ ૧૩ના દિવસે જિનપતિસૂરિએ શ્રીમજ્જિનચંદ્ર વાચકના શિષ્ય [illegible]ને આચાર્યપદ આપી પોતાની પાટે સ્થાપન કર્યા હતા અને [illegible] દિવસે એટલે પોષના દિવસે તેઓ [illegible] કર્યો હતો એ પ્રમાણે જિનપતિસૂરિ પછી જિનચંદ્રની [illegible] જિનદાનસૂરિએ લીધી હતી, અને મધ્યની અવસ્થા [illegible] હતી ત્યારે [illegible] સુધીનું વર્ણન આપી પ્રથમ અધિકાર પૂર્ણ કર્યો છે

સં૦ ૧૬૭૨ થી ૧૬૯૦

આ સમયમાં, અર્થાત્ જિનદાનસૂરિના આધિપત્યમાં પ્રસ્તુત ગચ્છમાં પણ પરિવર્તન થયેલું એ સ૦ છે એ [illegible] પ્રમાણે જે વર્ણન રાસકાર આપે છે એ સમયમાં ઉત્પન્ન કરનારું છે તેમજ તે પછી [illegible] સમયમાં અને આચાર્યોની એકતા [illegible] સંઘ બન્યો તે બરોબર [illegible] જિનચંદ્રસૂરિને ગુરુએ પાછા [illegible] નાખીને [illegible] કર્યો, [illegible] લખી અને પછી પોતાના [illegible] ઘણું બન્યું જણાય છે પરન્તુ આ બધું [illegible] જણાયું નથી. [illegible] મહાન્ આશ્ચર્ય છે જેઓને આચાર્ય પણ માન આપતા હતા તેમને આવી આપત્તમાં [illegible] એ બધી ઉપર એવી વાત નથી જણાતી. જિનચંદ્ર સૂરિ સંબંધી [illegible] આ વર્ણન એવી [illegible] છે [illegible] જિનચંદ્રસૂરિની [illegible] કહી. એટ, તે પછી [illegible] શાન્તિદાસ [illegible] પણ ખાસ વિચારવા જેવો છે. શાન્તિદાસ [illegible] જિનચંદ્રસૂરિના [illegible] પરન્તુ [illegible] જિનચંદ્રસૂરિએ [illegible] સંબંધી [illegible],

અને સાગરોએ મતાં નહિ કરવાથી સાગરોને અલગ કર્યા, ત્હારે શાન્તિદાસશેઠ ત્હેમનાથી વિરૂદ્ધ પડ્યા એમ જણાવ્યુ છે આ હકીકત બનવા જોગ છે કારણ કે—શાન્તિદાસ શેઠ ખુલ્લી રીતે સાગરોના પક્ષમા હતા અને જ્યારે તેજ સાગરોને અલગ કરવાનો પ્રસગ આવે, ત્યારે તેઓ વિજયદેવસૂરિ સાથે ન જોડાય એમા કંઇ નવાઇ જેવુ નથી જો કે—એટલુ તો કહેવુજ પડશે કે—શાન્તિદાસ શેઠ જેવા, તે વખતના મહાન્ પ્રભાવશાલી—સત્તાધારી પુરૂષે કોઇના પણ પક્ષમાં ન પડતાં બન્ને પક્ષને એકત્ર કરાવવામાં પોતાની શક્તિનો સદુપયોગ કર્યો હત, તો તે વધારે આશીર્વાદરૂપ થઇ પડતે, એમ મ્હારુ માનવુ છે શાન્તિદાસ શેઠે તો વિજયદેવસૂરિથી વિરૂદ્ધ પડવા પૂરતોજ સતોષ ન્હોતો માન્યો, પરન્તુ ત્હેમણે તો મુક્તિસાગરને સ ૧૬૮૬ મા આચાર્યપદ અપાવી ત્હેમનુ રાજસાગરસૂરિ નામ આપી ખાસ ‘ સાગરમત ’ ની જ સ્થાપના કરી અને સ્વતત્ર સાગરમત ચલાવ્યો અસ્તુ, આ સબધી વિશેષ વિવેચનમાં ઉતરવુ અપ્રસ્તુતજ છે

આગળ જતાં કવિ દર્શનવિજયજી બે આચાર્યો—વિજયદેવસૂરિ અને વિજયાનદસૂરિ—ની એકતા થયાનું જહે જણાવે છે, તે હકીકત પણ અચુક ધ્યાન ખેચનારી છે વિજયાનદસૂરિના કેટલાક પ્રસગો ઉપરથી જોઇ શકાય છે કે તેઓ ઘણાજ સરળ પ્રકૃતિના, શાન્તિપ્રિય અને શાસનની દાઝ ધરાવનારા હોવા જોઇએ અને તેથીજ ત્હેમણે વિજયદેવસૂરિની સાથે સધિ કરવામા નમતુ મૂક્યુ હશે આ બન્ને આચાર્યોની એકતાના સબધમા वीरवंशावली અથવા तपागच्छपट्टावली, કે જે ‘ જૈન સાહિત્ય સશોધક ’ ના ત્રીજા અકમા પ્રકટ થઇ છે, તેમા વિજયાનદસૂરિના વૃત્તાન્તમા લખ્યુ છે કે—

“ વિ મ ૧૬૮૨ વર્ષે શ્રી શાંતીલપુર નગરે શ્રી મધાગ્રહી વિજયદેવ-સૂરી ને શ્રીવિજયાનદસૂરીને ગચ્છ મેલ હુઓ ”

આ ઉપરથી એ જણાય છે કે—આ એકતા સ ૧૬૮૨ મા સાતિલપુરમા થઇ હતી આ એકતા થતા પરસ્પર જે શરતો કરવામા આવી હતી, તે રાસકારના કથન પ્રમાણે આ છે —

“ હીરવિજયસૂરિ અને વિજયસેનસૂરિએ કરેલા પટા મજૂર રાખવા એક બીજાની સાથે રાગ—દ્વેષ ન રાખવો મર્યાદા પ્રમાણે વદન—વ્યવહાર ચાલુ રાખવો અને જહેને જહે પદવિયો હોય, તે પણ જહેમની તેમ કાયમ રાખવી ”

(જૂઓ, રાસસાર પૃ ૮૪—૮૫)

પૂજ્યપાદ આચાર્ય મહારાજશ્રીના સમારંભથી એક અનુ પમ લાભ છે કે આ લેખના સમયોગથી દેખાય પૂરો થયો છે અને આચાર્યોએ આ લેખના સમયથી એક બીજાને જ્યારે જ્યારે લખી આપેલું તે આ જમાની અને નામૂમે લખેલું છે. આમાંના અને આમનું લખાણ આધારભૂત નહિ આપવું ઉપયોગી થઈ પડે.

એક તરફનું લખાણ.—

॥ ६० ॥ ॐ नत्वा श्रीविजयदेवसूरिभिर्लिख्यते । ઉપરિ લેખિ લિખ્યતે સહી ॥

"॥१ ॥ શ્રીવિજયસૂરીશ્વરગુરુભ્યો નમઃ ॥ શ્રીવિજયસેનસ
" રીશ્વરગુરુભ્યોનમઃ ॥ શ્રીવિજયદેવસૂરિભિર્લિખ્યતે । શ્રીવિજયાનંદ
" સૂરિયોગ્ય । અપર શ્રીવિજયતિલકસૂરિ આચાર્ય પદ પ્રમુખ જે
" જેહનિ દીધું છઈ તે સર્વ સામતિ । તથા અમ્હે બીજે પટોધર
" થાપું । વિચારઈ માહોમાહિ દીક્ષાના અવિનય મેલઈ ન લહુઆઈ ।
" વસ્તુસ્થિતિ સર્વ અમ્હાર ઘરઈ થાયસ્યો । તથા અમ્હો તથા
" અમ્હારઇ પટોધરઈ ક્ષેત્ર ૨ પીતઈ સાથીનિ પછઈ તુમ્હનિ મન
" માનતા ક્ષેત્ર ૨ પૂછીનઈ તે મધ્યે ક્ષેત્ર ૧ વહુ । ક્ષેત્ર ૧ તે
" થાપઈ વહુ । પૂછાવીનઈ પછઈ બીજા ક્ષેત્ર આદેશ દેવના
પણ લિખ્યા । તથા અહારઇ શ્રીવિજયસેનસૂરિ તથા અમ્હે જે
" સર્વસંઘતા મોટે આપમાણ કરવા આમતિ જે પણ લિખ્યા
છઈ તે પણ સર્વ મુનિ પ્રમાણ બાંધિવા । તથા વડેરાના રાસ
" આસ પીત આતા । વિરુદ્ધ વચન ન આપવ । કેઈ બીતારયનઈ કાર્ય
" કામ આશરી તુમ્હે કહવું કહ્યો તે સમયાનુસારઈ અમ્હે માનવું ।
" તથા તુમ્હો અમ્હનિ લિખિત આપ્યું છઈ તે લિખિતનઈ અનુ-
" સારઈ અમ્હનું લિખિત પ્રમાણ છઈ તથા પરભી માણસઈ
" કુમઈ કુમતો ઘણેરા મનમાહિ આણવો નહીં । અનઈ
" અમ્હામહાં સર્વનઈ શાતા ઉપજઈ તિમ કરવું સહી ૧ સં
" ૧૬૮૮ વર્ષે પ્રથમ ચૈત્ર સુદિ ૬ દિને"

બીજી તરફનું લખાણ—

" તથા શ્રીવિજયદેવસૂરિનઇં શ્રીવિજયાનંદસૂરિ લિખી
" આપ્યુ છઇ જે શ્રીપૂજ્યજી જે મુજનિ લિખિત પ્રસાદ કીધુ
" છઇ તેહનઇં અનુસારઇ મઇ શ્રીપૂજ્યજીની આજ્ઞાઇં પ્રવર્ત્તવુ ।
" તથા ગચ્છ મર્યાદા સઘલી શ્રીપૂજ્યજી ચલાવઇ તથા શ્રીપૂજ્યજી
" પછઇ શ્રીપૂજ્યજીના પટોધર ચલાવઇ ॥ ૐ ॥ ઇતિ મંગલ ॥

" ॥ ૬૦ ॥ ૐ નત્વા શ્રીચિંતામણિપાર્શ્વનાથાય નમ ॥
" શ્રીહીરવિજયસૂરશ્વરીગુરૂભ્યો નમ શ્રીવિજયસેનસૂરીશ્વર
" ગુરૂભ્યો નમ ॥ ભટ્ટારક શ્રીવિજયદેવસૂરીશ્વર ચરણાન્ । શિશુ-
" ર્વિજયાનંદો વિજ્ઞપયતિ । અપરં । ક્ષેત્રાદિક કામિ શ્રીપૂજ્યજીની
" આજ્ઞાઇં પ્રવર્ત્તવુ । તથા ભટ્ટારક શ્રીવિજયદેવસૂરિ જેહનિ
" પાટ ભલાવઇ તે સઘલી ગચ્છ મર્યાદા ચલાવઇ । તિહાં અમ્હો
" પક્ષ ન કરવો । શ્રીપૂજ્યજીના પટોધારીની રૂચિ પ્રવર્ત્તવુ ।
" તથા કસી વાતઇ રાગદ્વેષ ઊપજઇ તે ન કરવુ । તથા પન્યાસપદ
" પ્રમુખ પદ ન દેવા । તથા શ્રીપૂજ્યજી પછઇ શ્રીપૂજ્યજીનો પટો-
" ધારી જિહાં હોઇ તિહાં તેડાવઇ તિવારઇં જ આવવુ । સહી રૂ
" સં ૧૬૮૧ વર્ષે ચૈત્ર સુદિ ૯ દિને ॥

" ૐ નત્વા શિશુર્વિજયાનંદો વિજ્ઞપયત્યપરં ઉપરિ લિખ્યું
છઇ તે અમ્હારઇ સહી રૂ ઇતિ મંગલ ॥ "

ઉપરના પત્રના બન્ને બાજૂના લખાણો ઉપરથી ઘણી બાબતોનો પ્રકાશ પડે છે જ્હેની કે —

૧ વિજયદેવસૂરિને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે નવા પટોધર સ્થાપવાની સત્તા આપવામા આવી હતી

૨ 'સર્વજ્ઞશતક ગ્રંથ ' ને કોઇપણ વખતે 'અપ્રમાણ' કર્યા સંબંધી વિજયદેવસૂરિએ પટ્ટો લખેલો હોવો જોઇએ

૩ વિજયાનંદસૂરિએ વિજયદેવસૂરિ અને ત્હેમના પછી ત્હેમના જે પટોધર હોય, ત્હેમની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્ત્તવાની કબૂલાત આપી હતી

૪ ના મેળતા, ઉપર આપેલ પટ્ટાવલીના ઉતારા પ્રમાણે સં. ૧૧૮૯ માં નહિ પરન્તુ ૧૧૮૭ના પ્રથમ ચૈત્ર સુદિ ૬ ના દિવસે થયા હતા.

ઉપરની ચર્ચા—મીમાંસા એ જૈન સમાજના સાધુઓની નિશાની હતી. પરન્તુ એ સાધુઓની નિશાની હજુ સમજ હતી હતી નહિ

આ પ્રમાણે મતિ—મીમાંસા થતા હતાં અને જિનવલ્લભસૂરિ, તેમની—જિનશેખરસૂરિની—આજ્ઞા વગેરેને દૂર કર્યા કરતા હતાં, રાસમાલા પ્રમાણે, જિનશેખરસૂરિ અંતરિક વિરોધતા દૂર કરી શકયા ન્હોતા, એનાં અનેક પ્રમાણે રાસમાં આપેલ છે. જ્યાં કે—આચાર્યશ્રિ મેળવવ, ગણધરોએ ન પાળતા હતાં પાસસ્થાપના કરી છે, સૂચનાં જિનવલ્લભસૂરિ ગામમાં રહેતા હતા હતાં નવસારીથી પ્રતિનિધિને એકાસાલાથી પ્રાપ્ત મેળવી ઘણું આશ્ચર્ય કરાવ્યું છે, વિરોધીઓ જિનદત્તસૂરિના સ્થળને નાશ કરવા એમને આપ્યા છે, અને દેરાસરમાં મિથ્યાત્વીને ત્યાં પ્રતિમા માટે જિનવલ્લભસૂરિને આજ્ઞા આપવાની મજૂરી લેવા વગેરે સાધુઓને ધોરી રાખ્યા છે, એ વિચારે પ્રમાણે આગળ કરે છે. તે તે—એમણે દેરાસરમાં મેળવેલ કરાવેલી પ્રતિમાઓ તે જિનવલ્લભસૂરિએ પ્રથમ વદિ ૪ ના દિવસે કરીને લીધી હતી.

જિનવલ્લભસૂરિએ દેરાસરમાં કરેલી પ્રતિમાઓ પૈકીના ૮ શિલાલેખો આચાર્ય બુદ્ધિસાગરજીના લેખસંગ્રહમાં છે તે બધા એક વિક્રમ—સં. ૧૧૮૩ ના શ્રા. વ. ૪ શનિવારના છે. આ લેખમાં જિનવલ્લભસૂરિએ દીક્ષિત આચાર્ય—જિનશેખરસૂરિ—જિનચંદ્રસૂરિ—જિનપતિસૂરિ—જિનવલ્લભસૂરિ એ પ્રમાણે પરંપરા આપી છે. જિનવલ્લભસૂરિની સરળતાનું આ પ્રથમ પ્રમાણ છે. જિનશેખરસૂરિએ આ લખાણોથી જિનદત્ત રાજ્ય હતાં, જિનવલ્લભસૂરિએ પર પરામાં તેમનું નામ આપ્યું લેખ્યું નથી.

તે પછી જ્યારે ખુલી રીતે એમ લખ્યું કે—જિનશેખરસૂરિ શિષ્ય રાજ છે ત્યારે જિનવલ્લભસૂરિના નામથી ભૂલ થઈ શકતા હશે એમ.

જૈન સાહિત્ય સંશોધક આ પ્રકટ થયેલી પટ્ટાવલીઓમાં જિનવલ્લભસૂરિના સ્થાનમાં લખવામાં આવ્યું છે —

પુન સં. ૧૧૮૯ વર્ષ આચાર્ય પદવિ શ્રી જિનવલ્લભસૂરી ગણી પદ કરીને શ્રીજિનશેખરસૂરી ગચ્છે શ્રી સાગરને મત સાધિ એમને દેવશ્રી સુધ કુલ, ૨ ગચ્છ કુલ આપ્યુંદિ પ્રાનિ.

આ ઉપરથી સમજાય છે કે—૧૬૮૫ મા પાછો ગચ્છભેદ શરૂ થયો અને વિજયદેવસૂરિએ સાગરોને ગચ્છમા લીધા

ઉપસ હાર—

રાસકાર કવિ દર્શનવિજયજીએ રાસનો બીજો અધિકાર સ. ૧૬૯૭ ના પોસ મહીનામા પૂરો કર્યો છે અને વિજયાનદસૂરિએ નાડલાઇથી નિકળેલા સ ઘની સાથે સિદ્ધાચલજીની યાત્રા કરી, ત્યાં સુધીનુ (સ ૧૬૯૦ સુધીનુ) વર્ણન આપ્યુ છે

આપણે જોઇ શકીએ છીએ કે—જ્હે મતભેદના લીધે, પ્રસ્તુત રાસમાં વર્ણવ્યા પ્રમાણે, તપાગચ્છમાં બે પક્ષો પડી ગયા હતા, અને તે બન્ને પક્ષના અનુયાયિઓએ પોતપોતાના ગ્ર થોમા એક બીજા ઉપર આક્ષેપો કર્યા હતા, તે મતભેદ અને આક્ષેપો આ રાસના અ ત સાથેજ સમાપ્ત ન્હોતા થયા, પરન્તુ ત્હેની અસર તે પછીના કાળમા પણ ચાલૂજ રહી હતી અર્થાત્ તે પછી પણ કેટલાક ગ્ર થકર્ત્તાઓ પોતપોતાના ગ્ર થોમા પોતાના વિરૂદ્ધ પક્ષકારો ઉપર આક્ષેપ–વિક્ષેપો કર્યા સિવાય રહી શકયા નથી. આના પ્રમાણમાં મેઘવિજય-ઉપાધ્યાયકૃત **षट्त्रिंशमध्यस्थजल्पविवरण**, વિનયવિજયજી ઉપાધ્યાયકૃત **लघुषट्त्रिंशज्जल्पविचार**, અને **कल्पसूत्र** ઉપરની **सुबोधिकाटीका**, પ. રત્નચદ્રજીકૃત **रत्नहितोपदेश** અને પં મુક્તિસાગરકૃત **केवलीस्वरूपसज्झाय** વિગેરે કૃતિયો મૌજૂદ છે

આટલેથીજ નથી પરતુ આ ગ્ર થોના વાચનારાઓમા અત્યારે પણ કેટલાક એવા છે કે—જ્હેઓ તે ઉલ્લેખિત હકીકતોને વાચવા પૂરતોજ સ તોષ ન માનતા પોતાના મતથી વિરૂદ્ધ મતવાળા પ્રત્યે હલકા શબ્દો વાપરવાને પણ ઉતારૂ થઇ જાય છે સે કડો વર્ષ ઉપર થઇ ગયેલ વિદ્વાન્ અને ગીતાર્થ મહા-પુરૂષો પ્રત્યે એ પ્રમાણે હલકા શબ્દો વાપરવા તૈયાર થઇ જવુ, એ પોતાની તુચ્છવૃત્તિ બતાવવા સિવાય બીજુ શુ છે ? ખરી રીતે બાહ્ય તકરારોને બાજૂ ઉપર મૂકી તપાસવા જઇએ તો બન્ને પક્ષકારો તરફથી જ્હે જ્હે શાસ્ત્રીય ચર્ચાઓ થઇ છે, તે એટલી બધી તો ગ ભીર અને તત્ત્વદૃષ્ટિએ વિચારવા જેવી છે કે—જ્હેમા લગાર પણ ઉતાવળથી અભિપ્રાય આપવો પાલવી શકે તેમ નથી વાચકોએ તો તે શાસ્ત્રીય ચર્ચાઓ કેવા કેવા આશયથી કરેલી છે, અને પોતપો-

તેના આચાર્યોમાં તેઓ ક્યાં સુધી સાચા છે એજ વિચારવાનું છે અને એટલા જ માટે આ આન્દોલન મેં ન્યાયદૃષ્ટિએ કર્યું છે.

શરૂમાં વર્ષોથી ચર્ચા યદ્યપિ શાસ્ત્રાર્થમાં સીમિત થતી હતી, પરન્તુ ધીરે ધીરે તે ચર્ચા અમર્યાદિત બનતી ગઈ અને પરિણામ જૈનસમાજને માટે નહિ પ્રશંસનીય આવેલું જોવાય છે અને એટલે આજ છે કે-જેનાથી વિચારમાં સમાજને સાચી વસ્તુસ્થિતિ જાણ્યા સિવાય રહેતી નથી, અને વસ્તુસ્થિતિ જાણ્યા વગર પોતાના પગ ઉપર કુહાડો મારે છે કે જેમ કોઈ પણ જોઈ શકતું નથી. દૃષ્ટાન્ત તરીકે—જ્યારે ભાનુચંદ્ર ભાષણમાં બાદશાહ જહાંગીરને આ પ્રમાણે કહે છે તે જ્યારે કહે છે —

"આપના પિતાજી પાસે હીરવિજયસૂરિ આવ્યા હતા, તે પછી વિજયસેનસૂરિ આવ્યા, તેમણે સિદ્ધિચંદ્ર શ્રી વિજયદેવસૂરિને આચાર્યપદ આપ્યું"

(જુઓ, ઇતિહાસ પૃ. ૭૪)

અહિં ભાનુચંદ્ર જેવા અસાધારણ શક્તિવાળા વિજયસેનસૂરિને માટે એમ કહે કે તેમણે સિદ્ધિચંદ્ર શ્રી આચાર્યપદ આપ્યું હતું એ શું બતાવે છે? વિજયદેવસૂરિ પ્રત્યે બાદશાહની આકૃતિ ઉત્પન્ન કરાવવા છતાં પોતાના પરમગુરુ ઉપર પણ આ આક્ષેપ થાય છે એ ખ્યાલ રહી શકે નહિ. એટલે આપણી તારીખોમાં આવા બનાવો બનતા રહે છે તેને કોણ અટકાવે? અહિં ભાનુચંદ્રનો સ્વીકાર પણ પ્રાચીન વિજયસેનસૂરિ ઉપર આક્ષેપ કરવાનો જોઈએ.

પ્રસ્તુત ગ્રન્થને અમે બન્ને પ્રથમ બંને ખંડ અને બીજા ખંડ વિષેરે છાપેલા થયા, તેના આધારે આ આન્દોલન ઉપાડવામાં આવ્યું છે. જ્યોતિષના મિશ્રણ કર્યું અને પ્રયાસો હવે પ્રશ્ને પ્રાપ્તિ આપવામાં આવ્યો છે તે ઉપરાન્ત બાદ એક જ આનન્દસાગર, મુનિશ્રીની ભક્તિવિજયજીના સંગ્રહમાં છે તે આ ગ્રન્થને ઉપયોગી હોય તે આધારે પરિશિષ્ટ ૫ તરીકે આપી અને તે આપવામાં આવ્યો છે. આ એક પુસ્તકમાં વધેલી જગ્યાની ઉણપને પૂરી પાડે છે. આ ગ્રન્થમાં ખાસ એક વિશેષતા છે, અને તે એ કે-ઇતિહાસના પ્રમાણભૂત સમકાલીની ઘટના એવી આ ગ્રન્થોમાં વિજયદેવસૂરિ સાથેની વિરુદ્ધ પક્ષમાં હોવા છતાં ધર્મસાગરજીના શિષ્યો વિજયદેવસૂરિ પ્રત્યે કેટલી આસ્થાની ઉપેક્ષા કરે છે? શાન્તિદાસજી શેઠને જ્યારે આપે

છે પરિણામે સભાની સમક્ષ બ્રાહ્મણ અધ્યક્ષ રાખીને ચર્ચા થાય છે, ત્હેમા સાગરો જૂઠા પડે છે અને વિજયદેવસૂરિ સાચા ઠરે છે

આ ચર્ચા ક્યારે થઇ—કઇ સાલમાં થઇ ? તે આ પત્રમા જણાવવામા આવ્યુ નથી માત્ર ચર્ચા થઇ ગયા પછી ચૈત્ર સુદિ ૮ ના દિવસે વિજયદેવસૂરિએ સૂરતથી વિજાપુર તરફ વિહાર કર્યાનુ જણાવ્યુ છે પરન્તુ મેઘવિજય ઉપાધ્યાયની પટ્ટાવલીમાં આ ચર્ચા સ ૧૬૮૭ મા થયાનુ જણાવ્યુ છે આ ઉપરથી એ અનુમાન થાય છે કે—શાન્તિદાસ શેઠે સ ૧૬૮૬માં રાજસાગરસૂરિને આચાર્યપદ આપી જ્યારે સાગરમત ચલાવ્યો, ત્યારે વિજયદેવસૂરિનો સબધ સાગરોથી સર્વથા છૂટી ગયો હતો, એ વાત આપણે પહેલાં પણ જોઇ ગયા છીએ અને તે પછી તુર્તમાંજ સૂરતમા આ ચર્ચા થઇ હોય, એ બનવાજોગ છે નિદાન, આખી ચર્ચાનો નિષ્કર્ષ કાઢીએ તો એજ નીકળે છે કે—સ ૧૬૮૧ માં વિજયાનદસૂરિ સાથે વિજયદેવસૂરિનો મેળ થયો હતો, પણ સ. ૧૬૮૫ માં તે બન્ને જૂદા પડ્યા, એટલે આણંદસૂરગચ્છ અને દેવસૂરગચ્છ એમ બે શાખાઓ ચાલી, અને સં. ૧૬૮૫ માં સાગરોથી વિજયદેવસૂરિ જુદા પડતાં સ ૧૬૮૬ મા શાન્તિદાસ શેઠે રાજસાગરસૂરિથી સાગરમત ચલાવ્યો, એમ કમનસીબે એકજ તપાગચ્છમાં ત્રણ શાખાઓ ચાલવા લાગી આખી ચર્ચાનું આજ પરિણામ જોઇ શકાય છે

પ્રાન્તે—બની તેટલી સાવધાનતાપૂર્વક બન્ને બાજૂઓ તપાસવા સાથે તે પૂજ્ય પુરૂષો પ્રત્યે એકસરખી પૂજ્ય બુદ્ધિ રાખીનેજ આ અવલોકન લખ્યુ છે, છતાં છદ્મસ્થભાવે અક્ષર માત્ર પણ અનુચિત કે અસમજસ લખાયો હોય તો તે બદલ શુદ્ધ અંત કરણથી મિથ્યા દુષ્કૃત ઇચ્છી આ અવલોકનને અહિંજ સમાપ્ત કરૂં છુ ૐ શાન્તિ

ધૂળિયા, (ખાનદેશ)
દુબળી આઠમ, વીર સ ૨૪૪૭ } વિદ્યાવિજય

પરિશિષ્ટો

પં. નેમિસાગર અને પં. ભક્તિસાગરે, ઉપાધ્યાય શ્રીસોમવિજયજીને ૧૮ પ્રશ્નો પૂછેલા, તે ઉપર પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપવા માટે તેઓએ તે પ્રશ્નોની માહિતી [illegible] ને અને સોમવિજયજીને લખેલા પત્રો,—જેનો ઉલ્લેખ પૃ ૨૧–૨૨ માં આપવામાં આવ્યો છે.

પરિશિષ્ટ. ક

[illegible] ઉપરનો પત્ર.

"સ્વસ્તિ શ્રીજિન[illegible]પાર્શ્વ પ્રણમ્ય ઉપાધ્યાય શ્રીવિદ્યાસાગર[illegible] [illegible] શ્રીજિન[illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] શ્રીપૂજ્યજીને [illegible] [illegible] । તે શ્રીપૂજ્યજીની [illegible] ૧૬ ૧ વર્ષે [illegible] ૧૩ દિને [illegible] [illegible] । [illegible] શ્રીપૂજ્યજીએ [illegible] । તે [illegible] ૧૮ [illegible] ઉપાધ્યાય શ્રીસોમવિજય [illegible] શ્રીસોમવિજય [illegible]

તે માટઇ તથા શ્રીપૂજ્યજીએ સંઘ મનસપ પાડ્યુ છઇ તિમ સંઘ મનસપ થઇ સભ્ય થઇ વિચાલઇ બઇસઇ શ્રીઉપાધ્યાય શાસ્ત્રનો જે નિર્ણય કરઇ અનઇ શ્રીસંઘની આજ્ઞા હુઇ તો અમ્હો તિહાં આવુ ॥ અનઇ શ્રીઉપાધ્યાયજીનઇ ૨ બોલ પૂછી શાસ્ત્રનો નિર્ણય સંઘ સાખિ કીજઇ, એ કાર્ય સંઘથીજ સિદ્ધિ પામઇ ॥ એ પત્રનો પડુત્તર મોકલાઇ તિમ કરવુ અમ્હારૂ ધર્મલાભ જાણ્યો ॥ સં૦ ૧૬૭૨ વર્ષે કાર્ત્તિક શુ૦ ॥ ૧૪ ॥ ઇતિ ભદ્રમ્ ॥

પરિશિષ્ટ ख

ઉ૦ સોમવિજયજી ઉપર લખેલ પત્ર.

॥ ૬૦ ॥ સ્વસ્તિ શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રણમ્ય । તત્રેત ઉપાધ્યાય શ્રીસોમવિજયગ૦ યોગ્ય । પ૦ ભક્તિસાગર ગ૦ લિખિત ॥ અપર આપણ ૨ એક ગચ્છવાસી અનઇ આપણ ૨ બિઇનઇ એક ગુરૂ અથ તુમ્હો અમ્હો સમજ્યા તો સર્વઇ સમજ્યા । તુમ્હો ગરઢા છો ગીતાર્થ છો તે માટઇ ૧૮ બોલનુ પત્ર તુમ્હ ભણી મોકલ્યુ છઇ, તેહનો પડુત્તર શ્રીવીરના શાસ્ત્રની મેલઇ લિખી મોકલયો તુમ્હો અનઇ અમ્હો શ્રીસંઘ સમક્ષ શાસ્ત્રની વાર્ત્તાઇ મમજીઇ તો શ્રી પૂજ્યજીનઇ જિમ ભલુ હોઇ તિમ વીનતી કરીઇ શ્રી પૂજ્યજીઇ જયતપુરમાંહિ । સંઘવી સૂરા સા૦ પેતા શ્રીપાલ મો૦ વિદ્યાધર દો૦ ગમજી પનીઆ હીરજી સા૦ સૂરજી પ્રમુખ સંઘનઇ શાસ્ત્રનિર્ણય કરવાની રુચિ હુઇ તે શ્રીઉપાધ્યાયજી હુ તિહાં આવીઇ નહીંતરિ કેતલાએક બોલ શાસ્ત્ર સંબંધી મોકલ્યા છઇ તેહનુ પડુત્તર લિખી મોકલયો । તથા પૂર્વઇ તુમ્હનઇ એક લેખ મોકલ્યો હતો તેહનો પડુત્તર કિસ્યો આવ્યો નથી પણિ હવઇ એ ૧૮ બોલના પત્રનો પડુત્તર લિખી મોકલયો ॥ સંવત્ ૧૬૭૨ વર્ષે કાર્ત્તિક શુદિ ૧૪ ॥ ઇતિ મંગલ ॥

પરિશિષ્ટ ग

ઉપાધ્યાય શ્રીસોમવિજયજી ઉપર લખેલો બીજો પત્ર.

॥૬૦॥ પરમગુરૂગચ્છાધિરાજ ભટ્ટારક પ્રભુ શ્રી ૬ વિજયસેનસૂરિગુરૂભ્યો નમ ॥ ॥ ઉ૦ શ્રીસોમવિજયગણિયોગ્ય પ । ભક્તિસાગરગ૦ લિખિત ॥

આગર તુમે વર્ચનુ મધ્યે પણ મહુ જે એ સર્વસમાચારે
મહિ શ્રીવિજયાનંદસૂરિ શ્રીવિજયતિલકસૂરિનાં મહિ ગીધી થઈ તે
મધ્યે દિશ વર્ષે સુ મેવુ મનુ થયું । તે તો શ્રીવિજયાનંદસૂરિ
શ્રીવિજયતિલકસૂરિ એહવી પદ્ધતીની પ્રરૂપણા કરી તેહીજ પ્રરૂ
પણા કરતા વીરના વચનથી અજાણ આવ્યું પણ ન મળતા આગળ એ મધ
મધ્યે એમ ૨ ગચ્છપરેય સ્વગચ્છ સ્થાપિ હરિભદ્રસૂરિ અભયદેવસૂરિ શ્રીજ
યંતસૂરિ શ્રીહેમાચાર્ય પ્રમુખ પૂર્વાચાર્યકૃત મધ્યેથી સાખિ થઈ તે માટે તે
મધ મધ્યે શ્રીવિજયાનંદસૂરિ શ્રીવિજયતિલકસૂરિનાં સર્વ મહિ નથી લીધી
આગળ મી મધ મધ્યે જે પ્રરૂપણા થઈ છે. અને તુમારી પ્રરૂપણા વિપરીત
થઈ તે માટે એ મધ ઉપરિ તુમારો પ્રશ્ન પણ રહેતો તે [illegible] છે જે એમ
નહીં શ્રીવિજયાનંદસૂરિ શ્રીવિજયતિલકસૂરિનિ મહિ લીધી એહનું મહિ તો એ-
હનુ કરતાં કોઈ મધ્યે ખોટાપણું ન થાય તે કરવા થાય । શ્રીવિજયાનંદસૂરિ શ્રી-
વિજયતિલકસૂરિનું નામ લિખાવિ મહિ છે તે અમા [illegible] મહ નહી ॥
આગળ પ્રમાણ કરતાં એ તુમારા વિપરીત પ્રમાણ આવતુ રેહ્યા । જે એ
મધ મધ્યે તે પુસ્તકનાં મહિ થઈ તો સ [illegible] થાય તે ખોટાપણા સ [illegible] તેહ
શ્રીપત્ર છે. [illegible] પ્રમુખ [illegible] નગરની આવ્યું ૨ નિર્ણય કીધો ॥ એ
તે મધ્યે શ્રીવિજયાનંદસૂરિ શ્રીવિજયતિલકસૂરિનાં મહિ થઈ એહનું આગ
ળથી સ પ કરાય તો આગળ જે સાખ મનુ પડ્યું તે કહ્યા । નહીંતરિ શ્રીવિ-
જયાનંદસૂરિ શ્રીવિજયતિલકસૂરિના મહિ આજ્ઞાપત્ર લીધી કરાય તેહના
શ્રીપૂજ્ય શ્રીઆચાર્યજી તથા સર્વ એહવું પત્ર તિ દ્રઢીપરિ લિખ્યા છિ । તે
શ્રીઅમ્હે ॥ તથા એ મધની પ્રતિ આગળથી લિખાની ગુરુ પાસેથી ॥ સ પ તથા
આગે ગુરુ પાસે આવી તુમે નાખી, એહવારીત પાછી થઈ હતી એ મધને
આગ્રહમાન પાછાસ્યો તથા એ મધની પ્રતિ ઉપરિ તથા તેહના એ આગર
ઉપરિ જે પાછુ નિગર કરસ્યો તો એહવાસ વીર્ય કરની તથા સ મની । તથા શ્રી-
વિજયતિલકસૂરિ શ્રીવિજયાનંદસૂરિ શ્રીવિજયતિલકસૂરિની આજ્ઞા થઈ તે શ્રીઅમ્હે
॥ પ્રતિ મ મમ ॥ સ મત ૧૬૭૫ વર્ષે પોષ વદિ ૧૪ ગુરુવારે ॥ શુભ ભવતુ ॥

પરિશિષ્ટ ૫

સૂરતમાં મળેલી સાગર–વિજયની ચર્ચા સંબંધી પત્ર.

૫ ૬૦॥ આગર શ્રીસૂરત બંદરથી શ્રીસિદ્ધપુર પધારવાના
અર્થ લિખિ છે । અનુક્રમે સ્તુતિ પ્રમુખ આ નગરોમાં પધાર્યા । તે સાગર

સાથના લોક દેષી ન સક્યા । તેણે જઈ નબાપ માજરમલિકનું મન મનાવી કહ્યું જે નબાપ સલામત અહ્મારો ગ્રંથ શ્રીવિજયદેવસૂરિ પોટો કહઇ છઇ । તે પરો કરાવી । અપાવો અનઇ । જો અમ્હે પોથી પડસ્યુ । અનઇ ગ્રંથ પોટો પડસ્યઇ તો । ગ્રંથ પાણીમાહિ બોલવો અનિ ગુનહગારીના રૂપઈઆ હજાર ૫ નબાપનઇ આપસ્યું । અનિ સા૦ શાંતિદાસઈ પણિ નબાપનઇ ઘણુ લિખુ હતુ જે માહરો ગ્રંથ જિમતિમ કરીનઇ શ્રીવિજયદેવસૂરિ પાઇ પરો લિખાવી અપાવયો । હુ નબાપનઈ ઘણો તોફો મોકલીસ । અનઇ રતન આસકરણઇ પણિ નબાપનઇ ઘણી લાલચિ દેષાડી જે નબાપ સલામત અમ્હારો ગ્રંથ જિમ તિમ કરી પરો કરી અપાવસ્યો તો નબાપનઇ વીસ સહસ્ર રૂપૈયાનો નફો થાસ્યઇ । તે ઉપરિ નબાપઇ કહ્યુ જે ભલી વાત । શ્રીવિજયદેવસૂરિના યતી તેડાવી પૂછવુ । તિવાર પછી નબાપઇ પોતાનાં માણસ આપણઇ ઉપાશ્રય તેડવા સારૂ મોકલ્યા । પછઇ શ્રીપૂજ્યજી શ્રીઆચાર્યજીઇ ઉ૦ શ્રીકુશલસાગર ગ૦ । પ૦ લાલકુશલગણિ દરબાર મોકલ્યા । નબાપઇ ઘણો આદર કીધો । વલતુ નબાપઇ કહ્યુ જે । તુહ્મે શ્રીવિજયદેવસૂરિકુ કહો જે સાગર સાથઇ ચર્ચા કરી ગ્રંથ પોટો કરી ચાલો । તે ઉપરિ ઉ૦ કુશલસાગર ગણિ પં૦ લાલકુશલગણીઇ કહ્યુ જે નબાપ સલામત અહ્મોતો અહ્મદાવાદ મધ્યે તથા પાટણમધ્યે ત૦ શ્રીશંષેસ્વર મધ્યે ત૦ ષંભાયત મધ્યે કિહાઇ ચર્ચાની ના નથી કહી અનઇ નબાપ હજુરપણિ ચર્ચા કરવી । કબૂલ છઇ પણિ સભ્ય વિના ચર્ચા ન થાય તે ઊપરિ નબાપઇ કહ્યુ જે ભલી વાત સભ્ય થાપીનઇ ચર્ચા કરાવીસિ । તે ઊપરિ ચર્ચા કરાવ્યાની હા ભણી તિવાર પછી સાગર ગૃહસ્થે ષંભાયતથી સત્યસૌભાગ્ય તેડાવ્યો । તે આવ્યો । આપણઇ પણિ ઉ૦ શ્રીધનવિજય ગ૦ ઉ૦ શ્રીધર્મચંદ્ર ઉ૦ શ્રીલાવણ્યવિજય ગ૦ પ૦ મતિચંદ્ર ગ૦ પ૦ માણિક્યચંદ્ર ગ૦ પ૦ ઋદ્ધિવિજય ગ૦ પ્રમુખ ગીતાર્થ તેડાવ્યા તે આવ્યા પછી । નબાપઇ કહ્યુ જે ચર્ચા કરો તે ઊપરિ આપણે સમસ્ત ગીતાર્થે કહ્યુ જે ભલી વાત સભ્ય કુણુ તિવારઇ નબાપઇ કહ્યું તુહ્મારા સભ્ય કોણુ કહઉ તિવાર પછી આપણે ગીતાર્થે કહ્યુ જે જૈન સભ્ય કર્યા જોઇઇ અહ્મારા સાસ્ત્ર સમઝઈ ઇતિવારઇ સાગરઈ જાણ્ણુ જે જૈન સભ્ય લાંચે પલટાસ્યઇ નહીં । તે ઊપરાંત નબાપનઇ કહઉ જે નબાપ સલામત જૈન તુ સર્વ અમ્હારા દુસમન છઇ પછી નબાપઇ સા૦ શાંતિદાસનું મન રાષવા માટઇ કહઉ જે બ્રાહ્મણ સભ્ય કર્યા જોઇઇ

આનંદ પામ્યુ સંઘ સહુ પછી આવ્યો તીર્થે આનંદપૂર્વક સ્તવ ચાલે
સમસ્ત તીર્થનું ઉપસર્ગ ભાવ્યા પછી તે પાપ ઉપરિ નગરના પાસુસ તેના
આવ્યા પછિ શ્રીપૂજ્યજી શ્રીઆચાર્યજી આવ્યા એ સમસ્ત તીર્થ
ભેટ્યા । ત્યાં રહ્યા સહુ નગર બહાર ઉતર્યા । ત્યારે સાગર ઉત્સવો-
ત્સવ પછિ દ્વારિકા મધ્યે તેડ્યુ । તે પછિ આવ્યો । પછી સંઘ
પછિ આવ્યા નગર બહારિ ગયો રહ્યા નહી । પછી ઉત્ત-
રોત્તરમાં પાસ ભીડ પારસીક લિખતના હતા તે નગરના કાર્યાદિ
આપવા નગરમાં સર્વ ધર્મ પુરી ગયો સાથના ચોકી । પછી ૪ દિવસ
ગયો ત્યારે તે દિવસે લિખત રહ્યુ ત્યારે નગરમાં આવ્યા સાગરે
તથા ઉત્સવોત્તરમાં નથી રાખી અને સહુ જે ગીતિ દીની ચાલતા આવ્યો
તે સર્વ ઉપાસરે આવ્યા । ગીત ૨ આદિક ચોકીનિ સર્વ વાત રાખી
તે ઉપરિ ગીતિ દીધાં । શ્રીઆચાર્યજીએ સર્વપ્રસાદ પરિક્ષા
નવપીઠ સહી પારસીક લિખતી આપ્યા ગીતાર્થોએ આપ્યા તે
ચાલતા નગર બહાર ઉતર્યા અને ફરીથી જે નગર સમાજ એ
નવપીઠનું આખુ તેરાવે ઉત્સવાદિ મેળા ઘણા થયા ભેળા થઈ.
લિખાવી નગરમાં તે નવમેળ આપ્યા બાબતુ કેટલું સાગરસમાજમાં સહી
જે એ નવપીઠનું ખરચ ચાકરી સર્વ નગર દિધો । નહિતર ગુમાવી માન
રોકે અને નગર તેના વચ્ચેથી થઈ પછિ ગીતિ રેઆ પુસ્તકમાંથી તે તેનાં
નગરના સાર્થક ભેટવુ આપ્યુ જે ૬ આસન ન રહ્યુ તે ઉપરિ
સંઘ સર્પ જે આસન તેમાં પછિ નગરમાં શાપ ઠેર સહુ જે ઘણા
હોય તે રહ્યો તે ઉપરિ ભેળ ના સર્વ સભા સમક્ષ પુજા થયેલ । ગીત
તે દિવસે ગયો ત્યાં પછિ ઉત્સવોત્તરમાં સર્વ આપ્યા ન તેરાવે
લિખાયા ઉત્સવોત્તરમાં રોકે પાસે અને નગર બહાર સંઘ ચાલ્યો સહી
જે એ સમાધિ ભેટ આવ્યા ઘણી સહ ભેળે ગયો સર્વ ચાલ્યા આગળ
હતા તેવું સહી જે ગુરુઓની સાગર પેઠ પછિ સાગર નગરમાં દ્વારિ
ભેઠ પાસ હતા ત્યાં લગ બાહિર રહ્યા અને આપ્યા શ્રીપૂજ્યાદ
આચાર્યજી નગરમાં સહી જે ગુરુરાય શ્રી સાથ સાથ ભેટ પ્રભુ આપ્યા
સમસ્ત ગીતાર્થ નગરમાં પાસ રાખી ચાલતાં પાછલાં લોકોને ગયો
આવ્યા પાસ સાગરાદિ ગુરુઓની સાગર રહેલ દિન દિન ઘણા તથા ચાલતા
પછી નગરમાં સંઘ ચાલ્યા સહી જે તેનું ગુરુ બહારિ ભળતી ગયો
ગીત તેહની રાખે તે ઉપરિ સહુ બહારિ પછિ આવ્યો ગીતાર્થ ઉત્સવ-

ન્ય સાથિ ચરચા કીધી નિંદા પણિ ગચ્છમાંભાગ્ય જોગે પડ્યો પછી નબાપ ગજાનિ તેડી પૂછુ કુણ જોગે નિવારીઈ મણિ કહિઉ જે શ્રીવિજય દેવસૂરિ સાથે નાહી ગાગર જોટા નિવાર પછી ગાગર શુરવીરીનઈ નબાપઈ સભ ફજેત કીધા અનિ શ્રીપૂજ્યજી શ્રીઆચાર્યજીનિં વણ માન મહત્ત કહીનિ સિધિ કરાવવાની રજા દીધી વનતા શ્રીપૂજ્યજી સર્વ પરિવાર સહિત પો૦ શુ૦ ૮ દિને ઘણા આડંબર પૂર્વક બીજાપુર ભણી સિધિ કરી ગાઉ ૩ ગામ કુંભારીઇ પધાર્યા તિવાર પછી સાગરનઈ સાગરઇ ગામઇ રાજ દ્વાર ફિટ ફજેત કીધા સાહિ લાજ ગીમઈ ગયા તે ઉપરિ નવા સ્વારી ઉપાઈ નબાપનુ મન મનાવી શ્રીપૂજ્યજીનઈ પાછા વાલવા સારુ અસવાર ૨૫ પ્યાદા ૨૫ મોકલ્યા કહ્યુ જે અમ ગાના લિખી આપઇ તો વાલવા નહી તો ઇહા તેડી લાવો રાજનઈ તેડી આવ્યો વનતા તે નબાપના માણસ શ્રીપૂજ્યજી પાસઈ કુંભારીઈ આવ્યા શ્રીપૂજ્યજીનઇ ઘણઇ કહ્યુ જે અમ ખત લિખી આપો વનતુ શ્રીપૂજ્યજીઇ આખિ દીધુ જે ખોટા અમ ને અમે ખત કિમ લિખી આપુ વલતુ નબાપને માણસે નબાપનઈ અરજ કુંભારિઆથી લિખી જે શ્રીવિજયદેવસૂરિ સર્વથા અમ ખત લિખી નાપઈ તિવારઇ નબાપઇ તેહોનઈ લિખી મોકલ્યુ જે શ્રીવિજયદેવસૂરિના રાજી થઈ તેડી આવજો પછી નબાપને માણસે શ્રીપૂજ્યજીનઈ કહિઉ જે તુમ્હારા વજીર મોકલો તે ઉપરિ શ્રીપૂજ્યજીઇ સર્વ ઉપાધ્યાય સર્વ પંન્યાસ તિહાં મોકલ્યા નબાપ હજૂર ગયા તિવારઇ નબાપઈ કહ્યુ જે અમ ખોટા છઈ તોહઈ પણિ માહરી ખાતરિ ખત લિખી આપો વલતો ભય પણિ ઘણુ જ દેખાડ્યો વનતુ ગીતાર્થે નબાપનઈ કહ્યુ જે મરણુ કબૂલ કરસ્યઈ પણિ લિખુ નહી આપીઈ પછઇ નબાપઈ દિન ૨ લગઈ યતી બંદીખાનઈ મુકયા વનતા યતી સરગુરૂ જાણી રજા દીધી અનિ શ્રીપૂજ્યજીનુ શ્રીઆચાર્યજીનુ પુણ્ય એહવુ જે સર્વ ભલુ થઈ આવ્યુ અનિ જેણઈ અધમ કીધો હતો તેહનઈ શીખ લાગી નબાપઈ ઉદયસિંઘ ઝીકાનઈ પાસઈ મરાવી ગદીપાનઈ ઘાલી સ્વા માગની એકઠડી ઍટી પહિરાવી વણ માનભ્રષ્ટ તેહનઇ કીધા સઘનઇ ગામિ ઘણા ફજેત થયા છઈ અનઈ શ્રીપૂજ્યજી શ્રીઆચાર્યજી ઘણા આડંબર સહિત કુંભારીઆથી પધાર્યા તેણઈ કરી શ્રીજિનશાસનની ઘણી ઉન્નતિ થઈ છઇ તે માટઇ કોઈ સાગર સાથનો વેષધારી તથા ગૃહસ્થ અધિકુ ઓછુ લિખઈ તે વચન માણસઇ ન માનવુ સહી તથા શ્રી આચાર્યજી ગામ મોતા સૂરતિથી ગાઉ ૧૨ હોઈ તિહાંથી શ્રીપૂજ્યજીનઈ વાંદીનઈ ભરુઅચિ નડીઆદ

નડીઆદ મધે થા આક મધ્યાર યશ્યુ આડનાર રહિત સા   રૈના પત
મા વાપક મા જાગમણ મા વધુમા મ વચ્ચેગ્ન પ્રમુખ સમર
ન । નડીઆદ મધી માસ થા આવી પાસમા જરૂ । તે આસિરિ મગ્નય
તથા મારતિન માસવ ઋષિરી કેનગર સમાચાર સવત સવાધી મીઠ
ન । અ સમાચાર મેળુ વગ લિખી અનુસરે સ શ્રીરઘુરાય
તિ મ ગ

બાદશાહ અકબરના તાબાનુ આ શહેર હતુ. અહિ અનેક ધનાઢ્ય અને ગુણવાન્ પુરૂષો રહેતા હતા, જહેમા દેવજી નામનો શ્રાવક, કે જે શ્રાવકોના એકવીસ ગુણે કરીને યુક્ત હતો, મુખ્ય હતો દેવજી અરિહતદેવ ઉપરની સાચી શ્રદ્ધાવાળો હતો સાચા ગુરૂની હમેશાં સેવા કરતો અને જિનભાષિત ધર્મનુ શ્રવણ કરી હમેશા તે પ્રમાણે વર્ત્તવા પ્રયત્નશીલ રહેતો આ દેવજીને **જયવતી** નામની સુશીલા સ્રી હતી આ જયવતી સ્રીને શુભ સ્વપ્નપૂર્વક એક એક વર્ષના આતરે બે પુત્રો થયા – ૧ **રૂપજી** અને ૨ **રામજી** આઠ વર્ષની ઉમર પછી બન્નેને ભણાવીને હોશીયાર કર્યા.

દીક્ષા

આ વખતે ખભાત શહેર પણ પૂર જાહોજલાલીમા હતુ કોટ્યાધીશો અને લક્ષાધિપતિઓ અહિ ઘણા હતા અહીં સઘવી ઉદયકરણ નામનો એક ગૃહસ્થ રહેતો હતો આ ગૃહસ્થે જિનપ્રાસાદો કરાવ્યા ઉપરાન્ત કેટલાક ઉપાશ્રયો પણ કરાવ્યા હતા. જિનબિબોની પ્રતિષ્ઠાઓ કરાવી હતી અને કેટલીએ વખત ત્હેણે ‘સઘવી’નુ તિલક પણ સઘ તરફથી મેળવ્યુ હતુ. વળી સોની **તેજપાલ** નામનો ગૃહસ્થ પણ અહિ રહેતો હતો આ સોની એક ધર્મિષ્ઠપુરૂષ હતો. જિનમદિર, જિનબિબ, પોશાલ વિગેરે કરાવામા ઘણુ દ્રવ્ય ખર્ચ કર્યું હતુ સાતે ક્ષેત્રોને તે હમેશા પોષતો હતો વળી આણે સવાલાખ રૂપિયા ખરચીને શ્રીસિદ્ધાચલજી ઉપરના ઋષભદેવના મૂલમદિરનો જીર્ણોદ્ધાર પણ કરાવ્યો હતો અહિ પારેખ **રાજીઆ** અને **વજીઆ** નામના બે ભાઇઓ પણ રહેતા હતા આ ભાઇઓએ પણ ઘણા ગામોમા જિનમદિરો કરાવ્યા હતા મખમલ, મશરૂ વિગેરેના ઉત્તમોત્તમ ચદરવા–પૂઠિયા ઉપાશ્રયો અને જિનમદિરોમા મૂક્યા હતા. એક વખત આ બન્ને ભાઇઓને જિનબિબોની પ્રતિષ્ઠા કરાવાનો વિચાર થયો ત્હેમણે **શ્રીહીરવિજયસૂરિજી**ની આજ્ઞાથી આચાર્યશ્રી **વિજયસેનસૂરિજી**ને પોતાના નગરમા પધરાવ્યા ઘણા દેશ, ન-

આ રાસના બીજા અધિકારમાં વિશેષ કરીને કવિએ વિજયા-ણંદસૂરિનું વૃત્તાન્ત આપ્યું છે.

આ રાસ કવિ પં. દર્શનવિજયે પોતે બ્રહ્માનપુરમાં લખેલી પ્રતિ ઉપરથી સંશોધિત કરવામાં આવ્યો છે.

પ્રારંભમાં કવિએ તીર્થંકર, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, અને સાધુને નમસ્કાર કર્યા પછી સુધર્માસ્વામીથી લઈ કરીને શ્રીવિજયસેનસૂરિ સુધીની પાટ પરંપરા બતાવી છે. રાસનાયક શ્રીવિજયતિ-લકસૂરિ શ્રીવિજયસેનસૂરિની પાટે થયા છે એમ બતાવ્યા પછી કવિએ આ રાસ રચવાનું પ્રયોજન કહ્યું બતાવ્યું છે—૧ વિજ-યદાનસૂરિએ, શ્રીહીરવિજયસૂરિને પોતાની પાટે સ્થાપ્યા અને તે વખતે એક બે વચન કહ્યું કે જેને પદ આપો તેને 'વિજય' યુક્ત નામ આપવું તે, ૨ શ્રીહીરવિજયસૂરિએ અકબરબાદશાહને પ્રતિબોધી વિજય મેળવ્યો તે. ૩ શ્રીવિજયસેનસૂરિએ ભટ્ટો બ્રાહ્મણોને જીતી વિજયતા પ્રાપ્ત કરી તે. ૪ શ્રીવિજયતિલકસૂરિ ગચ્છધારી થ-યામાં વિજય પામ્યા તે. અને ૫ શ્રીધર્મસાગરજી ઉપાધ્યાયે ગચ્છની પરંપરા લોપી અને તેમના પક્ષમાં ભળેલા ગચ્છપતિ શ્રીવિજયદેવસૂરિને ઉથાપીને, શ્રીવિજયતિલકસૂરિ પાટે આવ્યા અને પાટપર પણ દીપાવીને વિજય પામ્યા તે. ત્યાર પછી રાસનું વર્ણન આવી રીતે આપ્યું છે.

જન્મસ્થાન.

શ્રીવિજયતિલકસૂરિ ગુજરાત દેશમાં આવેલા વીસલનગરના રહીશ હતા. આ વખતે વીસલનગરની જાહોજલાલી અપૂર્વ હતી.

---

૧ શ્રીવિજયદાનસૂરિ પછી, જેને પદ આપવું તેને 'વિજય' યુક્ત આપવું. આ નિયમ થવામાં કારણ આ બન્યું હતું—એક વખત શ્રીવિજ-યદાનસૂરિને, સ્વપ્નમાં આવીને શ્રીમણિભદ્રજીએ કહ્યું કે—તમારે વિજયશાખાને પાટ સ્થાપન કરશો અને આમ નામ જેનું એક અક્ષર આપી નામ આપવું તમારા વચનથી પ્રમાણ્યું. ઈત્યાદિ. અને વચનાનુસાર વિજયના ૯ પાટી. ૪૧ પાટની ખાત્રી.

બાદશાહ અકબરના તાબાનુ આ શહેર હતુ અહિ અનેક ધનાઢ્ય અને ગુણવાન્ પુરૂષો રહેતા હતા, જહેમા **દેવજી** નામનો શ્રાવક, કે જે શ્રાવકોના એકવીસ ગુણે કરીને યુક્ત હતો, મુખ્ય હતો દેવજી અરિહતદેવ ઉપરની સાચી શ્રદ્ધાવાળો હતો સાચા ગુરૂની હમેશા સેવા કરતો અને જિનભાષિત ધર્મનુ શ્રવણ કરી હમેશાં તે પ્રમાણે વર્ત્તવા પ્રયત્નશીલ રહેતો આ દેવજીને **જયવતી** નામની સુશીલા સ્ત્રી હતી. આ જયવતી સ્ત્રીને શુભ સ્વપ્નપૂર્વક એક એક વર્ષના આતરે બે પુત્રો થયા – ૧ **રૂપજી** અને ૨ **રામજી** આઠ વર્ષની ઉમર પછી બન્નેને ભણાવીને હોશીયાર કર્યા.

દીક્ષા.

આ વખતે ખભાત શહેર પણ પૂર જાહોજલાલીમા હતુ કોટ્યાધીશો અને લક્ષાધિપતિઓ અહિ ઘણા હતા. અહીં સઘવી ઉદયકરણ નામનો એક ગૃહસ્થ રહેતો હતો. આ ગૃહસ્થે જિનપ્રાસાદો કરાવ્યા ઉપરાન્ત કેટલાક ઉપાશ્રયો પણ કરાવ્યા હતા. જિનબિબોની પ્રતિષ્ઠાઓ કરાવી હતી અને કેટલીએ વખત ત્હેણે 'સઘવી'નુ તિલક પણ સઘ તરફથી મેળવ્યુ હતુ વળી સોની **તેજપાલ** નામનો ગૃહસ્થ પણ અહિ રહેતો હતો આ સોની એક ધર્મિષ્ઠપુરૂષ હતો જિનમદિર, જિનબિબ, પોશાલ વિગેરે કરાવામા ઘણુ દ્રવ્ય ખર્ચ કર્યું હતુ સાતે ખેત્રોને તે હમેશા પોષતો હતો વળી આણે સવાલાખ રૂપિયા ખરચીને શ્રીસિદ્ધાચલજી ઉપરના ઋષભદેવના મૂલમદિરનો જીર્ણોદ્ધાર પણ કરાવ્યો હતો અહિ પારેખ **રાજીઆ** અને **વજીઆ** નામના બે ભાઇઓ પણ રહેતા હતા. આ ભાઇઓએ પણ ઘણા ગામોમા જિનમદિરો કરાવ્યા હતા મખમલ, મશરૂ વિગેરેના ઉત્તમોત્તમ ચદરવા–પૂઠિયા ઉપાશ્રયો અને જિનમદિરોમા મૂક્યા હતા એક વખત આ બન્ને ભાઇઓને જિનબિબોની પ્રતિષ્ઠા કરાવાનો વિચાર થયો ત્હેમણે શ્રીહીરવિજયસૂરિજીની આજ્ઞાથી આચાર્યશ્રી **વિજયસેનસૂરિજીને** પોતાના નગરમા પધરાવ્યા ઘણા દેશ, ન-

ઘર અને ગામીના સર્વોને નોતર્યાં. સારા દિવસે શ્રીસૂરિજીએ પ્રતિષ્ઠા પણ કરી.

આ વખતે વીસલનગરનો દેવજીશાહ, કે જેનું નામ પહેલાં લેવામાં આવ્યું છે, તે પણ આવ્યો હતો. આચાર્યશ્રીનો ઉપદેશ સાંભળીને આ દેવજીશાહના હૃદયમંદિરમાં વૈરાગ્ય ઉદ્ભવ્યો. ત્યારે સંસારને અસાર સમજીને દીક્ષા લેવાનો વિચાર કર્યો. એટલુંજ નહિ પરન્તુ પોતાના કુટુંબને એકઠું કરીને તમામે-પોતે, પોતાની સ્ત્રી જયવતી અને પોતાના બન્ને પુત્રો કૃષ્ણ અને રામજી, એ ચારે જણે દીક્ષા લેવાનો નિશ્ચય કર્યો. આચાર્યશ્રી પાસે જઈને દીક્ષા આપવા પ્રાર્થના કરી. તેથી સૂરિજીએ પોતાને હાથે દીક્ષા આપી.

કૃષ્ણ અને રામજી, કે જેઓનું નામ અનુક્રમે રત્નવિજય અને ધર્મવિજય રાખવામાં આવ્યું હતું તેઓ બન્ને બુદ્ધિશાળી અને વિદ્યા ભણવાને લાયક હોવાથી સૂરિજીએ તેઓને વિદ્યાભ્યાસમાં જોડી દીધા. તેઓમાં રત્નવિજય સોળજ વર્ષમાં પોતાનું આયુષ્ય પૂરું કરી સ્વર્ગે પહોંચ્યા. ધર્મવિજયને સૂરિજીએ ઘણો અભ્યાસ કરાવ્યો. નીતિ, વ્યાકરણ, ન્યાય, જ્યોતિષ અને એવા જુદા જુદા વિષયોના તેને જ્ઞાતા બનાવ્યો. તદનન્તર શ્રીધર્મવિજયમાં સારી રીતે યોગ્યતા આવ્યા પછી તેને સૂરિજીએ પંડિતપદ આપ્યું.

કુમતિકુદ્દાલ ગ્રંથ જલશરણ

આ વખતમાં, વિજયદાનસૂરિને સૂરિપદથી કેમ થયું એ બતાવવું જોઈએ, તેના મૂળ કારણીભૂત ધર્મસાગર ઉપાધ્યાયને માનીએ, તેમનો (ઉપાધ્યાયજીનો) ગ્રંથ હાથમાં ધર્યો છે.

આચાર્ય શ્રીહીરવિજયસૂરિજી શ્રીધર્મસાગર ઉપાધ્યાય અને રાજવિમલવાચક, એ ત્રણે જણ એક સાથે અભ્યાસ કરતા હતા. તેઓ ઘણા પ્રેમપૂર્વક સાથોસાથ કઠીન વિ-

દ્વાન્ થયા. પરન્તુ, એકજ ગુરૂની પાસે ત્રણે જણે અભ્યાસ કરવા છતાં કરમને આધીન થઇ મતિભેદથી ધર્મસાગરને તે વિપરીત પરિણમ્યુ. આ વિષયમા કવિએ આ ત્રણેની ક્ષીરકદબક ઉપાધ્યાયના શિષ્ય-નારદ, વસુ અને પરવતની સાથે સરખામણી કરી છે.

ધર્મસાગરઉપાધ્યાયે ' કુમતિકુદ્દાલ ' નામનો એક નવો ગ્રથ બનાવી અભિનવ પથ કાઢવા પ્રયત્ન કર્યો તેઓ પોતાના વખાણ, અને બીજા પક્ષની નિદા કરવા લાગ્યા ત્હેમના ગ્રથમા ધર્મથી ઘણુ વિપરીતપણુ જોવામા આવ્યું અને તેવી પ્રરૂપણા પણ કરવા લાગ્યા. આ વાતની જ્યહારે વિજયદાનસૂરિજીને માલૂમ પડી, ત્યહારે ત્હેમણે વીસલનગર આવીને, નગરના ઘણા લોકોની સાક્ષીએ તે ગ્રથને પાણીમાં બોલાવી દીધો ગુરૂ આજ્ઞાથી આ ગ્રથ સૂરચદ પન્યાસે પાણીમાં બોળ્યો હતો

ગ્રથને પાણીમા બોળ્યા ઉપરાન પણ ધર્મસાગરજી પાસે એ પ્રમાણે લખાવી લીધુ કે—' આ ગ્રથની પ્રરૂપણા કરવી નહિ, વિજયદાનસૂરિ કહે તે પ્રમાણે વર્તવુ, અને ત્હેમની આણા વિના જે કઇ કહે, તે અપ્રમાણ છે '

શ્રીધર્મસાગર ગચ્છ બહાર.

આ પછી શ્રીધર્મસાગર અહમદાવાદમા આવ્યા, અને મ્હેતા ગલાને પોતાના પક્ષમા લઇ કરીને પાછી તે ગ્રથની પ્રરૂપણા કરી અને બીજા પણ કેટલાક શ્રાવકો ગગી કર્યા આ વખતે રાજવિમલવાચક અહમદાવાદમાજ હતા ત્હેમની પાસે આવીને ગલરાજ શ્રાવકે પૂછ્યુ કે -' ત્હમે કઇ પ્રરૂપણાને માનો છો ? ' શ્રીરાજવિમલે કહ્યુ -' જહે પ્રમાણે શ્રીવિજયદાનસૂરિ કહે છે, તે પ્રમાણે હુ માનુ છુ '

ગલરાજે કહ્યું -' જહે પ્રમાણે શ્રીધર્મસાગરઉપાધ્યાય કહે છે, તે પ્રમાણે જો ન માનવુ હોય, તો અહીંથી રવાના થાઓ' શ્રીરાજવિમલ ત્યાથી વિહાય થયા, એટલે ત્હેમની પાછળ ઘાતક લોકો

મોકલ્યા, પરન્તુ બનવા કાળ એવો કે-વાચકોદિ આતુર આ જ્યારે રાજવિમલવાચક વગેરે સાધુઓ સાથે પીછાડે પહોંચ્યા.

એ પ્રમાણે ગુરુઆજ્ઞાધક મુનિઓને અમદાવાદથી એવી રીતે આવવું પડ્યું કે-જ્યારી લાવેલી બોલચાલને, ન તો વાપરવાનો વખત મળ્યો, કે ન પરઠવવાનો.

આ હકીકત, જ્યારે ચારે તરફ ફેલાઇ, અને શ્રીવિજયદાન સૂરિ રાધનપુરમાં આવ્યા પછી, ત્યારે સૂરિજીએ વિદ્વાન સાધુઓને ભેગા કર્યા. અને દરેકની સમ્મતિપૂર્વક ગચ્છ બહાર કર્યાનો એક પત્ર લખ્યો. પરન્તુ આ પત્ર લઇને ધર્મસાગર ઉપાધ્યાયને આપી આવે કોણ? સૂરિજીએ કહ્યું કે-કોઇ સાધુ, તેના હાથમાં અગ્નિ આપી આવે તેવો છે? આ તેમાંથી એક મુનિએ હા પાડી, અને તે પત્ર લઇને અમદાવાદ આવ્યા. સભામાં આવીને ધર્મસાગર ઉપાધ્યાયને પત્ર આપ્યો, અને કહ્યું કે- ધર્મસાગરને ગચ્છ બહાર કર્યા છે.

એમ કહીને જેવો તે પાછો વળ્યો, તત્કાળ તેની પાછળ અવાજ થયો! મારો! મારો! આવા શબ્દો બોલાયા. પરન્તુ તે સાધુ હાથમાં આવ્યો નહિ. પાછળ રહેલા મુનિઓ બોલવા લાગ્યા, મુનિને એક શ્રાવકે પોતાના ઘરમાં સંતાડી દીધા. તેણે બે દિવસ પોતાના ઘરમાં રાખીને પછી એક દિવસ રાત્રે સાધુને રવાના કરી દીધા. કુશલતાપૂર્વક તે ગુરુ પાસે પહોંચી ગયો. ગુરુને બધી હકીકત આપી. શ્રીધર્મસાગરને ગચ્છ બહાર કર્યાની વાત જેમ જેમ શ્રાવકોએ જાણી, તેમ તેમ તેઓને આહારની પણ તકલીફ પડવા લાગી.

પાછા ગચ્છમાં લીધા

આ સમાચાર શ્રીસિદ્ધિચન્દ્ર ઉપાધ્યાય અમદાવાદ આવ્યા. તેમણે શ્રીધર્મસાગરજીને કહ્યું કે-" આપ આમ શામાટે

કરો છો ? જે પ્રમાણે ગચ્છનાયક કહેતા હોય, તે પ્રમાણે કરવું જોઇએ અમદાવાદથી અન્યત્ર જશો, તો અન્ન-પાણી પણ પામશો નહિ તે માટે ગુરૂનુ કહેવુ માનો, અને હૃદયમા ધારણ કરો." ધર્મસાગરજીએ કહ્યુ -"હવે હુ ત્યહા જઇ પણ કેવી રીતે શકુ ? અને મ્હને તેઓ રાખે પણ કેમ ? અને જો ત્હમે આ વાત હાથમાં લેતા હો, તો ચાલો હુ તૈયાર છુ "

સકલચદ્ર ઉપાધ્યાયે તે વાત સ્વીકારી, અને સાગરજીને લઇ રાધનપુર ગયા શ્રીધર્મસાગર ઉપાધ્યાયને બહાર રાખી સૂરિજીને સમાચાર આપ્યા સૂરિજીએ સ્પષ્ટ કહ્યું કે-'મ્હારે ત્હેનુ કામ નથી'

સકલચદ્રવાચકે કહ્યુ -"મહારાજ! છોરૂ કછોરૂ થાય, પરન્તુ માબાપ તો સહન જ કરતા આવે છે હવેથી આપ જે પ્રમાણે આદેશ કરશો, તે પ્રમાણે તે વરતાવ કરશે માટે આપ ત્હેને ગચ્છ મા લઇ લ્યો. હવે પછી જો તે આજ્ઞા વિરૂદ્ધ કામ કરે, તો, તેને વધારે શિક્ષા કરવી "

સૂરિજીએ કહ્યુ —"જો ત્હેની ગચ્છમા આવવાની ઇચ્છા હોય તો 'પૂર્વસૂરિનુ વચન હુ સદ્દહુ છુ' એ પ્રમાણે-હુ કહુ તેમ લખી આપે "

ધર્મસાગર ઉપાધ્યાયજીએ તે વાત સ્વીકારી ત્હેમણે ગુરૂએ કહ્યા પ્રમાણે પટો લખી આપ્યો અને તેજ પ્રમાણે મનમા સદ્દહણા કરી સાગરજીએ જે જે વાતના મિચ્છામિદુક્કડ દીધા, તે તે બધા બોલ લખાવી લીધા જે પટો લખવામા આવ્યો, ત્હેની અદર અનેક મતા અને સાક્ષીઓ પણ થઇ આ પટો વિજયદાનસૂરિએ સ ૧૬૧૭ ની સવત્સરીની મિતિએ રાધનપુરમા બહાર પાડ્યો આની અદર મુખ્ય બે વાતો લખી —

૧ સાતથી અધિક નિહ્નવ છે, એમ કહેનાર ગચ્છનો ઠપકો પામશે.

૨ પ્રતિમા સંબંધી જેમ પરંપરા ચાલી આવે છે, તેમ માનવું.

આમાં શ્રીહીરવિજયસૂરિ, સકલચંદ્ર ઉપાધ્યાય, ધર્મસાગર ઉપાધ્યાય, પંન્યાસ વિજયહંસ, કૃપાઋષિ, કુશલહર્ષ, શ્રીકરણ, વાનરઋષિ, સૂરચંદ પંન્યાસ અને ઋષિદીપા એ બધાઓનાં મતો મળ્યાં.

આમ કરીને શ્રીહીરવિજયસૂરિ, સકલચંદ્ર ઉપાધ્યાય, ધર્મસાગર અને વાનરઋષિ એ ચારે જણે ઉપરોક્ત હકીકતનો એક પત્ર લખીને અમદાવાદના સંઘ ઉપર મોકલ્યો. અને તે પ્રમાણે માનવા જણાવ્યું.

બીજી તરફ ધર્મસાગરજીએ, ચતુર્વિધ સંઘના નામથી એક લેખ લખી આપ્યો, તેમાં એ લખ્યું કે—

મેં જે નવા પંથ નિહ્નવોની પ્રરૂપણા કરી છે, તેનો મિથ્યા-મિ દુક્કડં દઉં છું. કુમતિકુદ્દાલ નામના ગ્રંથના પત્રને હું મિટુ છું. પહેલાં તેની જે પ્રરૂપણા કરેલી, તેનો મિથ્યામિદુક્કડં દઉં છું. વળી પર્વી અનુ પર્વી જે હું નહોતો ચાહતો, તે પણ હું ગુરુના કહેવા પ્રમાણે ચાહું છું. સાત બોલને પણ હું હવે ઉત્સવથી ચાહું છું. ચતુર્વિધ સંઘની જે મેં આશાતના કરી, તેનો મિચ્છામિદુક્કડં દઉં છું. વળી પંચ ગચ્છવાળાઓનાં ચૈત્યોને હું ઉત્થાપતો તેને ન ઉત્થા-પતાં હવે હું પક્ષિનાં ચૈત્યોને આમન્ત્રણપૂર્વક વાંદુ છું.

એ પ્રમાણે તવરનામાં શ્રીવિજયદાનસૂરિ સમક્ષ સકલ સંઘની સાક્ષે મિથ્યાદુક્કડ દીધા.

આ પછી સંવત્ ૧૬૧૯ ના માગશર સુદિ ૧ ના દિવસે શ્રીવિજયદાનસૂરિએ બીજું એક આજ્ઞાપત્ર બહાર પાડ્યું તેની અંદર એ લખવામાં આવ્યું કે —

“ પરંપરાગત ગચ્છમાં જે સમાચારી ચાલતી હોય, તેથી આગી-પાછી કે વિપરીત કોઈએ ન કરવી. વળી

ગચ્છ વિરૂદ્ધ નવો વિચાર કોઇએ ન કરવો. અને જો કોઇ વિરૂદ્ધ વિચાર કરશે, તો ગચ્છનો ઠપકો પામશે."

આ લેખમાં હીરવિજયસૂરિ, સકલચંદ્રવાચક, રાજવિમલ ઉપાધ્યાય, ધર્મસાગર ઉપાધ્યાય, પં૦ શ્રીકરણ, શ્રીસૂરચંદ, કુશલહર્ષ, વિમલદાન, અને સંયમહર્ષ વિગેરે જે જે સાધુઓ સાથે હતા, ત્હેમના મતા કરાવ્યા. અને પછી આ લેખ સર્વત્ર મોકલાવ્યો. આટલું થયા પછીજ ધર્મસાગરને ગચ્છમાં લીધા

તદનન્તર સં. ૧૬૨૨ માં શ્રીવિજયદાનસૂરિ વડાવલીમાં સ્વર્ગે પધાર્યા. શ્રીવિજયદાનસૂરિ પછી તેમની પાટે શ્રીહીરવિજયસૂરિ થયા. શ્રીહીરવિજયસૂરિએ, શ્રીજયવિમલને આચાર્યપદ આપી, ત્હેમનું વિજયસેનસૂરિ એવું નામ સ્થાપ્યું

ધર્મસાગરજીનો એક વધુ પ્રપંચ.

કર્મની વિચિત્ર ગતિ છે કર્મથી રાય તે રંક થાય છે, જાણુ પણ અજાણુ થાય છે, મનુષ્યો અભિમાન ધરે છે, તે પણ કર્મથીજ. સુમતિ પણ કર્મથીજ કુમતિને ધારણ કરે છે, કર્મથીજ જીવ પોતાની કરણીને દહે છે, અનેક શાસ્ત્રો ભણવા છતાં કર્મથીજ મનુષ્યો વિવેકને છોડી દે છે, કર્મથીજ રોહિણી ઘણું જ્ઞાન ભણવા છતાં અજ્ઞાનતાથી નરકે ગઇ કર્મથીજ જમાલિએ વીરવચન માન્યું નહિ, અને કર્મથી પ્રેમલાલચ્છી ઉપર આળ આવ્યું. ત્હેવી રીતે શ્રીધર્મસાગર પણ કર્મને આધીન થઇને વારવાર ગુરૂને સ્હામે થયા. પહેલાં બે વાર શિક્ષા આપી, તોપણ તેઓને સાન આવી નહિ તેઓ તો પોતાના મતને સ્થાપન કરનારા એક પછી એક છાના છાના નવા નવા ગ્રંથો બનાવતાજ રહ્યા

ત્હેમણે એક 'પ્રવચનપરીક્ષા' નામનો ગ્રંથ બનાવ્યો, અને તે ગ્રંથ ગુરૂ (હીરવિજયસૂરિ) ની આગળ ધરીને કહ્યું કે—

'આ ગ્રંથ આપની ઇચ્છા મૂજબ શોધીને ત્હેનો દેશ-વિદેશમાં પ્રચાર કરાવો'

હીરવિજયસૂરિજીએ આ વાત સ્વીકારી. અને ખુશી પણ થયા. સૂરિજીએ બાર ગીતાર્થોને તે ગ્રંથ શોધવા આપ્યો. આ ગીતાર્થો ધર્મશાસ્ત્રના મર્મજ્ઞ હતા. તેઓએ વગર શોધે કેટલાક દિવસો રાખીને પછી શોધી દીધો એમ કહી ગુરુને આપ્યો. ગુરુ નિ કપટ હતા, તેઓએ ધર્મસાગરજીનો અંતરિક મર્મ જાણ્યો નહિ. અને સૂરિજીએ ગ્રંથ વાંચવાનો આદેશ આપ્યો અને દેશ-વિદેશમાં તે ગ્રંથનો પ્રચાર પણ થવા લાગ્યો.

બીજી તરફ સં. ૧૬૨૮ ની સાલમાં, લોંકાના આગેવાને પોતાનો મત તજીને હીરવિજયસૂરિની આજ્ઞા માનવી શરૂ કરી.

શ્રીહીરવિજયસૂરિ અકબરના દરબારમાં.

આ પછી શ્રીહીરવિજયસૂરિને અકબરપાદશાહે પોતાને ત્યાં તેડાવ્યા, સં. ૧૬૩૯ ની સાલમાં શ્રીસૂરિજી બાદશાહને મળ્યા. સૂરિજીના ઉપદેશથી બાદશાહ ઘણો ખુશી થયો. તેણે સૂરિજીને પ્રાર્થના કરી કે —" આપને જે જોઈએ તે માંગો. દેશ, ગામ, ધન, હાથી, ઘોડા, જે માંગો તે આપવાને હું તૈયાર છું "

સૂરિજીએ કહ્યું —' અમે સાધુ છીએ, અમારે તે વસ્તુઓ પૈકી કંઈપણ ખપી શકે નહિ

બાદશાહે કહ્યું — જ્યારે એમ છે, તોપણ કંઈ ને કંઈ તો આપ માગણી કરોજ

સૂરિજીએ છેવટે જણાવ્યું કે —' જો તમારી એવીજ ઇચ્છા છે, તો જ્યાં જ્યાં આપની આજ્ઞા ચાલતી હોય, તે તમામ સ્થળે કોઈ જીવ ન મારે, એવો હુકમ કરવો જોઈએ. ગાય, બેલની જકાત ન લેવી અને તમામ તીર્થોનાં લેવાતાં મુંડકાં પણ મુક્ત કરી દેવાં જોઈએ.

બાદશાહે સૂરિજીના વચનથી એક વર્ષમાં છ માસ જીવદયા પ્રવર્તાવી. જજીઆવેરો મુક્ત કર્યો. અને એવાં જે જે વચનો સૂરિજીએ કહ્યાં, તે બધાં માન્ય કર્યાં

ધર્મસાગરની ધાંધલ.

આવા પ્રસંગમા ગુજરાતની અંદર ધર્મસાગરજીએ પાછી ધાધલ ઉઠાવી. ઠેકાણે ઠેકાણે ક્લેશો થવા લાગ્યા પરપક્ષવાળાઓને બિલકુલ મળવાનુ બધ કર્યું. ખરતરગચ્છવાળાઓ સાથે પાટણમાં મ્હોટો વિવાદ ઉભો થયો. શ્રાવકોને ઘણાજ ખરચમા ઉતરવું પડ્યું. અને ઠેકાણે ઠેકાણે સાગરજીના અનેક દુશ્મનો ઉભા થયા.

જ્હારે આ વાત હીરવિજયસૂરિએ સાભળી, ત્હારે તેઓ શીઘ્ર બાદશાહની સમ્મતિ લઇને ગુજરાતમાં આવ્યા સૂરિજીએ પાટણમા આવીને, વર્તમાનમા ચાલતી તમામ ધાધલ કેવી રીતે શાન્ત કરી દેવી, એ સબધી વિચાર કર્યો અને એ વિચાર કરીનેજ સૂરિજીએ બાર બોલનો પટો બહાર પાડ્યો

સૂરિજીના બાર બોલ.

પ્રથમ બોલ—શ્રીધર્મસાગરજીએ પોતાના ગ્રથમા લખેલ કે–પોતાની શક્તિ હોય તો પરપક્ષીને પાછા પાડવા અને કષ્ટ આપવુ, એટલા માટે પ્રથમ બોલ એ કાઢ્યો કે–'કોઇએ પરપક્ષીને કઠિણ વચન ન કહેવુ '

બીજો બોલ—સાગરજીનુ કહેવુ છે કે-'પરપક્ષી નોકાર ગણીને પાપ વધારે છે, તેનુ ધર્મ-કર્મ અનુમોદવા યોગ્ય નથી.' તે ખોટુ છે પરપક્ષી જે કઇ ધર્મ કરે તે, અનુમોદવા યોગ્યજ છે કેમકે જ્હારે મિથ્યાત્વીમા રહેલા માર્ગાનુસારીના ગુણો અનુમોદવા યોગ્ય છે, તો પછી જૈનમાજ રહેલા પરપક્ષીનુ શુ કહેવુ ?

ત્રીજો બોલ—જે કોઇ વિપરીત પ્રરૂપણા કરશે, પરપરા અને શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ જે અશુદ્ધ પ્રરૂપણા કરશે અને ગચ્છનાયકને પૂછ્યા વિના કઇ કાર્ય કરશે, તે ગચ્છનાયકના ઠપકાને પાત્ર થશે.

ચોથો બોલ—સાગરજીએ પોતાના ગ્રથમા લખ્યુ છે કે—' પરપક્ષીએ ગ્રહણ કરેલ દેહરા, જિનવરના બિબ તે હોળીના રાજા

એવું આપ્યું તે ખોટું છે. જિનરાજની પ્રતિમા, કેવળ આચાર્યે પ્રતિષ્ઠિત કરેલી પ્રતિમા અને દ્રવ્યલિંગીના દ્રવ્યથી બનેલી પ્રતિમા, એ ત્રણે વાંદવા યોગ્ય નથી. બાકીનાં જિનબિંબોને વાંદવામાં અજાણ્યુ એમને નહિ જાણતાં શંકા પણ ન કરવી. તેને પૂજવાથી પાપનો નાશજ થાય છે.

પાંચમો બોલ—ઉપર જે ત્રણ પ્રકારની નહિ વાંદવા યોગ્ય પ્રતિમાઓ કહી, તે પણ જો સ્વપક્ષીને ઘરે હોય, તો તે વંદનીય જ છે, જો અન્યપક્ષી ચારિત્રધારીએ વાસક્ષેપ કર્યો હોય તો. આ સિવાય પ્રતિમાનો આકાર હોય, તે પણ વંદનીય જ છે.

છઠ્ઠો બોલ—સાધુની આકાર સાધુની પ્રતિમા કહેલ છે.

આ વખતે ધર્મસાગરજીએ પ્રશ્ન કર્યો કે— જો આપ મુનિની પ્રતિમા માનતા હો, તો પછી પરપક્ષીની પ્રતિમા વાંદવી કેમ કહો? કેમકે—જે એક અક્ષર નીમ કરે, તેને સિદ્ધાન્તમાં ઉત્સૂત્રભાષી કહેલ છે. અને જો ઉત્સૂત્રભાષી હોય, તે સાધુ કેમ કહેવાય? અને જ્યારે સાધુજ ન કહેવાય, તો પછી તેની કરેલી પ્રતિષ્ઠાવાળી પ્રતિમા વંદન યોગ્ય કેમ હોય શકે? વળી જો તેમને સાધુ કહેવામાં આવતા હોય, તો તે કેવા સાધુ? અહિં તના સાધુથી ભિન્ન હોઇ, તેમાં જૈનપણું જ કેમ કહી શકીએ? અને જો તમે તેમાં સાધુપણું સહતા હો તો પછી તેઓને વાંદતા કેમ નથી?

સાગરજીની આ વાત સાંભળીને શ્રીહીરવિજયસૂરિજીએ કહ્યું —

જો તમે તેમને જૈન નહિ માનો, તો કયા દર્શનમાં માનશો તે બતાવો. કેમકે દર્શન તો છજ કહેલાં છે તેમનો વેષ દેખીને તમે કેના સાધુ કહેશો? હવે કદાચિત્ તેમના જિન-તીર્થંકર જુદા જણાતા હો, તો તે બતાવો કે એ જિનનું અને તેમનું માતા પિતાનું નામ શું? ત્યારે કહે પછી કે—તેમના અને સ્વપક્ષીના જિન એકજ છે અને ચોવીસીના દીપ ૬૪ ધર્મનો

ઉચ્છેદ થઇ શકે નહિ વળી તેઓનુ જો કઇપણ લેખામા ન ગણાતુ હોય, તો પછી ચોભગી શા શાટે કહેવામા આવી? કેમકે ત્હેમા તો ત્હેમને દેશથી આરાધક કહ્યા છે, અગર તેમનામા જો સાધુપણુ ન હોય, તો જૂઓ ઠાણાગસૂત્રની અદર કહેલી તે ચોભગી વળી મુનિમા દ્રવ્ય, ભાવ, નામ અને સ્થાપના, એ ચાર નિક્ષેપા ઘટાવ્યા છે ત્હેમા ભાવ અને થાપના ન હોય, ત્હા દ્રવ્ય અને નામ ન હોય, એવુ કઇ નથી. ત્હા તો ચારે આરાધક કહ્યા છે. ત્હેમનામા સાધુપણુ કઇ બાધતુ નથી

હવે રહી વાદવાની વાત ત્હેને માટે માત્ર એકજ દૃષ્ટાન્ત જૂઓ. કુલબી (કણબી), ભાટ અને રાજપૂત, એ લોકોની છાશ લઇ શકાય છે, પરન્તુ પાણી કે રાધેલુ અન્ન લેવાતુ નથી કેમકે ત્હેવો વ્યવહાર નથી. ત્હેવી રીતે વ્યવહારથીજ વદણા થતી નથી કહેવાની મતલબ કે તેઓમા સાધુપણુ કોઇ અશે છે, માટે તેમના પ્રતિષ્ઠિત બિબો વાદવાને યોગ્યજ છે ”

સાતમો બોલ—સ્વામિવાત્સલ્ય કરતા સગપણના કારણે જો કોઇ પરપક્ષી આવી જાય, તો તે સ્વામિવાત્સલ્ય નિષ્ફળ જાય છે, એમ જે કહેવામા આવે છે, તે ખોટુ છે અહિં, એમ નિષ્ફળ કહેવાવાવાળા એવી યુક્તિ આપે છે કે–ખીરના ભાજનમા વિષનુ બિદુ પડવાથી, તે બધી ખીર નકામી થઈ જાય છે, ત્હેવી રીતે સ્વામિવાત્સલ્ય પણ સમજવુ પરન્તુ આ યુક્તિ ઠીક નથી ધારો કે ચાર હજાર માણસો એક સ્વામિવાત્સ્યમા જમતા હોય, ત્હેની અદર ચાર માણસો પરપક્ષીના આવ્યા હોય, તેનાથી ચાર હજાર માણસોને જમાડ્યાનુ પુણ્ય કઇ ફોક થઈ શકે નહિ એકના લીધે બીજાનુ પુણ્ય ઠેલાઇ શકાતુ નથી જ્હેમ વિષમિશ્રિત ખીરના ભાજનમા અલ્પ અમૃત નાખવામા આવે, તો તે ખીર નિર્વિષ થઇ જાય છે, તેમ સ્વામિવાત્સલ્યના પુણ્યથી તે (દોષ) પણ નષ્ટ થાય છે તેટલા માટે સ્વામિવાત્સલ્ય ફોક થતો નથી

આઠમો બોલ—સર્વ થકી નિહ્નવ એક, અને દેશથી નિહ્નવ સાત કહ્યા છે. તે સિવાય બીજા બધાઓને જે નિહ્નવ કહે છે, તેમાં સમકિત રહેતું નથી.

નવમો બોલ—સ્વપક્ષીનો યોગ ન મળે, પરપક્ષી સાથે જે યાત્રા કરવામાં આવે, તે નિષ્ફળ થાય છે, એમ કહેવું ખોટું છે. પરપક્ષીઓ સાથે પણ કરેલી યાત્રા નિષ્ફળ થતી નથી. બલ્કે સંસાર તરવામાં આલમ્બનભૂત થાય છે.

દશમો બોલ—પરપક્ષી સાથે કોઇએ હોંસીને ચર્ચા ન કરવી. કદાચિત્ તે (પરપક્ષી) હોંસીને ચર્ચા કરે, તો શાસ્ત્ર અનુસારે શાન્તિથી ઉત્તર આપવો. પરન્તુ ક્લેશ વધે તેમ ન કરવું.

અગીયારમો બોલ—જે 'કુમતિકુદ્દાલ' નામનો ગ્રંથ સાંભળતાં જાણ થઇ છે, તે ગ્રંથ શ્રીવિજયદાનસૂરિએ ચતુર્વિધ સંઘસમક્ષ જળશરણ કર્યો છે. માટે તે ગ્રંથમાંનું એકપણ વચન જે કોઇ ગ્રંથમાં હોય, તે ગ્રંથ પણ અપ્રમાણ માનવો.

બારમો બોલ—અવિધિપક્ષવાળાં સ્તવનાદિ પ્રભુની આગળ કહેતાં કોઇએ નિષેધ ન કરવો. પરપક્ષીએ બનાવેલ સ્તુતિ-સ્તવનાદિને તુચ્છ અને અર્વાચીન ભોજનની માફક ગણી નિષેધે છે, તે ખોટું છે. કેમકે જ્યારે નાસ્તિકો કુમતિને છોડીને જિનસ્તુતિ કરે છે, તે કાદાચિત્કને જ બને છે. માટે અમે તેઓએ પણ કરેલી જિનસ્તુતિ હોય, તે કહેવામાં બાધ નથી.

એ પ્રમાણે બાર બોલનો પટ્ટો લખવામાં આવ્યો, અને તેની ઉપર દરેક ગીતાર્થોએ મત્તું પણ કર્યાં. આ પટ્ટો ગામોગામ મોકલી અને પર્યુષણામાં ગીતાર્થો વાંચવા લાગ્યા. દેશ, નગર, પુર, ગામ દરેક સ્થળે આ પટ્ટો વંચાયો અને સર્વત્ર શાંતિ ફેલાઇ ગઇ.

આટલું છતાં ધર્મસાગરજી કુમતિની વાસનાને છોડતા નહિ અને પોતાની પ્રરૂપણાનો અભ્યાસ બરાબર રાખતા.

સાગરજીના મિચ્છાદુક્કડ.

બારબોલનો પટ્ટો લખાયા પછી સાગરજી વિગ્રરગ લાગ્યા. તેઓએ અમદાવાદમા આવીને ઘણા શ્રાવકોના મનમા સદેહ ઘાલી દીધો અને પાછુ પોતાનુ સ્વરૂપ પ્રકટાવ્યુ.

જ્યહારે આ વાત ગચ્છનાયક શ્રીસૂરીશ્વરે જાણી, ત્યહારે તેઓ વિહાર કરતા રાધનપુર આવ્યા અહિ આવીને વિચાર કરવા લાગ્યા કે–'હવે આને શિક્ષા કરવાનો બીજો ઉપાય શો? આગળ પણ ત્હેને ઘણીવાર શિક્ષા દીધી, પરન્તુ તે નિર્લજ્જને કઈ સાન આવતી નથી હવે શાન્તિની શિખામણથી ત્હેની લાજ વળશે નહિ. કેમકે કહ્યું છે કે —

" સિદ્ધિ ચાકિની અનઇ વલી ચોર ઓલપટ નઈ પાપી ઘોર,
કરી કદાગ્રહ કુગતિ પડ્યો સનિપાતાદિક રોગિ નડ્યો ૨૯૭
એ ૭ અલપિ ન આવઇ ઠામિ થોડઇ કરઇ નવિ આવઇ ઠામિ
હોઇ ઉપચાર જો જગિ જાગતો તો ઉનમાદથી હોઇ ભાગતો ' ૨૯૮

એ પ્રમાણે વિચાર કરીને શ્રીહીરવિજયસૂરિજીએ, શ્રીશાન્તિચદ્રવાચકને કહ્યુ કે —

'ત્હમે અમદાવાદ જાઓ, અને ત્યહા રહી કરીને શુદ્ધ આણા પળાવો, ત્યહા ધર્મસાગર વાચક છે, ત્હેને કહેવુ કે —

" ત્હમને સ ૧૬૧૭ ની સાલમા શિખામણ આપી, તે શુ સાભળતી નથી? સ ૧૬૧૯ મા પણ શિક્ષા આપી હતી, ત્હેને યાદ કરો. વળી સ ૧૬૪૬ મા બાર બોલનો પટ્ટો લખ્યો, તે પણ શુ ભૂલી ગયા? આટલુ થવા છતા ત્હમે ત્હમારા આગ્રહને છોડતા નથી. ત્હમે શાસ્ત્રવિરૂદ્ધ પ્રરૂપણા કરીને શા માટે ગચ્છમા ભેદ કરો છો? ત્હમે ત્હમારા મુખથી શ્રીસઘની સાક્ષીએ મિચ્છામિદુક્કડ દો. નહિ તો ગચ્છનો ત્હમારે ઘણો ઠપકો વેઠવો પડશે "

આ પછી શાંતિચદ્રજી અમદાવાદ આવ્યા ત્હેમણે શહેર

અને પણ વિશેષે તેણે એવા પ્રકારે કર્યો. આ સર્વે સાગરજીની સાથે મળવાવાળા સાધુઓ વિશે આજ્ઞા આચાર્યને સર્વ પ્રકાર મૂક્યા, અને પછી સાગરજીને બોલાવ્યા. એ પ્રમાણે સં. ૧૬૪૮ માં મળેલી આ સભામાં સાગરજીએ ઉભા થઈને આ પ્રમાણે મિચ્છાદુક્કડ દીધા.—

૧ ઋષિઓએ ઋષિને જે વચન કહેલું તેને શાસ્ત્રમાં ઉત્સૂત્ર કહ્યું છે, અને હું ઉત્સૂત્ર સરદહતો હોતો. તેનો મિચ્છાદુક્કડ દઉં

૨ ભગવતીને અનુસારે અનંતકાય મેં સદ્દહ્યા. પરન્તુ શ્રીહીરવિજયસૂરિજીના વચનથી હવે હું તેવું કહેતો નથી. અહિં ૫૮ ૧ ભવ છે. જાણતા નહિં શ્રીભગવતીની સાખ દઈને જાણતા સરદહતો, તેનો મિચ્છાદુક્કડ દઉં

૩ ઉત્સૂત્રભાષીને નિયમેન અનંતો સંસાર હું સરદહતો, તેનુ પણ શ્રીસૂરિજીના વચનથી અને ભગવાન શ્રી જિનભદ્રક્ષમાશ્રમણ પ્રમાણે સંખ્ય, અસંખ્ય અને અનંત સંસાર થઈ શકે છે. આ સંબંધી જાહેર પ્રરૂપણા કરી, તેનો મિચ્છાદુક્કડ.

૪ કેવળીના શરીરથી કોઈપણ જીવ ન મરે, એમ હું સરદહતો, પરન્તુ શ્રીહીરસૂરિના વચનથી આચારાંગ અને ભગવતી આદિની શાખથી હવે હું તે એકાંત છોડુ છુ અર્થાત્ અનવસ્થાયીપણે કદાચિત્ કેવળીના શરીરથી પણ કોઈ જીવ મરે તો ના નહિ. ન જ મરે એવો જે એકાંતભાવ હું રાખતો, તેનો મિચ્છાદુક્કડ.

૫ બાર બોલનો જે પટો બહાર પડેલો, તેથી જે કાંઈ હું ઉલટુ બોલ્યો હઉં તેનો મિચ્છાદુક્કડ દઉં છુ

આ સિવાય સાગરજીએ સર્વસભા, ગચ્છ વિરૂદ્ધ, પર પક્ષવિરૂદ્ધ, સ્વવિરૂદ્ધ, પ્રરૂપણા આદિ વિરૂદ્ધ સરદહણા હોય, તે સર્વ સંબંધી મિચ્છાદુક્કડ દીધા.

અને તેના ઉપર સાગરજી અને બીજાઓના મતાં કરાવ્યા. પછી દરેક પોતપોતાને સ્થાનકે ગયા ક્લેશ મટી ગયો અને શાંતિ થઇ તોપણ છાના છપનાં સાગર ક્યાય ક્યાય તો પોતાનો મત જરૂર પ્રકાશનાજ રહ્યા.

'સર્વજ્ઞશતક' ની ઉત્પત્તિ

કહેવત છે કે-લીંબડે કેરી લાગતી નથી, કૌચવૃક્ષે કેળા થતા નથી, દૂધથી એળીયો મીઠો થતો નથી, દૂધ પાવાથી પણ સર્પ નિર્વિષ થતો નથી. ઘણા દિવસ સુધી દૂધથી ધોવામા આવે તોપણ કાગડો ધોળો થતો નથી અને દોરડી બળી જવા છતા તેનો આમળો મટતો નથી ત્હેવી રીતે ઘણી ઘણી વખત સમજાવ્યા અને મિચ્છાદુક્કડ દેવરાવ્યા છતા ધર્મસાગરે પોતાનો સ્વભાવ છોડ્યો નહિ સાગરના પક્ષી બાવન જણાઓને સંઘ બહાર કર્યા, છતા સાગરે પોતાનુ અભિમાન છોડ્યું નહિ, અને પોતાનો મત સ્થાપવાને 'સર્વજ્ઞશતક' નામનો એક અભિનવ ગ્રંથ બનાવ્યો. આ ગ્રંથની અંદર સાગરજીએ પોતાનો-વિપરીત પંથ આલેખ્યો, વળી પાચ બોલ ઉત્થાપવાને છાના છાના પ્રયત્નો પણ કરવા લાગ્યા. આથી સાગરને ત્રણ ગામ-અમદાવાદ, પાટણ, રાધનપુરમા રહેવાનો નિષેધ કરવામા આવ્યો અને તેથી તેઓ સૂરતમા જઇને રહ્યા

બીજી તરફ **શ્રીહીરવિજયસૂરિના** પટ્ટધર **શ્રીવિજયસેનસૂરિએ અકબરબાદશાહની** સભામા વાદીઓનો પરાજય કર્યો. ચોમાસુ બાદશાહની પાસેજ રહ્યા, ત્ય્હા શાસનની ઘણી પ્રભાવના થઇ. વળી બાદશાહે **શ્રીનંદિવિજયની** પાસે આઠ વિધાનો સધાવ્યા આ વિધાનો જોઇ બાદશાહ બહુ ખુશી થયો અને **શ્રીનંદવિજયને** '**ખુશફહમ**'નુ ટાઇટલ આપ્યુ બાદશાહે વિજયસેનસૂરિની સમ્મતિ મેળવીને **નંદિવિજયને** પોતાને ત્ય્હા રાખ્યા જ્ય્હારે **વિજયસેનસૂરિ** ત્ય્હાથી વિહાર કરતા કરતા **મહિમનગરમા** આવ્યા અને સંઘની વિનતિથી ત્ય્હા ચોમાસુ રહ્યા

હીરવિજયસૂરિનો દેહોત્સર્ગ

આ વખતે શ્રીહીરવિજયસૂરિ રાધનપુરમાં હતા, ત્યાંથી તેમણે પાટણ તરફ વિહાર કર્યો. પાટણમાં ચોમાસુ કરી, તે પછી સૂરિજીએ પોતાનું અવસાન નજીક હોવાનું જોઈ તેમણે સિદ્ધાચળની યાત્રા કરવાનો વિચાર કર્યો. અને આ વિચાર સંઘને પણ જણાવ્યો. સંઘ ખુશી થયો. સંઘ પણ સૂરિજીની સાથે યાત્રા કરવાને માટે તૈયાર થઈ ગયો. એટલું જ નહિ, પરન્તુ સંઘે દેશદેશની અંદર નિમંત્રણપત્રો પણ લખ્યાં. આ વખતે આ સંઘમાં એકઠા થનારને બે પ્રકારના તીર્થોની યાત્રાનો લાભ મળવાનો હતો. સ્થાવર (શત્રુંજયાદિ) અને જંગમ (સૂરિજી). આ મોટા સંઘની અંદર અમદાવાદનો સંઘ (કે જેમાં હજાર રથ અને ઘણા તંબૂઓ હતા), ખંભાતનો સંઘ (કે જેમાં નગારાં ભેરવાળા, અને ઘણા તંબૂઓ વિગેરેની ધૂમધામ હતી. આ ધૂમધામને જોઈને હાકેમ નવરંગખાન પણ ઘણો ખુશી થયો હતો, અને સાહ શ્રીમલ્લને પણ માન આપ્યું હતું), તથા પાટણ, કુણગેર, આગરા, લાહોર, મેડતા, સીરોહી, જાલોર, માળવ, મેવાડ, રામપુરા, વાગડ, દક્ષિણ, સૂરત, દીવબંદર, વટપદ્ર (વડોદરા), ભરૂચ, કભણ, વસઈ, ગણદેવી, બેરાવી, કલોદી, સુવીહરૈ, (કચ્છ) અને નવાનગર વિગેરેના સંઘો શામિલ થયા. આ સંઘે શ્રીહીરવિજયસૂરિની સાથે સં. ૧૬૪૯ ની સાલમાં શત્રુંજયની યાત્રા કરી. આ સંઘમાં કુલ બે લાખ માણસોની સંખ્યા થઈ હતી.

શત્રુંજયની યાત્રા કર્યા પછી ઊનાના સંઘની વિનતિથી સૂરિજી ઊના પધાર્યા, અને ચોમાસુ ઊનામાં જ કર્યું. અહિં સાહ લાધા શાહે ઘણું દ્રવ્ય ખર્ચ કરીને સૂરિજીના હાથે પ્રતિષ્ઠાઓ કરાવી અને ગુરુદેવ ઉપર કવિ ધનવિજય, કે જેઓ ઘણા ગુણવાન હતા, તેઓને ઓળખીને, સૂરિજીએ વાચક પદ પણ આપ્યું

પ્રતિષ્ઠાનુ કાર્ય થયા પછી સૂરિજી ત્યાંથી વિહાર કરી દેલવાડે પધાર્યા, અને ચોમાસુ પણ ત્યાંજ કર્યું

અહિં પોતાના આયુષ્યના અવસાનના ચિહ્નો જોઇને સૂરિજીએ શ્રીવિજયસેનસૂરિને તેડાવા માટે સઘને સૂચના કરી સઘે વિજયસેનસૂરિ ઉપર પત્ર લખી જણાવ્યુ કે–'સૂરિજીના શરીરની શક્તિ બહુ મદ થઇ છે, માટે ગુરૂવદન કરવા જલદી અહિં આવો અર્થાત્ રસ્તે પડ્યા પછીજ પાણી વાપરવાનુ પણ કામ કરશો.'

પત્ર પહોચતા **મહિમનગર** નગરથી સઘની સમ્મતિપૂર્વક **વિજયસેનસૂરિએ** વિહાર કર્યો અને પાટણમા આવીને પર્યુષણા પર્વ કર્યું. પર્યુષણા કરીને વિજયસેનસૂરિએ વિહાર કરવાની તૈયારી કરી, ત્હેવામા એક બીજો પત્ર ત્હેમને મળ્યો આ પત્ર હીરવિજય સૂરિજીના કાળ કર્યા સબધીનો હતો ત્હેની અદર લખ્યુ હતુ કે–'ભાદરવા સુદિ ૧૧ના દિવસે રાતની ૭ ઘડી જતા અનશન કરી, નવકાર મત્રના ધ્યાનપૂર્વક સૂરિજી સ્વર્ગે પધાર્યા છે'

આ સમાચારથી વિજયસેનસૂરિએ આગળ વિહાર ન કર્યો, અને પાટણમાજ ચોમાસુ કર્યું ચોમાસુ ઉતરે સૂરિજીના થૂભને વદન કરવાના ઇરાદાએ પાટણથી વિહાર કર્યો અને શત્રુજયની યાત્રા કરી, ઉના જઇ ઘણા શ્રાવક-શ્રાવિકાઓ સાથે ગુરૂસ્તૂભને ભાવપૂર્વક વદણા કરી અને અતઃકરણમા ભાવવા લાગ્યા કે—'ખરેખર મ્હને જ્હે કઇ સુખ કે આલ્હાદ છે, તે બધો ગુરૂશ્રીહીરવિજયસૂરિનોજ પ્રસાદ છે' તે પછી હીરવિજયસૂરિજીની પાસે જ્હે જ્હે ગીતારથો હતા, તેઓને પોતાની પાસે બોલાવીને સુખ–સયમની વાર્તા પૂછી, અને હીરવિજયસૂરિએ શુ હિતશિક્ષા આપી છે? તે પણ પૂછ્યુ

હીરવિજયસૂરિએ, સાધુઓને જ્હે હિતશિક્ષા આપી હતી, તે વિજયસેનસૂરિએ સાભળી અને મનમા ધારી પણ લીધી

ત્યાંથી વિહાર કરતા ગુજરાતમાં—અમદાવાદ આવ્યા. અહિં ચોમાસુ રહ્યા, અને સોમવિજયવાચકને કહ્યું કે —

તમે સારી રીતે ગુરુસેવા કરેલી છે. માટે ગુરુના હિતવચનોને આદર કરી, મ્હારી સાથે ચોમાસુ રહો અને સૂરિજીની શુદ્ધ પરંપરાને આનંદથી પ્રકટ કરો.

સાગરજીનો સ્વર્ગવાસ.

આ વખતે ધર્મસાગર ઉપાધ્યાય સુરતમાં સ્થિરવાસ કરીને ચોમાસુ રહ્યા હતા. ત્યાં તેમણે ઘણા શ્રાવકોને પોતાના મતના અનુરાગી કર્યા હતા. આ જાણીને, વિજયસેનસૂરિએ તેઓને ખંભાત બોલાવ્યા. ખંભાતમાં કેટલાક દિવસો વ્યતીત થયાં, તેમનું શરીર પણ અશક્ત થયું એટલું જ નહિં પરન્તુ તેમને મૂત્રકૃચ્છ્રનો રોગ પણ લાગુ થયો. છેવટે આ રોગે તેમના આયુષ્યનો અંત આણ્યો.

લબ્ધિસાગરજીનો દેહોત્સર્ગ

શ્રીધર્મસાગરજીને લબ્ધિસાગર નામના એક શિષ્ય હતા. તેઓના ઉપર પ્રસન્ન થઈને આચાર્યશ્રીએ તેમને વાચકપદ આપ્યું હતું. લબ્ધિસાગર એ કે ધર્મસાગરના મતની—સિદ્ધાંતની શ્રદ્ધાવાળા હતા, પરન્તુ ઉદીર્ણપૂર્વક કોઈ આગળ કલેશ કરતા નહોતા, તેમ પોતાની શ્રદ્ધાને ફેલાવતા પણ નહોતા. જ્યારે તેમને વાચકપદ મળે એક વરસ અને છ માસ થયા, ત્યારે તેઓ અમદાવાદમાં સાંજના સમયે શ્રીવિજયદેવસૂરિને વાંદી અને જઈને પાછા વળ્યા. આ વખતે રસ્તામાં તેમને ઘણી વ્યાધી થઈ. તુરત ઘેરડી આવી અસર કરી કે રાત્રિએ તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો. આ સમાચારથી સૂરિને ઘણો અફસોસ થયો. ઠીક છે દરેક પોતપોતાનો કર્મવિપાક ભોગવે છે.

સુરતમાં ચાડી છેકડાક

એક વખત સુરતની અંદર સુમતિવિજય વાચકના શિષ્ય કન-કવિજય નામ ધારણ કરતા હતા. તેઓ હમેશાં વ્યાખ્યાનમાં દીર

વિજયસૂરિના વચનોની પ્રરૂપણા કરતા હતા. આથી ધર્મસાગરજીના અનુયાયી શ્રાવકોએ ત્હેમની સાથે વાદ ઉઠાવ્યો. શ્રાવકો હીરવિજયસૂરિજીના બોલોને ઉથાપવામા લગારે શકા પણ ન કરવા લાગ્યા આ વખતે સૂરતના સઘમા સૂરો વ્હોરા મુખ્ય હતો. તે સાગરજીના પક્ષનો હતો. ત્હેનુ સઘમા એટલુ બધુ ચાલતુ હતુ કે–તમામ લોકો ત્હેની આજ્ઞાને લોપતા નહિ. આખો સઘ ત્હેની આગળ 'હાજી' 'હાજી'જ કરતો આમ હતુ છતા, ગુરૂભક્ત મુનિયો તો સહન ન કરતા રોજ બરાબર ઉત્તર આપતા આમ કરતા કરતા ક્લેશ વધી પડ્યો બન્ને પક્ષમાથી એકે પક્ષવાળા લગારે સહન કરવા ન લાગ્યા આ હકીકત ગુરૂ (સૂરિજી) પાસે ગઇ ગુરૂને બન્ને ઉપર ગુસ્સો થયો. ત્હેમણે ઝટ બન્ને પક્ષવાળાઓને શાન્ત થઇ જવા પત્ર લખ્યો વળી એ પણ લખ્યુ કે–'સાધુ–શ્રાવકોએ અહિ વાદવા માટે આવવુ '

શ્રાવકોને શિખામણ આપી કહ્યુ કે-'મુનિસાથે આવા તીખા વચન શામાટે બોલો છે ? જ્હે આરાધ્ય છે, ત્હેની વિરાધના ન કરો, કારણકે ગુરૂવાણીને લોપી શકશો નહિ '

પ૦ કનકવિજયજીને કહ્યું કે–'શ્રાવકોથી શામાટે બોલીને દુ ખ ધારણ કરો છો '

ત્યહારે કનકવિજયજીએ કહ્યુ —"મહારાજ ! આ વૃત્તાન્ત બહુ મોટુ છે સૂરતના સાગરના અનુયાયી શ્રાવકો બહુ બોલકા છે તેઓ ગુરૂશ્રી હીરવિજયસૂરિજીને એવી તો ગાળો ભાડે છે કે તે કોઈ પણ રીતે સહન થઇ શકે જ નહિ, મ્હારૂ ચાલે તો હુ બહુમાનપૂર્વક જ તેઓને શિખામણ આપુ "

આ સાભળી ગુરૂની રીસમા ઘટાડો થયો અને તેમના ઉપર પાછી કૃપાદૃષ્ટિ કરી

તે પ કીનુ ચોમાસુ સૂરતમા કરવા માટે કલ્યાણવિજય

ઉપાધ્યાયને આજ્ઞા આપી. તેઓ તથાસ્તુ કહીને હીરવિજયસૂરિના વચનામૃત ઉપદેશ આપવા લાગ્યા, કે જે ઉપદેશથી ઘણાએ પણ પ્રતિબોધ પામવા લાગ્યા. આ સાંભળીને સાગરના મતવાળા લોકોનાં મન વિચલિત થયેલાં જાણીને જ ધની ભાઈ કશાં કહી શકતા નહિ. સાગરનો અનુયાયી સૂરો જોશી, જેમ તેમ બોલવા લાગ્યો, અને કનકવિજયવાચકના વચનોની અવગણના પણ કરવા લાગ્યો. પરન્તુ વાચક તો તેને મોંઢે ન આવતાં જેમ બોલવું હોય, તેમ બોલવા દેવાજ લાગ્યા.

બીજી તરફ કનકવિજયવાચકે એક નવો ઉપાય રચ્યો. તેઓ ધીરે ધીરે સાગરપક્ષના અનુયાયીઓને પોતાના પક્ષમાં કરી લીધા. સાગરપક્ષીય જોશી જૂઠો, સાહ ગોપી, જોશી નાનજી, શાહ ભાણ, કે જે સાગરપક્ષમાં મુખ્ય ગણાતો હતો, તે અને શિવજી, વર્ધમાન, સોમજી એ સહુ મળી ચાર ભાઈઓ અને બીજા ઘણા શ્રાવકોને હીરવિજયના રાગી કર્યા. ઉપર્યુક્ત ચાર ભાઈઓની ઘણી સારી પ્રસિદ્ધિ હતી. તેઓએ ધર્મનાં ખાસ ખાસ પ્રયો કર્યાં હતાં. તેઓએ સંઘની સાથે શત્રુંજય, ગીરનાર, આબૂ વિગેરેની યાત્રા કરી હતી, સંઘની ભક્તિ કરી હતી અને હીરવિજયસૂરિની પણ સેવા કરી હતી. આ સિવાય શાહ નાનજી, નાથજી, અને કૃષ્ણદાસ કે જેઓ દાન-શીલ-તપ-ભાવની વિશેષ આરાધના કરતા હતા. કલ્પવૃક્ષની માફક વાંછિત વસ્તુઓને આપવાવાળા હતા, સાધુ સાધ્વીની ઘણી ભક્તિ કરતા હતા અને દુર્બલ તથા દુઃખી મનુષ્યોને સુખદાન પણ આપતા હતા, સંઘવી ધનજી, તેજપાલ, વર્ધમાન, અને નાથજી એ વિગેરે સજ્જન ઘણા શ્રાવકોને તેઓએ પોતાના રાગી કરી લીધા.

આ બધા લોકો સૂરા જોશીને પણ સમજાવવા લાગ્યા, પરન્તુ તે બિલકુલ નરમ ન થયો. અને ઘણુંઘણું બોલવા લાગ્યો. સૂરો જોશી, આચાર્ય કે ઉપાધ્યાય કોઈને માનતો નહિં ઘણા ગ્રંથો તેણે ઉત્થાપ્યા. એટલુંજ નહિં પરન્તુ બાર બોલને પણ ઉત્થાપ્યા. હીરવિ-

જીયસૂરિના પ્રશ્નોત્તર (હીરપ્રશ્ન) કોઇને વાંચવા દેતો નહિ, અને એકાંતવાદ સ્થાપવા માટે શાસ્ત્રોને જોયા કરતો. વળી માર્ગાનુસારીના ભાવને પણ તે વિપરીત કરવા લાગ્યો. વાચકજીએ આ બધી હકીકત ગુરૂ ઉપર (ગચ્છનાયક ઉપર) લખી મોકલી.

સૂરતના સંઘ ઉપર પાંચ બોલનો પટો.

વાચક કલ્યાણવિજયજી તરફથી લખાઇ આવેલી ઉપરની હકીકત વાંચીને આચાર્યશ્રીએ હૃદયમાં વિચાર કર્યો વિચાર કરીને સૂરતના સંઘ ઉપર, સં ૧૬૫૭ના માગશર વદિ૪ને શનિવારના દિવસે પાંચ બોલનો એક પટો લખી મોકલ્યો આ પટાના પ્રારંભમા ‘ हीरविजयसूरिगुरुभ्यो नमः એ પ્રમાણે મંગલાચરણ કરી ‘શ્રી સૂરતના સંઘ સમુદાય યોગ્ય ’ લખી આ પ્રમાણે પાંચ આજ્ઞાઓ લખી મોકલી —

૧ ચોમાસામા સાધુને રાખીને સભામા બારબોલનો પટો વંચાવવો.

૨ બારબોલની સદ્દહણા બરાબર કરવી. ત્હેનાથી વિપરીત પ્રરૂપણા કોઇએ કરવી નહિ

૩ ‘પ્રશ્નોત્તર સમુચ્ચય ગ્રંથ’ ને વાંચતા કોઇએ ના ન કહેવી

૪ એકાંતવાદ સ્થાપવાને કોઇએ છૂટક આલાવા, ગાથા, શ્લોક વિગેરેથી હુંડી કરી હોય, તે કોઇએ વાચવી નહિ

૫ માર્ગાનુસારીનો વિચાર બાર બોલને અનુસરીને કરવો. ત્હેમાં જિનવચનને અનુસરવાવાળા દાન, વિનય, અલ્પકષાય, ભવ્યત્વ, દાક્ષિણ્ય, લજ્જાલુતા, દયા, પરોપકાર અને અલ્પભાષીપણું વિગેરે ગુણો હોવા જોઇએ એ પ્રમાણે ચઉસરણ વિગેરે સિદ્ધાન્તોમા પણ કહ્યુ છે, તે સાચુ છે અને મ્હેં સદ્દહ્યુ પણ છે

આ પ્રમાણેના પાચ બોલનો પટો સૂરિજીએ મોકલ્યો, તે

ચર્ચાવાર્તામાં આવ્યા, છતાં સૂરા જોશીએ માન્યું નહિ અને સૂરિજીને હૃદયમાં ધાર્યું પણ નહિ.

સૂરતના સંઘ ઉપર બીજો પત્ર.

કલ્યાણવિજય વાચકે આ હકીકત પણ પાછી સૂરિજી ઉપર લખી. સૂરિજીએ વળી એક બીજો સખત પત્ર સૂરતના સંઘ ઉપર લખ્યો. ત્હેની અંદર લખ્યું કે —

" સૂરો જોશી સાગરને મળેલો છે. કલ્યાણવિજય ઉપાધ્યાયની સાથે તે ખરાબ વચન બોલે છે તે સાંભળીને મ્હને અસંતોષ છે અગર તમે મ્હને સંતોષવા ચાહતા હો, તો સમસ્ત સંઘની સાક્ષીએ સૂરા જોશીને, ઉપાધ્યાયના પગમાં પાડી મિચ્છામિદુક્કડ દેવરાવો. આ હકીકતનો પત્ર આવશે, ત્હારેજ મ્હને સંતોષ થશે. જો મ્હારા આ કથન પ્રમાણે નહિ થાય, તો સૂરતમાં કોઇ ચોમાસું રહેશે નહિ.

બીજી વાત એ છે કે—અગર સૂરાજોશી મુનિનો ઘણો અવિનય કરશે, તો ત્હેના ઘરેથી કોઇપણ સાધુ આવી અન્નપાણી લેશે નહિ એવી હું ચિઠ્ઠી લખી મોકલીશ. પછી તમે કહેશો કે અમને જણાવ્યું કેમ નહિ?

ઉપર પ્રમાણેનું પત્ર લખાયું આવવાની સાથેજ સૂરા જોશીને સંઘની સાક્ષીએ મિચ્છામિદુક્કડ દીધો, અને પછી ત્હેને સંઘમાં લીધો.

સૂરિજીનું સૂરતમાં ચોમાસું

આ વખતે સોમવિજય ઉપાધ્યાય મહુવેમાં વિચરી રહ્યા હતા. સં. ૧૬૬૧ ની સાલમાં નયવિજયજી પન્યાસે સૂરતમાં ચોમાસું કર્યું. ત્હેમણે હીરવિજયસૂરિના વચનોથી સાગરમતની વાતો ચાલી કરી. આ પછી સં. ૧૬૬૨ ની સાલમાં સૂરિજી (વિજયસેનસૂરિ) સૂરત પધાર્યા, અને ચોમાસું રહ્યા. સૂરિજીના ઉપદેશથી ઘણે ધર્મ કાર્ય થયું. આ વખતે પણ સાગરમતવાળાઓએ ઘણો ઉપદ્રવ

કર્યો, અને કેટલાક સાધુઓના વિચારો પણ ફેરવી દીધા. નાનજી દોસીએ લાગ જોઇને સાગરના પક્ષવાળાઓને શિખામણ આપી. આ હકીકત ગુરૂએ પણ જાણી અને ત્હેમને એ પણ સમજાયું કે-નાનજી દોસી બહુ ધર્મિષ્ઠ પુરૂષ છે નાનજી પોતાના મનમા આવતુ તે કરતો, ત્હેનુ કરેલુ કોઇથી ફેરવાતું નહિ. ગુરૂ પણ નાનજી કહેતો તેમ કરતા, અને નાનજી પણ ગુરૂના વચન પ્રમાણે ચાલતો

અહિંથી પછી વિજયસેનસૂરિ યાત્રા માટે વિહાર કરી સોરઠમા પધાર્યા, અને સ. ૧૬૬૯ની સાલમાં ઊંનામા ચોમાસુ કર્યું, વળી ઊનાની પાસેના દીવ બંદરના સમસ્ત ફિરંગીયોના પાદરીને પ્રતિબોધ કર્યો. ત્હેણે દીવમા આચાર્યશ્રીને પધરાવ્યા. અહિં સૂરિજીના પધારવાથી ઘણો લાભ થયો સ ૧૬૬૭માં દેવપાટણમા શ્રીધર્મ-વિજયજીને વાચકપદ થયુ અને સ. ૧૬૭૦ ની સાલમા નવાનગર (જામનગર)મા ચોમાસુ કર્યું

સૂરતમાં વળી એક નવુ તોફાન.

આ વખતે સૂરતમા એક નવુ તોફાન જાગ્યુ સૂરતમા ધર્મસા-ગરવાચકના શિષ્ય વાચક નેમિસાગર, પ૦ ભક્તિસાગર, પ૦ કલ્યાણ-કુશલ, પ૦ લાભસાગર, પ૦ દેવસાગર એ પંડિતો વિગેરે મળી ૩૬ સાધુઓ ચોમાસુ રહ્યા હતા તેઓએ પોતાના ગ્રંથો આપીને અને છૂટક આલાવાના અર્થ સમઝાવીને ઘણા શ્રાવકોને પોતાના રાગી કરી લીધા હવે તેઓનો ઇરાદો આચાર્યને (વિજયદેવસૂરિને) પોતાના પક્ષમા લેવાનો થયો આ ઇરાદાથી ત્હેમણે ચિંતામણિમંત્રની આરાધના કરી. આથી આચાર્યશ્રીનુ બહુ માન વધવા લાગ્યુ તેઓ ખુલ્લં ખુલ્લા ગચ્છનાયકના બોલોને ઉત્થાપીને પોતાનો મત પ્રરૂપવા લાગ્યા

આવા વખતમા બાદશાહ જહાંગીર વેષધારીઓ ઉપર કુપિત થયો ત્હેણે પતિત થયેલાઓને દેશવટો દીધો ત્હેમા કેટલાક સારા સાધુઓને પણ વેઠવુ પડયુ કારણકે તે શુદ્ધાચારી કે પતિતોના ભેદને બરાબર સમજી શકતો ન્હોતો આથી ઘણા દેશોમાં નાસભાગ

થઈ હતી. તેમાં બન્ને ખાસ હતા, તેઓજ વેષ લઈ શક્યા. આ વખતે સૂરત અને ખંભાતમાં બન્ને હાજર હતા, તે આગળ થયા. એટલા માટે બીજા બીજા સ્થાનેથી સાધુઓને બોલાવી લીધા. તેમાં નંદરબારથી નયવિજય પંન્યાસ, નેરથી સુબુધિવિજય પંડિત, અને ઉપાધ્યાયથી મુનિ વિજયવલ્લભના શિષ્ય દર્શનવિજય વિગેરે સૂરત આવ્યા. તેથી સૂરતના શ્રાવકો બહુ ખુશી થયા. પરન્તુ સાગરના મતવાળાઓને આ વાત ગમી નહિ. તેઓ નિસ્તેજ થઈ ગયા. તેઓએ શ્રાવકોને કહ્યું કે— 'તમારે નવા આવેલા સાધુઓને અહિ રાખવા ન જોઈએ.' આ સાંભળી ને વિજયના સાધુઓ આહાર કર્યા વિના વિહાર કરવાની તૈયારી કરવા લાગ્યા. આ વાત નાનજીદોસીએ જાણી. તે એકદમ સાગરપક્ષીય સાધુઓ પાસે આવ્યો, અને કહેવા લાગ્યો કે– આ બધાઓને અમે બોલાવ્યા છે. માટે સંઘ તરફથી શાન્તિ થયા પછીજ તેઓ વિહાર કરશે.

સહિતસાગરે કહ્યું – નાનજી! તમે એવી હઠ શામાટે કરો છો? અમે અહિ તેમને રહેવા નહિ દઈએ. તમે કેવી રીતે તેમને રાખી શકશો? પછી તેઓએ પોતાના મતમાં મેળવેલા મોટા મોટા શ્રાવકોને બોલાવ્યા, પરન્તુ નાનજીએ કોઈનું માન્યું નહિ. નાનજીએ તો એજ કહ્યું કે— આહાર અને વસ્ત્ર વાણીયા આપે છે, તો પછી તમારે તાણવાની શી જરૂર છે? માટે અમે તો તેઓને અહિ રાખવાના જ

શ્રાવકોનાં આ વચનો સાંભળી બધા ચુપ થયા. પરન્તુ સાગર પક્ષવાળાઓને તે વાત રૂચિ નહિ, બલ્કે સઘળા વિખરાઈ ગયા પછી તેઓ ખૂબ ચિડાવા લાગ્યા. સાગરના પક્ષવાળાઓ એજ વિચાર કરતા કે ગમે તે પ્રકારે પણ તેઓને હેરાન કરવા અને તેજ ઉદ્દેશથી તેઓ વાતવાતમાં મર્મની વાતો કહી દેતા. છતાં વિજયપક્ષવાળા તેની ઉપેક્ષા જ કરતા. આટલું થતાં પણ જ્યારે તેઓ પાછળજ પડતા ગયા, ત્યારે તેઓએ તે બધી વાત શ્રાવકોને કહી દીધી, અને એ પણ કહ્યું કે— આ લોકો પોતાના એકાંત મતનું સ્થાપન કરે છે

ત્હારે શ્રાવકોએ દર્શનવિજયને કહ્યું કે-'આપ હીરવિજયસૂરિની સદ્દહણાનો પક્ષ ઉઠાવો અને ત્હેમને હરાવીને શાબાશી લ્યો.'

દર્શનવિજયજીએ કહ્યુ —" હુ ત્હેમની સાથે વાદ તો કરૂ, પરન્તુ મ્હારે આશરો કોનો ? કેમકે એ વાચક સીધો નથી, વળી ત્હેને ગચ્છપતિ બહુ માન આપે છે. અને હુ તો એક સામાન્ય સાધુની ગણુતરીમાં છુ "

શ્રાવકોએ કહ્યુ —' આપ ખુશીની સાથે હીરવચનોને સ્થાપન કરો અમે ત્હમારા પક્ષમા છીએ કદાચ આ માટે ગુરૂ પણ કઇ ત્હમને કહેશે, તો ત્હેનો અમે જરૂર નિર્વાહ કરીશુ '

દર્શનવિજયજીએ ત્હેમના (સાગરપક્ષીયના) બોલ લઇને ત્હેમની સાથે વાત છેડી. પ્રશ્ન-પ્રશ્નોત્તરો થવા લાગ્યા. તેથી સાગરપક્ષ વાળાઓને હેરાનગતિ થવા લાગી આથી ત્હેમણે ગચ્છપતિ ઉપર પત્ર લખ્યો ત્હેમા ઘણી ઘણી સાચી-ખોટી વાતો લખી આ કાગળ કોઇ શ્રાવકના હાથમા આવ્યો. ત્હેણે દર્શનવિજયને આપ્યો ત્હેમા ઘણુ જ વિપરીત લખ્યુ હતુ તે વાચી-મનમા વિચારી ત્હેની છ સાત નકલો કરી લીધી. અને ત્હેમાથી એક નકલ શ્રાવકોને આપી બીજી મારવાડમા સોમવિજય વાચકને મોકલાવી, કે જેઓની ગચ્છમા સારી શોભા હતી. અને ત્રીજી નકલ નદિવિજય ઉપાધ્યાયને મોકલાવી

આ પછી ચતુર્માસ ઉતરે સાગરપક્ષવાળાઓએ સૂરતથી વિહાર કર્યો

સૂરિજીનો સમાગમ અને દર્શનવિજયને શાબાશી.

આવા અવસરમા શ્રીવિજયસેનસૂરિ ગુજરાતમા આવ્યા. આચાર્ય, વાચક અને ઘણા સાધુઓ ત્હેમની સ્હામે ગયા આ વખતે નેમિસાગર વાચકે આચાર્યશ્રીને "આપના દર્શનવિજય અમારી અવગણના કરે છે " વિગેરે ઘણુ કહ્યુ આ વચનો ગુરૂએ

મનમાં ધારી લીધું. તે પછી બધા અમદાવાદમાં આવ્યા. અને મુહૂર્તનો સમય પણ આવ્યો.

દર્શનવિજયજીએ ગુરુને વંદણા કરી. સૌ કોઈ એમ સમજતા હતા કે પંન્યાસજી દર્શનવિજય ઉપર રોષ કરશે, પરન્તુ ગુરુએ તો અમૃતદૃષ્ટિ જ રાખી. ઉપાશ્રયમાં દર્શનવિજયજીએ સૂરિજીને કહ્યું કે– લબ્ધિસાગર વિગેરે હૃદયમાં ખટકો રાખે છે અને આચાર્ય (જિનદેવસૂરિ), અને પંડિત ધર્મવિજય તેઓનો પક્ષ ખેંચે છે.

આ પછી દર્શનવિજય અને લબ્ધિસાગરને ગુરુએ એકાન્તમાં બોલાવ્યા. બન્નેને આપસમાં મીઠા-વાણી વિગેરે થવાનું કારણ પૂછ્યું. દર્શનવિજયે કહ્યું કે–' એકાન્તને પૂછો. લબ્ધિસાગરને પૂછ્યું તો તેમણે કહ્યું —' તેમણે ગુરુને ગાળ દીધી, એમ હૃદયમાં ખટકે છે. દર્શનવિજયે કહ્યું – કેવું તહોમત સાચું છે ? તેમણે મહુવાના શ્રાવકનું નામ લીધું ગુરુએ તેને બોલાવરાવ્યો. તેને પૂછવામાં આવ્યું તો તેણે તો એમ કહ્યું કે–' મેં તો કંઈ એવું સાંભળ્યું નથી. તેમણે કોઈની અવગણના કરી નથી. લબ્ધિસાગરનું બધું ગુરુના સમજાવવામાં આવી ગયું એવી રીતે ઘણા ભાઈઓમાં ખાસ-ને ગુરુએ ચૂપ કરાવ્યા. આ પછી સમય જોઈને દર્શનવિજયજીએ ગુરુના હાથમાં એક પત્ર મૂક્યો (આ પત્ર તેજ કે, જે લબ્ધિસાગરે પોતાના અનુયાયી ઉપર લખ્યો હતો, અને તે પકડાઈ ગયો હતો.) તેની અંદર ઘણુંજ અસભ્ય લખ્યું હતું પત્ર શું લખ્યો હતો, આનો કંઈને કંઈ લખી નાખ્યું હતું તે પત્રની થોડી હકીકત આ છે —

" સમકિતીઓને (દર્શનવિજયે) પોતાના સમકિતની વાડી બનાવી અમારી સાથે કરી, તે પોતાના સમકિતને ઘણા પ્રકારે સ્થાપન કરે છે. સાધ્વીઓને સાત દિવસ શીખવે છે નાન સ રાનો (નાનજીનો) તેના ઉપર ઘણો રાગ, તેથી અમ્હારું કંઈ ચાલતું નથી. આથી મ્હે એક એવો ઉપાય કર્યો કે—જો તેના ભક્તો ઘટી જાય, તો હું

આપણું સમકિત આપું, અને ત્હારેજ સમકિતનુ (દર્શનનુ) મત ચાલશે નહિ. સમકિતમતિ (દર્શનવિજયના અનુયાયી) જહે શ્રાવકો હતા, તે આપણું સમકિત માનતા ન્હોતા આથી આપણું સમકિત આપવાને મ્હે ત્હેમને ઘણી લટપટ કરી ત્હારે તે ઉપાસકો આપ ણી પાસે આવ્યા અને મ્હે સમકિત આપ્યું. ત્હેણે ઘણા શ્રાવકોને ટોળલા કર્યા છે મ્હે ત્હેને કાઢવાને માટે ઘણો પ્રયત્ન કર્યો, પરન્તુ તે જતો નથી. શ્રાવકો પાઠ પણ કરી શકતા નથી અને કદાપિ એ જાણી જાય, તો સંઘમા ભાકતો કરે, એટલા જ માટે તે મ્હોટુ સાલ છે. ખેર, એક વખત ગચ્છનાયકજી પાસે જઇને કઠિણ શિખામણ દેવરાવીશું."

એ પ્રમાણે ઘણી ઘણી બાબતો કાગળમાં લખી હતી કાગળ વાચ્યા પછી દર્શનવિજયજીએ કહ્યુ —"મહારાજ ! સમકિતના જહે પાચ ભેદ કહ્યા છે," ત્હેનો હુ છેદ કરતો નથી તે (ભકિતસાગર) 'નિજ સમકિત' 'નિજસમકિત' પોકારે છે, તે શુ ? એ ત્હેને પૂછવું જોઇએ. એકજ ગચ્છમા, એકજ શાખામા કે એકજ સંઘાડામા બે સમકિત કયા ? કૃપા કરીને આપજ મ્હને સમઝાવો."

ગચ્છનાયક લગાર હસીને બોલ્યા —'એ વચનથી તો તે આ- ગમની અવગણના કરે છે' ગચ્છનાયકે દર્શનવિજયને પૂછ્યું કે—'આ પત્રમા જહે 'સમકિત' સંજ્ઞા કહી છે, તે શુ ?' દર્શનવિજયજીએ કહ્યુ —"મહારાજ! સમકિત, એ દર્શનનુ નામ છે, અને 'દર્શન' એ મ્હારૂ પોતાનુ નામ છે વળી હુ આપની આજ્ઞા આરાધુ છું કદાપિ ખોટી ભાષા—ઉત્સૂત્ર બોલતો નથી તેથી તો કાગલમાં મ્હારી ભક્તિ કરી છે એટલા માટે હુ આપને પ્રાર્થના કરૂ છુ કે—ત્હેનુ સમકિત કયુ ? એ ત્હેને આપ પૂછો આપની આજ્ઞા વિનાનુ ઉપદેશકથન અને આજ્ઞા વિનાનો આદેશ ભિન્ન છે, તો એકજ ગચ્છમા એ પ્રમાણે ભિન્નતા શાને હોવી જોઇએ ? જો ત્હેણે પોતાનુ સમકિત આપ્યુ

હોય, તો વખોડવા કર્યો, એ પ્રસિદ્ધ જ વાત છે. અગર તે જુદી રીતે ઉપદેશ આપે છે, તો તેનું શાસ્ત્રવિરોધ આપે પૂછવું જોઈએ.

દર્શનવિજયજીના કહેવા પ્રમાણે વિજયસેનસૂરિએ અજિતસાગરને પૂછ્યું. પરન્તુ તે એક અક્ષર પણ ઉત્તર ન આપી શક્યા. આથી સાગરપક્ષવાળાઓની અભિપ્રાય જોઈથી હાની થઈ. તેઓ ત્યાંથી નિસ્તેજ થઈને ઊઠી ગયા અને દર્શનવિજયને શાબાશી મળી.

આ વખતે સુરતનો નાનજીજોશી (દર્શનવિજયનો ભક્ત) આવ્યો. તેણે ગચ્છનાયકને વંદણા કરી. પછી કહેવા લાગ્યો કે—"મહારાજ! એમજ દર્શન-સિંહે નિડર થઈને સાગરના પક્ષવાળાઓ સાથે ચર્ચા કરી. શ્રીસવિજયસૂરિના વચનો ઉપર તેમને સંપૂર્ણ રાગ છે. વળી તે આપશ્રીની સહાયથી આનંદ-જયવાળા થયા છે, અગર આપ સાગરપક્ષવાળાઓના વચનોથી સાચી-ખોટી વાત મનમાં લાવશો, તો અમારા ગુરુજીની વાત અયોગ્ય છે. દર્શનવિજયના પક્ષમાં અમે થઈ ગયા."

આ સાંભળી ગચ્છનાયકે કહ્યું — અતિઆગ્રહ કરમ હું કરું નહિ. હું દર્શનવિજયના ગુણોને સારી રીતે જાણું છું. તેમાં વળી તું ખાસ કહેવાથી વિશેષ આનંદ થયો. તેનામાં અવગુણ-દોષ છે જ નહિ. નાનજીજોશી! તમારૂં વચન મ્હારા મનમાં વસ્યું છે. તમે સુરતના અધિકારી વિશેષ છો, માટે તમને લગાર પણ દુઃખી કરીશ નહિ.

પછી નાનજીજોશી પોતાને સ્થાને ગયો. એ પ્રમાણે ઘણુ દિવસ સુધી વિવાદ ચાલ્યો.

સૂરિજીની સિફારસ

સામસા પક્ષવાળાઓ ઠામઠામ ઠેકાણે ધીરસ ધોવા લાગ્યા. તેમણે શ્રીવિજયદેવસૂરિ પાસે પણ જઈને કહ્યું કે—"આ તો અમને ઘણો દુઃખી કરે છે. સાહેબજી! અમે આપની સેવા કરવા

વાળા છીએ, માટે આ વખતે અમ્હારી લાજ રાખો. આપ ગચ્છનાયકને કહો, કે તેઓ દર્શનવિજયને શિખામણ આપે "

વિજયદેવસૂરિ ગચ્છનાયક પાસે આવ્યા, અને એકાતમાં કહેવા લાગ્યા કે—" નેમિસાગર એક મ્હોટા પુરૂષ છે. આ વાતથી તેઓ દિલગીર થયા છે, માટે જો તેઓને આપ દિલાસો આપો, તો ત્હેમના મનમાં ધીરતા રહેશે. આને માટે ઉપાય એજ છે કે—આપ દર્શનવિજયને શિખામણ આપો. "

ગચ્છનાયકજીએ કહ્યુ —" ત્હેનો વાક શો છે, કે હુ ત્હેને શિખામણ-ઠપકો આપુ વાક વિના મ્હારાથી કેમ કહી શકાય ? અને ન્યાયની રીત જોતાં તો સાગરનોજ અન્યાય-ગુન્હો છે "

પાછુ વિજયદેવસૂરિએ કહ્યુ-' ખેર, તો ત્હેને મિચ્છાદુક્કડ દેવરાવો '

વિજયદેવસૂરિનુ મન રાખવાની ખાતર ગચ્છનાયકે બધાઓને બોલાવ્યા અને દર્શનવિજયને સબોધીને કહ્યુ કે-' જો કે ત્હમારો કાઇપણ દોષ નથી, છતા મ્હારા ઉપદેશથી મિચ્છાદુક્કડ દો '

દર્શનવિજયજીએ કહ્યુ —" જો કે આપનુ કહેવું શિરોવાહ્ય છે, પરન્તુ જ્હેનો વાક નિશ્ચય થાય, તે મિચ્છાદુક્કડ દે "

ગચ્છનાયક બોલ્યા -' હુ વાક શુ બતાવુ ? ઊંટના શરીરમા સીધુ કયુ અગ દેખાય છે ? આ વખતે ગચ્છનાયકે એક દૃષ્ટાન્ત આપ્યુ કે-જ્હેમ છ સાત પોસ્તીઓ (અફીણના ડોડા પીવાવાળા) એકઠા થઇને આપસમા વાતો કરવા લાગ્યા એકે કહ્યુ -' પાણીમા આગ લાગે, તો માછલી નાશીને ક્ય્હા જાય ? '

બીજાએ કહ્યું -' નાશીને આકાશમા જાય, અને પછી જ્યહારે આગ ઓલવાઇ જાય, ત્યહારે પાણી પાસે આવે. '

વળી એકે કહ્યુ -' જમીન ઉપર આગ લાગે, ત્યહારે ભેસો

વાદ ઉપર ચઢી જાય, અને બીજા પણ ચઢી જાય, ત્યારે એ બેમાં વિરોધ શું ?

ત્યારે, જેવી રીતે ઉપરની વાતો સાચી નથી, તેવી રીતે સાગરના બોલવામાં પણ લગારે સત્ય નથી. આ બાબતની સાગરપક્ષીઓને બહુ રીસ ચઢી. ધર્મવિજયજીએ ગચ્છનાયકને કહ્યું કે —'આમ આપ કહેતા હો, તો હીરવિજયસૂરિ અને વિજયસેનસૂરિનાં વચનો વિરુદ્ધ મહારાજથી જે કંઈ બોલાયું હોય, તેનો મિચ્છાદુક્કડ આપ

પરિણામે સાગરપક્ષવાળાઓની ઘણી હાર થઈ. તેઓ દીન બનીને એક સ્થાને બેઠા. આવા પ્રસંગમાં ખંભાતનો સંઘ ગચ્છનાયકને વંદન માટે આવ્યો.

આ સમયે મુખ્ય શ્રાવક સોમકરણે, શ્રીગચ્છનાયકને પ્રાર્થના કરી કે— આપના મુખથી અમે શ્રીહીરવિજયસૂરિના આઠ બોલ સાંભળવા ચાહીએ છીએ. ગચ્છનાયકે, આઠેબોલ સંભળાવ્યા. આ બોલો સાંભળ્યા પછી શ્રાવકે કહ્યું —'સાગરપક્ષવાળા આ પ્રમાણેનો અર્થ ન કરતાં વિપરીત અર્થ કેમ કરે છે ?

ગચ્છનાયકે કહ્યું.— હવે પછી જો વિપરીત અર્થ કરશે, તો સાગરો શિક્ષાને પાત્ર થશે. આવા જ પ્રસંગમાં વળી ખંભાતથી સાગરોની ભૂમનો પત્ર આવ્યો. આથી જ ગચ્છનાયકે સાગરોને કહ્યું કે— શા માટે આ પ્રમાણેનું તોફાન કરો છો ? હવે મર્યાદામાં રહો.

એમ કહીને સાગરો ઉપરથી ઓછું મન કરી નાખી, તેમને બહાર (બ્હાર) વધુ વિહાર કરાવ્યો. અને પોતે (ગચ્છનાયક) અમદાવાદમાં રહ્યા. અમદાવાદના સંઘે ગચ્છનાયકને પ્રાર્થના કરી કે—' ખંભાતમાંથી શ્રીસોમવિજય વાચકને તેડાવો. ગચ્છનાયકે જ તેઓને અમદાવાદ તેડાવ્યા. આ વખતે ગચ્છનાયક પાસે શ્રીવિજયદેવસૂરિ અને સોમવિજય વાચક વિગેરે હતા, વળી અહમદપુરથી નંદિવિજય વાચક પણ આવ્યા.

સાગરોનું કપટ પ્રકાશ.

ગચ્છનાયકના ભાણેજ **ધીરકમલનો** સાગરો સાથે પ્રેમ હતો. ત્હેણે ચતુરાઈથી ભરેલો એક પત્ર સાગરો ઉપર લખ્યો, જ્હેમા સોમવિજય વાચકને ઘણી ગાળો લખી હતી આ કાગળ ગચ્છનાયકના હાથમા આવ્યો એટલે ત્હેને મ ડલ બહાર કર્યો.

આવા પ્રસ ગમા કોઈ એક મુનિએ સોમવિજય વાચકના હાથમા એક પુસ્તક લાવીને મૂક્યુ ત્હેને જોઇને વાચકે પૂછ્યુ કે–'આ પુસ્તક ત્હમે ક્યહાથી લાવ્યા ?' આના જવાબમા ત્હેણે મૂળથી માડીને વાત કહી કે —

"ખ ભાતની અ દર જ્યહારે બાદરશાહનો શોર થયો, અને સાત દિવસ સુધી ગામ લૂટાયુ, તે વખતે પુસ્તકોનો સ ગ્રહ ઘણી મુશ્કેલીથી બચી શક્યો હતો તે ગામમા એક ધર્મિષ્ઠ પુરૂષને ઘડપણ આવ્યુ હતુ, અને અ તમ નયમા ત્હેનુ અણુસણુ કરવાનુ મન થયુ હતુ ત્હેણે ગચ્છનાયકને વિનતિ કરીને તપાગચ્છના કોઈ પણ સાધુને બોલાવ્યા હતા ત્યહારે શ્રીવિજયસેનસૂરિએ મ્હને ત્યહા જવાનો હુકમ કર્યો હતો. મ્હે ત્યહા જઇને આરાધનાપૂર્વક પ્રત્યાખ્યાન કરાવી ઉપદેશ આપ્યો ત્યહારે ત્હેણે સાગ્રહ કહ્યું કે–'મ્હારી પાસે એક પુસ્તક છે, કે જ્હે વાચવાથી સારૂ જ્ઞાન થાય તેમ છે.' મ્હે કહ્યુ –'તે પુસ્તક શાનુ છે ?' ત્હેણે કહ્યુ –'ત્હેનુ નામ હુ જાણતો નથી પરન્તુ આપ તે લ્યો, ભણો અને ભણાવો' મ્હને પુસ્તક આપ્યા પછી પણ મ્હે પૂછ્યુ કે–'ત્હમારૂ મન તો ઠેકાણે રહેશે ને ?' ત્હેણે કહ્યુ –'મન શુ ઠેકાણે રહેશે ? આપ સ્વીકારો તો હુ મ્હારા આત્માને ધન્ય માનીશ' પુસ્તક લીધા પછી, મ્હે ત્હેને વાચી જોયુ, તો તે સાગરનુ છે, એમ જણાયુ આથી ત્હેને પ્રકટ ન કર્યું અને આજે બધા એકઠા થયેલા છો, એ પ્રસ ગ જોઇને હુ આપને આપુ છુ"

તે પછી સોમવિજયવાચકે, અવસર ઉપર તે વાત ગુરૂ (ગચ્છ-

નાયક) ને જણાવી અને કહ્યું કે—" એક અપૂર્વ ગ્રંથ હાથમાં આવ્યો છે અને તે આપ વાંચવા જેવો છે. ”

ગુરુએ કહ્યું – ઠીક એટલે તમામ સાધુઓને એકઠા કરવામાં આવ્યા. જેમાં વિજયદેવસૂરિ, સોમવિજયવાચક, નંદિવિજયવાચક ૫ લાભવિજય, ૫ ધર્મવિજય, ૫ ચારિત્રવિજય અને ૫ કીર્તિવિજય વિગેરે પણ હતા. ગુરુના આદેશથી પંડિત લાભવિજયે તે પુસ્તક વાંચવું શરૂ કર્યું. દરેક ધ્યાન દઈને સાંભળવા લાગ્યા. એવામાં શ્રીવિજયસેનસૂરિએ કહ્યું કે– આમાં તો ઘણુંજ વિપરીત વૃત્તાંત દેખાય છે. આણે તો ઘણા સિદ્ધાન્તો ઉત્થાપ્યા છે જેણે પાંચ બોલના મિથ્યાદુષ્કૃત લીધા હતા, તેને પણ ઉત્થાપતાં હજારે શરમ કરી નથી. અરે! બાર બોલને ઉત્થાપતાં પણ ગુરુનો ભય રાખ્યો નથી. વધુ શું કહેવું? વિજયદાનસૂરિને મિથ્યાત્વી કહ્યા, હીરવિજયસૂરિને અનંતસંસારી કહ્યા, તેમ કેટલાક પૂર્વાચાર્યોને પણ અજ્ઞાની કહ્યા અને કેટલાએકને તો બિલકુલ ઉત્થાપ્યા. ખરેખર, આતો હળાહળ વિષપાન છે. માટે જલદી આ પુસ્તકને પાણીમાં બોળી દો, હવે વિલંબ ન કરો.”

બધા સાધુઓ પણ વિચાર કરવા લાગ્યા કે—"ઓહો, જેઓને, પાપીએ આપણને કેવા છેતર્યા છે! વળી આ પુસ્તકમાં સત્ય પણ રાખ્યો નથી. તેણે ધાર્યું હશે કે—કાલાન્તરે લોકો આ પુસ્તકને પ્રાચીન સમજશે. ખરેખર શાસ્ત્રોમાં જિન આજ્ઞાનો ભંગ કર્યો છે. માટે આપણે હવે પછી તે લોકોનો સંગ કરવો જોઈએ નહિ."

વાચનાચાર્યે કહ્યું —" મહારાજ! મ્હારા મનની એક વાત સાંભળો. હું જાણતો હતો કે—તે ઉત્તમ પુરુષ છે. તેમનું કોઈપણ સાધુ વડું ખોટી શકે નહિ છતાં સોમવિજય જેવા ગુણવાન તેના અનુરાગી કેમ થાય છે! આથી જો મ્હારા મનમાં બુદ્ધિ થઈ

ત્હેનો હુ મિચ્છાદુક્કડ દઉ છુ ત પાપીઓ જૂઠા છે, એમા લગારે શક જેવુ નથી ત્હેમણે ધર્મને ઘણી હાની પહોચાડી છે મ્હે ત્હેમનુ આવુ કપટ જાણ્યુ ન્હોતુ ત્હેના આ ગ્રથને પાણીમા બોળી દો, અને જહે વાચે ત્હેને પણ મ ધાડા બહાર કરી દેવો."

આ વખતે વિજયદેવસૂરિએ સાગરોનો પક્ષ લઇને કહ્યુ કે—'સાગરો વિખ્યાત છે, માટે જે કઇ કરવુ તે તેઓને પૂછીનેજ કરવું સારૂ છે'

ગચ્છનાયકે કહ્યુ —'અરે, જેઓએ આપણા ગુરૂને ભાડ્યા છે, તેઓને શુ પૂછવુ ?'

છતા વિજયદેવસૂરિએ પોતાનો આગ્રહ છોડ્યો નહિ એટલે તે ગ્રથ પાણીમા બોળવો રહેવા દીધો અને હાલારથી સાગરોને બોલાવ્યા ગચ્છનાયકે અહમ્મદપુરમા ચોમાસુ કર્યું અને પછી અમદાવાદમા આવીને મૂલા શેઠના ઉપાશ્રયે માસકલ્પ રહ્યા આ વખતે મેઘવિજય ઉપાધ્યાય, અને બીજા ઘણા સાધુઓ આવ્યા આ સાધુ સમુદાયમા કેટલાક ભણતાને ભણાવતા હતા, કેટલાક નવા નવા કાવ્યો કરતા હતા, કેટલાક એકાન્તમા ધ્યાન કરતા હતા, કેટલાક આતાપના લઈ ઉપસર્ગ સહન કરતા હતા, કેટલાક ચિતામણિ જેવા અનુમાનના ગ્રથોને ભણતા હતા, તો કેટલાક વાદના ગ્રથો અવલોકતા હતા, કેટલાક ધર્મકથા કરતા તો કેટલાક સિદ્ધાન્તોની આવૃત્તિ કરતા. અને કેટલાક કાજા વિગેરેની જયણા કરવામા તત્પર રહેતા તો કેટલાક વૈયાવચ્ચ કરતા એમ અનેક સાધુવરો સયમની આરાધના કરતા હતા

દેવસાગરનો કપટી પત્ર.

આ વખતે સૂરાશાહની સાથે નેમિસાગર વાચક આવ્યા તેઓએ આવીને ગચ્છનાયકને વદણા કરી, પછી ત્હેમને ઉતરવાનુ

સ્થાન આપ્યું. વળી પાસુર્ભાઈ શાન્તિદાસના ઘરમાં પ અધિક
વાર ઉતર્યા. તેઓએ વળી એવો કાળ દીઠો કે—તેઓ પોતે પો
મોટા ઘરે ગોચરીના નિમિત્તે જવા લાગ્યા. અને લોકોના મ
પોતાના વિચારો-પોતાની વાસનાઓ ફુલાવવા લાગ્યા. તેઓ લોકો
એવો વૈરાગ્ય બતાવતા કે તેમનું કાળ કોઈ બીજી રીતે ન
વળી તે વિજયદેવસૂરિને વધારે માનતા નહીને તેમને પણ અનેક
બતાવતા. આવાજ પ્રસંગમાં વળી એક નવું ટીખળ નિકળ્યું

હેમસાગરે નેમિસાગર વાચક ઉપર એક પત્ર લખેલો,
પ્રગટ થયેલ થયો. આ પ્રગટમાં લખ્યું હતું કે —

"અહિં ઘણા દુશ્મનો એકઠા થયા છે, તેઓ તમારી નિં
કરે છે. વળી તેઓએ ગુરુને (બચ્ચાભાઈને) હળાહળ વિષ આપ્યું
છે. તે સંપૂર્ણ રીતે વ્યાપી પણ ગયું છે જો તમે કોઈપણ રી
જલદી અહિં આવો, તો તે વિષ ઉતરી શકે. નહિ તો બચ્ચાભા
ખુબ ગુસ્સે થયેલ છે. તે પ્રસન્ન થવાના નથી, તમે તેમના ઉપર
કોને હાથ કરી લેજો. અહિં તેઓ ત થઈ ગયા છે. મ
તમારૂં નથી. શ્રીપાલ અને શાંતિદાસ નપસુ થાય, અને ન
નમસ્તે થીઠીયે કામમાં આવે તો સારૂ છે, હું એકલો છું
પરન્તુ મને રહેવા દેશે નહિ અને મ્હારાથી કંઈ પણ પણ
માટે તાત્પુર્વક ઉતારવા માટે તો તમારે જ આવવાનું જરૂર છે
મ્હારી આ વિનતિ વાંચવા છતાં પણ જો તમે ત્યાં રહેશો તો બધી
વાત બગડી જશે, અને પછી કંઈ ઉપાય ચાલશે નહિ."

એ વિષેની ઘણી અસમંજસ વાતો તેમાં લખ્યાં હતાં આ
પ્રગટ સળગાવવા માટે બધાઓને એકઠા કર્યાં, જેઓમાં સા
પણ મેળવ્યા.

લોકોની સમક્ષ પ્રગટ વંચાવવામાં આવ્યો. લોકો પોતાના મ
માટે, આઓ આ શું લખ્યું ? ગુરુથી આવો દ્રોહ ! એ પ્ર

વિચારવા લાગ્યા પત્ર વચાઇ રહ્યા પછી દરેક આપસમા વિચાર કરવા લાગ્યા કે–' આના બદલામા ત્હેને શુ દ ડ કરવો ' ?, તેજ વખતે વિજયદેવસૂરિ બોલી ઉઠ્યા કે–' ત્હેને દસ આબિલ આપવા '

ત્હારે ગચ્છનાયકે કહ્યુ કે–' એને વળી આબિલ કેવાં ? ગુરૂને ગાળો દે, ગચ્છમા ભેદ કરે, અને બધા વાચકોની પણ નિ દા કરે, એને તે વળી આબિલ હોય ? જો આચાર્ય વિજયદેવસૂરિ સમ્મત થાય તો ઠીક છે, નહિ તો પછી ત્હેમના મન વિના પણ ગચ્છ બાહર કરવો જોઇએ '

તમામ સાધુઓ બોલી ઉઠ્યા કે–' એ વાત પ્રમાણ છે હવે વિલ બ કરવો જોઇએ નહિ. '

છેવટે શનિવારના દિવસે ત્હેને ગચ્છથી બ્હારજ કરવામાં આવ્યો અને તે પછી ચતુર્વિધ સ ઘમા જાહેર કર્યો.

આ તે શાસ્ત્ર કે શસ્ત્ર ?

એક દિવસ શ્રીવિજયસેનસૂરિ મુનિમ ડલને એકઠુ કરીને કહેવા લાગ્યા કે, " આ એક નવો ગ્ર થ છે, જ્હેમા આચાર્યો અને શાસ્ત્રોની નિ દા કરી છે માટે આ ગ્ર થને પાણીમા બોળવાને હુ પૂછુ છુ. અગર કહેતા હો, તો ચતુર્વિધસ ઘની સાક્ષીએ તેમ કરીએ "

આ સાભળીને નેમિસાગરે કહ્યુ —' લાઓ તો ખરા, હુ તે ગ્ર થ વાચી તો જોઉ '

ગચ્છનાયકે કહ્યુ —' સોમવિજય વાચક પાસે તે ગ્ર થ છે ' સોમવિજયવાચક પાસે માગતા ત્હેમણે તે ગ્ર થના છત્રીસ પાના આપ્યા નેમિસાગરે જો કે પૂરો ગ્ર થ માગ્યો, પરન્તુ ત્હેમણે આપ્યો નહિ ખેર, છત્રીસ પાના લઇને પોતાને સ્થાને ગયા, અને તે વાચી જોયા માલૂમ પડ્યુ કે–આ ગ્ર થ શ્રીધર્મસાગરનો છે પરન્તુ ત્હેમના મનમા વાત એ આવીને ઉભી રહી કે–" હવે જો હુ હા ભણુ છુ, તો ગ્ર થ પાણીમા બોળાશે અને મ્હારા ગુરૂના વચનો વિચ્છેદ જશે " આ વિચારમા ઘોળાતા તેઓ વિજયદેવસૂરિ પાસે ગયા. અને

કહ્યું કે—" આને માટે શું કરવું ? કહો તો તેઓથી અલગ થઈ જઈ, અને કહો તો આ બન્નેને પાણીમાં બોળવા દઉં."

જિનચંદ્રસૂરિએ હિંમત આપીને કહ્યું કે—" તમારે જરાયે ચિંતા ન કરવી. હું તમારા પક્ષમાં થઈ જઈશ. મેં તેને (વચ્છનાગને) બાળપણ આપ્યું છે. બહુ તો તેઓ એક બે વરસ ઉપરાંત પછીથી તમારી પ્રરૂપણાને આપશે જોઈશું.

આ પ્રમાણે વિચાર કરીને બન્ને છૂટા પડ્યા. અને સાગર પક્ષનાં આચાર્ય પ્રમુખ એક વિચારવાળા થઈ ગયા.

એક વખત વચ્છનાગ વ્યાખ્યાન વાંચતા હતા, ત્યાં નેમિસાગર, પૈસા ગ્રંથ લઈને ગયા. અને કહેવા લાગ્યા કે—"આ ગ્રંથ અમારા ગુરુએ કર્યો છે. અગર આપની આજ્ઞા હોય, તો તે વંચાય અને પ્રસિદ્ધ થાય."

વચ્છનાગે કહ્યું—" તે ગ્રંથ ખોટો છે. પ્રસિદ્ધ કરવાને લાયક નથી. એવી આ દર ગુરુને આવો અને શાસ્ત્રવિરુદ્ધ બનાવ્યું છે. તો આથી તે કેવી રીતે વંચી શકાય ?"

નેમિસાગરે કહ્યું —" આ ગ્રંથ એકાંત સાચો છે તેને ખોટો કહેનાર કોણ છે ? આમાંથી કોઈ પણ માણસ કંઈ પણ પૂછે તો હું જવાબ દેવાને તૈયાર છું મહારાજ ! આપ અગર દેવપૂજા આપશો, તો ત્યાં ચોટો ને ઓટો (આયુ અને સ્થાન) મળશે, ત્યાં વાદીશું અને અમારું કામ કરીશું."

એમ કહીને ઉઠી ગયા. જિનચંદ્રસૂરિએ સાગરનો હાથ પકડી અલગ બેસાડ્યા. બીજી તરફ શ્રાવક શ્રાવિકાઓમાં દોહા ગવાઈ ગયા. એક ઉઠીને સાગરના જ પક્ષમાં મળવા લાગ્યો. એ કે વચ્છનાગ અવસર જોઈને ત્યાંથી ઉઠી ગયા. નેમિસાગર બોલવા લાગ્યા કે— અમે તેમ મન કરીને રાજ-દરબારમાં પણ અમે આ ગ્રંથને

સાચો કરીશુ ' આ વચન સાંભળીને વિનયવત શ્રાવકો બોલ્યા –"ચાર સારા ગીતારથોને બેસાડીને આ ગ્ર થ વ ચાવી લેવો જોઇએ." ગચ્છનાયકે કહ્યુ –" ઠીક છે, મ્હારી વિદ્યમાનતામા ચારે પ ડિતો શોધી લે વાચક સોમવિજય અને પ૦ લાભવિજય એ બે, અને બીજા બે સાગર કહે તે એમ ચારે જણુ મળીને શોધે. "

સ ઘે કહ્યુ —' ઠીક છે, આપનુ કહેવુ સાચુ જ છે ' જ્યહારે સાગરને આ વાત જણાવી, ત્યહારે ત્હેણે તો ચોખ્ખી ના જ પાડી. ત્હેણે તો કહ્યુ કે–' વિજયદેવસૂરિ અને અમ્હારા બતાવેલા ચારે જણ બેસીને તે ગ્ર થ શોધે '

ગચ્છનાયકે કહ્યુ –' એ પ્રમાણે હોઇજ ન શકે, ત્હેમા જોર કરવાનુ કામ નથી આપણે તો વીર–પરપરા અને હીરવચનથીજ પ્રેમ છે. '

બીજી તરફ શ્રાવકો આપસ આપસમા વાદ–વિવાદ કરવા લાગ્યા ઝઘડો વધી પડ્યો કોઇ કહેવા લાગ્યા કે–" ગચ્છનાયક ઠીક કરતા નથી તેઓ મ્હોટો વિરોધ કરે છે સાગર કહે છે, તે પ્રમાણે કબૂલ રાખીને શા માટે ગ્ર થ શોધાવતા નથી ?" વળી કોઈ કહેવા લાગ્યા કે–" બધા સાગરો જૂઠા છે, ત્રણ ત્રણ પેઢીથી તેઓ ઝઘડો કરતા આવ્યા છે. ઘણા દિવસ થયા છૂટા મ્હોએ બોલે છે ન્હાના મ્હોટાઓનો વિવેક રાખતા નથી "

એક વખતે ગોચરીના સમયમા અવસર જોઇને સાધુઓએ ગચ્છનાયકને કહ્યુ –" મહારાજ ! હવે જહેમ ધર્મની હાનિ ન થાય, તેમ એક વાત નિશ્ચય કરી લો, કે જહેથી કરીને લોકોમા ચાલતી ચળવળ બધ થઇ જાય "

ગચ્છનાયકે કહ્યુ :–" ઠીક છે, તો આપણે તે ગ્ર થ પાણીમા બોળી દેવો જોઇએ. "

આ પછી વિજયદેવસૂરિ બોલ્યા કે—“તે બે પ્રમાણે પણ તે સમજ્યા કે—કોઈ પ્રકારની શાંતિ થવાની નહિ. તેઓએ આગ્રહ કર્યો છે કે—આ બંનેની સાથે અમારાં માથાં બંધાયેલાં છે. માટે બંનેને પોતપોતાની સાથે તેઓ માથાં કાપી કરીને મરશે.”

આ સાંભળી ગચ્છનાયક વિચારમાં પડ્યા. તેમણે સોમવિજય વાચકને પૂછ્યું તો વાચકે જણાવ્યું કે “આ બધું કામ એમનું (વિજયદેવસૂરિનું) જ છે માટે હવે જેમ તેમને (વિજયદેવસૂરિને) સંતોષ થાય, તેમ કરવું જોઈએ. આને માટે ઉપાય એક છે કે—બંનેને અપમાનિત કરીને એક પટ્ટો લખી, તેમાં મર્યાદા કરવી, તેને પાસે રાખવો.” સૂરિને આ સલાહ સારી લાગી.

સાગરના ગ્રંથો અપ્રમાણ.

તે પછી સંઘ, ભટ્ટીઓ અને ગામ ભ ભાળી ઘર પટ્ટો લખવો શરૂ કર્યો. સં. ૧૬૭૧ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ના દિવસે અમદાવાદમાં આ પટ્ટો લખાયો. પ્રારંભમાં શ્રીવિજયસેનસૂરિનું મંગળાચરણ કરી લખાણમાં આવ્યું કે.—

“શ્રીવિજયદાનસૂરિએ કહેલા બાર બોલ, જે પ્રમાણે છે, તે પ્રમાણે સૌએ પ્રમાણ રાખવા. તેમાં નવો અર્થ કરીને કોઈએ ભિન્ન પ્રરૂપણા કરવી નહિ. અર્થાત્ ગચ્છવિરુદ્ધ પ્રરૂપણા કદાપિ ધારણ કરવી નહિ. વળી સર્વજ્ઞશતકાદિ સૂત્રવૃત્તિ માં પ્રરૂપણ કરેલી પાંચ બાબત સંબંધી શ્રીહીરવિજયસૂરિએ સાગરની પાસે મિથ્યાદુષ્કૃત દેવરાવ્યા હતા, તેને ઉલ્લંઘીને પાંચ બોલ વિપરીત કર્યા, અત એવ સર્વજ્ઞશતક ગ્રંથ અપ્રમાણ છે એ ગ્રંથ કોઈએ વાંચવો નહિ અને લખવો પણ નહિ અને જો સાધુ અથવા ગૃહસ્થ વાંચશે-લખાવશે, તે ગચ્છ બહારની શિક્ષાને પાત્ર થશે. આ સિવાય ‘વ્યાખ્યાન વિધિ શતક-સૂત્રવૃત્તિ ઔષ્ટ્રિકમતોત્સૂત્ર દીપિકા-વૃત્તિ તેનો બાલાવબોધ, વિગેરે જે જે ગ્રંથો સાગરે કર્યા છે કે જેઓમાં વિપરીત પક્ષ છે, તે બધા

ગચ્છનાયકની આજ્ઞાથી શોધ્યા વિના કોઇએ વાંચવા નહિ. વળી 'પ્રવચનપરીક્ષા' ગ્રંથ પણ ગચ્છનાયકની શાખે શોધ્યા વિના ખોટો છે. તે ગ્રંથોને જહે વાંચશે, તે ગચ્છનો મ્હોટો ઠપકો પામશે. ગચ્છનાયકે પણ ત્હેને ખુલ્લી રીતે શિક્ષા કરવી, નહિ કે છાની "

એ પ્રમાણેનો પટો લખીને વિજયદેવસૂરિને બોલાવ્યા, અને હસ્તાક્ષર કરવા કહ્યુ, પરન્તુ તેઓ અચકાયા. ત્હારે ગચ્છનાયકે કહ્યુ —'ત્હમે શામાટે આ પ્રમાણે તાણ કરો છો? અમ્હે ત્હમને કેટલીએક વખત એકાંતમા કહ્યું, છતા માનતા નથી માટે હવે તો ત્હમે જો સાગરમતનો પક્ષ ખેચશો, તો બીજો ગચ્છપતિ સ્થાપતા અમે લગારે વાર લગાડીશુ નહિ '

આ સાભળતાની સાથે વિજયદેવસૂરિ ચમક્યા અને મનમા લગાર પણ વિચાર કર્યા વિના ઝટ હસ્તાક્ષર કરી દીધા તે પછી દરેક વાચકો, પંડિતો અને સાધુઓના મતા કરાવ્યા. તદનન્તર ગચ્છનાયકે સિહવિમલ, વીરસાગર, કીર્તિવિજય અને કનકવિજયને બોલાવીને કહ્યુ કે–'ત્હમે સાગરની પાસે જાઓ, અને સહીઓ કરાવો અગર તેઓ સહીઓ ન કરે, તો જે કહે તે સાભળીને પાછા આવો '

સાગરોનો દુરાગ્રહ.

તે પછી ચારે પડિતો સાગરોની પાસે ગયા. ત્હા જઇને જહેવુ ત્હેમણે કહ્યુ કે–'આ પટામા મતુ કરો.' ત્હેવાજ તે એકદમ ત્હેમની સ્હામે છેડાઈ પડ્યા ત્હારે તે પડિતો સમજાવા લાગ્યા કે– "જૂઓ, અભિમાન કરવું ઠીક નથી અને જહે આપણા ગચ્છનાયક છે, ત્હેમનુ વચન માનવું જોઇએ "

સાગરે કહ્યુ —"ત્યારે શુ મતુ કરીને અમે ખોટા થઇએ? અમે અમારા ગુરૂનુ વચન છોડીને બીજા ગુરૂને કેમ ભજીશુ? અગર આ પટામા મતુ કરીએ તો અમે અનતસસારી થઇએ, માટે અમારે તો મતા કરવા નથી "

પંડિતોએ એક પહોર સુધી તેઓને સમજાવ્યા, પરન્તુ હઠા-ગ્રહે માન્યુ નહિ. પંડિતોએ ગુરુની પાસે આવીને તે હકીકત જણાવી. પછી વયસ્થવિરવાળા મુનિઓને કહ્યું કે—' તમે તેમને સમજાવો કે, પાછળથી તમે અમારી નિંદા કરશો. માટે હવે પણ હસ્તાક્ષર કરવા સારા છે.

મુનિઓએ શાંતિથી પણ ઘણુ સમજાવ્યુ છતાં માન્યુ નહિ ત્યારે ગચ્છનાયકે સંઘને કહ્યું કે તમે જઇને સમજાવો.

ગુરુની આજ્ઞાથી સંઘના આગેવાનો–ભોજી પટેલ, શાહ સિવજી, રૂપા, શાહ સુરા, પારેખ જેમા, ભીમજી, શાહ જેતા, ખીમા ગિરધર, રામજી, શાહ કુંવર, ઉમા, શાહ નાના, સોમજી, નથુભા, અને વાઘજી શાહ વિગેરે ઘણા માણસો સાગર પાસે આવ્યા, તેઓ વિનયપૂર્વક વંદના કરીને કહેવા લાગ્યા કે.—

“ વિજયસેનસૂરિ, એ શ્રીહીરવિજયસૂરિની પાટે છે. માટે તેઓનાં વચનો તમારે માનવાં જોઇએ. તમને શા માટે ગુરુનો દ્રોહ છે? જુઓ, ધર્મસંગ્રહણિમાં ત્રણ પ્રકારે અભિનિવેશમિથ્યાત્વ બતાવેલ છે, ૧ દેશત્યાગ અભિનિવેશ મિથ્યાત્વ, ૨ નિશ્ચલતા અભિનિવેશ મિથ્યાત્વ અને ૩ પ્રેમ અથવા દ્વેષથી ઉત્પન્ન થતો અભિનિવેશમિથ્યાત્વ. આ ત્રણે પ્રકારનાં મિથ્યાત્વ જો આપ ત્યાગ કરો, તો અમે આપને માનીએ. જુઓ, ગુરુનું વચન લોપતા આપને આ ત્રણે મિથ્યાત્વ લાગે છે. ગુરુને ત્યાગ કરી, જે પહેલું ગચ્છ–સમુદાયના આજ્ઞાવચનનો ઘાત કર્યો, તે બીજું અને નાના પ્રકારના પ્રેમ અને દ્વેષથી આરાધ્યને નિરાધ્ય અને નિરાધ્યને આરાધ્ય માન્યો, એ ત્રીજું. વળી આપ સારા ભણેલા છો, છતાં આપની મતિ વ્યક્ત થતી નથી, એ એનો વિષય છે.”

સંઘનાં ઉપર્યુક્ત વચનો સાંભળ્યા પછી સાગરે કહ્યું – મિથ્યાત્વ તો લાગે ખરું અને પ્રાયશ્ચિત્ત કરું. પરન્તુ તે પ્રકાશ કર્યા છે? અભ્યાસ ગુરુ તો ધર્મસાગર છે.

સઘે કહ્યુ.—' એમ બોલવામા ત્હમને અજ્ઞાનમિથ્યાત્વ લાગે છે'

સાગરે કહ્યું —' ટૂકી વાત એટલીજ કે, તે જહે કહે, તે અ મ્હારે માનવુ નથી '

સઘ નિરાશ થઈ ગુરૂ પાસે આવ્યો. સંઘે એજ કહ્યુ —

"લોહપણુ પત્થરપરિ તિમ લોહ વષાણ્યો,
કઠિણુ પણુઉં તિમ એહનુ તુમે હઇયડઇ આણ્યો " ૬૦૮

સાગરોની દુરાગ્રહતા—કઠિનતાની હદ આવી ચુકી સંઘે એ પણ કહ્યુ કે, 'જ્યહારે તે આપની આજ્ઞા માનતાજ નથી, તો પછી, વધારે કહેવુ નકામુજ છે હવે તો જહે આપના મનમા આવે, તે કરવુ જોઇએ.'

આટલુ થયા છતા પાછા ગચ્છનાયકે મારવાડના સંઘને બોલાવીને કહ્યુ કે—'હજૂ પણ જો તે માને તો, સમઝાવો '

સઘ, સાગરો પાસે જઇને પાછા સમઝાવા લાગ્યો. ત્હેમણે સમઝાવતા એ પણ કહ્યું —"ત્હમારીજ શાખાની અદર વિદ્યાસાગર જેવા થઇ ગયા, કે જેઓ વિદ્યા, વિનય, વિવેક અને વૈરાગ્યના ખજાના સમાન હતા, ત્હેમણે પોતાની શોભાથી તપગચ્છને વધાર્યો જ્યહારે ત્હમે વિપરીત પ્રરૂપણા કરીને ભવને શા માટે હારી જાઓ છો ? એ ખૂબ યાદ રાખજ્યો કે ગુરૂનુ વચન ઉલ્લઘતા કોઈ પણ પાસે રહેશે નહિ "

વિગેરે વિગેરે સમજાવ્યા છતાં, ત્હેમણે હઠ છોડી નહિ આ વખતે ગચ્છનાયકે બરહાનપુરના સઘને કે જહે શત્રુજયની યાત્રા નિમિત્તે આવ્યો હતો, ત્હેને બોલાવ્યો. આ સઘને પણ સાગર પાસે મોકલ્યો સઘના આગેવાનો—સઘવી જીવરાજ શેઠ, વિમલદાસ, ઠાકર સિં-

વજી, કોચછ. મધુજી, વીરદાસ, આલાભાઈ ઉના અને પેથ (બે મ
ભાઈ) વીરજી, વીરજી, ભીમા, ઠાકર લાલજી, ઠાકર સિંઘજી,
ભેધારજી, કલ્યાણદાસ અને સોની સોનજી વિગેરે લાલજી પાસે ગયા.
તેઓએ પણ ઘણી ઘણી રીતે સમજાવ્યા, પરન્તુ માન્યું નહિ અને
મનમાં આવ્યું તેમ બોલવા લાગ્યા. સહુ ગુરુ પાસે પાછા આવ્યા. સહુએ
કહ્યું કે તે કોઈ રીતે માનતા નથી, માટે સંઘ શિક્ષા કરો. અજરામરજીએ
કહ્યું –'શિક્ષા કર્યા પછી તમે તેના પક્ષમાં તો નહિ થઈ જાઓ ને?
સહુએ કહ્યું – મહારાજ! આ શું કહો છો! આપની આજ્ઞા વિના તે
લડાતા હશે, અને એઓને કોઈ સગાઈ પણ નહિ એટલુંજ
નહિ પરન્તુ કોઈ નમસ્કાર પણ નહિ કરે એ નિશ્ચય જાણજો."

અજરામરજીએ વિચાર્યું કે– હવે ઉપાય શો કરવો? ખેર, હવે
એકાન્તમાં કહેવાનું જોઈએ. એ પ્રમાણે વિચાર કરી ઠાકર લાલજી,
કે જે સંઘમાં પ્રધાન હતો, તેને બોલાવ્યો અને કહ્યું કે–"લાલજી!
તું મ્હારો ભક્ત છે. વળી વચન આજ્ઞાપાલનને શક્તિમાન છે, અને
સાધુના સંયમમાર્ગને જાણનારો છે, એટલા માટે તું તેની પાસે
જા, અને સમજાવ. આનન્દજીમાં તેને કહેવું કે–આવી મતિ કેમ થઈ
ગઈ? મ્હેં તને પાળ્યો, ત્હારી લાજ વધારી, અને છેવટે આવાપણા
સુધી ત્હેં આવી જુવારી કરી! હજુ પણ કંઈ બગડી ગયું નથી. વળી
પછીથી તમે કહેશો કે કેમ સમજાવ્યો નહિ તે ઠીક નહિ. મ્હારાથી
બધું સહન થઈ શકે પરન્તુ શિથિલાચારનું ઉત્થાપન સહન થાય નહિ."

તે પછી લાલજી નેમિસાગર પાસે ગયો. અને વન્દના કરીને
પાસે બેઠો. પછી નેમિસાગરે કહ્યું "કહો, શ્રાવક આજ મહીને
ખબર લેવાને નહિ કેમ આવ્યા!"

લાલજીએ કહ્યું –"કંઈક આપને વિનતિ કરવાની છે. અગર
માનો તો બહુ આનન્દની વાત છે."

સાગરે કહ્યુ—' મતુ કરવાની વાતને છોડીને બીજી ગમે તે કહો '

લાલજીએ કહ્યુ–" મહારાજ ! એ પ્રમાણે ન કરાય, આપના જહે મ્હોટાઓ હોય, ત્હેમની વાતો ઉપર ત્હમારે ધ્યાન આપવુ જોઇએ જૂઓ, પહેલાં બે પાટો સુધી મિચ્છામિદુક્કડ દીધા, તો ધર્મસાગરજીનું કાર્ય સિદ્ધ થયુ "

સાગર બોલી ઉઠ્યા કે–" અમ્હારા ગુરૂ અપગ હતા, તેથી ત્હેમણે તેમ કર્યું, પરન્તુ અમે તે પ્રમાણે કરવાના નથી "

લાલજીએ કહ્યુ —મહારાજ ! જો આવી તાણ રાખવી હતી, તો સસાર છોડી સયમ શા માટે લીધુ ? આપ જાણતા જ હશો કે ગુરૂનો અવિનય કરતા પ્રત્યનીકપણુ થાય છે અને વીરવચનને ઉત્થાપન કરતા જમાલી જહેવી સ્થિતિ થાય છે વળી ગુરૂનો પ્રત્યનીક શુભ ઠેકાણું પામી શકતો નથી અને ત્હેને સડેલી કૂતરીની માફક ભટકવું પડે છે, આ ભાવ ઉત્તરાધ્યયન સુત્રના પ્રથમ અધ્યયનમા પ્રકાશ્યો છે. માટે સિદ્ધાત અને ગુરૂના વચનોને આરાધો."

સાગરે કહ્યુ —" અમ્હે બધાં શાસ્ત્રો વાચી જાણીયે છીએ. પરન્તુ અમ્હારે મતુ કરવુ નથી અમે તો ગ્રથ વાચીશુ, અને વખાણીશુ પણ ખરા "

છેવટે લાલજી ઠાકર ગચ્છનાયકપાસે પાછા આવ્યા બધી વાત જણાવી, અને કહ્યુ કે–' કોઇપણ રીતે તે માનનાર નથી, માટે ટકોર મારીને ત્હેને ગચ્છ બહાર કાઢો '

ગચ્છબહારનો ખુલ્લો પત્ર.

ગચ્છનાયક શ્રીવિજયસેનસૂરિ, સાગરોના દુરાગ્રહને, અને ત્હેમના દૃષ્ટિરાગપણાને ધિક્કારવા લાગ્યા તે પછી ત્હેમણે વિચાર્યું કે– ' જહેવી રીતે સમસ્ત ચતુર્વિધ સઘ જાણે, ત્હેવી રીતની ત્હેને શિક્ષા

કરી. એમ વિચારી ગચ્છનાયકે સમસ્ત–સાધુ–સાધ્વી–શ્રાવક અને શ્રાવિકા રૂપ ચતુર્વિધસંઘના નામે એક જુદો પત્ર લખ્યો. તેની અંદર પ્રારંભમાં હીરવિજયસૂરિને નમસ્કાર કરીને લખ્યું કે—

"લબ્ધિસાગરનો શિષ્ય નેમિસાગર વાચક૫દ લઈને અશોભન વર્તે છે, તેનાથી ગચ્છનો સંબંધ છૂટી ગયો છે માટે કોઈએ તેની સાથે મળવું નહિ અને આવીજ રીતે લબ્ધિસાગર પણ તેની સાથે મળી ગયેલ હોવાથી તેનાથી પણ ગચ્છનો સંબંધ છૂટ્યો છે. માટે તેની (લબ્ધિસાગરની) સાથે પણ કોઈએ મળવું નહિ આ સમાચાર બીજાને પણ જણાવજો. વળી પાંચ બોલના બિમ્બાકુકૂક ? ટેવતણ્ણા હતા, તેને પણ ઉત્થાપ્યા છે અને વિપરીત બોલે છે, માટે સં. ૧૬૭૧ની શુકલ આઠમીએ આ શિક્ષા કરવામાં આવી છે"

આ પત્ર ગચ્છનાયક તરફથી અમદાવાદમાં, કે જ્યાં સાત નગરીના સંઘો એકઠા થયા હતા, તેઓની સમક્ષ વંચાવવામાં આવ્યો.

એ પ્રમાણે સાગરોને બહાર કરી દેવામાં આવ્યા. કોઈનું તેમની સાથે મળવું અને આલાપ સંલાપ પણ બંધ થયો. છતાં વિજયદેવસૂરિ, બહાર જ્યાં જ્યાં તેઓને મળતા, માન આપતા અને છાની છાની વાતો પણ કરતા.

બીજા આચાર્ય સ્થાપવાનો સૂત્રપાત.

એ પછી વિજયસેનસૂરિ અમદાવાદથી ખંભાતે (ખંભાતે) આવ્યા, અને વિજયદેવસૂરિ પાલનપુર જવા નિમિત્તે રાજપુર આવ્યા. ત્યાં સાગરોને પ્રેમથી મળતા અને વાતો પણ કરતા.

આ વાત જ્યારે ગચ્છનાયકના જાણવામાં બરાબર રીતે આવી ગઈ, ત્યારે તેમણે વિચાર્યું કે— એક વખત તેને જણાવવું જોઈએ. તેથી વિજયદેવસૂરિને પોતાની પાસે બોલાવ્યા. વિજયદેવસૂરિ, રાજપુરમાં એક રાત રહીને પ્રાતઃકાળમાં ગુરૂને વંદણા નથી કરી

એમ મનમાં ધારી નદી ઉતરીને ઉસમાપુરમાં આવ્યા. અને ગુરૂની પાસે આવ્યા છતાં વદણા ન જ કરી.

વિજયસેનસૂરિએ સોમવિજય ઉપાધ્યાયને કહ્યુ કે–' આ હવે બિલકુલ વાંકો થયો છે અને આનાથી હવે ગચ્છનો ઉદ્ધાર થાય તેમ નથી માટે જો ત્હમારી સલાહ હોય તો આપણે બીજાને આચાર્ય સ્થાપીએ અર્થાત્ ત્હમે કહો, ત્હેને આચાર્યપદ આપીએ'

સોમવિજયવાચકે કહ્યુ –" પૂજ્યજી મહારાજ ! આ કામ ઉતાવળનુ નથી હમણા તેનો બાલસ્વભાવ છે ત્હેમા વળી તે આ-પનો ચેલો છે આપના માટે તે નિશ્ચિત છે અને બીજાથી પોતાનો નાશ થાય છે, તે જાણુતો નથી અત્યારે બોલથી બધાઇને પોતાની લાજને ખોવે છે. પરન્તુ જ્યહારે તે ચિતામા પડશે, ત્યહારે તેજ, તેઓની સાથે અથડી પડશે, એટલુ જ નહિ પરન્તુ સાવધાન થયા પછી, તેઓને શિખામણુ પણુ આપશે "

ગચ્છનાયકે કહ્યુ –" ત્હમે જાણુવા છતા કેમ ભૂલો છો ? થાભલા વિના ટેભા મારવાથી તે કઇ ઘર ઉભૂ રહી શકે ? માટે આવાઓથી કઈ ગચ્છનો નિર્વાહ થઇ શકે તેમ નથી વળી તે મ્હારાથી છૂટી, બીજાઓને મળ્યો છતા ત્હેનુ મન વળ્યુ નહિ તો પછી હવે ત્હેનો વિશ્વાસ શા માટે કરવો ? " એમ અનેક દૃષ્ટાન્તો પૂર્વક ગચ્છનાયકે, બીજો આચાર્ય સ્થાપન કરવા માટે પોતાનો દૃઢ નિશ્ચય જણાવ્યો ત્યહારે શ્રીસોમવિજય વાચકે છેવટે એજ વિચાર જણાવ્યો કે–'ચોમાસુ ઉતર્યા સુધીમા અગર તે ન માને, તો પછી આપણે તે જ પ્રમાણે કરવુ '

હવે એક તરફ વિજયદેવસૂરિએ અત્યન્ત રીસથી ઉસમાપુરથી વિહાર કર્યો તેઓ રાધનપુર ન જતા વીસલનગર જઈ ચોમાસુ રહ્યા સાગરો સરહમા આવી રહ્યા. અહિ કમલને (કમલધીરને) ત્હેમણે કહ્યુ –' ત્હમારા ગુરૂ, જ્યહા સુધી જીવશે, ત્યહા સુધી અમને દુખી

અર્થ કરશે. માટે કંઈક એવો ઉપાય કરો કે—આ બધો ઉત્પાત મટી જાય.

તેમણે કહ્યુ.—' મેં સાચાં વચનો કહ્યાં, પરન્તુ આ સમયે કંઈ થઈ શકે તેમ નથી.

બીજી વખત ગચ્છનાયક ખંભાત તરફ વિહાર કરવા લાગ્યા, પરન્તુ સર્વે વિનતિ કરી કહ્યું કે આપ એક દિવસ વધારે સ્થિરતા કરો અને સાગરનાં વચનોની જે પ્રીતિ અમારા લોકોમાં થઈ ગઈ છે, તે દૂર કરી, અમ્હારી બુદ્ધિઓ નિર્મળ કરો. " આ વાતની વિનતિનો સ્વીકાર કરીને ગચ્છનાયકે ત્યાં ચ્યાર દિવસ સ્થિરતા કરી.

સાગરોની રામકહાણી.

ગચ્છનાયક શ્રીવિજયસેનસૂરિએ ત્યાં હજાર માણસોની સભામાં સાગરોની આ પ્રમાણે રામકહાણી કહી સંભળાવી.—

" મ્હેં સાગરને વિશ્વાસથી શિષ્ય કર્યો. તે ભણી તે જ્ઞાનગર્વથી મોહિત થયો. અને મ્હારાથી જુદો કરવા લાગ્યો. વળી ગચ્છધાન લેવાથી, જો કે સ્થવિરો વારતા હતા, તોપણ મ્હેં તેને પદ આપ્યું તો પછી તે મ્હારી મ્હારી કેમ ન થાય? હીરો પાણીની અંદર રહે છે અને વૃક્ષ તરી આવે છે. આટલું જાણીને હીરા સમાન ગણાય છે કે જે વિવેક પૂર્વક ગુરુની સેવા કરે છે. અહો! શ્રીવિજયસૂરિએ શિખામણ આપી હતી, કે તમે સાગરનો સંગ કરશો નહિ છતાં તે વચનોને વિચારી મૂકી સાગરનો સંગ કર્યો જે આપણે પક્ષ બહાર થયો, માટે હવે પણ જો તમે સુજ્ઞ હો, તો શ્રીવિજયસૂરિજીનાં તે વચનોને યાદ કરજો. સમસ્તમાં સમજજો કે જો સાગરોનો સંગ કરશો, તે અવશ્ય અનર્થ વિના રહેશે નહિ. વળી આચાર્ય (વિજયસેનસૂરિ) ને માટે મે ધાર્યું હતું કે—તે મ્હારો છે, તો બીજાનો કેમ થશે? છતાં હજુ પણ કામને ભજનારી ... અહો! જ્યાં અમૃતકુંડની આશા રાખીને વિષવેલડી ઉછરી છે,

ત્હાં પછી આશા સફલ કેમ થાય ? હું સ્પષ્ટ કહી દઉં છું કે-જ્હે તેઓનો (સાગરોનો) સંગ કરશે, તે મ્હારો શિષ્ય નથી મ્હેં સાગરોને ગચ્છ બહાર કરેલા છે, માટે તેઓને કોઇએ સંગ્રહવા નહિ; કેમકે સાગરોએ જ્હેમ મ્હને અશાતા પહોંચાડી છે, ત્હેવી રીતે તેઓ બીજા સંઘાડુનાઓને પણ પહોંચાડશે. મ્હારી વિદ્યમાનતામાંજ અગર તેઓ આવીને મિચ્છાદુક્કડ ન દે, તો પાછીથી તેઓને કોઇ કાળે ભેગા લેવાજ નહિ, એ વાત ત્હમે બધા યાદ રાખજ્યો હવે જ્હેવી રીતે હું હીરવિજયગુરૂની આરાધના કરૂં છું, ત્હેવી રીતે ત્હમે બધા વાચક સોમવિજયની આરાધના કરજ્યો "

એ પ્રમાણે ઘણી ઘણી ભલામણો કરીને બારેજા થઇ ખંભાતની પાસેના સોજિત્રા ગામમાં આવ્યા અહિંથી નંદિવિજય વાચક વિગેરે સાધુઓને આગળ-ખંભાત મોકલ્યા અને પોતે એક રાત સોજિત્રામાં રહ્યા

ગચ્છનાયકનો સ્વર્ગવાસ.

સોજિત્રામાં આહાર કર્યા પછી, ગચ્છનાયક શ્રીવિજયસેનસૂરિજીની શારીરિક સમ્પત્તિમાં વિપત્તિ થઇ ત્હેમની સાથે ધીરકુશલ નામના એક સાગરના અનુયાયી સાધુ અને બીજા કેટલાક સાધુઓ હતા આહાર કરીને સૂરિજીએ વિહાર કર્યો અને નારગામના બગીચામાં ગયા ત્હાં એક આંબાના ઝાડ નીચે પાણી વાપરવા બેઠા અહિં ગુરૂને એકાએક ઉલટી થઈ, કે જ્હેમાં બિલકુલ લીલું પાણી નીકળ્યું આ વખતે પાસે કીર્ત્તિવિજય પંડિત હતા. ત્હેમને ગુરૂ કહેવા લાગ્યા કે —

"આ સંસારને છોડીને જિનેશ્વરો કે ચક્રવર્ત્તિયો, સંગી કે નિઃસંગી તમામ ગયા છે જાય છે અને જશે ત્હેને માટે મનમાં લગારે ખેદ ન કરવો પરમાત્મા વીરદેવ અને હીરવિજયસૂરિ જેવા ગુરૂ પણ ચાલ્યા ગયા તો પછી આપણા માટે તો ક્હેવુંજ શું ?"

એ પ્રમાણે બધાઓનું ચિત્ત સ્થિર કરી પોતાના મુખે બધા
ઓથી ખમતખામણાં કર્યાં. દરેકના ઉપરથી રાગ કે રોષ દૂર કર્યો. અને
પુન: પણ કહેવા લાગ્યા કે —

"મ્હારે કોઇની સાથે વૈર-વિરોધ છે નહિ અને મ્હારી પ્રત્યે
પણ કોઇ વૈર-વિરોધ રાખશો નહિં મ્હેં કેવલ મહાવીરની પાટ પરંપરાને
સાચવવાની ખાતરજ મુનિઓને બોલાવ્યા છે તેઓની સાથે મ્હારે
કંઇ દ્વેષ નથી. અને તેજ કારણથી જિનચંદ્રસૂરિને પણ બોલાવ્યા
છે તમે યાદ રાખીને જિનચંદ્રસૂરિને મ્હારા તરફથી એ સંદેશો
પહોંચાડશો કે— ભલે તમને વાત નથી ગમી, પરન્તુ મ્હેં તમારા
લાભની ખાતર એ કાર્ય કર્યું છે હજુ પણ જો મમત્વમાં પડીને સ્વ
ગુરૂની પાટ પરંપરાને નહિ સાચવો, તો તમારા બન્ને ભવ બગડશે, અને
પાછળથી તમને બહુ પશ્ચાત્તાપ થશે."

ગુરૂએ પોતાનો અંતસમય જાણી લીધો. પરન્તુ અણસણ ક્યા
કરાવે ? એ વિચારણીય હતું તેમણે પોતાની મેળે જ પચ્ચખાણ
કરી લીધું. તે પછી વાણી બંધ થઇ તમામ લોકો ચિંતાતુર થઇ ગયા.
બધાઓએ ગુરૂને પાલખીમાં (મેનામાં) સુવાડીને ગામ તરફ લઇ જવાનો
વિચાર કર્યો, પરન્તુ ગુરૂએ હાથ સંકેતથી નિષેધ કરી દીધો. એટલે
સાધુઓએ ગુરૂને ઝોળીમાં ઉપાડ્યા. બે પહોર રાત જતાં ગુરૂને ભાગ્ય-
પુરમાં લાવ્યા. અહિં ગુરૂએ સંકેતથી સાધુઓને સમજાવી ખાસ કરી
તથી નવિદિત્યજયને બોલાવ્યા. અને લખીને હિતશિક્ષા
આપી, તેમ સંથારો પણ બતાવ્યો. આ પછી ગુરૂએ લખીને જણાવ્યું
કે— હજુ પણ મ્હને એક વાત દુઃખમાં સાલે છે.

ત્યારે કહ્યું — મહારાજ ! તે વાત કઇ, તે આપ ફરમાવો.

ગુરૂએ લખીને જણાવ્યું કે—"સાગરપક્ષમાં સોમવિજયવાચકને
મેં આચાર્ય સ્થાપના કીધી નહિ હજુ પણ જો તમે મૈત્રી કરતા
હો અને તમારી રૂચિ હોય તો હું આચાર્યપદની આજ્ઞા

નંદિવિજયવાચકે કહ્યું —"મહારાજ! સોમવિજયવાચક અહિં છે નહિં, તેઓને પૂછ્યા વિના એ પ્રમાણે કેમ થઇ શકે? માટે આપ નિશ્ચિંત રહો અને જો તે (વિજયદેવસૂરિ) નહિ માને, તો અમે બીજો આચાર્ય સ્થાપન કરશું, કે જહેથી કરીને તમામ વાત શાન્ત થઇ જશે "

ગુરૂએ કહ્યું —"મ્હારો આદેશ છે કે-ત્હમે જરૂર બીજો આચાર્ય સ્થાપન કરજ્યો અને એ પ્રમાણે કરશો, તોજ ગચ્છનું બંધારણ ઠીક રહી શકશે. અન્યથા તે ત્હમારો થોભ્યો લગારે રહી શકશે નહિ "

વાચકે કહ્યું —"આપ હવે તે દુઃખને દૂર કરો. અને તે સંબંધી બધા ઉપચાર થઇ જશે."

ગુરૂએ ચિત્તને સ્થિર કરી નવકારમંત્રનું સ્મરણ શરૂ કર્યું. અને ચાર શરણપૂર્વક અરિહંતપદનો જાપ કરતાં કરતાં એકાએક અમરપુરીને શોભાવી દીધી

બીજી તરફ પ્રાતઃકાલમાં તો ખંભાતનો સંઘ સામૈયું લઇને ગામ બહાર આવ્યો હતો ત્હેણે ગુરૂના કાળ કર્યાના એકાએક સમાચાર સાંભળ્યા આખા સંઘમાં હાહાકાર થઇ ગયો. દરેક આબાલવૃદ્ધ ગુરૂ વિરહથી અત્યન્ત દુઃખી થયા નંદિવિજય વાચક વિગેરે સાધુઓએ પણ ગુરૂ ગુણોને યાદ કરી ઘણું દુઃખ ધારણ કર્યું તે પછી સંઘે ઉત્તમોત્તમ શિબિકા બનાવીને ત્હેમાં ગુરૂને બેસારી સૂખડ, અગર વિગેરે સુગંધિત પદાર્થોથી ગુરૂનો અગ્નિસંસ્કાર કર્યો આ વખતે ગુરૂની પૂજામાં **આઠહજાર** મહમુદી એકઠી થઇ હતી વળી સૂરિજીના અગ્નિસંસ્કારવાળા સ્થાનકે સંઘે સ્તૂપ પણ સ્થાપન કર્યો તે પછી પત્ર લખીને આ હકીકત અમદાવાદ **સોમ**વિજયવાચકને જણાવી ત્હેમણે પણ ઘણોજ અફસોસ કર્યો. અને ગુરૂના ગુણોને યાદ કરી કરીને ઘણોજ વિલાપ કર્યો

વિજયદેવસૂરિની કબૂલાત.

આ પછી સોમવિજયવાચકે ઘણા વિચાર પૂર્વક વિજયદેવસૂરિ ઉપર વીસલનગર એક પત્ર લખ્યો. તેમાં શ્રીવિજયસેનસૂરિના અંત સમયની હકીકત લખવા ઉપરાન્ત એ પણ લખ્યું કે – આપે હવે બધાઓની સાથે પ્રેમ રાખવો જોઈએ છે અમે આપની આજ્ઞા પાળવાને તૈયાર છીએ. આમાં બીજું કંઇ કામ નથી. વળી આપ ગુરુનું વચન જો પાળશો તો આપની ઘણી કીર્તિ વધશે.

આના જવાબમાં વિજયદેવસૂરિએ લખ્યું – ગુરુવચન તે સત્ય જ છે. અને અમે તે સારી રીતે પાળીશું.

વિજયદેવસૂરિનો આ પત્ર વાંચીને બધો સાધુસમુદાય આનંદિત થયો. પરંતુ તેમના આંતરિક વિચાર તો જાણે જ હોય ! તેમના મનમાં તો વળી બીજો જ વિચાર હતો.

વિજયદેવસૂરિનો પાટણમાં પ્રવેશ.

ચોમાસું ઉતરતાં પાટણના સંઘે વિજયદેવસૂરિને પાટણ પધારવા માટે વિનંતિ કરી. આ વખતે વિજયદેવસૂરિએ સંઘને કહ્યું કે – હું કહું તે પ્રમાણે પાટણનો સંઘ કરે, તો હું ત્યાં આવું. પાટણના આગળ આવીને કહ્યું – આપને એવું શું કાર્ય છે? સૂરિજીએ કહ્યું – કોઇ પણ પ્રકારનું ખતું કરાવ્યા કે મિચ્છામિદુક્કડં દેવરાવ્યા સિવાય, સાગરોને ગચ્છમાં લઇ લેવા. અને તેમ કરવાથી જ મ્હારી લાજ રહી શકે તેમ છે.

આગેવાનોએ કહ્યું— મહારાજ ! આખો સંઘ એ પ્રમાણે કેમ કબૂલ કરશે ?

સૂરિજીએ કહ્યું —' એ કે તે કાર્ય છે કઠિન, પરન્તુ મ્હારે તો તે કર્યે જ છૂટકો છે.

છેવટે—શરમના લીધે સંઘે એ પ્રમાણે લખી આપ્યું કે–'વિજયદેવસૂરિ જહે કહે, તે અમારે પ્રમાણ છે '

તે પછી સંઘ પાટણ ગયો સૂરિજી **મ્હેસાણે** ગયા અહિં અમદાવાદનો સંઘ વાંદવા આવ્યો વિજયદેવસૂરિએ વિચાર કર્યો કે 'આ લોકો મ્હને ઘેરી લેશે સાગરોને લેવા દેશે નહિં અને મ્હારાથી કંઈ વિશેષ કહેવાશે પણ નહિં.' એમ વિચારી શીઘ્ર તેઓ **ધીણોજ** પહોચ્યા રાજનગરનો સંઘ મનમાં વિચાર કરીને પાછો વળ્યો. જ્યહારે વિજયદેવસૂરિ સાગર સંબંધી પોતાનું કાર્ય સિદ્ધ કરવાને **પાટણ** ગયા.

ભક્તિસાગરનું અપમાન.

વિજયદેવસૂરિએ પાટણમાં આવ્યા પછી સાગરોને પાટણમાં બોલાવાનો વિચાર કર્યો. ત્હેમણે અમદાવાદથી નેમિસાગર અને ભક્તિસાગરને બોલાવા માટે ધનવિજયને મોકલ્યા અમદાવાદમાં આવીને ધનવિજયજી પ્રથમજ સાગરને મળ્યા અને જહે કંઈ વાતચિત કરવાની હતી, તે કર્યા પછી સોમવિજય વાચકની પાસે આવી વંદણા કરી. વાચકજીએ કહ્યું –' એવું શું કાર્ય છે કે–એકાએક અહિં આવવું થયું ? ' ધનવિજયે કહ્યું,–' કંઇ કામ પ્રસંગે ખંભાત આવ્યો હતો, ત્યહાથી અહિં આવ્યો છું '

વાચકજીએ ફરી કહ્યું કે–' ત્હમે સમાચારીના સારા જાણવાવાળા છો, છતાં પોતાના ગુરૂએ જેઓને બહાર કાઢ્યા છે, તેઓને મળો છો, ત્હેમને વંદન કરો છો અને એકાંતમાં વાતો કરો છો, તે વ્યાજબી કહેવાય નહિં.'

ધનવિજયજીએ કહ્યું —' હું આ બધું કાર્ય ગચ્છનાયકના આદેશથી કરૂં છું '

વાચકજીએ કહ્યું—' અમે ત્હેમની આટલી બધી ખટપટ જાણતા નથી '

આ પછી ધનવિજયજીએ નેમિસાગરને કેટલીક શિખામણ આપીને ખાનગી બોલાવ્યા અને કહ્યું કે– 'ત્યાં તમે પોતાના મતની પ્રરૂપણા કરો અને બીજાને પણ સાચા કરો.' ત્યારે ભક્તિસાગરને પોતાની સાથે પાટણ લાવ્યા. પાટણમાં તેમને બીજા ઉપાશ્રયમાં ઉતાર્યા. વિજયદેવસૂરિ શિવાયના બીજા મુનિઓ અને શ્રાવકો તેમની પાસે જવા–આવવા લાગ્યા અને કોઈ તેમની પ્રરૂપણા સાંભળવા લાગ્યા. તેમ તેમનું ગાયું ગાવા પણ લાગ્યા.

લોકોના મુખથી આ હકીકત સાંભળીને સોમવિજય વાચકે ખાનગીથી નંદિવિજય વાચકને પોતાની પાસે બોલાવ્યા. અને તેઓને પાટણ જઈ વિજયદેવસૂરિની સેવા કરવા જણાવ્યું સાથ સાથ એ પણ કહ્યું કે— તમે ગુરુનાં વચન આરાધવામાં ક્યારે પ્રમાદ રાખશો નહિ. નંદિવિજય વાચકની સાથે કેટલાક ગુજરાતી મુનિઓને પણ બોલાવ્યા. જ્યારે નંદિવિજય વાચક કણાપુર પહોંચ્યા ત્યારે વિજયદેવસૂરિના કેટલાક સાધુઓ અને શ્રાવકો વાંદવા માટે આવ્યા. નંદિવિજયજીએ તેઓને કહ્યું—"વિજયસેનસૂરિએ તેઓને બાર–બહાર કર્યા છે તેઓને તમે વંદન કેમ આપ્યું ?

શ્રાવકોએ કહ્યું.—"ગુરુના વચનથી.

નંદિવિજયજીએ કહ્યું.—"તેમણે પણ ગુરુનું વચન માન્યું નથી."

શ્રાવકો જઈ પાટણ પહોંચ્યા અને ભક્તિસાગરને ઉપાશ્રયથી બહાર કર્યા. તેઓએ કોઈના ઘરમાં જઈને ઉતારો કર્યો. તેમનું ઘણું અપમાન થયું તે પછી તેઓ અમદાવાદ આવ્યા, અને બધી વાત શાન્ત પડી ગઈ.

સાગરમતની જુદી પ્રરૂપણા

તે પછી નંદિવિજય વાચક ધૂમધામ પૂર્વક પાટણમાં આવ્યા.

અને વિજયદેવસૂરિને વિધિપૂર્વક વંદણા કરી પરન્તુ વિજયદેવસૂરિએ પ્રેમપૂર્વક તેઓને બોલાવ્યા નહિ, એટલુજ નહિ પરન્તુ, વિજયસેનસૂરિને શું થયું ? કેવી રીતે કાળ કર્યો ? અણુસણ કેમ કર્યુ ? વિગેરે કંઇપણ હકીકત પૂછી નહિ. નંદિવિજય વાચક ત્હેમનાથી લગારે ડરતા ન્હોતા, પરન્તુ બીજા સાધુઓ ઘણા ડરતા હતા વિજયદેવસૂરિ કદાચ સાગરોની વાત જો સંભળાવતા, તો નંદિવિજય વાચક શ્રાવકોને સમજાવી દેતા પરન્તુ પાછા વિજયદેવસૂરિ નંદિવિજયને તેમ કરતા વારતા હતા, કેમકે ત્હેમના મનમાં એ ડર રહેતો કે રખેને શ્રાવકોના મન દોહલા થઇ જાય

નંદિવિજયવાચકને આ વાત ઘણી ખટકતી તેઓના મનમાં આવ્યું કે–હીરસૂરિના વચનોને પ્રકાશતા જ્યારે તે વારે છે, તો પછી કામ કેમ ચાલશે ? આ વખતે **મેઘવિજય** ઉપાધ્યાય, અને **ધર્મવિજય** ઉપાધ્યાય સાથે હતા પરન્તુ આ બન્નેનું સાથે રહેવું વિજયદેવસૂરિને રૂચિકર ન્હોતું તેથી તેઓને વિહાર કરવાને માટે આજ્ઞા આપી એટલે શ્રીમેઘવિજયને માળવા તરફ વિહાર કરવાનું કહ્યું અને શ્રીધર્મવિજય વાચકને હાલાર તરફ જ્યારે તેઓ બન્ને વિજયદેવસૂરિને વાંદીને ચાલવા લાગ્યા, ત્યારે શ્રીમેઘવિજય વાચકને કહ્યું કે–' તમે ઇડર થઇને માળવામાં જજ્યો, અને ધર્મવિજય વાચકને કહ્યું કે–ત્હમે સંખેશ્વર થઇને હાલાર જજ્યો કેમકે અમદાવાદ જતાં ત્હમને ફેર પડશે એટલા માટે પ્રેમથી હું ત્હમને કહું છું ' બન્ને વાચકોએ કહ્યું કે–' અમારે થૂભને વંદનકરવું છે, માટે તે તરફ જઇશું ' વિજયદેવસૂરિએ જાણ્યું કે–તેઓ જો અમદાવાદ જશે, તો સોમવિજયની શરમથી ત્હેના પક્ષમાં થઈ જશે. અને આવી રીતે પ્રકટપણે વારવાથી ત્યહાં જશે નહિ. ખેર, તે પછી બન્ને વાચકોએ વિહાર કર્યો

બીજી તરફ આ હકીકત જ્યારે સોમવિજય વાચકે જાણી, ત્યારે તેમણે કેટલીક વિચાર કરીને વિજયદેવસૂરિને લખ્યું કે —

"અગર આપનું ચિત્ત હોય તો હું (આપનો સેવક) આપની સીમામાં આવીને રહું."

આના જવાબમાં જિનદેવસૂરિએ જણાવ્યું કે—"અહિં તો તમારું કંઇ કામ નથી, પરન્તુ ખંભાતના સંઘનો પત્ર આવ્યો છે, તેમાં લખ્યું છે કે–ખંભાતમાં મનોહર સ્તૂપ કરવામાં આવેલ છે તેની પ્રતિષ્ઠા કરવાને માટે આપ પધારો, અથવા તો સોમવિજય વાચકને અહિં (ખંભાત) આવવા માટે આજ્ઞા આપો. માટે તમે ખંભાત જાઓ."

જિનદેવસૂરિ પાટણમાં રહીને સાગરમતના પોષો પ્રરૂપણા કરતા. આથી નયવિજય વાચક કોઇ કોઇ વખત તેમને હિતકારી વચનોથી સમજાવતા કે– આપે આ શું અવિચાર્યું કામ આદર્યું છે! સૂરિજન કેમ આદરતા નથી! શુદ્ધ વચનો કોઇથી લોપી શકાય નહિ છતાં આપ આપના ચિત્તને શા માટે અસમાધાન કરો છો! અગર આપ શુદ્ધ વચનોની પ્રરૂપણા કરશો, તો જ બધા આપના શ્રમણ રહેશે, નહિ તો આપને કોઇએ માનશે નહિ. એ પ્રમાણે વાચકજીએ સમજાવ્યું પરન્તુ તેમણે માન્યું નહિ અને અમદાવાદ, ખંભાત વિગેરે સ્થળોમાં ખાનગી પત્રો લખી દીધા કે– એક શુદ્ધ શ્રેણ કરવો છે, માટે તમે બધા સ [illegible] આવો. વળી સાધુઓને તેઓ ઘણી ચીજ આપતા અને અમુક અમુક શ્રેણીમાં રહેવાનો આદેશ પણ આપતા.

નયવિજય વાચક આ બધી હકીકત જાણીને ઘણા દુઃખી થતા. તેમણે કુણગિરિથી સોમવિજયજીને તેડાવ્યા અને બધી હકીકત તેમને જણાવી. એટલું જ નહિ પરન્તુ તેમની પાસે એક પત્ર લખાવીને સોમવિજય વાચકને, જિનદેવસૂરિની તમામ હકીકત જ જણાવી. તે પત્ર વાંચ્યા પછી સોમવિજય વાચકે છત્રીસ બોલ લખી જણાવ્યા.

૭ત્રીશ બોલ—

(૧) સુક્ષ્મનિગોદ, બાદરનિગોદ, સૂક્ષ્મપૃથ્વીકાય, સૂક્ષ્મઅપ્કાય, સૂક્ષ્મતેજસ્કાય, સૂક્ષ્મવાયુકાય આ છને અવ્યવહારી માને છે

(૨) કેવલીના શરીરથી ત્રસ અને સ્થાવર જીવની વિરાધના સર્વથા થતી નથી એમ કહે છે

(૩) મરીચીના વચનને સાગર ઉત્સુત્ર ન કહેતા દુર્ભાષિત કહે છે

(૪) જમાલીના અનન્તભવો કહે છે

(૫) મિથ્યાદષ્ટિએ કરેલ અભયદાનાદિ સુકૃત્યોની પણ અનુમોદના ન કરવી એમ કહે છે

(૬) ઉત્સૂત્રભાષીને નિયમેન ' અનતસસાર ' કહે છે તે.

(૭) વીર નિર્વાણથી ૪૫૩ વર્ષે ચોથના પર્યુષણનો પ્રારભ થયાનુ કહે છે

(૮) શ્રાવકને દ્રવ્યસ્તવન હોવાનું કહે છે

(૯) જ્ઞાનસાગર અને કુલમડનસૂરિને પટોધર માને છે

(૧૦) પરપક્ષીમાત્રને નિહ્નવો કહે છે

(૧૧) ઉર્ધ્વલોકમા કેવળ સાત હાથની પ્રતિમાનુ સ્થાપન કરે છે

(૧૨) પૂર્ણિમા અને અમાવસ્યઃ શ્રાવકનેજ આરાધવાની કહે છે

(૧૩) પરપક્ષીએ કરાવેલા જિનચૈત્યો વાદવા લાયક નથી એમ કહે છે

(૧૪) સમકિત ધારીનેજ ક્રિયાવાદી કહે છે.

(૧૫) કેટલાક ગચ્છવાળા શ્રાવકો રાત્રે પોસહ લઇને પ્રાત.કાળમા છેલ્લા પહોરે સામાયિક ઉચ્ચારણ કરે છે તેને ઉત્સૂત્રભાષી કહે છે

(૧૬) દિગમ્બરાદિ પરપક્ષગામીઓને જૈન કહેવાનો નિષેધ કરે છે

(૧૭) નમિ વિનમિને ધરણેન્દ્રે અડતાલીસહજાર વિદ્યાઓ આપ્યા-નું કહે છે

(૧૮) દીર્ઘ કાયા દેવપણું જ છે, ગુરુપણું નથી એમ કહે છે

(૧૯) પૃથ્વી સાત અથવા આઠ માનેલી હોવા છતાં તે સાતજ માને છે

(૨૦) મહાવ્રત અને અનુમોદનને તે જુદાં માને છે

(૨૧) તપગચ્છ સિવાય બીજે ક્યાંય સાધુ જ નથી એમ કહે છે તે.

(૨૨) ભગવતી શતક ૮ માં આવતી ચતુર્ભંગીની વૃત્તિના અર્થને અને પાઠનું પરાવર્તન કરે છે.

(૨૩) લૌકિકમિથ્યાદૃષ્ટિઓથી લોકોત્તરમિથ્યાદૃષ્ટિ નિહ્નવાદિકને કર્મથી ભારે કહે છે

(૨૪) પરપક્ષીઓ જેમ જેમ નવકાર સ્મરણ કરે, તેમતેમ તેઓ ઉત્સૂત્રભાષીની માફક અનંત ભવ કરે છે એમ કહે છે

(૨૫) પરપક્ષીએ કરેલ ધર્મને લેખામાં ગણતા નથી, અર્થાત્ નિષ્ફળ કહે છે

(૨૬) શ્રીહીરવિજયસૂરિના બાર બોલમાં આવેલા માર્ગાનુસારી ધર્મનો વિપરીત અર્થ કરે છે.

(૨૭) સોમતિલકસૂરિએ ખરતરગચ્છીય જિનપ્રભસૂરિનાં બનાવેલાં સાતસો સ્તવનોને વખાણ્યાં, તેથી સોમતિલકસૂરિને તે અજ્ઞાની કહે છે.

(૨૮) પાપકર્મની આલોચના તેજ ભવમાં થાય, તો તે છૂટી શકે છે. બીજા ભવમાં આલોયાં છૂટતાં નથી એમ કહે છે.

(૨૯) ઉત્સૂત્રકંદકુદ્દાલ ગ્રન્થની જે હેલના કરે છે, તે સમકિત રહિત છે, એમ કહે છે

(૩૦) ઠાણાંગ થનીવૃત્તિનો 'तव्वसेणय पक्खिआरिए' ઈત્યાદિ પાઠ કોઇ મતાન્તરવાળાએ પરાવર્તન કરેલો છે, એમ કહે છે

(૩૧) આવશ્યકચૂર્ણિની ગાથામા આવેલો ' पन्नरसीसुअ ' ઈત્યાદિ પાઠ, કોઇ વિપક્ષીવાળાએ બદલી નાખ્યો છે, એમ કહે છે.

(૩૨) કસેલાનુ નીતરેલુ પાણી ત્રિવિધ આહારના પચખ્ખાણમા ન કલ્પે, એમ કહે છે તે

(૩૩) ' उदधाविव सर्वसिंधवः ' ઇત્યાદિ વચનને અસંગત કહે છે

(૩૪) જે અભવ્ય હોય તે અવ્યકતમિથ્યાત્વી હોય, એમ કહે છે

(૩૫) કેવલીના શરીરથી જીવઘાત થવા છતા આરભીકી ક્રિયા લાગતી નથી, જ્યારે તે કહે છે કે જીવઘાતજ થતી નથી

(૩૬) વ્યવહારરાશીમા આવેલો જીવ ઉત્કૃષ્ટથી અસખ્ય પુદ્ગલ પરાવર્ત રહીને અવશ્ય મોક્ષ જાય છે, એમ કહે છે.

ઉપર પ્રમાણેના સાગરમતની પ્રરૂપણાના બોલો લખવા સાથે સોમવિજયજીએ એ પણ જણાવ્યુ કે–'સાગરના આ બોલોમા મ્હોટો વિરોધ છે, માટે તે બોલો બરાબર ધ્યાનમા લઇ દરેક કાર્ય કરવુ. જો તેઓ ગુરૂઆજ્ઞા અગીકાર ન કરે, તો તેઓને ગચ્છ બહાર કરવા દેવા ' આ બોલ સાથેનો પત્ર પાટણમા વિજયદેવસૂરિ પાસે આવ્યો અને તેમણે વાચ્યો, ત્યારે મનમા કહેવા લાગ્યા કે—'આ પાપિયો મ્હારી પાછળજ પડ્યા છે અને સાગરો તો બહારજ રહ્યા ' તેઓ મનમા ઘણો ખેદ કરવા લાગ્યા, પરન્તુ પ્રકટપણે કઇ કહી શકતા નહિ જ્યારે કોઇ ગુરૂના બોલ વાચતુ ત્યારે તેઓ તેમ કરવાને નિષેધ કરતા અને કોઈ જો ત્હેમને આ છત્રીસ બોલ વાચવા આપતુ, ત્યારે તો તે રીસ ચડાવીને ફેકીજ દેતા જ્યારે આ હકીકત સોમવિજયજીએ જાણી, ત્યારે પાછો ત્હેમણે એક પત્ર વિજયદેવ

સૂરિ ઉપર લખ્યો. તેમાં એ લખ્યું કે જો આપની આજ્ઞા હોય, તો હું આપની સેવામાં આવીને રહું. આપની વૃદ્ધાવસ્થામાં આપની સેવા કરવાની મ્હને બહુ ઇચ્છા થયા કરે છે.

વિજયદેવસૂરિએ લખી જણાવ્યું કે—મ્હારી પાસે તમારું કંઇ કામ નથી, આથી સોમવિજયજી તેમની પાસે જઇ શક્યા નહિ. નંદિવિજય ઉપાધ્યાય પણ વિજયદેવસૂરિ પાસેથી વિહાર કરી કુણઘેર ગયા.

વિજયદેવસૂરિનું દુસ્સાહસ.

હવે વિજયદેવસૂરિ સ્વતંત્ર થયા તે પછી સં ખેંપરાબંદ ખંભાત અને અમદાવાદના સંઘો એકઠા થયા હતા, તેમની પાસે બે સાધુ મોકલીને કહેવરાવ્યું કે— તમે 'પાટણ આવો.' સંઘોના આગેવાનોએ કહ્યું — અમે પાટણ આવી શકીશું નહિ. અગર વિજયદેવસૂરિ આબુ તરફ આવે, તો ત્યાં બધા એકઠા થઇ વિચાર કરીએ. વિજયદેવસૂરિ આબુ તરફ આવવા પાટણથી રવાના થયા, પરંતુ શુકન સારા થયા નહિ જેથી, તો પણ તેઓ આગળ વધી આબુ તરફ આવ્યા. રસ્તામાં તેમણે વિચાર કર્યો કે—શ્રાવકોને કેવા કે કેમ? છેવટે એ કાગળ લખ્યું કે— અમદાવાદમાં બધાએ એકઠા થવું અને ત્યાં મિચ્છામિદુક્કડં દેવરાવવા.

આ પ્રમાણે નક્કી કરી બધા બેસ્યા. સૌ પોતપોતાને ઠામ ગયા અને વિજયદેવસૂરિ પાટણ આવ્યા. પાટણમાં આવીને તેમણે વળી ગુરુજ દીવાલ કર્યું. તેમણે શ્રાવકોને તેડાવ્યા અને પ્રેમ જમાડવાનું મુહૂર્ત કરી તે દિવસે શ્રાવકોને સારીરીતે ઠગી લીધા. અને દરેક સ્થળે માણસો મોકલી કહેવરાવી દીધું કે શ્રાવકો સાથે મેળ કરી દીધો છે. અમદાવાદ અને ખંભાતના શ્રાવકોએ જ્યારે આ વાત જાણી, કે તુર્ત એકદમ ખળભળાટ થઇ ગયો. તેઓના મુખથી એવા શબ્દો નિકળવા લાગ્યા કે— આ શું? શું શું? અને

કર્યું શું ? આવી રીતે તે વળી મેળ થતો હશે ત્હેમણે બહુ અવિચાર્યું કામ કર્યું ’ પછી અમદાવાદના સઘે વિજયદેવસૂરિ ઉપર એક પત્ર લખ્યો, ત્હેમા લખ્યુ.—

“ ત્હમે સાગરો પાસે મિચ્છાદુક્કડ દેવરાવ્યા સિવાય, ત્હેમને લીધા, તે ઠીક કર્યું નથી. આપણે જહે ઠરાવ કર્યો હતો તે ત્હમે પાળ્યો નહિ હવે અમે તો ગુરૂવચન પ્રમાણેજ ચાલવાના અમારો દોષ કાઢશો નહિ હજૂ પણ જો ગુરૂ વચનને અનુસરીને દરેક કાર્ય કરશો તોજ ત્હમારી સાથે ગુરૂ વ્યવહાર રાખીશું, નહિ તો અમે માનીશું નહિ, તે વાત નિશ્ચયપૂર્વક સમજવી ”

આવીજ મતલબનો એક પત્ર સોમવિજય ઉપાધ્યાય, મેઘવિજય વાચક, નદિવિજય વાચક, અને ધર્મવિજય એમણે પણ મળીને લખ્યો. આ પત્રો વિજયદેવસૂરિને પહોચ્યા પછી ત્હેનો જવાબ આ પ્રમાણે વાળ્યો —

“ મારે જે કરવુ હતું, અને મ્હારા મનમા આવ્યુ તે કરી દીધુ છે ત્હેમા ત્હમને કઈ પૂછવાની જરૂર ન્હોતી કારણ કે એ મારી સત્તાની વાત છે ”

વિજયદેવસૂરિ માટે ઠરાવ

અમદાવાદમા આ પત્ર જ્યહારે વાચવામા આવ્યો, ત્યહારે દરેકને બહુ ખેદ થયો. પછી સઘની સાથે વિચાર કરીને ચાર ઉપાધ્યાયોએ સ ૧૬૭૨ ના વૈશાખ સુદિ ૧૩ ના દિવસે દરેક ગામોના સઘોને એક પત્ર લખ્યો આ પત્રમા વાચક મેઘવિજય, સોમવિજય, સાનુચદ વાચક, નદિવિજય વાચક, વિજયરાજવાચક, અને ધર્મવિજય તથા બીજા ઘણા મુનિઓની સમતિ મેળવવામા આવી આ પત્રમા આ પ્રમાણે જાહેર કરવામા આવ્યુ કે—

" હીરવિજયસૂરિજીની સમક્ષ પણ ગામોના સંઘની રૂબરૂમાં આરોપિત અને બીજી કેટલીએક શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ કરેલી પ્રરૂપણાઓ માટે સાગરે માફી માગી મિચ્છામિદુક્કડં દીધાં હતાં. તેનો અપલાપ કરીને પણ આજ સાગરે 'સર્વજ્ઞશતક' ગ્રંથ બનાવ્યો હતો. તે પણ શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ હોવાથી વિજયસેનસૂરિએ તેમને દૂર કર્યા અને 'સર્વજ્ઞશતક' ગ્રંથને અપ્રમાણ કર્યો, તે સો કોઈ જાણે જ છે, માટે જે કોઈ તે ગ્રંથને વાંચશે, વંચાવશે, તે ગુરુની આજ્ઞા બહાર ગણવામાં આવશે. વળી તે ગ્રંથના લીધે સાગરોને પણ દૂર કર્યા છે, માટે તેઓને પણ કોઈએ આદર આપવો નહિ. અને જે કોઈ તેઓની સાથે આહાર પાણી કરશે, અથવા કોઈ જાતનો વ્યવહાર રાખશે, તે પણ સંઘથી બહાર ગણવામાં આવશે. વિજયદેવસૂરિએ તે સાગરોને મંડળમાં છે માટે તેમને પણ ગચ્છથી બહાર કરવામાં આવે છે. તેમણે પોતાના ગુરુની મર્યાદા લોપી છે, તે માટે સુવિહિત સાધુઓનો એ મત છે કે—સાગરો અને સાગરોને આશ્રય આપનારાઓ સાથે અમારે કોઈ જાતનો સંબંધ નથી. અગર સાગરપક્ષવાળા ગુરુનું વચન માને, તો તે અમારી સાથે ભળે. વિજયદેવસૂરિએ પણ તેઓને લીધેલા હોવાથી અમે તેમને પણ વાંદીશું નહિ. જો તેઓ સાગરોને ગુરુની આજ્ઞા પળાવીને સેવશે તો ખુશીથી અમે તેમને વાંદીએ.

આ પ્રમાણેનો ઠરાવ સમસ્ત સંઘે કર્યો, અને તેની નકલો ઘણી ઠેર ગામે ઉપર મોકલી દીધી. એટલું જ નહિ પરન્તુ ઠેર ઠેકાણે સાધુઓને આદેશ કરી દીધા, એટલે સાગરોને કોઈ પેસવાને દેવું નહિ.

નેમિવિજય વાચકે જાહેર કરી દીધું કે— હું ગુરુવચનને માનનારો છું માટે જેઓ ગુરુવચનની આરાધના કરતા આગળ જેમ તેઓ ખુશીથી મ્હારી પાસે આવી જાઓ. આથી સાગરો બહુજ ચિડાયા અને તેથી તેમણે કોર્ટનો આશરો લઈ તેમને હુકમ પહોંચાડવાનો ઇરાદો કર્યો.

સાગરો ઉપર વધારે સખ્તાઇ

જ્યહારે સોમવિજય વાચકે આ હકીકત જાણી ત્યહારે ત્હેમણે સાગરોની કારવાઇ પહેલાજ બદોબસ્ત કરવાનો વિચાર કર્યો તેઓ અબદુલ્લાખાનને મળ્યા અને મનોહર વચનોથી ખૂબ ખુશી કર્યો.

અબદુલ્લાખાને કહ્યુ'–' મ્હારા લાયક કાર્ય હોય તે બતાવો, હુ આપના દુશ્મનોને સખ્ત શિક્ષા કરીશ.' વાચકજીએ કહ્યુ —' અમારો કોઇ દુશ્મન નથી પરન્તુ અમારો એક ગુરૂભાઇ હતો તે ગુરૂઆજ્ઞાથી વિરૂદ્ધ થયો અને ત્હેણે એક ગ્રથ બનાવ્યો, જહેમા ગુરૂને ગાળો લખી છે આ ગ્રથને ત્હેના પક્ષના કેટલાક લોકો વાચે છે, તેથી અમારૂ દિલ બહુ દુખી થાય છે, માટે આપ જો કઇ પ્રયત્ન કરીને તેઓને અટકાવો તો સારૂ '

અબદુલ્લાખાને કહ્યુ ' હમણાજ હુ તેઓને બોલાવવા માટે પત્ર લખી આપી માણુસ મોકલુ છુ ' એમ કહી એક એહદીને હાજર થવાનુ ફરમાન લખી આપ્યું અને કહ્યુ કે—' બન્નેને બાધીને અહિં લાવો ' (બે કોણ તે નામો જણાવ્યા નથી) ફરમાન લઇને સીપાઇ ના આવ્યાનુ જહેવુ વિજયદેવસૂરીએ જાણ્યુ ત્હેવાજ તે ચાર મ્હોટા માણુસોને મળ્યા ભણુસાલી દેવરાજ, નગરશેઠ દોસી વેણીદાસ, દોસી મનીઓ અને શાહ નાના વધૂઆ–એ ચારને અમદાવાદ વાચક પાસે મોકલ્યા, ત્હેમણે વાચકને કહ્યું કે—' આપ અમારૂ વચન માનો અને આ વખતે ત્હેમને બચાવો ' વાચકે કહ્યુ —' જો તેઓ ગુરૂ વચનને માને તો એની મેળે લાજ રહેશે ત્હમે ત્હેને પૂછાવો કે ચોમાસુ ઉતરે વિજયદેવસૂરિએ અમદાવાદ આવવુ ન હિવિજયને મળીને એક વિચાર નક્કી કરી સાગરોની પાસે મિચ્છામિ દુક્કડ દેવરાવી મતુ કરાવવુ અને જ્યહા સુધી તેમ ન કરે ત્યહા સુધી દુર રાખવા આ પ્રમાણે જો ત્હેને મજૂર હોય તો ત્હમારૂ વચન માન્ય થઇ શકશે '

તે માટે યતિઓએ વિજયદેવસૂરિને ઉપરની હકીકત લખી જણાવી. તેના જવાબમાં વિજયદેવસૂરિએ લખ્યું કે—' તમારું કોણ ભણાવે તેમ છે ? આ પત્ર જ્યારે અમદાવાદ આવ્યો ત્યારે તે વાંચીને સર્વ રાજી થયા. પછી પત્ર લખીને મેળ કરી દીધો, આ ઉપરથી તેમણે (વિજયદેવસૂરિએ) કુળનો ભેદ રાખ્યો નહિ. મેળ કર્યો પછી પણ ગચ્છભેદમાં પોતાનું આગ્રહ તેમણે ગૌણ ગણ કર્યું

દર્શનવિજય બુરહાનપુરમાં

હવે અમદાવાદમાં સોમવિજય વાચકની પાસે મેઘવિજય, નંદિવિજય અને ધર્મવિજય એ ત્રણ વાચકો રહ્યા. એટલે વધુ માનથી દર્શનવિજયજીએ બુરહાનપુર જવા માટે વિહાર કર્યો. તેમણે જ ખૂણામાં આવીને સૌભાગ્યના અનુસારે મર્યા કરાવ્યાં. તેમ ભરૂચ અને સુરતમાં પણ કરાવ્યાં. વળી સુરતમાં નાનજી દોસીએ તેમને કહ્યું કે—"એ વિજયદેવસૂરિ તમારી ઉપર ક્રોધ કરશે, તે અમારું આખું કુટુંબ આજીવિકા આશ્રય પામ્યું વર્તવાને તૈયાર છે. અમે જેમ ચાર અંગુલોની ગાંઠ બાંધે તેમ તમને બંધબાજ બાંધીશું અમે તમારો નિર્વાહ કરીશું તે માટે તમારે બહાર રહેવું નહિ, તમે ખુશીથી બુરહાનપુર પધારો અને સૌભાગ્યસૂરિનાં વચનોનો પ્રચાર કરો. આહિ પૂજ દોસીના મનમાન્યાં વચનો મળ્યાં હોવાને પછી દર્શનવિજય આગળ વધ્યા. તેઓ ખાનદેશમાં નદરબાર વિગેરે થઈ બુરહાનપુર પહોંચ્યા.

અહિં આવીને તેમણે વિજયરાજ વાચકને વંદના કરી અને તેમને બધી હકીકત સંભળાવી દીધી. આ વખતે જસસાગર તેમની સાથે હતા તેને માંડવાથી દૂર કર્યો. ત્યારે સૌ મેળા મળીને તેમને વિનંતિ કરી કે આપ કૃપા કરીને તેને પાસે બેસાડો, અને સમાધાન કહ્યું માનો. પછી દર્શનવિજયજીએ સઘળું કહ્યું

કે—" અગર તેઓ એ પ્રમાણે કબૂલ કરતા હોય કે—' પહેલા જ્હે થયું તે થયું પણ હવે અમે કોઈનુ લખ્યું માનશું નહિ ચોમાસુ સાથેજ કરીશુ ' તો ભલે રાખો " તે લોકોએ એ પ્રમાણે કબૂલ કર્યું, એટલે બધા સાથે રહ્યા અહિ એકંદર અગિયાર ઠાણુાએ ચોમાસુ કર્યું ત્હેમા પાચ વિજય અને ૭ સાગર હતા વાચક વિગેરે બાદરપુરમાં ચોમાસુ રહ્યા વીરવિજય પન્યાસ ઇદલપુરમાં રહ્યા અને જસસાગર, દર્શનવિજય, રામવિજય વિગેરે શહેરમા રહ્યા એ પ્રમાણે અગીયારે ઠાણા ભેગા રહ્યા અને અ દરખાનેથી શ્રાવકોને પોતપોતાના રાગી કરવા લાગ્યા દર્શનવિજય શ્રાવકોને હીરવિજયસૂરિના વચનો અને છત્રીસબોલ સ ભળાવતા અને સાગર મતને ઢીલો કરતા. આમ કરવાથી ઝટ બે તડ પડી ગયા એટલે દર્શ-નવિજયના પક્ષમા પણ ઘણા લોકો થઇ ગયા તેથી તેઓ ઘણા ખુશી થયા વિજયરાજવાચક દર્શનવિજયને ઘણુ માન આપતા વળી આ ગામના બે ચાર અધિકારી શ્રાવકો હતા, ત્હેમને પણ હીરવચ-નના અનુરાગી કર્યા આથી સાગરો વધારે ક્રોધિત થવા લાગ્યા અને વિજયદેવસૂરિ ઉપર બધી હકીકતના પત્રો લખ્યા ત્હેમણે (વિજય દેવસૂરિએ) સ ઘ ઉપર ઠપકાનો પત્ર લખ્યો, પરન્તુ કોઇએ દરકાર કરી નહિ

આ વખતે મેઘવિજયવાચકના શિષ્ય ઇ દ્રવિજય ઉપર ત્હેમને વધારે રીસ આવી હતી. કારણ કે—ભાનુચ દ્રવાચકની આગળ ત્હેણે સમસ્ત વૃ-ત્તાન્ત કહ્યુ હતુ તે વાચક ભાનુચ દ્રજીનો બોલ લઇને અજમેર પહોચ્યો પરન્તુ તે દરમીયાન ખ ભાતથી સાગરે એક મ્હોટુ ફરફરીયુ લખી મોક-લ્યું કે 'જીવવિજય પ ડિત ત્હમારી આજ્ઞાની અવગણના કરેછે ' આથી ત્હેણે ઠપકો લખ્યો, પરન્તુ ક ઈ કાર્ય સિદ્ધિ થઇ નહિ તે (જીવવિજય) મ્હોટા તપસી હતા, નિરીહ હતા, તેથી ત્હેમની આજ્ઞા કોઇ લોપતુ નહિ ત્હેને હીરવચનો ઉપર શ્રધા હતી, અને સાગરોનો સ ગ ગમતો ન્હોતો, તે વિજયસેનસૂરિના શિષ્ય હતા અને ઘણા વૈરાગ્ય-

પૂર્ણ કહેતા હતા. તેમનું ઉગ્ર ચારિત્ર હતું અને શુદ્ધ પ્રરૂપણા સમજતા હતા.

વળી સોમવિજય વાચક, પંડિત હંસવિજય, વેણીઋષિ, એવા એવા મોટા પુરુષોના ઉપર પણ તેમણે રોષ દીધો, વળી એક બીજું પણ કૃત્ય કર્યું, તે એ કે—સુરતમાં બહુશ્રુત મેઘહર્ષ પંડિત વિદ્યમાન હતા, છતાં ચોમાસું નિરધારીને વાપી નહી ઉતારીને રાનેરથી સાગરના સાધુઓ બહુમાન ઉપર સુરત આણ્યા, અને તે લોકોએ વ્યાખ્યાન શરૂ કર્યું.

આ સિવાય તેમણે કાગળો પણ ઘણે સ્થળે લખ્યા, જેમાં એક કાગળ સુલતાનપુર જયસાગર ઉપર લખ્યો, તેમાં લખ્યું કે— તમે કોઈ નહિ વિજયપક્ષમાં જે જે જતા હોય, તે આજથી જુદા થયા સમજવા, તમે સહુ બને તમારા હાથમાં કરી લેજો, તેઓની સાથે ભળવા દેશો નહિ. વળી કોઈ વખતે તેઓને પાણી સ્થાન અને અન્ન પણ આપવું નહિ. એવું એવું ઘણું લખ્યું હતું. આ લેખ લઈને જે માણસ આવ્યો હતો, તેણે તો તે પત્ર લાલાજીના હાથમાં આપ્યો. અને દર્શનવિજયજીએ લાલાજીના હાથમાંથી લઈ લીધો. આ પત્ર દર્શનવિજયજીએ વાચકને આપ્યો. તે વાંચ્યો, તો તેમાં અનેક દુ:ખદાયક બાબતો લખી હતી. આ પત્રની નકલો કરીને જ્યાં જ્યાં મોકલવા લાયક હતી, ત્યાં ત્યાં મોકલાવી. આગ્રાવાળાના મહાપુરુષ ભાનુચંદ્ર આદિ આવ્યા હતા, તેની સાથે એક નકલ સોમવિજયવાચકને આપવા મોકલી. સોમવિજયવાચકે તે વાંચી. તેમણે સર્વ સંઘને ભેગો કરાવ્યો. અને તે કાગળ વંચાવ્યો. લોકોના મનમાં વિજયદેવસૂરિ પ્રત્યે તિરસ્કાર ઉત્પન્ન થયો અને લોકોને નિશ્ચય થયું કે—હવે આનાથી કંઈ બીજું થાય તેમ નથી. આગ્રાવાળાના સંઘનું આન્દોલન.

આગ્રાવાળાના સંઘે આથી ઉશ્કેરાઈ જઈ વિજયદેવસૂરિ ઉપર

એક પત્ર લખ્યો ત્હેમા લખ્યુ કે-' આપ અહિં પધારો, અથવા તો સોમવિજયવાચક પાટણ પધારે ' વિજયદેવસૂરિએ વળતો જવાબ આપ્યો કે—' મ્હને આવવામા શુકન સારા થતા નથી, તેમ વાચકે અહિં આવવાનુ પણ કાઇ કામ નથી માટે જ્હેમ મનમા આવે, તેમ કરશો. ' અમદાવાદના સંઘે એક પત્ર ખભાતના સઘ ઉપર લખ્યો, ત્હેમા લખ્યુ કે—' જો ગુરૂઆજ્ઞા ઉત્થાપિને સાગ-રોને લેશો તો અપકીર્તિ થશે માટે હવે તો અમદાવાદ આવી, વાચકને સમજાવી, સાગરો પાસે મિચ્છામિદુક્કડ દેવરાવી કપટ રહિતપણે કલેશ ટાળશ્યો, તો તો સારૂ થશે, નહિ તો પછી ત્હમે ત્હમારૂ જાણો ઠીક નહિ થાય '

આમણે વળતો ઉત્તર આપતા લખ્યુ—' જ્હે કરવુ હતું, તે કરી દીધુ છે હવે ત્હમારે જ્હે કરવુ હોય તે કરો. ' મેઘવિજય ઉપાધ્યાયે પણ એક પત્ર લખ્યો કે—' ત્હમે આવીને ગુરૂઆણા પળાવો, જેથી પાપ દૂર થાય ' ત્હેમને પણ ઉપરનોજ જવાબ આપ્યો ઘણ ઘણ સમજાવવા છતા વિજયદેવસૂરિ એકના બે ન થયા આવા પ્રસગમા વળી એક બીજી હકીકત આ પ્રમાણે બની—

દુષ્ટ પ્રયત્નોમાં નિષ્ફળતા

બાદશાહનુ ફરમાન લઈને મકરૂબખાન ગુજરાતમા આવતો હતો, જ્યહારે તે જાલોરમા આવ્યો, ત્યહારે ત્યહા ત્હેને ભાનુચદ્ર ઉપાધ્યાયની સાથે મુલાકાત થઈ મકરૂબખાને ઘણા માનપૂર્વક ત્હેમને પૂછ્યુ કે—' મ્હારા લાયક કઇ કામ હોય તે ફરમાવો ' વાચકે—' હીરવિજયસૂરિના વચનો ઉત્થાપીને સાગરો અમને દુ ખદાયી થયા છે. ત્હેમા વળી વિજયદેવસૂરિ તેઓને મળી ગયા અને અલગજ બધુ માડયુ તે વિજયદેવસૂરિની ત્હેમને સહાયતા મળવાથી હવે તેઓ ખુલ્લા ખુલ્લા હીરસૂરિના વચનોને ઉત્થાપીને આખા ગચ્છને ભાડે છે ' આ સાભળી મકરૂબખાને કહ્યું —' સિદ્ધિચદ્રજી જો મ્હારી સાથે

આવે તો જાણી તેઓ કહે તે પ્રમાણે હું કરું. સિદ્ધિવિજયજી આનંદ સાથે તૈયાર થયા. તેઓ જ્યારે સિદ્ધપુરમાં આવ્યા ત્યારે પાટણથી વિજયદેવસૂરિએ આનંદજી મહેતા વિગેરે શ્રાવકોને કાગળ લખેલો હોઈને સામે મોકલ્યા, તેમ ધનવિજય પણ સાથે આવ્યા. તેઓ સિદ્ધિવિજયજીને મળ્યા અને નમી હકીકત જણાવી તેમણે કહ્યું કે— ' તમે પાટણ પધારો અને આપને વિજયદેવસૂરિ વાચક પદ આપવાને માટે વાટ જુએ છે. સિદ્ધિવિજયજીએ કહ્યું કે— આપણે ! સાંભળો, મારા ગુરુ લાભવિજયજી છે, તેમની જેવી આજ્ઞા હોય તેમજ હું કરી શકું. વિજયદેવસૂરિના આપેલા ઉપાધ્યાય પદને હું શું કરું ? હું તો મારા ગુરુની આજ્ઞાનો દાસ છું. તે વિજયદેવસૂરિ મને શું પદ આપવાના હતા ? સિદ્ધિવિજયજીએ બહુ કડક જવાબ આપ્યો, છતાં તેઓ પાછા ન ગયા અને સાથે સાથે મેસાણા સુધી આવ્યા. સાથે રહીને તેઓ વારંવાર સમજાવતા રહ્યા, પરન્તુ સિદ્ધિવિજયજીએ આખર ચાલીને ત્યાં સુધી કહ્યું કે— આ સિદ્ધિવિજયને વારંવાર શું સમજાવો છો ? તમે મને ઓળખતા નથી. તમારા ગુરુ શું મને આપે છે ?

જ્યારે સિદ્ધિવિજયજીએ ચોખ્ખો સખત જવાબ વાળ્યો, ત્યારે તેઓ પાછા વળી પાટણ આવ્યા. અનુક્રમે સિદ્ધિવિજયજી અમદાવાદ આવ્યા. ત્યાં તેમણે સોમવિજયજીને વંદના કરી અને સોમવિજયજીએ તેમને ઘણી શાબાશી આપી.

એક વખત દુશમનોએ મોકલેલા શાહ સિદ્ધિવિજયજીને કહેવા લાગ્યો— તમારી આ વૃદ્ધાવસ્થામાં તમને સાધુપણું યોગ્ય નથી. તમે ગૃહસ્થ થઈ જાઓ. તમને હું હાથી ઘોડા અને દેશ આપું. શાહનું આ વચન સાંભળી સિદ્ધિવિજયે કહ્યું— જેણે જે સ્વીકાર કરેલ છે તે છોડી શકાતું નથી, અમને તો આત્મીય આનંદ છે. શાહ ગુસ્સે થયો અને કહેવા લાગ્યો — જો તમે નહિ માનો તો હાથી નીચે ચગદાવી નાખીશ. આથી પણ સિદ્ધિવિજય એક લગાર માત્ર પણ ડર્યા

નહિ અને પોતાના મતો છોડ્યા નહીં છેવટે રાજાએ પોતાની પાસે બોલાવી શાબાશી આપી એ પ્રમાણે સિદ્ધિચંદ્રજીને પોતાના પક્ષમા લેવા માટે વિજયદેવસૂરિ અને બીજા સાગરપક્ષવાળાઓએ કરેલા પ્રયત્નો નિષ્ફળ ગયા સિદ્ધિચંદ્રજીએ તો વિજયસેનસૂરિની પરંપરાને બરાબર પાળી

બીજા આચાર્ય માટે વિનંતિ.

આ પછી નંદિવિજયજી વાચક, સિદ્ધિચંદ્ર કવિ અને બીજા પણ ગીતાર્થો મળીને સોમવિજયવાચકને પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા કે—' હવે આપે હીરપરંપરા રાખવા માટે બરાબર પ્રયત્ન કરવાની જરૂર છે હવે જો નવા આચાર્ય સ્થાપન કરવામા આવે, તોજ ગુરૂની લાજ રહી શકે તેમ છે ' સોમવિજયજીએ ગંભીરતા પૂર્વક ઉત્તર આપ્યો કે—' આપણે ઉતાવળ કરવાની કંઈ જરૂર નથી ધીરે ધીરે બધુ ઠીક થશે ' આમ સાધુઓને સમજાવી શ્રાવકો પાસે પાછો વિજયદેવસૂરિને આવવા માટે પત્ર લખાવ્યો એમ એકજ વાર નહિ, પરન્તુ કેટલીએ વાર પત્રો લખ્યા, પરન્તુ ત્હેમની તરફનો એકજ જવાબ આવતો રહ્યો કે—' જોહે કરવુ હતુ તે કર્યું છે હવે ત્હમારે પાલવે તેમ કરો. ' વળી ખંભાતનો સંઘ અમદાવાદ આવ્યો અને સંઘના આગેવાનો સંઘવી સોમકરણ, શાહ સોમો વિગેરે સોમવિજયજીને કહેવા લાગ્યા કે—' જો આપ અમારૂં એક વચન માનો તો કોઈ ઉપાયે મેળ થાય તેમ છે ' સોમવિજયજીએ તે વાત સ્વીકારી, ત્હારે ત્હેમણે કહ્યુ—' વિજયસેનસૂરિએ જોહે પટો ગ્રંથ માટે લખ્યો છે, તે વિજયદેવસૂરિના નામે લખવામા આવે '

સોમવિજયજી વાચકે કહ્યુ કે—' જો તેઓ માનતા હોય, તો અમને તેમ કરવામા વાંધો નથી ' તે પછી સંઘે એક પત્ર વિજયદેવસૂરિ ઉપર લખ્યો તેમ એક પત્ર પાછો સોમવિજયજી વાચકે પણ લખ્યો

સોમવિજયજીનો પત્ર.

સોમવિજયજી વાચકજીએ કહ્યું —"આપ જ્ઞાનવંત છો, આપે દીર્ઘ વિચાર કરવો જોઈએ છે. સાગરો ગુરુના નિંદક અને સિદ્ધાન્તના ભંજક મોટા ઠરાવ્યા. વિજયગુરુના પાંચ બોલ, હીરસૂરિના બાર બોલ પણ તેમણે ઉથાપ્યા. તેમણે ઘણા પૂર્વાચાર્યોને ઉથાપ્યા છે અને ઘણા બીજા પણ ઉથાપ્યા છે તો તેઓની સાથે સંબંધ કરવો, એ કેવો વિવેક કહેવાય? અગર તમે સાગરોથી એ અવિચાર્યું કાર્ય કરશો, તો તમને કોઈ માનશે નહિ. માટે ઘણું શું? આપ ધ્યાનમાં લ્યો. આપ વિચાર માનશો કે—જો આપ ગુરુવચનને નહિ માનો તો પછી આપને કોણ માનશે?" ઇત્યાદિ ઘણું ઘણું સમજાવ્યું છતાં માન્યું નહિ.

ત્યાર પછી સોમવિજયજીએ સાધુઓને ક્ષેત્રોના આદેશો આપી દીધા. હીરસૂરિના અનુયાયી સાધુઓ તમામ સ્થાને શુદ્ધ પ્રરૂપણા કરવા લાગ્યા. વિજયદેવસૂરિને કોઈ સાધુ માનતા નહિ.

વિજયદેવસૂરિને મનાવવા વધુ પ્રયત્ન.

હજુસુધી પણ દરેકના મનમાં એમ તો આશા હતી કે—કોઈપણ ઉપાયે વિજયદેવસૂરિ માની લે, તો વધારે સારૂ છે. એમ ધારી પાછા સર્વે એક ઠેકાણે ભેગા થયા, ધનવિજયના શિષ્ય રૂપસાગરે કોઈ ગુરુના અભિમાનના ઘાતપૂર્વક એ પણ જણાવ્યું કે—"આણંદજી સ્વામીને સર્વે મનાવ્યા, છતાં જ્યારે તેઓ ધ્યાનના મદથી ન ગયા, ત્યારે સર્વે હસી કહ્યું કે—"હે પ્રભો! સર્વની આજ્ઞા લોપનારને શી આલોયણા આવે? આણંદજી સ્વામિએ જણાવ્યું કે—'તેને સંઘ બહાર કરવા જોઈએ.' તેમ તમને પણ સર્વે ઘણું ઘણું કહ્યું છે, છતાં લક્ષમાં આવ્યું નથી. માટે જો તમે સર્વની આજ્ઞા નહિ માનો તો તમને પણ તેજ દંડ આવશે. માટે સંઘનું કહ્યું માનો, અને અપયશ લેશ ન કરો."

આટલુ બધુ લખતાં છતા પણ ઉત્તર તો તેજ આવ્યો કે—
'કરવું હતુ તે કરી દીધુ છે. હવે ત્હમારે પાલવે તે કરો!'
જ્યહારે આ રીતે પણ ત્હેમણે ન માન્યુ ત્યહારે સઘની આજ્ઞા નહિ માન્યાની હકીકત સંઘે ખાનને જણાવી ખાને પોતાના તરફથી એક પત્ર લખ્યો ત્હેમા લખ્યુ કે—'ત્હમે અહિ આવો, હુ મેળ કરાવી દઈશ' આના જવાબમા ત્હેમણે જણાવ્યુ કે—'ત્યહા આવવામા શુકન સારા થતા નથી' આવો ઉત્તર વાચી ખાને સઘને અને સોમવિજયજી વિગેરેને એકઠા કરી કહ્યુ કે –'હવે ત્હમે શા માટે વિલબ કરો છો? તે ત્હમારો થવાનો નથી, માટે બીજા આચાર્યને સ્થાપન કરો વાચકે કહ્યું, જો કોઇ રીતે તે માને તો ઠીક છે, નહિ તો પછી તે તો છેજ.'

બે મુનિઓ પાટણમા

સોમવિજય વાચકે વિજયદેવસૂરિને મનાવવા માટે બે સાધુઓને પાટણ મોકલ્યા તેઓ પાટણ જઈને વિજયદેવસૂરિને વિનયપૂર્વક કહેવા લાગ્યા કે—"અમને સોમવિજય વાચકે મોકલ્યા છે અને ત્હેમણે કહેવડાવ્યુ છે કે–આપ અમદાવાદ પધારો અને પૂજ્ય ગુરૂના વચનો પળાવીને ગચ્છને શોભાવો જો આપ ત્યહા ન આવવા માગતા હો, તો તેઓ અહિ આવવા ખુશી છે" આ સાભળી વિજયદેવસૂરિએ કહ્યુ,—'જાઓ, સાગરો કોઇ પ્રકારનુ મતુ કરશે નહિ અને મિચ્છા દુક્કડ પણ દેશે નહિ' મુનિયોએ કહ્યુ;—'આપ એમ કેમ કહો છો? આમ કરવાથી શું ગુરૂવચન રહી શકે? શોભા તો ગુરૂવચન આરાધતા અને સયમ પાળતા રહે છે અને ત્હેની વિરાધનાથી તો જમાલીની માફક થાય આપને ખબરજ હશેકે–હેમચદ્રાચાર્યે રામચંદ્રસૂરિને ભલામણ કરી હતી કે બાલચદ્રને પદ આપવુ નહિ પરન્તુ અજયપાલે એક એવો ફદ કર્યો અને રામચદ્રને કહ્યું કે–બાલચદ્રને પદ આપો, નહિ તો અગ્નિશિલા ઉપર સૂઇ જાઓ પરિણામે રામચદ્ર અગ્નિશિલા ઉપર સૂતા અને બાલચદ્રને પદ

આંચલીયા ગચ્છનું આ પ્રમાણે પોતાના ગુરુનું વચન પાળવાને ગુરુની વાત રાખવાને પોતાના હકને છોડ્યો, ત્યારે અન્ય સાધુઓ ગુરુનાં વચનો લોપાય, એ શું ઉચિત થાય છે કે? એ પ્રમાણે ઘણું ઘણું કહ્યું, ત્યારે વિજયદેવસૂરિએ કહ્યું —"મહાપુરુષ સાગરે સારું કહ્યું છે તે કેમે કરી ભૂલવાનું નથી." આપણા આચાર્ય વિજયદેવસૂરિએ તે બે મુનિઓને કહ્યું— જો તમારે અહિં રહેવું હોય, તો નેમિસાગરને વંદી લ્યો, નહિ તો અહિંથી ચાલી જવાને થઇ જાઓ. આ સાંભળી તે મુનિઓ દિલગીર થયા. આચાર્ય અમદાવાદ. અહિં આવીને તેઓએ તમામ હકીકત જણાવી. શ્રી તેમના મોઢેથી બધી હકીકત સાંભળી લીધા પછી, બધા એ વિચાર ઉપર આવ્યા કે— હવે બીજા આચાર્ય સ્થાપન કરવા.

નવા આચાર્યની સ્થાપના.

સમસ્ત શ્રી સંઘે મળી વિચાર કર્યો કે—" વર્તમાનમાં જે આચાર્ય છે, તે ગુરુવચનના આરાધક નથી. તે પણ પક્ષને લોપીને સાગરપક્ષીય થયેલ છે. હવે તેનાથી ગચ્છની મર્યાદા રહી શકે તેમ નથી. માટે એક બીજા આચાર્ય સ્થાપન કરવા જોઇએ કે—જેઓ ગુરુવચનનો સારી રીતે વિસ્તાર કરે. પહેલાં પણ એવી હકીકત બની હતી કે આનંદવિમલસૂરિની પાટે વિજયદાનસૂરિ થયા કે જેઓને તપાગચ્છ પ્રાપ્ત થયું હતું પીસ્તાલીસની પાટે હીરવિજયસૂરિ થયા. ત્યાંથી વૃદ્ધ અને લઘુ એવી બે શાખાઓ થઇ અને હીરવિજયસૂરિએ વિજયસેનસૂરિને ગચ્છપતિ સ્થાપ્યા. અને હીરવિજયસૂરિ આગળ રહીને વિચરવા લાગ્યા. આ વખતે આચાર્ય પીસ્તાલીસમા હતા. જેઓએ તે બન્નેનું તેજસ્વિપણું જાણીને પરલોકગમન થયું. આ વખતે વિજયસેનસૂરિએ કર્યો ધર્મકીર્તિ ગચ્છની વાત સાંભળતા. આ પ્રમાણે છ મહીના સુધી આચાર્ય વિના ગચ્છ ચાલ્યો. તે પછી બધાઓએ મળીને વિજયદેવસૂરિના શિષ્યના આચાર્યને વિજયસિંહ અને ધર્મકીર્તિ ઉપાધ્યાયની તે પદ ઉપર સ્થાપના કરી.

ગચ્છ પરપરા રાખવાને આ પ્રમાણે કરવામા કઇ દોષ નથી. એમ વિચારી સઘે દરેકની અનુમતિ લેવાનો ઠરાવ કર્યો. સૂરત, ખભાત, બુરાનપુર, અને શીરોહી વિગેરે તમામ સ્થળેથી અનુમતિના પત્રો મગાવી લીધા પછી રાજનગરનો સઘ, નદિવિજય ઉપાધ્યાય, સિદ્ધિચદ્ર પડિત વિગેરે બધાઓએ મળી સોમવિજય વાચકને પ્રાર્થના કરી કે—' હીરપરપરા રાખવાને માટે આપણે આચાર્ય સ્થાપવા જોઇએ ' સોમવિજયજી વાચકે વિચાર્યું કે—' હવે 'હા' 'ના' કાની ન કરવી જોઇએ. સઘને તીર્થકર પણ પ્રણામ કરે છે તે સઘનુ વચન રાખવુ ' એમ વિચારી ત્હેમણે પણ સમ્મતિ આપી એકદર સોમવિજય ઉપાધ્યાય, નદિવિજયજી ઉપાધ્યાય, ખભાતમા રહેલ મેઘવિજય ઉપાધ્યાય, વિજયરાજ વાચક, ધર્મવિજય ઉપાધ્યાય, ભાનુચદ્ર ઉપાધ્યાય, સિદ્ધિચદ્રજી કવિ વિગેરે તમામની એક સમ્મતિ થઇ ગઇ, તે ઉપરાન્ત ઠેકાણે ઠેકાણેથી સાધુઓના સમ્મતિ પત્રો પણ મગાવ્યા, તદનન્તર વડશાખાના વિજયસુદરસૂરિની પાસે રામવિજય પડિતને પોષ શુદિ ૧૨ ને બુધવારના દિવસે વિજય મુહૂર્તમા આચાર્ય પદવી અપાવી અને વિજયસેનસૂરિની પાટ ઉપર સ્થાપન કરી ત્હેમનુ વિજયતિલકસૂરિ નામ આપ્યુ આ વખતે સિદ્ધિચદ્રજીને વાચકપદ આપ્યું સંઘે મ્હોટો ઉત્સવ કર્યો, ચતુર્વિધ સઘ એકઠો થયો, મકરૂબખાનના માણસો પણ સાથે આવ્યા, મ્હોટા મ્હોટા હાથીઓ અને ઘોડા શણગાર્યા. અનેક પ્રકારના વાજિત્ર, છડી, ચામરો વિગેરે ધૂમધામ સહિત ગુરૂ શિકદરપુરમા આવ્યા અહિં, ત્હેમણે ઉપદેશ આપ્યો, સોમવિજય વાચકે અહિં ત્હેમને વદણા કરી, પછી વિજયતિલકસૂરિનો શહેરમા પ્રવેશ કરાવ્યો સોના રૂપાના નાણાથી શ્રાવકોએ પૂજા કરી અને બીજું પણ ઘણુ ધન ખરચ્યુ ઇત્યાદિ અનેક પ્રકારના ઠેકાણે ઠેકાણે ઉત્સવો થયા, તે પછી ધનવિજય પડિતને વાચકપદ આપ્યું, એ પ્રમાણે આઠ વાચકો થયા સમસ્ત તપાગચ્છના અનુયાયીયો એકઠા થયા. અને પછી દેશદેશમા આદેશ પત્રો મોકલાવી દીધા.

હવે વિજયતિલકસૂરિ ગચ્છની સંભાળ રાખવા લાગ્યા. વિજયતિલકસૂરિના આદેશથી નંદિવિજય ઉપાધ્યાય માળવામાં ગયા અને ત્યાં માંડવમાં રહ્યા. ત્યાં ભૂપતિ સાથે તેમને સારો સંબંધ થયો. રાજાએ પણ તેમનો સારો સત્કાર કર્યો. આ વખતે ત્યાં જહાંગીર બાદશાહ હતો. જહાંગીર બાદશાહે કહ્યું— " आपके मिलनेसे मुझे आनंद हुआ है। आपके देखनेसे मुझे भानुचंद्रजी याद आते हैं, अगर उनको यहां बुलावें तो बहुत आनंद हो "

અહીંથી એ બેઉ બાદશાહનું ફરમાન પત્ર લઈને અમદાવાદ આવ્યા. અમદાવાદમાં મકરૂબખાનને તે પત્ર આપ્યો. આ પત્ર વાંચી તેઓ ગુરુ (વિજયતિલકસૂરિ) પાસે આવ્યા. આ વખતે ભાનુચંદ્રજી શીરોહીમાં હતા. ત્યાંથી ભાનુચંદ્રજીને બોલાવ્યા અને તેમના સ્થાનમાં ધર્મવિજયજી નામકને મોકલ્યા. તેજપાલ મહેતા ઘણા ખુશી થયા. ભાનુચંદ્રજીએ તે દેશ ધર્મવિજયજીને સોંપી દીધો અને પોતે અમદાવાદ આવ્યા. અમદાવાદમાં વિજયતિલકસૂરિએ તેમને ઘણું માન આપ્યું. મકરૂબખાન આવી મળ્યા અને આપને બાદશાહ જહાંગીર બોલાવે છે એવા સમાચાર આપ્યા. તે પછી તેઓએ ત્યાંથી વિહાર કર્યો અને શીઘ્ર માંડવ આવી પહોંચ્યા. બાદશાહને મળ્યા. બાદશાહને બહુ આનંદ થયો. બાદશાહે કહ્યું— हमारे पुत्र शाहरयारको आप हमेशां धर्मकी तालीम दीजिए, जैसे पहेलेसे हमारे पिता आपके पास सुनते थे। भानुचंद्रजी! आप पर हमारा स्नेह बहुत है। आप मेरे लायक अगर कोई कार्य हो तो कहिए " ભાનુચંદ્રે કહ્યું.—"આપના પિતાજીની પાસે હીરવિજયજીસૂરિ આવ્યા હતા. તેમને જગદ્ગુરુના પદથી વિભૂષિત કરવામાં આવ્યા હતા. તે પછી વિજયસેનસૂરિ આવ્યા, તેમને

'મોહવશ' થી વિજયદેવસૂરિને આચાર્ય પદ આપ્યુ તેઓ ગુરૂ-વચનના લોપી થઇને સાગરોને મળી ગયા છે તેઓ ઘણો ક્લેશ કરે છે મ્હોટા ગુરૂના વચનોને માનતા નથી અને મનમાની ચલાવે છે, એટલા માટે અમે ત્હેમને છોડીને બીજા આચાર્યને સ્થાપન કર્યા છે, પરન્તુ તેઓ પૂર્વાચાર્યોની નિદા ન કરે એવો આપ પ્રબધ કરો " બાદશાહે કહ્યુ —જહેવુ તમારૂ કામ હશે, તેમ અમે કરી દઇશુ

એ પછી ભાનુચદ્રજી ઉપાશ્રયે આવ્યા અને હમેશા બાદશા-હના પુત્ર શાહરયારને ભણાવવા લાગ્યા બાદશાહે ગુજરાતમા અમદાવાદ, વડોદરા, અને સૂરત વિગેરે સ્થળે પત્રો લખી મોકલ્યા અને ત્હેમા ઘણી શીખામણો લખી ત્હેમના લખવા પ્રમાણે બરાબર ચાલવા લાગ્યુ

બુરાનપુરમાં મ્હોટુ રમખાણ.

બુરાનપુરમા પાચ વિજય અને છ સાગર, એમ અગિયાર ઠાણાએ ભેગુ ચોમાસુ કર્યું હતુ, એ હકીકત પહેલા બતાવવામા આવી છે ત્હેમા દર્શનવિજય અને જસસાગર વિગેરે શહેરમા હતા અને વિજયરાજ બાદરપુરમા હતા

આવા પ્રસગમા વળી એક મ્હોટુ તોફાન જાગ્યુ એક વખતે ચો માસામાજ દર્શનવિજયજી એકદમ બુરાનપુરથી માંડવમા ભાનુચદ્ર વાચકજીની પાસે આવ્યા વાચકજીએ બહુ આશ્ચર્યયુક્ત પૂછયું – આપ ચોમાસાની અદર એકાએક, ક્યાંથી ? પહેલા કઇ સમાચાર પણ ન આપ્યા ' દર્શનવિજયજીએ કહ્યુ —"પહેલા બે વખત બધી હકીકત લખીને માણસ સાથે જણાવ્યુ હતુ, પરન્તુ ત્હેણે કઇ કામ કર્યું નહિ ત્હેમા વળી સાગરોએ એક મ્હોટુ ધીંગાણુ ઉઠાવ્યુ જ્યહારે તેણે વાચક પદ સ્થાપવાની વાત જાણી, ત્યહારે પોતાનો સઘ અલગ કર્યો વળી સવત્સરીના દિવસે બપોરે દેવજુહારીને નિકળતા ગોડી બાઈના ઉપાશ્રય આગળ એક મ્હોટો ઝઘડો થયો તે લોકોએ આપણા

સૈન્યના માણસોને બહુ માર્યા. પાયદળ અને સૈન્ય આગળ નાઠા અને તે લોકો ભડકી અને ડરીને ભાગતા પણ રોક્યા એ બધું જોઈને તે બધુ વાગ્યું ફટકા મારતા થયા લોકો નાસી ગયા. તે લોકોએ આ પ્રદેશ આવી એમને કર્યો હતો. અમે કબજે આવતા નહોતા. આ બનાવમાં એક માણસનો પગ ભાંગ્યો, એકનું માથું ફૂટ્યું. અમે લોકો કોઈ ન જાણે તેવી રીતે છાનામાના નાસીને કેમેયે આવ્યા.

"હવે વિજયસેનના પક્ષવાળાએ કયદીમ ખર્ચ તુરકને લાંચ આપી આપીને પોતાના હાથમાં કરી લીધા. તે મોટાઓએ આપણને કાંઈ જ સહાયતા કરી નહિ. ઊલટા તે લોકોએ તો આપણને શોષિત કરાવ્યા. જ્યારે આવી હાલત બની, ત્યારે આપણા સંઘ એકઠો થયો. સવે વિચાર કર્યો કે આ સર્વ આનુકજીને સોંપવું જોઈએ. સલાહકાર ઠાકોર સિંહજી, ઠાકોર હાસજી, (કે જે રાજ્યાના ભાઈ થતો હતો) રાજમાન્ય શાહ છીતુ ભગવાન, પીઠ્ઠા સંઘવી વિમળ વીરદાસ (હંસરાજનો પુત્ર) સમુખ્ય શાહ વીરજી ભીમાનો પુત્ર હીરજી, સિંધુજી (રાણાજીનો ભંડુ), ઠાકર લાલજી મનજી, આચુજી શાહ સિવજી આંબા, શા જીવો, સંઘવી રામચંદ, તેનો પુત્ર વાસમલ, ભંડારુના પારેખ આવક લાલા, પારેખ ખાલા સિવજી એ બધાઓએ મળીને મને આપની પાસે મોકલ્યો છે."

જ્યારે દર્શનવિજયજીએ બધી હકીકત જણાવી દીધી, ત્યારે ખાસ આચાર્ય સર્વ જાણી સિદ્દિકજીને કહ્યું કે— હવે એવો ઉપાય કરવો જોઈએ કે જેથી સંઘની લાજ રહે. સિદ્દિકજીએ કહ્યું હું તાબેદાર છું. આપ જે કંઈ આજ્ઞા કરો, તે કરવાને તૈયાર છું. તે પછી સિદ્દિકજી દર્શનવિજયજીને સાથે લઈ એ સમાચાર આપી, બાદશાહ પાસે ગયા. સિદ્દિકજીએ કહ્યું — સુલતાનજી આ મ્હારા ગુરુજી આપની પાસે આવ્યા છે. પછી બધી વાત કહેતાં સુલતાને પૂછ્યું — તમે એવો શો ગુનો કર્યો હતો, કે જેથી તમને માર્યા. દર્શનવિજયજીએ કહ્યું – લોકાગચ્છ

દિવસે અમે બધાઓએ રોજા કર્યા હતા અને જ્યહારે અમે મંદિરના દર્શન કરવા નીકળ્યા, ત્યારે તે લોકોએ તોફાન શરૂ કર્યું અને મારવા લાગ્યા ત્હેમના જેવા કોઇ અન્યાયી અને લુચ્ચા નથી તેઓ મ્હોટા ગુન્હેગાર છે અને ભાનુચન્દ્રજીના શિષ્યો બધા શાણા છે ત્યહાથી હું ભાનુચન્દ્રજીને કહેવાને માટે આવ્યો પછી તેમની આજ્ઞાથી આપની પાસે આવ્યો છું ”

સુલતાને બધી વાત સાભળી લીધી ત્હેણે એક ફરમાન ખુરમસુલતાન ઉપર લખીને માણુસ મોકલ્યુ. દર્શનવિજય પણ બુરાનપુર સાથે આવ્યા ખુરમસુલતાને સહી કરીને તે માણસને પકડી લાવવા સીપાઇઓને આજ્ઞા કરી ‘ બાદશાહનો માણુસ આવ્યો છે, ’ એમ જાણીનેજ પેલા ગુન્હેગાર નાસ–ભાગ કરવા લાગી ગયા. ત્હેમા જીવરાજ અને ભોજૂ મોની એ બે સિપાઇઓને કબજે આવી ગયા સિપાઈઓએ કહ્યુ —तुमने भानुचंद्रजी के शिष्यों को क्यों मारे ? तुम बादशाहके बडे गुन्हेगार हूए हो । ’ -એમ કહી તેઓને સાથે લીધા માણેકચોકમા લાવીને બરડામા સોટીયોના ખૂબ પ્રહાર કર્યા ત્હેમને ઉંચે બાધીને મારવા માટે દોર નાખવામા આવ્યા આ વખતે મહાન કોલાહળ મચી ગયો

ગુન્હેગારોની માફી

જ્યહારે તેઓને બાધીને રાજાપાસે લઇ જવા લાગ્યા, ત્યહારે તેઓ સઘને પગે પડી કરગરવા લાગ્યા અને હાથ જોડીને કહેવા લાગ્યા કે—‘ અમને કોઇપણ રીતે બચાવો ’ સંઘને દયા આવી અપકારીનો પણ ઉપકાર કરવો, એ સજ્જન પુરૂષોનું કામજ છે સઘે બધમાથી છોડાવ્યા આથી સઘની વધારે પ્રતિષ્ઠા થઇ પછી સંઘે તેમને કહ્યુ કે—‘ અમે તમને છોડાવ્યા છે ખરા, પરંતુ દર્શનવિજયજી કહે, તેમ ત્હમારે કરવુ પડશે. ’ સઘ, સીપાઈઓ અને તે ગુન્હેગારો બધા દર્શનવિજયજી પાસે આવ્યા સંઘે દર્શનવિજ-

ચંદ્રને કહ્યું— હવે આ લોકોને માટે શું કરવું? દર્શનવિજયજીએ કહ્યું — જેમ તમને—આપને ઉચિત લાગે, તેમ કરો. સૂરિએ એક ફરમાન કર્યો કે— બધા ઉપાશ્રય તાળી લેવા. અને પછી તેઓને છૂટા કરવા. તે પછી સૂરિનો પુત્ર અને ભોજુ સોનીનો ભાઇ ઉપાશ્રયે આવ્યા. ત્યાં તેમણે ઘરેણાં, પૂઠીયાં, ચંદરવા વિગેરે કોઈપણ વસ્તુ ઉપર અમારો હક નથી. એમ લેખનું લખી આપ્યું. તેના ઉપર ખુરમની મહોર થઈ અને મોકલ કર્યું. ખુન્દેમાધોએ સઘળા ઓળાઓમાં ખાડુ નાંખી બાળી મુકી. પછી તેઓને ઘેર જવાની છૂટ આપી. ખુન્દેમાધોના વિદાય થતાં સૂરિએ કહ્યું — અમારી ભલાઈને ધ્યાનમાં લેજો અને તમારાં દર્શનને યાદ કરજો. દર્શનવિજયજીએ કહ્યું કે— સંવત્સરીના દિવસે બધા ખામણાં કરી લેજો. પણ અત્યારે તો એક બીજાને ખમાવી લ્યો. તથાપિ એક બીજાને ખમાવ્યા અને દરેક પ્રકારની શાન્તિ થઈ ગઈ. બાદશાહ તરફથી આવેલ સીપાઇને સમજાવીને ઓઢવ મોકલી દીધો. અને ભાનુચંદ્ર અને સિદ્ધિચંદ્રને પણ બધી હકીકત જણાવી દીધી.

બાદશાહની શિખામણ.

ભાનુચંદ્ર અને સિદ્ધિચંદ્રજીએ જ્યારે બાદશાહને આ બધી હકીકત જણાવી, ત્યારે બાદશાહને લાગ્યું કે— આ બધું અનુચિત થાય છે. તે બન્ને પક્ષોને એક કરી દેવા જોઈએ. એમ વિચારી બાદશાહે બન્ને આચાર્યોને બોલાવ્યા. બન્ને આવ્યા. બાદશાહે પૂછ્યું કે— ‘ तुम्हारा आपसमें मामला क्या है ? सो कहो ! ’ સાગરે નેમિસાગરે કહ્યું — ગુરુ ! મુખ્ય શિષ્યને આ લોકો માનતા નથી. વચમાં જ ભાનુચંદ્ર બોલી ઉઠ્યા કે— અનો રંક, અને, મુખ્યશિષ્ય તો તેજ હોવાનું કે જે હીરજીના ગચ્છને માન આપતા હોય. હીરવિજયસૂરિએ અમને ચોટા કર્યા. એ વાતને નહિ માનવાનુંજ આ પરિણામ છે. સાગરે કહ્યું — અમ લાખા છે. બાદશાહે વિજયસેનસૂરિને પૂછ્યું—‘ क्यों विजयदेवसूरि,

क्या वात है ?' વિજયદેવસૂરિએ કહ્યુ —જબરદસ્તીથી ગ્રથને ખોટો ઠરાવે છે '

બાદશાહે કહ્યું —यद्यपि उन्होंने जवरदस्तीसे भी झूटा किया है, तौ भी तुमने गुरुका नाम प्रसिद्ध किया । अव, अगर उस पीरके वचनको सच्चा मानते हो, तो ग्रंथको झूटा मानो। और यदि ग्रंथको सच्चा मानते जाओगे, तो गुरुवचनमें नहीं रह सकोगे।' એટલામા સાગરે કહ્યુ–'જો ગ્રથમાથી કઈ ખોટી વાત બતાવી આપવામા આવે તો હેને સુધારવાને માટે અમે તૈયાર છીએ ' તે ઉપર બાદશાહે કહ્યુ —'क्या गुरुसे भी तुम्हारा ज्ञान बढगया, जो ग्रथको सच्चा कहते हो ? । अगर गुरु वचनको नहीं मानोगे, तो तुम्हारी कीर्ति वढेगी नहीं। जाओ, अपना अपना काम किया करो । कभी लड़ना झघडना नहीं।' ભાનુચદ્રે વિજયતિલકસૂરિનો પરિચય કરાવતા કહ્યુ —જાઓ આજ સાચા ગુરૂ છે જહેમનુ નામ વિજયતિલકસૂરિ છે અને હેમનુ જ્ઞાન પણુ પાકુ છે '

સાગરો અહિ બહુ અપમાનિત થયા. રાજસભા બરખાસ્ત થઈ વિજય પક્ષવાળાઓનો વિજય થયો સૌ ઉઠી ઉઠીને વિદાય થયા વિજયતિલકસૂરિ ગુજરાતમા અમદાવાદ આવ્યા સાથે રાજા પણુ આવ્યો ભાનુચદ્ર પણુ સાથે આવ્યા અમદાવાદમા આવ્યા પછી સારી રીતે વિજયસેનસૂરિની પાટ વિજયતિલકસૂરિ શોભાવવા લાગ્યા

પદોની પ્રભાવના

હવે આચાર્ય વિજયતિલકસૂરિ વિચરવા લાગ્યા, તેઓ ગ્રામાનુગ્રામ વિહાર કરતા શીરોહી આવ્યા શીરોહીના શ્રાવકોએ ઘણો દ્રવ્યવ્યય કરી અનેક ઉત્સવો કર્યા અહિ ઘણા ગીતાર્થોએ આવીને હેમને વદણા કરી મુનિવિજય વાચકના શિષ્ય દેવવિજય કવિ બાવન

મુનિઓ સાથે આવ્યા હતા. એમ અનેક બીજાઓ પણ સાગરમતનો ત્યાગ કરી તેમને આવી મળ્યા. પછી શુભ મુહૂર્તે વિજયતિલકસૂરિએ ઘણાઓને પદવીઓ આપી. મુનિવિજયના શિષ્ય હેમવિજયપંડિત, વિમલહર્ષ વાચકના મુનિવિમલ, હીરવિજયસૂરિના શિષ્ય દયાવિજય, એ વિગેરેને વાચકપદો આપ્યાં. ઘણા પ્રતિપક્ષિઓ તે વિષયમાં અનેક વાતો કરતા. કેટલાકો એમ પણ બોલતા કે કહો, શું કર્યું છે! અસ્તુ.

આચાર્યપદની સ્થાપના

આ પછી વિજયતિલકસૂરિએ પોતાનું ટૂંકું આયુષ્ય જાણી સર્વને પૂછીને નવા આચાર્ય સ્થાપવાનો વિચાર કર્યો. અને રાજનગરથી સોમવિજયવાચકના શિષ્ય કમલવિજયજીને તેડાવ્યા, અને તેમને સં ૧૬૭૬ ના પોષ સુદિ ૧૩ ના દિવસે આચાર્યપદ પર સ્થાપન કરી વિજયાનંદસૂરિ નામ આપ્યું. તે વખતે વિજયતિલકસૂરિએ તેમને શિખામણ આપતાં કહ્યું —

" શ્રીવીરપ્રભુની પટ્ટપરંપરામાં હીરવિજયસૂરિ આવેલા છે. તેમની પાટે વિજયસેનસૂરિ થયા, તેઓએ જેમ હીરપટ પદ આપેલી છે તેવી રીતે તમે પણ આપજો. વળી એઓ અમારી પરંપરા લોપી હતા તેઓ ગચ્છથી અલગ થઈ ગયા છે, હવે તમે આચાર્ય સમુદાય જેમ સુખથી સંયમનો નિર્વાહ કરે, તેવી રીતે આજ્ઞા પાળજો અને તપાગચ્છની મર્યાદાને સારી રીતે જાળવજો. વળી કોઈને દીક્ષા આપો તે પણ સુપાત્રતાની પરીક્ષા કરીને જ આપજો. કેમકે કુપાત્રને આપેલી દીક્ષા બહુ દુઃખદાયક થઈ પડે છે." આ વાત ઉપર એક આગમના બે મુનિઓની કથા પણ કહી સંભળાવી. પછી બધાઓની સમતિ લઈને વિજયતિલકસૂરિએ અણસણ કર્યું.

વિજયતિલકસૂરિનો સ્વર્ગવાસ.

વિજયતિલકસૂરિએ પોતાના દરેક પ્રમાદની આલોચના કરી. અને અણસણ કરી નવકારમંત્રનું ધ્યાન કરતા થકા, સંવત ૧૬૭૬ ના પોષ સુદિ ૧૪ ના દિવસે ચડતા દિવસે તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો. વિજયતિલકસૂરિના નિર્વાણથી વિજયાનંદસૂરિને ઘણો ખેદ થયો.

વિજયાનન્દસૂરિનો વિહાર

વિજયતિલકસૂરિએ આપેલી શિખામણો સ્મરણમા રાખીને વિજયાનન્દસૂરિ ગ્રામાનુગ્રામ વિચરવા લાગ્યા અને શુદ્ધ દેશના આપવા લાગ્યા તેઓ વિચરતા વિચરતા મેવાડમા આવ્યા. મેવાડમા પણ ત્હેમણે ઘણો ઉપદેશ આપ્યો. ત્હેમના ઉપદેશમા ખાસ કરીને સાગરમતથી વિરૂદ્ધની બાબતો મુખ્ય રહેતી. ત્હેમની દેશનાથી ઘણા પ્રાણિયો સમકિત પામ્યા કેટલાક દૃઢ મનવાળા થયા અને કેટલાકોએ કુમતને છોડી દીધો કેટલાકોએ દીક્ષાઓ લીધી અને કેટલાકો દાન-શીલ-તપ-ભાવરૂપ ચતુર્વિધ ધર્મની આરાધનામા તત્પર થયા.

આ વખતે ત્હેમની સાથે મેઘવિજય વાચક, નન્દિવિજય વાચક, ધનવિજય ઉપાધ્યાય, દેવવિજય વાચક, વિજયરાજ વાચક, દયાવિજય વાચક, ધર્મવિજય વાચક અને સિદ્ધિચન્દ્રજી વાચક એમ આઠ વાચકો અને બીજા કેટલાક પંડિતો, જેઓ વાદ કરવામા બહાદુર હતા, તે રહેતા હતા

પ્રસ્તુત રાસના પ્રથમ અધિકારનો ઉપસંહાર કરતા કવિએ જણાવ્યુ છે કે—

સંવત્ ૧૬૭૩ પોષ શુદિ ૧૨ને બુધવારના દિવસે વિજયતિલકસૂરિને આચાર્યપદ મળ્યુ હતુ અને સં ૧૬૭૬ના પોષ સુદિ ૧૩ના દિવસે ત્હેમના પટ્ટધર વિજયાનન્દસૂરિની આચાર્યપદવી થઈ હતી. તે પછી કર્ત્તા ૧૫૩૨ મી કડીમા પોતાનો પરિચય આપી ૧૫૩૩ અને ૧૫૩૪ મી કડિયોમા રાસનો પ્રથમ અધિકાર પૂરો કર્યાનો સંવત્ બતાવે છે આ છેલ્લી કડિયોમાથી નીચેની હકીકત પ્રકટ થાય છે

રાજવિમલના શિષ્ય મુનિવિજય ઉપાધ્યાય, જેઓ વીસનગરના રહીશ હતા, અને જ્હેમના પિતાનુ નામ કેશવશા અને માતાનુ નામ સોમાઈ હતુ, ત્હેમના શિષ્ય દર્શનવિજયજી એ આ રાસનો પ્રથમ અધિકાર સં. ૧૬૭૯ના માગશર વદિ ૮ રવિવારના દિવસે બુરહાનપુરમા બિરાજમાન શ્રીમનમોહન પાર્શ્વનાથના પસાયથી પૂરો કર્યો

બીજો અધિકાર.

વિજયદેવસૂરિ આફતમાં.

વિજયતિલકસૂરિનો સ્વર્ગવાસ થયા પછી, વિજયદેવસૂરિએ વિજયાનંદસૂરિની સાથે મેળ કરવાનો પ્રયત્ન આદર્યો. પરસ્પર સંકેત કરીને બન્ને ખંભાતમાં ભેગા થયા, પરન્તુ ત્યાં બન્નેનું ચિત્ત મળ્યું નહિ. ત્યાંથી વિજયાનંદસૂરિ અમદાવાદ આવ્યા અને વિજયદેવસૂરિ ખંભાતમાં રહ્યા. ચોમાસું ઉતરે વિજયદેવસૂરિએ વિહાર કર્યો. બહાર આવતાં માર્ગમાં તુરકોએ તેમને પકડ્યા, તેની પાછળ કોપીને તેમને બંધન કર્યા. પગમાં બેડી નાખી, હાથે દોરડાં બાંધ્યાં. એવી અવસ્થામાં કેટલાક દિવસો વ્યતીત થયા. તે પછી પેટલાદના હાકેમે બાદશાહી મુદ્દા લઈને તેમને છુટા કર્યા. ત્યાંથી તેઓ મારવાડમાં ગયા. તેમણે મેળને માટે ઘણો પ્રયાસ કર્યો, પરન્તુ તેમનું કંઈ કોઈ આગળ ચાલ્યું નહિ. ધર્મવિજય નામક વિજયદેવસૂરિને મળી ગયા. તે પછી બન્ને અમદાવાદ આવ્યા. ધર્મવિજય વાચક ત્યાં ચોમાસું રહ્યા અને વિજયદેવસૂરિ પણ અમદાવાદમાંજ રહ્યા. ધર્મવિજય વાચકને આચાર્ય પદવીની લાલચ હતી, પરન્તુ પુણ્ય તો તેટલુંજ ઓછું. તેઓ તે લાલચથી સાગરપક્ષમાં ભળી ગયા, અને વૈરભાવ વધી આપ્યો.

શાન્તિદાસ શેઠને સપાટો.

અનુક્રમે વિહાર કરતા કરતા વિજયદેવસૂરિ અમદાવાદ આવ્યા, અહિ શાન્તિદાસશેઠ વિજયદેવસૂરિના પક્ષમાં થયા અને એમ બહુમાનથી સાગરમતનો પ્રચાર કરવા લાગ્યા. શાન્તિદાસશેઠ નિત્યપેઠ પ્રભુને પખાલવા લાગ્યા, આથી અંદર અંદર અમદાવાદના સાધુઓ અને શ્રાવકોને તે વાત અરુચિકર લાગી. તેમણે વિજયદેવસૂરિને કહ્યું, પણ તેમણે કાંઈ જવાબ ન આપ્યો. તે સાધુઓ શ્રીવિજયસેનસૂરિની પાટીનો જોરથી પ્રચાર કરવા લાગ્યા. આ હકીકત સાગર પક્ષવાળાઓને અરુચિકર લાગી. શાન્તિદાસશેઠ કહેવા લાગ્યા

કે–' તે બધાઓને ગચ્છથી બહાર કરવા, અને સાગરમતનો પ્રચાર કરવો ' એ પ્રમાણે આપસ આપસમા મ્હોટો વિખવાદ ઉભો થયો અને સાગરમતવાળા ઉન્માદ કરવા લાગ્યા વિજયદેવસૂરિના સાધુઓ વિજયદેવસૂરિને કહેવા લાગ્યા કે–' ત્હમે ગચ્છને છિન્ન ભિન્ન કરી નાખ્યો હવે સમુદાય ઠેકાણે કેમ રહી શકશે? ' ચારિત્રવિજય વાચક વિગેરે દૃઢચિત્ત થયા, અને તેઓ સાગરપક્ષથી લગારે ડરવા ન લાગ્યા આથી શાન્તિદાસશેઠ ખૂબ ગુસ્સે થયા, અને તેઓ વ્યાખ્યાનમા આવીને સભા વચ્ચે ખૂબ જોર જોરથી કહેવા લાગ્યા કે–'નવસ ઘાડા ગચ્છ બહાર કરવામા આવે છે ', વળી તેઓને વાદે ત્હેમને સોગન પણ દીધા. તે પછી કેટલાક સાધુઓએ વિજયદેવસૂરિને એકાતમા ખૂબ ટાઢા બોલ સભળાવ્યા અને કહ્યુ કે—' જો ત્હમે સાગરનુ અનુસરણ કરશો, તો ત્હમારો દહાડો માઠો આવશે ત્હમારે એકલા ફરવુ પડશે, અને કોઇ માનશે પણ નહિ અને અમે વિજયાનદ-સૂરિને માનીશુ "

વિજયદેવસૂરિએ વિચાર કર્યો કે—' મ્હારૂ વિચાર્યુ મનમા રહી જશે, અને જહેમ પહેલા સાત વાચકો રીસાઇને મ્હને મૂકી અલગ થઇ ગયા, તેમ વળી આ અલગ થઈને બેસશે તો શુ ફાયદો? એમ વિચારી વિજયદેવસૂરિએ કહ્યુ—' ઠીક છે આપણે એક પટો લખીએ, અને તે પ્રમાણે વર્તવાને આપણે બધા તૈયાર રહીએ ' તે પછી બધાઓને ખુશી કરવાને એક પટો લખ્યો, અને તેમા લખ્યુ કે—' સર્વજ્ઞ શતક ગ્રથ અપ્રમાણ છે ' આ પટા ઉપર જ્યહારે સાગરોએ મતા કરવાની ના પાડી, ત્યહારે સૂરિજીએ સાગરોને ગચ્છ બહાર કર્યા આથી શાન્તિદાસશેઠ વિજયદેવસૂરિથી અલગ થયા, અને તેમને મકાનથી પણ બહાર કાઢયા છેવટે વિજયદેવસૂરિએ વિજયાનદસૂરિની સાથે સધી કરવાનો મનમા નિશ્ચય કર્યો

બ આચાર્યોની એકતા

વિજયદેવસૂરિએ વિચાર કર્યો કે–સાગરો મારૂ લીલુ કરે તેવા નથી તેઓની કપટપટુતાથી હુ અત્યાર સુધી તેમની પાછળ તણાયો.

પણ પછી શાસ્ત્રની બધી બાબત શા માટે એકાએક ? શા માટે સમાજની અશાન્તિમાં મ્હારે ભાગ લેવા જોઈએ, એમ વિચાર કરી આપસમાં સંધી કરવાને માટે તેમણે ધર્મવિજયજી વાચકને એકાંતમાં બોલાવ્યા, અને કહ્યું કે—મ્હેં સાગરોને દૂર કર્યા છે. હવે તમે શા માટે નથી આવતા ?

ધર્મવિજયજીએ કહ્યું—' જો આપ કહો છો તે પ્રમાણે હવે બોલવા કબૂલ હોય, તો આપ કોઈ પણ કામ સૌની સલાહથી કરીએ, તો બધાઓનાં ચિત્ત પ્રસન્ન રહેશે.

વિજયદેવસૂરિએ કહ્યું —' તારે મ્હને તેમ કંઈ હરકત નથી. આપણે સૌની સલાહપૂર્વક કામ કરીશું પરન્તુ આપણો આખો સમુદાય મારા હાથમાં રહેવો જોઈએ.

મ્હોટાની ઉંચી ઉંચી વાતો ઉપરથી ભોળા મોહિત થાય છે ન સ્તુત. મનુષ્યના હૃદયની ઓળખાણ બહાર પાડતી નથી. વિજયદેવસૂરિના મનમાં હતું કે—એક વખત બધા આચાર્યને અલગ કરી આપો સુ-પુત્ર મ્હારા કબજામાં થઈ જશે. પછી કોણ એના પક્ષમાં રહનાર છે ?

વિજયદેવસૂરિના હૃદયની આ વાતને ધર્મવિજયજી ન સમજી શક્યા. તેઓ તો પોતાના સરલ પરિણામથી આપસમાં મૈત્રી-પ્રેમ કરાવવાના કાર્યમાં લાગી ગયા. જો કે કેટલાક સાધુઓએ સમજાવ્યા કરી કે— એમના તેમનો વિશ્વાસ કરવા જેવું નથી. સાગરની વાસ્તવિકતા તેમના હૃદયમાં પણ ઉતરી છે છતાં તેમણે સાગરને હવે દૂર કરેલ છે, વિગેરે કેટલુંક સમજાવી નક્કી કર્યું"

તે પછી તેજપાલને તેમણે તેડાવ્યો. શત્રુંજયની યાત્રા નિમિત્તથી તે આવ્યો. ગુરુને વંદન કરી તેજપાલની સમક્ષ બોલતાનો એક પત્ર લખવામાં આવ્યો, તેજપાલના પાછા ફરીને આવ્યા પછી એક લેખ લખ્યો, જેની અંદર લખવામાં આવ્યું કે—

" હીરવિજયસૂરિ અને વિજયસેનસૂરિએ જે જે પટા કર્યા છે તે પટાઓને જે નહિ માને તેને સંઘથી દૂર કરવામાં આવશે.

વળી કોઇએ એક બીજાની સાથે રાગદ્વેષ રાખવો નહિં અને મર્યાદા પ્રમાણે એક બીજાની સાથે વંદન વ્યવહાર ચાલુ રાખવો અને જેને જે પદવીઓ છે તે જેમની તેમ કાયમ રાખવી ”

વિજયદેવસૂરિએ પોતાના હાથે આ લેખ લખ્યો વિજયાનંદસૂરિએ લખ્યુ કે—‘ જો ગુરૂવચન લોપવામા નહિ આવે તોજ તમારી આજ્ઞા બધા પાળશે ’

રંગમાં ભંગ.

બીજી તરફ શાન્તિદાસ શેઠને જ્યારે આ વાતની ખબર પડી, ત્યારે તેઓ આવીને કહેવા લાગ્યા કે—‘ એમની સાથે સંધી કરવી સારી નથી તેમના મલીન મનને તમે જાણી શકયા નથી આ મેળાપ મ્હને તો હુ ખકારી લાગે છે વિજયાનંદસૂરિએ કહ્યુ કે—‘નહીં નહીં, અમારા મનમા કંઇ રોષ નથી માત્ર હૃદયમા જે ખોટી પ્રરૂપણા હતી તેજ આ બધા કલેશનુ કારણ હતુ અને તે નીકળી ગયા પછી કલેશ રહેજ શાનો ? ’

એ પ્રમાણે અધિક ચૈત્ર મહીનાની નોમના દિવસે સંઘવીને ઉપાશ્રયે આ પ્રમાણે બધા મળી ગયા તે પછી વિજયદેવસૂરિની પાસેના મ્હોટા સાધુઓ સંઘની સાથે કાળુપુર ગયા ત્યા વિજયાનંદસૂરિને વંદન કરી વિનતિ કરવા લાગ્યા કે–આપ શહેરમા પધારો અને હવે બન્ને (આપ અને વિજયદેવસૂરિ) સાથે રહો સંઘે કરેલા મ્હોટા સામૈયા પૂર્વક તેઓ શહેરમા આવ્યા વિજયદેવસૂરિને વંદણા કરી કલેશ મટી ગયો એવામા એક મ્હોટુ વિઘ્ન આવ્યુ શાન્તિદાસ શેઠે ત્યાની કચેરીમા હુકમ મેળવી સાધુઓને પકડાવવા માટે કેટલાક પોલીસોને ઉપાશ્રયે મોકલ્યા તેઓ ‘ મારો ’ ‘પકડો ’ કરતા ઉપાશ્રયે આવ્યા પરંતુ સારે નસીબે ઉપાશ્રયમાથી સાધુઓ નીકળી ગયા અને શાહ નાનજીના ઘરમા બે દિવસ રહી તેઓ ઈડર તરફ રવાના થઇ ગયા વિજયદેવસૂરિ, વિજયાનંદસૂરિ અને તેમના કેટલાક સાધુઓ ઈડરમ જઈ પહોચ્યા હવે તો બધા એકત્ર થયેલા હોવાથી એક બીજા ન્હાના મ્હોટાની મર્યાદા પ્રમાણે વિનયભાવથી રહેવા લાગ્યા

પ્રતિષ્ઠા માટે પ્રાર્થના.

પૈઠ ગામમાં અમદાવાદના એક આગેવાન ગૃહસ્થ દોશી પનીઆએ વિજયાનંદસૂરિ ઉપર પત્ર લખી પ્રતિષ્ઠાકાર્ય માટે તેમના શિષ્યને મોકલવા માટે પ્રાર્થના કરી. વિજયાનંદસૂરિએ પોતાની નારાજી લખી, કે અમદાવાદના કોઈ આવી શકશે નહીં. પછી તેણે બીજે પત્ર લખી જણાવ્યું કે- મેં કોઈની મંજૂરી લીધેલી છે માટે અહિં આપણામાં કોઈ અડચણ હરકત આવશે નહિ. આટલું લખાણ કર્યા છતાં તેમણે નારાજી લખી. આમ કરતાં પ્રતિષ્ઠાનું મુહૂર્ત વીતી ગયું. આથી હવે બધાએ તેણે વિજયદેવસૂરિને પત્ર લખ્યો અને જણાવ્યું કે—આપે આવું કામ કર્યું ? તેમનું આચાર્ય પદ લાયકાત તો આપણી લાજ રહી નથી. વિજયદેવસૂરિએ જણાવ્યું — તમારે તે બાબતની ચિંતા ન કરવી, અમે મુખત્યાર હાથ કરી લીધા પછી તમારા મનમાં છે તે કરશું. આ પત્ર ખાનગી રહ્યો. અમદાવાદના સંઘના હાથમાં આવ્યો. અને તેથી પાપ પ્રગટ થયું.

આચાર્યમાં અટકો.

બીજી તરફ વળી એક બીજો બનાવ બન્યો. બધા ચેલા પદ પ્રમાણ કરતા. હવે પાલિકા આવ્યા વખતે કોઈ પણ આચાર્યનું નામ ન લેતાં વિજયદેવસૂરિ સામાન્ય રીતે એક સાથે બધાઓને ખમાવવા લાગ્યા. એવી બે ચોમાસાં ગયા પછી બીજી ચોમાસે વિદ્યાવિજય નામના એક સાધુએ એક યુક્તિ કરી. તેમણે 'પંન્યાસ પ્રમુખને ખમાવું છું ' એમ કહી પતાવ્યું. એથી ગુરુએ કહ્યું અરે, એમ કેમ ? તેમણે કહ્યું — એવી મોટાઓની રીતિ છે તેવી રીતિથી મેં કર્યું, તમે જ્યારે નામ લઈને ખમાવશો, ત્યારે અમે પણ એમ કરીશું. જ્યારે આમ થયું ત્યારે બધા નામ લઈને ખમાવવા લાગ્યા. જો કે તે પણ મન વિનાજ ઉપર ટપકે.

વિજયદેવસૂરિએ વળી એક બીજો વિચાર કર્યો. તેમણે એક નવા આચાર્ય કરવાની યોજના કરી. આ વિચાર તેમણે વિજયાનંદસૂરિને

જણાવ્યો ત્હેમણે માત્ર એટલોજ જવાબ આપ્યો કે—' જહેમ શોભા વધે તેમ કરો ' રાજનગર અને ખભાતના સઘે પણ જણાવ્યું કે—'એવુ વળી તપગચ્છપતિ પદ કેવુ ? જ્યહારે કોઈને આચાર્ય-પદ આપીશુ, ત્યારે ધામધુમ પૂર્વક વિશેષે કરીને આપીશુ ' વિજ-યરાજ નામના ઉપાધ્યાયજીએ પણ કહ્યુ કે ' સંઘનુ વચન ઉલ્લંઘવુ ઠીક નથી. વધારે તાણવાથી તૂટી જાય છે અને તૂટ્યા પછી હાથથી છૂટી જાય છે જો આપ કદાગ્રહ કરીને પદ સ્થાપના કરશો તો પાછળથી પશ્ચાત્તાપ થશે, અને તેનુ ફળ આપને ભોગવવુ પડશે '

બધાઓએ સમજાવવા છતા તેમણે કોઇનું માન્યું નહિ, અને પદ સ્થાપના કરીજ દીધી તેમ છતા પણ વિનયગુણસપન્ન વિજયાનદસૂરિએ તો પોતાનો વિનયભાવ નજ છોડ્યો ત્હેમણે તો લગાર પણ રાગ દ્વેષ કર્યા સિવાય હમેશા સેવાજ કરી. પરન્તુ વિજયદેવસૂરિ તો ત્હેમનુ લગારે ભલુ ઇચ્છતા નહિ

સૂરત ગમન

તે પછી ખભાતના સઘે વિજયદેવસૂરિ પાસે જઇને ચોમા-સાની વિનતિ કરી ત્હેમણે વિજયાનદસૂરિને ખભાત જવા માટે આજ્ઞા કરી વિજયાનદસૂરિ ખભાત પધાર્યા બીજી તરફ સૂરતના દોસી સોમો, દોસી પ્રેમજી, દોસી પૂજાનો પુત્ર નાગજી, એ બધા વિજયદેવસૂરિની પાસે ગયા અને વિજયાનદસૂરિને સૂરત લઇ જવા માટે આજ્ઞા લઇ આવ્યા વિજયાનદસૂરિએ સૂરત આવવા માટે ખભાતથી વિહાર કર્યો જબૂસર થઇ સૂરિજી ભરૂચ આવ્યા ત્મ્હા સૂરતના વખારિઆ સઘનો પત્ર મળ્યો તેમા લખવામા આવ્યુ હતુ કે—' અહિ ત્રણ પક્ષના ઉપાશ્રય છે માટે આપ એવી રીતે વિચાર કરીને આવશો કે જેથી બધાઓને સતોષ થાય '

આના ઉત્તરમા સૂરિજીએ જણાવ્યુ—' મને કોઇ પણ જાતનો કોઈના ઉપર રાગ-દ્વેષ નથી વિજયદેવસૂરિના આદેશથી હુ ચોમાસા માટે આવુ છુ. માટે ત્હમે વિચાર કરી લેશો, ત્હમે બન્ને પક્ષવાળા મળીને જહેમ કહેશો, તેમ કરવાને મ્હને હરકત નથી.'

ગુરૂ આગળ થકી વડિઆવ આવ્યા. ભરૂચનો સંઘ પણ સાથેજ હતો. વખારીઆના સંઘ પણ આવી આવ્યો. રોસી સોમા, પ્રેમજી વિગેરે પણ આવ્યા. તેમણે કહ્યું—આપની સમક્ષ અમે સૂરતના સંઘો એકત્ર થઇ જઇએ. ગુરૂએ કહ્યું— ત્યાં આવ્યા પછી શો સારૂ કરો. પછી શુભ મુહૂર્તે સૂરિજીએ સૂરતમાં પ્રવેશ કર્યો. સૂરિજીના પ્રવેશ વખતે જ ગપૂરમાં પાંચસો મુદ્રાઓની ઉજવ થઇ.

બે વ્યાખ્યાનો.

બીજા દિવસે વખારિઓ સંઘ આચાર્યશ્રી પાસે આવ્યો. તેમણે વંદના કરીને સૂરિજીને પૂછ્યું કે— હવે શો ઉપાય કરવો ? સૂરિજીએ કહ્યું— શા માટે ? સંઘે કહ્યું— જે તે બોલેલી ઇચ્છા થાય તો સઘળા એક થઇ જઇએ. સૂરિજીએ કહ્યું— હવે એમાં બતાવામાં બાકી શું છે શું ? ગુરૂ એક છે, અને તેમનીજ આજ્ઞા માનવામાં આવે છે તો પછી વાંધો શો છે ? વખારિઆ સંઘે કહ્યું— મહારાજ તે આપને વિજયતિલકસૂરિજી સૂરિ થાય છે, તે હવે ન થાય, એમ તમે તેમને સમજાવો. સૂરિજીએ કહ્યું— અમને તેમનો ઉપકાર છે, માટે તેમનું નામ ન લેવું—ગણવું ન ગણવું, એ કેમ બને ? એમ કરવાથી તો સ્વામીદ્રોહ પણ થાય. ત્યારે સૂરિજીએ આવો ઉત્તર આપ્યો, ત્યારે તેમણે બીજી યુક્તિ કરી. તેમણે કહ્યું— ત્યારે એમ કહો કે—વિજયતિલકસૂરિ અને વિજયદેવસૂરિ બે બન્નેના વખાણ કરવા નહિ. સૂરિજીએ ચોખ્ખું સંભળાવ્યું કે— એવું કોઇ દિવસ બની શકે નહિ.

સૂરિજીનો આ ઉત્તર સાંભળીને વખારિઓ સંઘ આવ્યો હતો તેમ પાછો ગયો.

બીજી તરફ નવસારીથી પ્રીતિવિજય નામના સાધુને બોલાવ્યા. ચોમાસામાં તેઓ પણ મોટી નદીઓ ઓળંગતા ઉતરી આષાઢ વદિ સાતમે બાર ગાઉની મજલ કરી સૂરત આવ્યા. અને તેમણે બીજા ઉપાશ્રયમાં મુકામ કરી જુદું વ્યાખ્યાન કરી મતભેદનું

ની વાચ્યુ. વગર કારણે ત્હેમના ચોમાસામા આવવાથી શાસનની હેલણા થઇ

આમ છતા પણ વિજયાનદસૂરિ મનમા કંઇપણ લાવ્યા નહિ અને જ્હેમનુ તેમ ચાલવા દીધુ, પણ શ્રાવકોએ આ વાત ઉપેક્ષિત નહીં ગણી. સૂરતના સ ઘે અમદાવાદ અને ખ ભાતના સ ઘને લખ્યુ તેમ આચાર્ય વિજયદેવસૂરિને પણ લખી બધી હકીકત જણાવી

વિજયદેવસૂરિએ લખી જણાવ્યુ કે—'સકારણ એમ કરવુ પડ્યુ છે—શ્રાવકો સાગરમા ન ચાલ્યા જાય એટલા માટે તેમ કર્યુ છે'

આ જવાબ વાચી સ ઘે વિચાર કર્યો કે—'મેળ જાણીને આ કર્યુ છે, પર તુ તે ઠીક થયુ નથી આગળ આવી રીતે કેમ ચાલી શકે? માટે પહેલા જેવુ હતુ તેમજ આપણે તો ચાલવા દેવુ' આ હકીકત ગુરૂને (વિજયાનદસૂરીને) જણાવતા સૂરિજીએ કહ્યુ —'કઇ નહીં, તે જ્હેમ કહે તેમ કર્યા કરો અને તે જ્હેમ કરે તેમ કરવા દ્યો આપણે કોઈ જાતનો ભેદ કરવો નથી'

આચાર્યશ્રીની આ સરળતા મહાનુભાવપણુ જોઈને શ્રાવક શ્રાવિકાઓ ચકિત થઇ ગયા અને મુક્ત ક ઠે ગુરૂજીની પ્રશ સા કરવા લાગ્યા ।

થૂભવ દનનો નિષેધ

બીજી તરફ વિજયદેવસૂરિ શિરોહીમા ચોમાસુ રહ્યા હતા, ત્હેની પાસેજ વિજયતિલકસૂરિનો થૂભ હતો, તેને વ દન કરવાને ઘણા શ્રાવક શ્રાવિકાઓ અને મુનિઓ જતા હતા, તેઓને વિજયદેવસૂરિએ નિષેધ કર્યો અને કહ્યુ કે—'મારા રાજ્યમા ત્હમારે થૂભને વ દન કરવા જવુ નહીં' આ ગામમા મોહાજલ નામનો એક ધાર્મિક શ્રાવક રહેતો હતો ત્હેણે સૂરિજીને કહ્યું—'મહારાજ! વીરની પર પરામા હીરવિજયસૂરિ વિગેરે ઘણાએ આચાર્યો થઈ ગયા છે, પર ન્તુ કોઇએ થૂભને વ દન કરવાનો નિષેધ કર્યો નથી અને આપ

નિષેધ કરો છો એ શું ? મહારાજ ! આપનાથી એનો નિષેધ નહીં થઈ શકે આવું અવિચાર્યું કામ કરવું આપની નથી આપે કેટલાં અવિચારી કામ કર્યાં છે એક તો સૂરિપદ આપ્યું, બીજું ચાર વ્યાખ્યાન કરાવ્યું ત્રીજું તખત કરાવ્યું ને ચોથું વિજયવિકાસસૂરિના ગુણગાનનો નિષેધ અને પાંચમું આ આગમવાચનનો નિષેધ. આટલાં અવિચાર્યાં કાર્યો કર્યાં છે.'

આપે આટલું સમજાવ્યા છતાં તેમણે કદાગ્રહ છોડ્યો નહી પરન્તુ આચાર્યોએ તેમનો ઉપદેશ નજ માન્યો અને જે પ્રમાણે વર્તન કરતા હતા તે પ્રમાણે વર્તતા રહ્યા. વળી આ વિચિત્ર જેમ જેમ જુદા આમ્નાયના સમયના આચારમાં આવી, તેમ તેમ કોઈ સ્થળેથી તેમના ઉપર પ્રશ્નો લખાયા કે—શાસ્ત્ર-સિદ્ધાન્તોને શા માટે ઉત્થાપો છો ? અને તેમ કરીને આખા સમાજમાં ક્લેશ કં ઉભો કરો છો ? પણ તેઓનું માને જ કોણ તે ?

કેસરિયાજીમાં પ્રતિષ્ઠા

બીજે વર્ષ વિજયાનન્દસૂરિ સૂરતમાં ચોમાસું પૂરું કરી ભરૂચેથી અને અમદાવાદ પધાર્યા. અહીં શ્રાવકના ગુરુ ભગતી શેઠ અને તેમના બેન શ્રીકીએ આવી સૂરિજીને પ્રાર્થના કરી કે—કેસરિયાજીમાં મેરકજી શેઠને પ્ર-તિષ્ઠા કરાવવી છે, માટે આપ ત્યાં પધારો. આપના પધારવાથી ત્યાં ઘણા લાભ થશે. સૂરતમાં જેમ ગુરુઓની પ્રભાવના થઈ, તેમ ત્યાં પણ થશે. ત્યાંના ઠાકોર સાહેબ પણ આપનું પધારવું ચાહે છે, વળી ગુજરાતમાં બાવીસ ઠાકરડીઓ વિહરાઈ ગયા છે. માટે આપ જરૂર પધારો. આપને લેવાને માટે જ મને મોકલ્યા છે. આ ઉપરાંત અમદાવાદથી ધર્મદાસી શામળજી અને જયસરથી શાંતિ વોરા વિગેરે પણ આવ્યા, અને આ પ્રતિષ્ઠા ઉપર પધારવાને સૂરિજીને વિનંતિ કરવા લાગ્યા. શાલગાર અને બાલાતના અધિપતિઓ અને સુરવિજય પંન્યાસ—એ બધાઓએ મળીને પ્રતિષ્ઠાનું મુહૂર્ત કારતક વદ ૬ નું નક્કી કર્યું હતું. આ બધાઓની વિનંતિથી ઉત્તરમાં વિજયાનન્દસૂરિએ કહ્યું—વિજયદેવસૂરિની આજ્ઞા હોય, તો જ હું પ્રતિષ્ઠા કરી શકું

સૂરતના સંઘે કહ્યું –' મહારાજ ! રાજનગરના સઘે માણસ મોકલેલ છે, તે આજ કાલમા આવી જશે અને બધુ સારૂ થશે માટે આપ આ ઉત્તમ મુહૂર્ત્ત સાચવી લ્યો આમા વિલબ કરવાનુ કામ નથી '

સઘના કહેવાથી તેઓ સૂરત, રાનેર, વરિઆવી થઈ ભરૂચ આવ્યા. અહિ કેરવાડાનો સઘ આવ્યો અને મ્હોટી ધૂમધામ પૂર્વક પુરપ્રવેશ કરાવ્યો. આ પ્રતિષ્ઠા ઉપર દસ હજાર માણસો ભેગા થયા હતા રત્ન, પીતળ અને પાષાણુના એકદર અઢીસો બિબોની આ વખતે પ્રતિષ્ઠા અને અજનશલાકા કરી. પાચ દિવસ સુધી સઘની ભક્તિ કરી અનેક પ્રકારના મિષ્ટાન્નો જમાડ્યા, ચારસો યાચકો આવ્યા હતા, ત્હેમને અભિનવ વસ્ત્રો આપી સતોષ પમાડ્યો આ વખતે દસ હજાર રૂપિયાનો વ્યય કર્યો પ્રતિષ્ઠાનુ કાર્ય સમાપ્ત થયા પછી સઘ વિખરાઇ ગયો અને ગુરૂજીએ અહિ માસકલ્પ કર્યો

હવે રાજનગરથી વિજયદેવસૂરિ પાસે જે માણુસો મોકલવામા આવેલ, તે માણુસોને જલદી જવાબ લખી આપીને વિદાય ન કર્યો પ્રતિષ્ઠાનુ મુહૂર્ત્ત થઇ ગયુ, ત્યા સુધી તે લોકોને પોતાની પાસેજ રોકી રાખ્યા. અને પ્રતિષ્ઠા થઇ ગયા પછી તેમને વિદાય કર્યા આથી રાજનગરના સંઘે વિચાર કર્યો કે–આટલુ આટલુ ઢીલુ રાખવા છતા, તે હજૂ સમજતા નથી જુદા વ્યાખ્યાનો કરાવીને અને આવી રીતે દુરાગ્રહ રાખીને ગચ્છમા ભેદ કગાવે છે એ ઘણુ અનુચિત થાય છે

વિજયાનદસૂરિ ગચ્છપતિ

વિજયદેવસૂરિની આવી પ્રવૃત્તિ જોવાથી એક વખત મુનિવિજયના શિષ્ય દેવવિજય ઉપાધ્યાય, કે જેઓ દર્શનવિજયજીના ગુરૂભાઇ થતા હતા, તેમણે બધા સાધુઓને ભેગા કરી વિજયાનદસૂરિને વિનતિ કરી કે—

આપણે સાગરને પાટેજ આપસમાં મેળ કર્યો હતો પરન્તુ વિજયદેવસૂરિએ પોતાની ટેવ છોડી નથી, અને તે કેમને આધીન થઇ પાછી શિક્ષા કરી નાખી છે. હવે અમારે તેમની સાથે સંબંધ રાખવાની કંઇ જરૂર નથી. આપજ અમારા નાથ છો—ગચ્છપતિ છો, આપ હવે તે કપટીની સાથે જરાપણ સંબંધ રાખશો નહિ. મુદ્દાનો ફેસલો છે કે ગમે તેટલા સાધુઓ પોતા છતાં મગરૂર પોષા થતો નથી.

આનો ઉત્તર આપતા વિજયાનંદસૂરિએ બળીસ્તાથી કહ્યું— ભાઇઓ, ગમે તેવું પણ તેનું વચન માન્ય રાખીને કામ ચલાવવું એ બેદરકાર છે અગર અગર લખતા કલ્યાણ કંઇ ફાયદો નથી. ભલે તે તેનું ધાર્યું કરે.

સર્વે કહ્યું— નહિ સાહેબ, હવે ઘણું થયું છે. એમની સાથે હવે અમારાથી સંબંધ રાખી શકાય તેમ છેજ નહિ. જેણે શ્રી-વિજયસૂરિ અને વિજયસેનસૂરિની નિંદા કરવામાં બાકી રાખી નથી, જેણે મીઠા મીઠા વચનો કહીને આપની સરળતાનો દુરૂપયોગ કર્યો છે જેને પોતાનું બોલ્યું ભાનતા નથી, તેનાથી હવે કોઇ જાતની આશા રાખવી નકામીજ છે, માટે અમારે તો આપજ ગચ્છપતિ છો.

બસ, એમ નક્કી કરી વિજયાનંદસૂરિના નામથી કેમણે તેમણે પત્ર લખવામાં આવ્યા, તેમાં લખવામાં આવ્યું કે "વિજયદેવસૂરિની સાથે ધર્મની ચર્ચા ન થાય, એમ ધારીને મેળ કરવામાં આવ્યો હતો, પરન્તુ તેમણે ઉઘાડી રમત જેવું કર્યું છે. તેઓએ જૈનશૈલીથી વિરૂદ્ધ વર્તન કર્યું છે, માટે તેમની સાથેનો સંબંધ બંધ કરવામાં આવે છે. રાજનગર, અને ખંભાતમાં તે સંબંધી ઠરાવ થયો. સૂરત અને બુરહાનપુરમાં દર્શનવિજયજીએ ઠરાવો કરાવ્યા. શિરપુર, નડુલાઇ અને સાદડીમાં મેહતાજીએ નાતના જોશી ઠરાવો કરાવ્યા. એ પ્રમાણે જ્યાં ઠરાવો થતા ગયા ત્યાં વિજયાનંદસૂરિની આજ્ઞાને માનનારા થઇ ગયા.

વિજયદેવસૂરિથી જ્યારે સંઘ આ પ્રમાણે જુદો પડતાં તેમને

શાતિદાસ શેઠ ઉપર ઘણુ ખોટુ લાગ્યુ ઠેકાણે ઠેકાણે તેમની નિંદા થવા લાગી પછી તેઓ ગુજરાતમાથી વિહાર કરી મારવાડમા ચાલ્યા ગયા

હવે વિજયાનદસૂરિ કેરવાડાથી વિહરવા લાગ્યા તેઓ જબૂ-સર, સીનોર થઇ ડભોઇ આવ્યા સખેડાનો સઘ અહિ આવ્યો મ્હોટો ઉત્સવ થયો લોઢણપાર્શ્વનાથની યાત્રા કરી, પુણ્યવિજયને વાચકપદ આપ્યુ ત્હાથી સખેડ પધાર્યા ત્હાથી સીણોર આવ્યા, ત્હારે ખભાતનો સઘ અહિ વિનતિ કરવા આવ્યો, સૂરિજી ખભાત થઇ રાજનગર પધાર્યા, ત્હા શાતિવિજય અને ભાવવિજયને વાચક પદ આપ્યા અહિ ઘણા શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ વ્રત-નિયમ-તપસ્યાનો આદર કર્યો. ધર્મદાસ, વિસા, બદા અને કેશવે ગુરૂભક્તિ નિમિત્તે પ્રભાવના આદિમા ઘણા દ્રવ્યનો વ્યય કર્યો

સિદ્ધાચલની યાત્રા.

આ સમયમા મારવાડમા આવેલા નાડલાઇ ગામમા ચાર સારા ગૃહસ્થો રહેતા હતા તે ચારે સગાભાઈઓ થતા હતા. તેમના નામ મેહાજલ, ચાંપો, કેસવ, અને કૃષ્ણ, હતા તેમના પિતાનું નામ **વીરપાલ** હતુ. **વીરપાલ**ને બીજા બે ભાઈઓ હતા **જસવત** અને **જયમલ** ઉપર કહેલા ચાર ભાઇઓ પૈકી મેહાજલને બે પુત્રો હતા કુમરાજ અને ગુણરાજ કેશવને બે પુત્રો-નાથો અને નારાયણ ચાંપા-ને બે પુત્રો હતા-વર્દ્ધમાન અને રૂડો અને કૃષ્ણને બે હતા-ધનરાજ અને સુખરાજ આ ઉપરાત **વીર**પાલના બે ભાઇઓ, જે જસવત અને જયમલ હતા, ત્હેમા જસવતના ઋષભદાસ અને લક્ષ્મીદાસ બે પુત્રો હતા. જયમલને એક હતો, જેનુ નામ હરચદ હતુ

ઉપર્યુક્ત ચારે ભાઇઓને વિમલાચલની યાત્રા માટે સઘ કાઢવાનો વિચાર થયો તેઓને વિચાર થયો કે-પૂજ્ય શ્રી વિજયાનસૂરિને સાથે લઇ સઘ કાઢવો. મુહૂર્ત્ત જોવડાવીને પછી ત્હે-મણે સઘને વિનતિ કરી આ વખતે સઘમા કુચરાનો પુત્ર ઠાકરસી,

આપણે વાસ્તે માટેજ આપસમાં મેળ કર્યો હતો, પરન્તુ વિજયદેવસૂરિએ પોતાની ટેવ છોડી નથી, અને તે ટેવને આધીન થઈ પાછી લિખાવટ કરી નાખી છે. હવે અમારે તેમની સાથે સંબંધ રાખવાની કંઈ જરૂર નથી. આપજ અમારા નાથ છો–ગચ્છપતિ છો, આપ હવે તે કપટીની સાથે જરાપણ સંબંધ રાખશો નહિ. કોલસાનો સ્વભાવ છે કે ગમે તેટલા સાબુથી ધોવા છતાં કાળાશ ધોળો થતો નથી.

આનો ઉત્તર આપતા વિજયાનંદસૂરિએ ગંભીરતાથી કહ્યું— સાધુઓ, ભલે તેનું પણ તેનું વચન માન્ય રાખીને કામ ચલાવવું એ બેહતર છે અત્યારે લિખાવટ કરવામાં કંઈ ફાયદો નથી. ભલે તે તેનું ધાર્યું કરે.

સર્વે કહ્યું— નહિ સાહેબ, હવે થયું થયું છે એમની સાથે હવે અમારાથી સંબંધ રાખી શકાય તેમ છેજ નહિ. જેણે હીરવિજયસૂરિ અને વિજયસેનસૂરિની નિંદા કરવામાં બાકી રાખી નથી, જેણે મીઠા મીઠાં વચનો કહીને આપની સરળતાનો દુરુપયોગ કર્યો છે જે પોતાનું બોલ્યું પાળતા નથી, તેનાથી હવે કોઈ જાતની આશા રાખવી નકામીજ છે, માટે અમારે તો આપજ ગચ્છપતિ છો.

બસ, એમ નક્કી કરી વિજયાનંદસૂરિના નામથી ઠેકાણે ઠેકાણે પત્રો લખવામાં આવ્યા, તેમાં લખવામાં આવ્યું કે "વિજયદેવસૂરિની સાથે ધર્મની હીલના ન થાય, એમ ધારીને મેળ કરવામાં આવ્યો હતો, પરન્તુ તેમણે એકતાની રમત જેવું કર્યું છે તેઓએ જેવા તેમથી વિરુદ્ધ વર્તન કર્યું છે, માટે તેમની સાથેનો સંબંધ બંધ કરવામાં આવે છે." રાજનગર, અને અમદાવાદમાં તે સંબંધી ઠરાવ થયો. સૂરત અને બુરાનપુરમાં દર્શનવિજયજીએ ઠરાવો કરાવ્યા. શિરપુર, નડુલાઈ અને બીજાપુરમાં મેઘાજીએ નાતના જોરથી ઠરાવો કરાવ્યા. એ પ્રમાણે બધે ઠરાવો થતા ગયા. સૌ વિજયાનંદસૂરિની આજ્ઞાને માનનારા થઈ ગયા.

વિજયદેવસૂરિથી બધે સંબંધ આ પ્રમાણે છુટો પડતાં તેમને

શાંતિદાસ શેઠ ઉપર ઘણુ ખોટુ લાગ્યુ ઠેકાણે ઠેકાણે તેમની નિંદા થવા લાગી પછી તેઓ ગુજરાતમાથી વિહાર કરી મારવાડમા ચાલ્યા ગયા

હવે વિજયાનદસૂરિ કેરવાડાથી વિહરવા લાગ્યા. તેઓ જણૂ-સર, સીનોર થઇ ડભોઈ આવ્યા સખેડાનો સઘ અહિ આવ્યો મ્હોટો ઉત્સવ થયો લોઢણપાર્શ્વનાથની યાત્રા કરી, પુણ્યવિજયને વાચકપદ આપ્યુ ત્યાંથી સખેડ પધાર્યા ત્યાંથી સીણોર આવ્યા, ત્હારે ખભાતનો સઘ અહિ વિનતિ કરવા આવ્યો, સૂરિજી ખભાત થઇ રાજનગર પધાર્યા, ત્યા શાતિવિજય અને ભાવવિજયને વાચક પદ આપ્યા અહિ ઘણા શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ વ્રત-નિયમ-તપસ્યાનો આદર કર્યો. ધર્મદાસ, વિસા, બદા અને કેશવે ગુરૂભક્તિ નિમિત્તે પ્રભાવના આદિમા ઘણા દ્રવ્યનો વ્યય કર્યો.

સિદ્ધાચલની યાત્રા.

આ સમયમા મારવાડમા આવેલા નાડલાઇ ગામમા ચાર સારા ગૃહસ્થો રહેતા હતા તે ચારે સગાભાઈઓ થતા હતા તેમના નામ મેહાજલ, ચાપો, કેસવ, અને કૃષ્ણ, હતા તેમના પિતાનું નામ વીરપાલ હતુ. વીરપાલને બીજા બે ભાઈઓ હતા. જસવત અને જયમલ ઉપર કહેલા ચાર ભાઇઓ પૈકી મેહાજલને બે પુત્રો હતા કુમરાજ અને ગુણરાજ કેશવને બે પુત્રો-નાથો અને નારાયણ ચાંપા-ને બે પુત્રો હતા-વર્દ્ધમાન અને રૂડો અને કૃષ્ણને બે હતા-ધનરાજ અને સુખરાજ આ ઉપરાત વીરપાલના બે ભાઇઓ, જે જસવત અને જયમલ હતા, ત્હેમા જસવતના ઋષભદાસ અને લક્ષ્મીદાસ બે પુત્રો હતા. જયમલને એક હતો, જેનુ નામ હરચદ હતુ

ઉપર્યુક્ત ચારે ભાઇઓને વિમલાચલની યાત્રા માટે સઘ કાઢવાનો વિચાર થયો તેઓને વિચાર થયો કે-પૂજ્ય શ્રી વિજયાનસૂરિને સાથે લઇ સઘ કાઢવો મુહૂર્ત્ત જોવડાવીને પછી ત્હે-મણે સઘને વિનતિ કરી આ વખતે સઘમા કુંવરાનો પુત્ર ઠાકરસી,

સા કૃપા જેસિંગ, નાથાનો પુત્ર છગન, સા તોલાનો પુત્ર કૃપા, સા રૂપસિંહનો પુત્ર સૂરજી પના, દીવા, અને આનો પુત્ર કેશવ. સા સોમો, તેના ચાર પુત્રો—સા કુંવા, સા વેલા, મનજીર અને સામજી તેમજ ભોજા, તાલા, કેશવ કર્મસી અને તેજ નાથા, આ મુખ્ય હતા. સૌએ સંઘપતિની વિનતિ મંજૂર રાખી. ઉપરના ગૃહસ્થો ઉપરાંત સા હીરો, તેના પુત્રો—શ્રીપો, અને રાજપાલ; પીથો, અને નાથો વિગેરે પણ સંઘમાં સાથે ચાલ્યા, મુનિઓમાં દેવવિજય વાચક અને ભાવવિજયગણિ સૌની સાથે જ ચાલ્યા.

સંઘપતિ તેજપાલે ગામોગામ પહેલેથી કંકોતરીઓ મોકલી હતી, એટલે જેમ જેમ સંઘ આગળ વધતો ગયો, તેમ તેમ જુદા જુદા ગામોના સંઘો પણ ભેગા થતા ગયા. નાડલાઈથી પ્રયાણ કરી પ્રથમ યાત્રા વરકાણાજીની કરી. જ્યારે સંઘ સીરોહી આવ્યો, ત્યારે ત્યાંના રાજા અખયરાજે નિશાનની જોડી અને ઘણા ઘોડા સાથે આપ્યા. ત્યાંથી આગળ વધી પાટણ, કુણઘેર, સંખેશ્વર, સરખેજ થઈ સંઘ અમદાવાદ આવ્યો. ત્યાંથી પીપાડ આગળ વિજયદાનસૂરિ ભેગા થયા. સિદ્ધિચંદ્ર વાચક અને ભાવવિજય પણ સાથે જ હતા. એકંદર લાખ મનુષ્યના મનુષ્યોને આશરે સાધુઓ સંઘમાં હતા. ધીરે ધીરે સંઘ બહુ મોટો બન્યો. આશરે બેલગાડાં, મોટાં, આશરે ઊંટ, પાંચસો ઘોડેસ્વારો અને એક હજાર ઉપર બીજા હથિયારબંધ માણસો હતા. આ સંઘમાં કુલ વીસ હજાર માણસો હતા. તે ઉપરાંત બીજા નોકર-ચાકરો તો જુદા. અનુક્રમે ગમન કરતો સંઘ પાલીતાણે પહોંચ્યો. સંઘે અનેક પ્રકારના ઉત્સવો અને ધામધૂમ પૂર્વક શ્રીશત્રુંજય પર્વતને મોતીથી વધાવ્યો. ઠેકાણે ઠેકાણે લોકોના આ ગમન માટે આશ્ચર્ય પામીની ચર્ચા મચવી.

આ વખતે ઠેકાણે ઠેકાણે લૂંટ કરનારા ગરાસીઆઓ ભેગા થતા, તે આ સંઘના નાયક આ ગમન ધાડપાડુઓથી અજાણ્યા ... ની ... ન ... ન ટોળાંના ... ગરાસીઆઓ સંઘની પાસે

આવીને, કહેવા લાગ્યો કે–' અમારા હુકમ સિવાય આ ગિરિ ઉપર કોઇ ચઢી શકતુ નથી, તો તમારા માણુસો કેમ ચઢે છે ?' સઘવીએ કહ્યુ કે—' રાજાના હુકમથી ચઢે છે ' આમ વાતચીત ઉપરથી ચઢા ઉતરી થઈ ગઇ સઘના સુભટો એકદમ તૈયાર થતા અહિના ગરાસીઆઓ મૂઠીયોવાળીને નાઠા, અને ઘેટી ગામમા જઈને પેસી ગયા

સઘ દસ દિવસ સુધી અહિ રહ્યો, અને શુભ ભાવનાપૂર્વક યાત્રા કરી અહીં હમેશા સ્વામીવાત્સલ્ય થતા અને રોજ નવા નવા પકવાન્નોના જમણો થતા યાત્રા કરી સઘવીએ પાચ હજાર રૂપિયા ભડારમા આપ્યા તમામ લોકો આ સઘવીની ઉદારતાની મુક્તકંઠે પ્રશસા કરવા લાગ્યા યાત્રા કરીને પછી બધો સઘ અમદાવાદ આવ્યો અહિ દસ દિવસની સ્થિરતા કરી પછી સઘની સાથે વિજયાનદસૂરિ પણ મારવાડમા આવ્યા સિરોહી થઇને પછી નાડલાઈ પધાર્યા પહેલુ ચોમાસુ ત્હેમણે નાડલાઇમા કર્યું બીજુ ધેવલીમા, ત્રીજુ નાડલાઇમા અને ચોથુ વાંઘસિણે કર્યું સૂરિજી લુણાવાસ પધાર્યા ત્યહારે ત્યહાના કાહાના શ્રાવકે કેટલાક બિબો ભરાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી આ પ્રસગે એકને વાચક પદ આપ્યુ ત્યહાથી પછી સીરોહી પધાર્યા અહી ગુજરાતથી શાંતિવિજયગણી આવ્યા અને ત્હેમણે ગુજરાતના સઘ તરફથી આચાર્યશ્રીને ગુજરાતમા પધારવા વિનતિ કરી વિનતિને માન આપી સૂરિજી રાજનગર પધાર્યા અમદાવાદમા ત્હેમના ઉપદેશથી અનેક પ્રકારના ધાર્મિક કાર્યો થવા લાગ્યા

અહિ સુધીનુ વૃત્તાન્ત આપી કવિએ છેલ્લી ઢાળમા આ બીજો અધિકાર બનાવ્યાનો સવત્ (જે સવત્–આ રાસના પ્રારભમા આપ્યો છે) અને પોતાનો પરિચય આપ્યો છે (આ પરિચય રાસ સારના પ્રથમ અધિકારની અતમા આપ્યો છે તેજ છે)

॥ ऐं नमः ॥

૫૦ દર્શનવિજયવિરચિત

विजयतिलकसूरिरास.

ઉદય અધિક મહિમા ઘણો શ્રીમનમોહન પાસ,
સંઘ મયલ આણંદકરૂ સુખ સંપદ બહુ વાસ ૧
નયર ગરહાનપુર મંડણો મૂરતિ દીઠઈ મોદ,
પ્રણમુ પ્રીતિ પ્રભુપ્રતિ હઈડિઇ ધરી પ્રમોદ ૨
અઈયાણાગયસંપ્રતિ વંદુ જિન ચોવીસ,
ચ્યાર તીથંકર સાશ્વતા વિહરમાન વલી વીસ ૩
કરમ ષપી મુગતિ વસ્યા સિદ્ધા સિદ્ધ અનંત,
તે અહનિસિ આરાહીઈ અનંતજ્ઞાન ગુણવંત. ૪
ગુણ છત્રીસઈ નિરમલા સોહઈ અંગિ અનૂપ,
આચારજિ નિત વંદીઇ કલિકાલિ જિનરૂપ ૫
સકલ સૂત્ર-સિદ્ધાંત તે ભણઇ ભણાવઇ સાર,
વાચક ગુણ પંચવીસસિઉં આરાધુ સુખકાર ૬
અઢીયદીપમાહિ મુનિ હૂઆ હોસ્યઇ જેહ,
વર્ત્તમાન પણિ વંદીય સત્તાવીસગુણગેહ ૭
શુચિ પ્રવચન ચિતિ આણીઇ જેથી જગ ઉપગાર,
સાધુ મુખિ નિત તે સુણો શિવસુખનો દાતાર. ૮
પ્રવચનની અધિકારિણી શાસનિ સોહતિ જેહ;
સમરી સા ચિત સારદા સકલસિદ્ધિગુણગેહ ૯

|| ઢાલ ||

રાગ સારંગ ઘર મુજને

દેવતા દાનવ માનવા વિતર જ્યોતિષી જેહ રે,
દુઃખ પણિ તે આસાપતાં સુખકારી હોય તેહ રે. ૧
સદ્ગુરુ કુશલનુ ભિદુ જયા જેહનો એ સમાધિ રે,
નિશ્ચ સયોગિ જાણ્યો અંતર દુર સમાજ રે. ૧૧
કર્યાં નવપદીમ કર્યાં વૃદ્ધવાદિ સિદ્ધસેન રે,
ઉત્પાદિક જે કવિ જના સુર્ઝારિર્ત પરખે સનેહ રે. ૧૨
કલ્પિ મત્ર વિદ્યા વલી લોપે સુત્ર પ્રસન્ન રે,
શાસન રંગિ સ્થાપ્યો એહ પ્રબોધ સુજન રે ૧૩
વીર શાસન પટ્ટાવલી પહેલો સુધર્માસામિ રે,
બીજે જંબૂ જાણિઈ ચરમકેવલી અભિરામ રે. ૧૪
પ્રભવસામિ ત્રીજે નમો ચોથો શય્યંભવસૂરિ રે,
પાંચમઈ પાટિ યશોભદ્ર છઠ્ઠઈ પાટિ ગુણ ભૂરિ રે ૧૫
શ્રીસંભૂતિવિજય વલી ભદ્રબાહુ સુખદાય રે,
સાતમઈ પાટિ સૂરીસિરૂ પૂજિત મુનિરાય રે ૧૬
અંતિમ એ શ્રુતકેવલી સ્થૂલભદ્ર અભિરામ રે,
આઠમી પાટીઈ લખિઈ જેહનું નામ રે. ૧૭
તાસ પટોધર મહાગિરિ સુહસ્તિ નામ રે,
નવમઈ શ્રીસુસ્થિતસૂરિ સુપ્રતિબદ્ધ સુનામ રે. ૧૮
શ્રીઇંદ્રદિન્નસૂરી વલી દસમઈ પાટિ આવ્યો રે,
શ્રીદિન્નસૂરિ એકાદશિ બારમઈ પાટિ આવ્યો રે. ૧૯
શ્રીવજ્રસ્વામી તેરમા ચૌદમઈ શ્રીવજ્રસેન રે,
શ્રીચંદ્રસૂરિ પનરમઈ વડો ભણિ આવેન રે ૨
સોલમા સામંતભદ્રસૂરિ પાટિ શ્રીવૃદ્ધદેવ રે,
શ્રીપ્રદ્યોતન સત્તરમ ઓગણીસમઈ માનદેવ રે. ૨૧
શ્રીમાનતુંગસૂરીશ્વર વીસમઈ પાટિ આવ્યો રે,
જેણઈ ભક્તામર કરિઉં જગમાંહિ જેહ આવ્યો રે. ૨૨

એકવીસમઈ શ્રીવીરસૂરિ બાવીસમઇ જયદેવ રે,
શ્રીદેવાનંદ ત્રેવીસઈ શ્રીવિક્રમ કરો સેવ રે ૨૩
શ્રીનરસિંહ સૂરીસિરૂ સમુદ્રસૂરિ તસ પાટિ રે,
શ્રીમાનદેવસૂરિ આણીઆ જીવઘણા પુણ્યવાટિ રે ૨૪
પાટિં સુણો અઠાવીસમઇ શ્રીવિબુધપ્રભસૂરિ રે,
ઓગણત્રીસમો પટોધરૂ શ્રીયજયાનંદસૂરિ રે ૨૫
શ્રીરવિપ્રભસૂરિ ત્રીસમા પાટિ શ્રીયશોધરદેવ રે,
પ્રદ્યુમ્નસૂરિ બત્રીસમા ત્રેત્રીસમઈ સાર્વદેવ રે. ૨૬
ચોત્રીસમઈ શ્રીવિમલચંદ્ર પાટિ ઉદ્યોતનસૂરિ રે,
છત્રીસમઈ પાટિ વલી શ્રીયસર્વદેવસૂરિ રે ૨૭
સાત્રીસમઇ શ્રીદેવસૂરિ અડત્રીસમા સર્વદેવ રે,
શ્રીયશોધરસૂરિ પ્રભુ ભવિયણ કરઇ બહૂ સેવ રે ૨૮
ચ્યાલીસમા ગચ્છનાયક શ્રીમુનિચંદ્રસૂરીશ રે,
શ્રીઅજિતદેવ ગણધરૂ વિજયસિંહ ગુણ ભૂરિ રે ૨૯
સોમપ્રભ મણિરત્નસૂરિ હુવઈ ચિહુંઆલીસમાહ રે,
શ્રીજગચ્ચંદ્રસૂરિવરૂ નામિ અતિ ઉત્સાહ રે ૩૦
બાર વરસ આબિલ કરઇ બિરૂદ સ લહઈ તપા રાય રે,
શ્રીદેવિંદ્રસૂરિ તસ પટિ પસ્તાલીસમા સોહાય રે ૩૧
ધર્મ્મઘોષસૂરિ નમો શાકિની ભય કીઓ નાશ રે,
સાધુ ઉપદ્રવ ટાલીઓ પરમંત્ર વાદીનઈ પાસ રે ૩૨
તાસ પટોધર જાણીઇ સોમપ્રભસૂરિ જાણ રે,
સોમતિલકસૂરિ તસપટિં શ્રીદેવસુંદર માનુ રે ૩૩
પંચાસમઇ પાટિ કહુ સોમસુંદરસૂરિ રાય રે,
શ્રીમુનિસુંદરસૂરિ રચિઉ સંતિકર સુખદાય રે. ૩૪
બાવનમા પટોધરૂ શ્રીરત્નસેખરસૂરિ રે,
શ્રીલક્ષ્મીસાગરસૂરી શ્રીસુમતિસાધુસૂરી રે. ૩૫
પાટિ પંચાવનમઈ હુવઇ શ્રીહેમવિમલસૂરીશ રે,
શ્રીઆણંદવિમલસૂરિ પાટિ છપનમઇ ઇશ રે. ૩૬

શ્રીવિજયદાનસૂરિતણુ તાસ પટોધર ધીર રે,
શાહ અકબરનઈ બુઝ્યો જગગુરુ શ્રીહીરસૂરિ રે. ૩૭
એહવૃષભિમિ પટોધર શ્રીવિજયસેનસૂરીશ રે,
તાસ પટોધર સાહિબ શ્રીવિજયતિલક સૂરીશ રે. ૩૮
શ્રીશાસન પટાવલી મનિ ધરી અતિ આણંદિ રે,
બહુ નિર્મલ આચારજ જે વલી મુનિવૃંદિ રે. ૩૯
તાસ પરંપરા શિર ધરી કરી ગુરુ વચન પ્રમાણ રે,
તપગચ્છ મહિમા જેહથી મહિમ કરમાંહિ જાણ રે. ૪૦
શ્રીશાસન અમૃતમાહીઆં જેણઈ માન્યા ગુરુહીર રે,
તાસતણા શુભ આચાર્ય ધારી ધૂરણ શરીર રે. ૪૧
નિજ ગુરુવચન આરાધક શ્રીવિજયતિલકસૂરિ રે,
સસ રસ રત્નાગમમાંહો સંવત્સરઈ લખિયુ રે. ૪૨

॥ ઢાલ ॥

રાગ ધેડી.

શ્રીવિજયતિલકસૂરિ પૂરણ ગુણ ગંભીર,
તસ પાટ રયણ જિ વારણ કુમતિમંગ ધીર. ૪૩
પંચ કારણ મિલીઆં નામ તણું અભિરામ,
તેણઈ શ્રી રેસિ રે પાસતણું તે નામ. ૪૪
પહેલુ એ કારણ વિજયદાન સૂરીશ
નિજ પાટિ થાપ્યા શ્રીવિજય સૂરીશ. ૪૫
તેહી વાર કહિયે એક વચન સુણો સાવધાન,
જેહનઈ પદ આપિ તેહનઈ દેઇ બહુમાન. ૪૬
એ વિજયની શાખા અમારી જાણિ સાચી,
પદ દેઈ તેહનુ વિજય નામ મનિ આણી. ૪૭
બીજુ એ કારણ શ્રીવિજય સૂરી પાસી,
આણંદ મુનિમાહિ અનેરાંભિ ગુરુજોરી. ૪૮

કારણ વલી ત્રીજુ ગચ્છપતિ શ્રીવિજયસેન,
ત્રિણિસઇં ભટ જીપી જયવરીઓ સ્વવશેન. ૪૯
કારણ એ ચોથુ વિજયનઈં નિત જયકારી,
શ્રીવિજયતિલકસૂરિ હૂઓ તપાગચ્છધારી ૫૦
હુવઈ નિસુણો કારણ પાચમુ કહુ વિસ્તાર,
સાગરિં જવ લોપી ગચ્છ પર પરસાર ૫૧
તવ ગચ્છપતિ પહેલો સાગર મતનો વાસી,
ઉથાપી તેહનઈં કીધો અતિહિ ઉદાસી ૫૨
ગુરૂ પાટ પરપર દીપાવી જય પામ્યો,
તેણુઇ અધિકારિં રાસ નવો એ કામ્યો ૫૩
તેહમાટિં હેસિઉં એહનુ અતિહિ ઉદાર,
નામ અનોપમ સુણયો સદા વિજય જયકાર ૫૪

॥ દૂહા. ॥

શ્રીવિજયતિલકસૂરી તણો રાસવિજય જયકાર,
એક મના સહુ સાભલો નવ નવ રસ દાતાર ૫૫
વિજયદાનસૂરિ હીરગુરૂ જેસિંગજી ગુરૂરાજ,
તાસ ગુણાવલી ગાયસિઉ સાધીસિઉ સવિકાજ ૫૬
વિજયતિલકસૂરી તણા માત પિતા તસ ઠામ,
દીખ્યા સૂરીપદ વલી કીધા જે જે કામ. ૫૭
વિજયનો જય જેથી થયો વિજયનઈં સુખદાતાર,
વિજયતિલકસૂરી તણો રાસવિજય જયકાર ૫૮

॥ ઢાલ ॥

રાગ દેશાખ, ચોપઈ

લાખ એક જોઅણ વાટલુ થાલતણી પરિ સોહઇ ભલુ,
અસખ્ય દીપોદધિ વીંટીઓ સઘલા મધ્યિ મો થાંપીઓ. ૫૯
નાભિ જબૂદીવ ઉદાર તેહ મધ્ય મેરૂપર્વત સાર,
લાખ જોઅણ તેહનો વિસ્તાર ઉંચપણુઇં વલી વૃત્તાકાર ૬૦

સંઘનતન ચોપાઈ અતિઘણું થાનક જનમ મહોચ્છવતણું
અનત અનતી અતીનીપીઠ જિનનાં તે દેખી હીસીસ. ૬૧
તેથી દખ્યણ દિસિ અણુસરી ભરત ખેત્ર તેહનું મુખ ભરી,
પાચસઈ છવ્વીસ અધિક છવીસ કલા ઉપરિ અધિક છત્રીસ. ૬૨
વચિ વૈતાઢ્ય ગિરિ પાસે ભણો અરધ ભાગ વહેંચ્યુ તે ભણો,
ઉપરિ નમિ વિનમિ પેસાસ દખ્યણ ઉત્તરશ્રેણિપતિવાસ. ૬૩
તેથી દખ્યિણ પાસઇ વળી ગિરિખૂણ ક પૂર્વિની તિહાં ચાલતી,
ગંગ સિંધુ મધ્ય ગિરુ પાસિ તે માંહિ મધ્ય ખંડ નિવાસિ. ૬૪
મધ્યખંડમાંહિ આરજિ દેસ સાઢાપચવીસ અતિ સુવિસેસ,
તેહમાં સોરઠ દેસ સુગમ ત તે માંહિ સુન્દર દેસ સુરઠ. ૬૫
તિહાં મણિ વસુધાપૂરણ બહુ વસ્તુ વખાણ કરીય કેવણ
સુરપુર સરખી સોહઇ પરત વીસલનગર અતિ સોહત. ૬૬
ધણ કણ કંચણ જણ બહુ બરિસિં મઢમઢ મંદિર અતિ મનહરિસિં
વન વાડી સરોવર અભિરામ હાટશ્રેણિ ચોરાસી નામ. ૬૭
અતિ ઉંચા શ્રીજિનપ્રાસાદ મેરુશિખરસિઉં માંડઇ વાદ,
મનોહર પીઠી બહુ પોસાલ સાધુ ધરમ કરઇ સુરસાલ. ૬૮
બહુ શીતલ તરુઇ વસ્ત્રાદિ અગણિ કુમર અમર બહુ સાદિ,
વિવિધ પરિ કીધા તે કરઇ મોહિ માણ તાહ્નાં મન હરઇ. ૬૯
સપત ભૂમિ સોહઇ આવાસિ દેખત અમર હૂઆ ઉદાસ,
અમ્હ વિમાન સોભા આવીધરી આવી તિહાંથી આવી હરી. ૭૦
કનક કલસમય તોરણમાલ વચિ વચિ મોતી રચના રંગ,
ગોખિ ગોખિ બહુ કોરણી જોતાં જન મોહ્યા તે ભણી. ૭૧
જાળી સારી સોહ સિંગાર ગોખિ ગોખિ સદ્ધ ઘરની નારિ
અપ્સરસુણ થઈ જોવઇ તેહ જ્યાંહિ લોક ચિંતઇ મનિ એહ. ૭૨
રાતમાદ ચીરઇ નગતલ નિરખઇ સોહઇ અતિનિરમલ
જન જતા જોતા આમલિ નારી ભાઢી દેખિ આવાસિ. ૭૩
સાનંદિ માનંદિ મિલિયા લોક નિરખઇ નાર નાહિક મહૂલોક,
કે નાચઇ કે ગાઇ ગીત કેઈ કરઇ સ્ત્રી રીજવઇ ચીત. ૭૪

કહિ કણિ પચ શંબદ નિઘોષ કહી સરણાઈ સુણુત હોઇ તોષ,
કહીં માદલ ભુગલ કસાલ કહી કણિ સોહિવિ ગીત રસાલ ૭૫
કે બયઠા કરઈ ધરમવિચાર દાનદીઇ બહુ કે દાતાર,
કે નિસુણુઇ ગાયનના ગીત કે મન વાત કરઈ મિલી મીત. ૭૬
માહોમાહિં કે હાસ્ય ટકોલ કેઈ કરઇ નિત બહુ રગરોલ,
કે ખેલાવઇ ચપલ તુરગ મલ્લ મિલીઆ છેટઇ અગ ૭૭
કે રથ જોતરી વાહઈ વાદિ કે મીંઢા ઝૂઝઇ ઉનમાદિ,
કે ઉદ્યાનિ કેલવઇ કલા કે બાણી બાણુ નાષઇ વેગલા ૭૮
કે શરમઇ આચુધ છત્રીસ કે મરોવરિ પેલઈ નિસદીસ,
એમ અનેક પરિ કરઇ વિનોદ વરતઈ તેણુઇ નયરિ પ્રમોદ ૭૯
સાહિ અકબર કેરૂ તિહા રાજ જેણુઇ હીરવદી સાધિઉં કાજ,
સુખી લોક મવે તિહા વસઈ અવરા નગર લોકનઈ હસઇ ૮૦
જિન પ્રસાદ ધજાઈં દડ જનનઈ નહી સદા અષડ,
માર પડઈ જિહા ધોવી સિલા પણિ તે પુરજનનઇ નહી કદા ૮૧
પરવિ ગ્રહણુ હોઇ સૂરનઇ વિરહ પાપ તણો ભવિજીવનઇ,
બધન જિહા કેસિ પામીઇ કે વલી દોહતા ગાઇ દામીઇ ૮૨
દુરવ્યસને દેસોટો જિહા શોક નહી કો જાણુઇ તિહા,
ઇત્યાદિક ગુણુ અછઇ અનેક વીસલનયર વસઇ સવિવેક ૮૩
તિહા શ્રાવક સૂધા જાણીઇ તેહમા એકવીસ ગુણુ વષાણીઇ,
અતિ ગુણુવત તે સાહ દેવજી બહુ જન તાસ કરઈ સેવજી ૮૪
આરાધઈ એક અરિહત દેવ સાચા ગુરૂની કરઈ નિત સેવ,
જિનભાષિત મનિ ધરમ તે ધરઈ એમ નિજ જનમ સફલ તે કરઈ. ૮૫
સુખસસાર તણા ભોગવઇ એમ દિન સુખીઆ તે ચોગવઇ,
વિનયવત વનિતા ધરિ ભલી જયવતી નામિ ગુણુ નિલી ૮૬
સતી સિરોમણિ જેહની લીહ સામીવચન પાલઈ નિસદીહ,
ધરમ કરમ રૂડાં સાચવઇ કઠિણુ કરમ સઘલા પાચવઇ ૮૭
નિપુણ પણુઈ ધરઇ ચોસઠિ કલા પાલઇ સીલ તપ કરઇ નિરમલા,
નાહ સધાતિ વિલસઇ ભોગ જાણે ઇંદ્ર ઇંદ્રાણી ચોગ ૮૮

કંચનવન સોહઈ અતિઘણું થાનક જાણ મહોચ્છવતણું
અનત અનતી ચઉવીસીઈ જિનનાં તે ત્રેસઠિ દીસીઈ. ૬૧
તેથી દખ્યણ દિસિ અણુસરી ભરત ક્ષેત્ર તેહનું મુખ્ય ધરી,
પંચસઈ જોયણ અધિક છવીસ છકલા ઉપરિ અધિક જગીસ. ૬૨
વચિ વૈતાઢ્ય ગિરિ પાસે ભણ્યો ભરથ ભાગ બહેંચિઉ તે ભણ્યો,
ઉપરિ નમિ વિનમિ ખેચર દખ્યણ ઉત્તરશ્રેણિપતિવસ. ૬૩
તેથી દખ્યણિ પાસઈ વલી ત્રિખંડ પૃથિવી તિહાં સાંભલી,
ગંગ સિંધુ મધ્ય ગિરિ પાસિ તે માહિ મધ્ય ખંડ નિવાસિ. ૬૪
મધ્ય ખંડહિ આરજ દેસ સાઢા પચવીસ અતિ સુવિસેસ,
તેહમાં સોરઠ દેસ સુગમ તે માહિ સુન્દર દેસ સુરંગ. ૬૫
તિહાં મણિ વસુધા ભૂષણ બહુ વસુ ખાણ કરીન જેહનુ
સુરપુર સરખી સોહઈ ભરત ભીષણનયર અતિ સોહત. ૬૬
ધણ કણ કંચણ જણ બહુ ભરિઉં ગઢમઢ મંદિર અતિ અલંકરિઉં,
વન વાડી સરોવર અભિરામ હાટશ્રેણિ ચોરાસી નામ. ૬૭
અતિ ઉંચા શ્રીજિનપ્રાસાદ મેરુશિખરશિઉં માંડઈ વાદ,
મનોહર મોટી બહુ પોસાલ સાધક પરમ કરઈ સુખપાલ. ૬૮
બહુ શ્રીવત તણાં ઘરબારિ અર્થીઉ કુમર અમર બહુ સારિ,
વિવિધ પરિ દીસ તે કરઈ મોતિ ભાગ તાપનાં મન હરઈ ૬૯
સપત ભૂમિ સોહઈ આવાસિ દેખત અમર કૂજત ઉલાસ,
જાણ વિમાન સોલા અલિયની આવ્યા તિહાંથી આવી હરી. ૭૦
કનક કલસમય તોરણમાલ વચિ વચિ મોતી રચના રંગ,
ગોખિ ગોખિ બહુ સરખી ભેલતાં જન મોહતા તે ભરી. ૭૧
આવી સારી સોલ સિંગાર ગોખિ ગોખિ કલશવતની નારિ,
અપિયુખ ચઈ સેવાંઇ તેહ મૂરતિ દેખી ભિનાઈ મનિ સ્નેહ. ૭૨
હતવસ્ત દીસઈ નગવતા નિરખ સોહઈ અતિનિરમલ
જન જાતા જોતા આવાસિ નાટી નવી દેખિ આવાસિ. ૭૩
થાનકિ થાનકિ ભિક્ષિઆ દેખઈ નિરખઈ નાટક નાટિક બહુ ઠોર
કે નાચઈ કે ગાઈ ગીત કેઈ કથા કહી રીઝવઈ ચીત. ૭૪

કહિ કણિ પચ શંખદ નિઘોષ કહી સરણાઈ સુણુત હોઇ તોષ,
કહીં માદલ ભુગલ કસાલ કહી કણિ સોહિવિ ગીત રસાલ ૭૫
કે બયઠા કરઈ ધરમવિચાર દાનદીઇ બહુ કે દાતાર,
કે નિસુણુઇ ગાયનના ગીત કે મન વાત કરઈ મિલી મીત. ૭૬
માહોમાહિં કે હાસ્ય ટકોલ કેઈ કરઇ નિત બહુ રગરોલ,
કે ખેલાવઇ ચપલ તુરગ મલ્લ મિલીઆ છેટઇ અગ. ૭૭
કે રથ જોતરી વાહઇ વાદિ કે મીંઢા ઝૂઝઇ ઉનમાદિ,
કે ઉદ્યાનિ કેલવઇ કલા કે બાણી બાણુ નાષઇ વેગલા. ૭૮
કે શરમઇ આયુધ છત્રીસ કે સરોવરિ પેલઈ નિસદીસ,
એમ અનેક પરિ કરઇ વિનોદ વરતઈ તેણુઇ નયરિ પ્રમોદ ૭૯
સાહિ અકબર કેરૂ તિહા રાજ જેણુઇ હીરવદી સાધિઉં કાજ,
સુખી લોક સવે તિહા વસઈ અવરા નગર લોકનઈ હસઇ ૮૦
જિન પ્રસાદ ધજાઇ દડ જનનઈ નહી સદા અષડ,
માર પડઈ જિહાં ધોવી સિલા પણિ તે પુરજનનઇ નહી કદા ૮૧
પરવિ ગ્રહણુ હોઇ સૂરનઇ વિરહ પાપ તણો ભવિજીવનઇ,
બધન જિહા કેસિ પામીઇ કે વલી દોહતા ગાઇ દામીઇ ૮૨
દુરવ્યસને દેસોટો જિહા શોક નહી કો જાણુઇ તિહા,
ઇત્યાદિક ગુણુ અછઇ અનેક વીસલનયર વસઇ સવિવેક ૮૩
તિહા શ્રાવક સૂધો જાણીઇ તેહમા એકવીસ ગુણુ વષાણીઇ,
અતિ ગુણુવત તે સાહ દેવજી બહુ જન નાસ કરઈ સેવજી ૮૪
આરાધઈ એક અરિહત દેવ સાચા ગુરૂની કરઈ નિત સેવ,
જિનભાષિત મનિ ધરમ તે ધરઈ એમ નિજ જનમ સફલ તે કરઈ. ૮૫
સુખમસાર તણા ભોગવઇ એમ દિન સુખીઆ તે ચોગવઇ,
વિનયવત વનિતા ઘરિ ભલી જયવતી નામિ ગુણુ નિલી ૮૬
મતી સિરોમણિ જેહની લીહ સામીવચન પાલઈ નિસદીહ,
ધરમ કરમ રૂડાં સાચવઇ કઠિણુ કરમ સઘલા પાચવઇ ૮૭
નિપુણુ પણુઈ ધરઇ ચોસઠિ કલા પાલઇ સીલ તપ કરઇ નિરમલા,
નાહ સઘાતિ વિલસઇ ભોગ જાણે ઇંદ્ર ઇંદ્રાણી ચોગ ૮૮

એક દિન સુખ સરિ સુતી નારિ દેખઈ સુપન તે સિંહ મઝારિ,
આયુ અમર કુમર ભૂપણ વસ અનુસારિ આયુ રૂપણ. ૩૯
નવી વરસ કે વોલ્યા પછી નવી એક સુપન ઘણ સા લપછી,
વસ અનુસારિ પૂરઈ પ્રમણ જનમ્યો પુત્ર નામિ રામણ. ૪૦
કનિકુમ લઘુની દીધા આયુ સીખ્યા સઘલાં કલા વિનાણ,
આયુઈ વિધિ અવિરતને માન નીતિશાસ્ત્ર સાગુરિ આણ. ૪૧
આઠ વરસ વોલ્યા પી એઈ સંપદાના તેણઈ પૂરી હોઈ,
દર્શ નિસુણ્યો સ થઞની વાત ચ લાગતિ નગરી વિખ્યાત. ૪૨
વિચારી કોટીધ્વજ થયા લોકસિરીતણા નહી મયા,
સહસધરા શ્રીયં લખ અગ્ર પાર નહી વિચારી તણા. ૪૩
સ વલી ઉત્સવતુ સુખ થયા જિ ન સાસ્ત્રમાં મહુ જિન તણું,
જિન પ્રાસાદ કરાવ્યા સતા ઘણા ઉપાશ્રય વલી કેતલા. ૪૪
જિ ન પ્રતિષ્ઠા કરાવી વલી એમ કહાવતિ કહીઈ કેતલી,
સ વલી તિલક હતુ કઈવાર સ ઘ પહરાવ્યા કહી કઈવાર. ૪૫
રાજ ઘણી વહઈ સહુ કોઈ ઉત્તમપણુ મોટો જગિ હોઈ,
એહ તણી લખમીનો પાર બુદ્ધિ ન આવ્યો એક લગાર. ૪૬
નવી નિસુણ્યો યોની તેજપાલ કુલની પરમ કઈ સુવિચાર,
જિન મંદિર જિન બિ બ પાસાદ વસ્તી દ્રવ્ય કર્યું સુપ્રસાદ. ૪૭
સાધુ ભગતિ સામી સ તોષ સાત ક્ષેત્ર તણો વલી પોષ,
વિમલાચલિ શ્રીઋષભ જિણુ દ મૂલ પ્રાસાદ તણો આણંદ. ૪૮
ઉદ્ધારોદ્ધાર કર્યો એણઈ રંગિ વસ્ત્ર લાખ સવા એણઈ સંગિ,
નિજ રૂપઈયા પરમઈ પ્રમિ નાગરીનઈ સારીઈ નિજ કામ. ૪૯
પાટણિ સખિજ્ઞ વટજ્ઞ એહિ ધન ઉપરાંજિઈ એણઈ અનુ કેહિ,
પરમનત વસ્ત્રાઈ ધનાઢ્ય પરમપ્રભિ તે પેપાટણ ૧
ગામ ઘણે જિનમંદિર કીધ નિજલખિમીનો લાહો લીધ,
પ્રાગજ મસિદ્ધ કહીતણા મંદિરાવ અતિ શિખરબંધ. ૧ ૧
ઉપાશ્રિરઈ જિનમંદિર તેહ સુ ભા રૂધમઈ આણી નેહ,
એક દિન મનોરથ એક ઉત્સવ લે મરિ નવિત ધન ઉત્સવ. ૧ ૨

તો જિનબિંબ પ્રતિષ્ટા ભલી કીજઇ સંપદ કરી મોકલી,
શ્રીગુરૂહીરવિજય સૂરિરાય તસ આદેસિ મન ઉચ્છાય ૧૦૩
પધરાવ્યા આચારયરાય વિજયસેન સૂર કીધ પસાય,
દેસ નગર પુર ગામહતણા તેડાવ્યા સંઘ આવ્યા ઘણા. ૧૦૪
શુભ દિવસિ તપગચ્છનો રાય કરઇ પ્રતિષ્ટા શિવસુખદાય,
સંઘ પહુરાવઇ બહુબહુ ભાતિ જે આવ્યા હુતા ષભાતિ ૧૦૫
વીસલનગરનો સંઘ સુજાણ તેહમાહિ દેવજીસાહ પ્રધાન,
નિસુણી શ્રીગુરૂનો ઉપદેસ મનિ વયરાગ હૂઓ સુવિસેસ ૧૦૬
જાણી ભવનુ અથિર સ્વરૂપ દુરગતિમાહિ પડવાનો કૂપ,
એ સંસાર અસારો લહી સંયમની મતિ હઈયડઇ સહી ૧૦૭
મિલી કુટંબ સહૂ કરઇ વિચાર લેવુ આપિ સંયમ સાર,
મોહજાલ સવિ કીધા દૂરિ વસીઆ ઉપશમરસધરપૂરિ ૧૦૮
જઈ વંદ્યા શ્રીતપગચ્છરાજ કહઇ ગુરૂજી અહ્મ સારો કાજ,
ઉતારો ભવસાયર આજ દિઓ નિજ શિષ્યા શિવસુખ કાજ ૧૦૯
શ્રીવિજયસેન સૂરીસિર હાથિ લીઇ સંયમ કુટંબ સહૂ સાથિ,
સાહ દેવજી સાથિ નિજ નારિ જયવંતી નામિ સુવિચારિ ૧૧૦
તસ નંદન પહુલો રૂપજી જીત્યો રૂપિ મનમથ ભૂપજી,
રામજી લઘુ બંધવ તસ જોડિ બિહુય ગુણવંત નહી કસી ષોડિ ૧૧૧
ચ્યારઇ જણ લેઈ સંયમસાર પાલઇ સુધુ નિરતીચાર,
બિહુ બંધવ કરઇ ગુરૂની સેવ એક જાણી શિવસુખ હેવ ૧૧૨
વિનયવંત જાણી ગુરૂરાય તાસ ભણાવા કરઇ ઉપાય,
વિદ્યા સકલ ભણઇ તે જામ વડબંધવ રતનવિજય તામ ૧૧૩
દૈવયોગિ પૂરણ થઇ આય પુહુતો પૂરવ કરમ પસાય,
રામવિજય તેહનો લઘુભાય જ્ઞાનવંતમા અતિહિ સોહાય ૧૧૪
તો ગુરૂ તેહનઈ બહુ ષપ કરી વિદ્યા ભણાવી સઘલી પરી,
નીતિ શાસ્ત્ર વ્યાકરણ પ્રમાણ ચિંતામણિ ષંડન વિન્નાણ ૧૧૫
જયોતિષ છંદ અનઈ સિદ્ધાંત પ્રકરણ સાહિત્ય નઈ વેદાંત,
ઇત્યાદિક શાસ્ત્રના સવિ ભેદ ભણઇ ભણાવઇ વલી ઉપવેદ ૧૧૬

સમતા રસ ભરીઓ ગુરૂ બહુ વયરાગી જાણ્યું જગ્યુ સ ૪।
એમ જાણી ગુરૂ નિજ મનિ તાસ પંડિત પદ દીધુ ઓડુલાસિ. ૧૧૭
હવઈ નિસુણો સૂરી પદવી તણો તે અવદાત કહુ છઉં સંક્ષેપ
સાંભલજો સહૂ મન થિર કરી આચારજિ પદનુ કહુ ભરી. ૧૧૮

॥ ઢાલ ॥

રાગ મલ્હાર.

સ જન લોક સતવૈતરઈ નિસુણો અવદાત રે,
શ્રીવિજયાનંદસૂરીસરૂ જગમાંહિ વિખ્યાત રે.
વાત એ ભવિ સહૂ સાંભલો ॥ આંકણી ॥ ૧૧૯
શ્રીવિજયાનંદસૂરિ ગણપતિ આચારજિ ગુણહીર રે,
વાચક ત્રિણ્ય તેહનઈ હુના બહુ પંડિત ધીર રે. વાત ૧૨
આચારજિ ગુરૂ હીરરુ ધર્મસાગર ઉવઝાય રે,
શ્રીકમલવિમલ વાચક વરૂ જસ રૂપ સુભકાય રે. વાત ૧૨૧
એહમ ત્રિણ્ય સાથિ લાયુઉં કરઈ વિદ્યા અભ્યાસ રે,
શાસ્ત્ર સવે ભણ્યું ભાવસિઉં જ્ઞાનઈ લીલ વિલાસ રે. વાત ૧૨૨
પરમ પ્રીતિ ત્રિણ્ય એહવઈ શાસ્ત્ર ભણી હુઆ સુજાણ રે,
પણિ કેહઈ કરમ ઠુરઈ નહી કરમિ આપ આપણ રે. વાત ૧૨૩
શાસ્ત્ર તેહજ ગુરૂ એકઈ ભણ્યું અરથ વિચાર રે,
પણિ મતિ ભેદ તે કરમથી કેહઈ સુણ ફુમ્બાર રે. વાત ૧૨૪
એહવઈ અધિકાર એક વાતડી નિસુણો ભવિ તેહ રે,
નાગર પરગટ વસુરૂપ લાયુઉં એહમ તેહ રે. વાત. ૧૨૫
ખંભાત શ્રીરત્ન નાક ઉપાધ્યાયનઈ પાસિ રે,
શાસ્ત્ર સવે તિહાં અભ્યાસઈ મનતણું એહસલાસિ રે. વાત. ૧૨૬
એક દિન આખ્યાન કરતાં આકાસિ હૂઈ દેવવાણિ રે,
એક ઉજ્જ સ્વર્ગઆગી સુણો તેમ ઉજ્જ આણિ રે. વાત. ૧૨૭
પાઠક સુણિ મનિ ચિંતવઈ એહ એહ નીધાર રે,
ભાવ ધીમઈ કરી શ્રુત દીધા તેહનઈ મનિ સાર રે. વાત. ૧૨૮

જિહા કોઈ પુરૂષ દેષઇ નહીં તિહા હણુયો તુમે એહરે,
એમ કહી છાત્ર ત્રિણિ મોકલ્યા ગયા પર્વત વનિ તેહરે. વાત. ૧૨૯
ગિરિ ગુહા જઈ મનં ચિંતવઇ ઈહા દેષઇ નહી કોયરે,
પણિ પરમેસિર દેષસ્યે એમ નારદ ચિંતવઇ સોયરે. વાત. ૧૩૦
તો સહી એ નહી મારવા ગુરૂતણી એહવી વાણિરે,
પાછો આણી દીઓ ગુરૂ કરિ કા કીધુ વચન અપ્રમાણિરે. વાત ૧૩૧
સીસ કહઇ ગુરૂજી સઘલઇ સહી પરમપુરૂષનુ જ્ઞાનરે,
જીવહિંસા ફલ જાણુતો હુ કિમ થાઉ અજ્ઞાનરે વાત. ૧૩૨
પર્વત વસુનૃપ આવીયા કરી બેહૂ જીવના ઘાતરે,
ગિરિ ગુહા મધ્ય પયસી તિહા દીધી એહનઈ લાતરે. વાત. ૧૩૩
સાભલી ગુરૂ મનિ ચિંતવઇ નરગગામી એ જીવ દોયરે,
નારદ સ્વર્ગગામી સહી શુભાશુભ લષ્યણિ હોયરે. વાત. ૧૩૪
ષેદ પામ્યો ચીંતમા ઘણુ દીધુ કુપાત્રિ વીઘા દાનરે,
પર્વત વસુનઇ ભણાવતા મિ કીધુ પાપ નિદાનરે વાત. ૧૩૫
નારદ વીનઈ બહુ ગુણી વિદ્યાયોગ્ય વિશેસરે,
એહનઇ અધ્યયન કરાવતા મુઝ સુત કરઇ કલેસ રે વાત ૧૩૬
એમ ઉદાસીન ભાવિ રહ્યો ન ભણાવઇ તે છાત્ર રે,
વેદ ષટ કર્મ સાધન કરી પાવન કરઇ નિજ ગાત્ર રે વાત ૧૩૭
દૈવયોગિ તે પરવત ગુરૂ પરલોકિ પહૂત રે,
નારદ વસુનૃપ ઘરિ ગયા રાષઇ ઘરતણા સૂત રે વાત ૧૩૮
રાજ્ય બયઠો વસુરાજીઓ કહવાય સત્યવાદી રે,
પરબત ઠામિ નિજ તાતનઇ છાત્ર ભણાવઇ આહાલાદિ રે વાત ૧૩૯
અરથ કહઇ અજ શબ્દનો છાગિ હોમજ કીજઇ રે,
તેણઇ અવસરિ નારદ નભિઇ જાતા કાનજ દીજઇ રે. વાત ૧૪૦
નિસુણી વયણુ પરબતતણુ ઉતરી આવિઓ તિહાહિ રે,
કહઇ રે બધવ તુ એ મિઉ કહઇ તિ સાભલિઉ કિહાહિ રે. વાત ૧૪૧
આપણુઇ ગુરિ ભણાવતા અરથ નવિ કહ્યો એમ રે,
અજ કહીઇ ત્રિણિ વરસતણા વ્રીહિ સાભલિઉ એમ રે. વાત ૧૪૨

પરમત કહય તુ વાદ કહય કદાગ્રહ કર્યો તેહ રે,
પણ મહિર્ષિ તેહુયે તિહાં જીમનતે સાખીઓ નયનુરૂપ તેહ રે. વાત. ૧૪૩
માય કહય પરમત પ્રતિ જૂઠ કહિં તુ બોલ્યો રે,
પણિ નવિ માનય તે પરમત મધે પરમત તોલ્યો રે. વાત. ૧૪૪
અનિમ હરિચંદ ભરી ભરી સુરપ્રી આદિ દેવાદિ રે,
તેણી નૃપ સાહમિ આવીઓ મરી હરખ અપાર રે. વાત. ૧૪૫
નરપતિ પૂછય સુરપ્રી પ્રતિ કિમ પધાર્યાં તુમ આજ રે,
સુરપ્રી ભણય મુનિ સહજ્યા પૂર દાન લેવા કાજિ રે. વાત. ૧૪૬
એહ વચન તુમે સુ કહો પરમત સરિખા તુમ પૂત રે,
કઅપી પણિ નવી આવથી તેહ બોલ્યા ઉક્ત રે. વાત. ૧૪૭
નારદસરખિ કહ્યો કર્યો આજ સમર અધિકાર રે,
ઉઠનિગ્રાસન પણ વધુ તેણે હુઓ સુખ હુમાર રે. વાત. ૧૪
સાખીઓ તેહુય તુમનય કર્યો તુ તો બોલ્યા સત્ય વાત રે,
પૂત ઉપન હવે તુમ ઘરિ બોલવે તુ હુ સાચ રે. વાત. ૧૪૯
માવડી તુમ વચને આજ બોલીસ કુઠ ન્હી ચાલ રે,
ઘરે પધારો મન થિર કરી નરનૃપિ દિધુ એ કાજ રે. વાત. ૧૪
તવ તે ભિક્ષુ વરતા આજ ન્યાય કરવા નૃપ પાસિ રે,
આજ સુન્દરિ મુનિ રચુ કહિઉ સાચુ બોલિ સુખવાસ રે. વાત. ૧૫૧
માત વચન થકી નરનૃપ પૂછ્યુ ફરી ય સાખિ રે,
તવ સુર ભીષામણ દીઠ થયો નરપતિ તે સાખિ રે. વાત. ૧૫૨
નારદ મુનિ તિહાં વળી વરિઓ ધ્યાનવર્ય દીઠ રે,
પરમતિ ધર્મનિ વરસાવીઆ ભયો નરપતિ આણીઠ રે. વાત. ૧૫૩
કરમવસિ મતિ ભેદતે હુઆ અનંત અપાર રે
પરમસાગર તિમ તે હુઓ મતિ ભેદ વિચાર રે. વાત ૪
પરમસાગર તે પંડિત હમય કર્યો નવો એક પંથ રે,
નામથી કુમતાકુલકો મહિઓ અલિનવો પંથ રે. વાત. ૧૫૫
આપ વખાણ કરય પણ નિંદય પરતણો ધર્મ રે,
એમ અનેક વિપરીતપણુ ભ્રમમાંહિ થયા મર્મ રે. વાત. ૧૫૬

માડી તેણુઇ તેહ પરૂપણા સુણી ગછપતિ રાય રે,
વીસલનયરિ વિજયદાનસૂરિ આવી કરઇ ઉપાય રે. વાત ૧૫૭
પાણી આણી કહઇ શ્રીગુરૂ ગ્રંથ બોલવો એહ રે,
નયર બહુ સંઘની સાખિસિઉં ગ્રંથ બોલીઓ તેહ રે વાત. ૧૫૮
શ્રીગુરૂ આણ લહી સહી સૂરચંદ પંન્યાસ રે,
હાથસિઉં ગ્રંથ જલિ બોલીઓ રાષી પરંપરા અંસ રે. વાત. ૧૫૯
ગ્રંથ બોલી સાગર કહ્નઇં લિધુ લિખિત તસ એક રે,
નવિ એહ ગ્રંથ પરૂપણા નવિ ધરવી ધરી ટેક રે. વાત ૧૬૦
શ્રીવિજયદાનસૂરિ ગછપતિ કહઇ તેહ પ્રમાણ રે,
તેહની આણ વિણુ જે કહઇ તેહ જાણો અપ્રમાણ રે. વાત. ૧૬૧
ધર્મસાગર વાચક વલી રાજનગરમા આવી રે,
મહિતા ગલાનઇ આવરજિઓ વલી વાત હલાવી રે વાત. ૧૬૨
માડી તે ગ્રંથ પરુપણા કરી શ્રાવક હાથિ રે,
કલેસ કરઇ ગુરૂ સીસસિઉ ગછપતિ મુનિ સાથિ રે વાત ૧૬૩
રાજવિમલ વાચક તિહા આવી પૂછઇ ગલરાજ રે,
તુમ્હે કહો કસીય પરૂપણા નવિ ગણી તસ લાજ રે. વાત ૧૬૪
વાચ કહઇ જિમ ગુરૂ કહઇ શ્રીવિજયદાન સૂરિંદ રે,
તે કહઇ તિમ પણિ અહ્નને કહુ બીજુ છઇ સવિ દંદ રે વાત. ૧૬૫
કહઇ ગલો સાગર જે કહઇ ન માનો તો તુમે ચાલો રે,
તો તિહાથી તેહુ ચાલીઆ પાછલિ ધાયક ઘાલઇ રે વાત ૧૬૬
ધાયક નર તે માતરિ ગયા વાચક ધોલકઇ પુહુતા રે,
પુણ્યથી વિઘન વિલય ગયુ ઘણા સાધૂ મજૂતા રે વાત ૧૬૭

॥ ઢાલ. ॥

ચોપઈ

ગુરૂ આરાધક મુનિ જે હતા તે ગચ્છઇ કાઢિઆ ધુરિ છતા,
વહિરિયા ભાત તે વામી પડિઆ એણી પરિ મુનિવરનઇં
કર્મ નડિઆ ૧૬૮

આવી વાત ચિહું દિસિ વિખ્યાત જિનચંદ્રસૂરિ સુણી અવદાત,
સર્વિનપુરિ પુહુતા આડંબર તેડ્યા પંડિત સવે સુજાણ. ૧૬૯
કરી વિચાર પંડિત સ્વી ગચ્છ આચારિજ તે લીધા પછી,
કહઇ ગચ્છનાયક કો છઇ આસ્યો પોથી કોઈ લિખી લાઈ ધસ્યો. ૧૭૦
સભામાંહિ જાઇ પોથી લીઇ સાહસ ધરીનઇ મનિ નવિ બીહઇ,
એક મુનિવર તે નિસુણી વાત કહઇ પોથી લાવો આજ તાત. ૧૭૧
કોઈ પોથી નઇ આપે એક સજ્જનગણિ જાઇ પુહુતો તેહ,
સભામાંહિ જાઇ બેઠો રહિઓ ગુરૂ સરેસો તેવુઇ કહિઓ. ૧૭૨
પોથી આપીનઇ એમ કહઇ ઘના ઘના ગચ્છ આહિરિ કહ્યા,
એમ કરી પાઇ પગલાં ભરઇ નડો કહઇ કિસ્યો છઇરે ધરઇ. ૧૭૩
પામ્યો પામ્યો પીછાનઇ ધરો આપો આરી પૂરો કરો,
વિમ ધરણ જિમ જિમના ગ્રંત ક્રિયા જઇ તુ રે અવધૂત. ૧૭૪
સારો સારો કહતા ઘડુ હોઝા પાછલિ સુણઇ તે અહુ,
હાથે ન હાથે તે આપણાર સુણઇ ફિર્યા ત્યાં ઘરઘર આદિ. ૧૭૫
મુનિ નાઠો આવા પરિ નયો આવીઇ તસ ઘરમાં ગાઢિઓ,
સાભી દિન બિ ઘરમાં તાસ રાતિ કરી ગુઠયો નાસ. ૧૭૬
ફુસલિ પુહુતો શ્રીગુરૂ પાસિ વાત સુણી દીધી સાબાસિ,
સાગરગચ્છ આહિરિ જે દીધ તેહના અવદાત જગત્ર પ્રસિદ્ધ. ૧૭૭
આહાર ન પામઇ આવઇ ઘરે સાગર કહઇ અજ્ઞાનઇ ધરે,
આચવિજ્જુ રોહિણા થાઇ તદા ભેજ ગઈ સાગરની સદા. ૧૭૮
એહવઇ સાગરચંદ્ર ઉપાધ્યાય આવ્યા આમદાવાદિ સુજાણ,
કહઇ સાગરનઇ તું એમ કરો ગચ્છ નાયક કહ્યુ મનિ ધરો. ૧૭૯
અમદાવાદથી બીજઇ ગામિ નહી પામો અન્ન પાણી ઠામ,
તે માટિ ગુરૂ કહિયુ રહો તે કહઇ તે દુર્વચન વહો. ૧૮૦
કહઇ હવઇ હું કિમ આઉં તિહાં તે ગુરૂનઇ સમ્રાટઇ હવઇ કિહાં,
જો તુમે વાત એ હાથે ધરો તો સહી એહજ ઉપાય કરો. ૧૮૧
તો શ્રીસાગરચંદ્ર ઉપાધ્યાય સાગર તેડિ સર્વિનપુરિ જાય,
જઇ ઊભા રહિયા આગળ ગુરૂનઇ આવ કરી એમ ભણઇ. ૧૮૨

ગુરૂ કહઇ એહનુ નહીં અહ્મ કાજ એહનઇ કહીઇં ન વલઇ લાજ,
સકલચંદ વાચક એમ ભણઇ શિષ્ય કહઇ તે શ્રીગુરૂ સુણઇ ૧૮૩
છોરૂ હોઇ કછોરૂ કદા માય બાપ માસેવઉં સદા,
કરસ્યઇ હવઇ જે તુમ્હે આસિ દીઓ સાગરનઇ ગચ્છમાહિ લીઓ. ૧૮૪
કહણુ લોપઇ જો હવઇ તુમતણૂં તો એહનઇ સીષ દેયો ઘણૂં,
સુણી વીનતી કહઇ ગચ્છનાહ જો આવેવા કરો ઉમાહ ૧૮૫
તો લિષી આપો જે અહ્મે કહઉ પૂરવસૂરિ વયણ સદ્દહુ,
એહવઉં જો લિષી આપો તુહ્મે તો અંગીકરૂ તુમનઇં અહ્મે ૧૮૬
તો ધર્મ્મસાગર જે ગુરૂ કહઇ પટો લષઇ નઈં મનિ સદ્દહઇ,
જે જે મિચ્છાદુક્કડ દીઆ બોલ લષાવી સઘલા લીયા ૧૮૭
મતા સાષિ સહિત કીઆ બહૂ તે લિષિઆ સાભલયો સહૂ,
સોલ સતરમઇ સંવત્સરિ નગર સિરોમણિ રાધિનપુરિ ૧૮૮
શ્રીવિજયદાનસૂરિ આપિ લષઇ આજ પછી કો એમ નવિ ષાકઇ,
સાત અધિક નિહ્નવ કો કહઇ તતષિણિ તે ગચ્છ ઠબકો લહઇ ૧૮૯
પ્રતિમા આશ્રી પરંપરા જેમ ચાલિઉ આવઇ કરવઉ તેમ,
તિહા શ્રીહીરવિજયસૂરિ મત સકલચંદ વાચકનુ છતુ ૧૯૦
ધર્મ્મસાગર વાચક પંન્યાસ વિજયહંસ રૂપરિષિ વિદ્વાસ,
કુશલહર્ષ શ્રીકરણ વિશુદ્ધ ઋષિવાનર સુરચંદ બુધ શુદ્ધ ૧૯૧
ઋ હાપા એ સહૂના મતા મહિત લિખ્યો કાગલ તે છતા,
મહિતા ગલાનઈ એ લેખ ચિહુ જણિ મિલી લિખીઓ સુવિસેષ ૧૯૨
શ્રીગુરૂહીર સકલચંદ ધર્મ ઋષિવાનર મિલી લિષીઆ મર્મ,
અમદાવાદિ મહિતો ગલરાજ તેહનઇ લિષી જણાવિઉં કાજ ૧૯૩
શાસ્ત્રિ નિહ્નવ સાતજ અછઇ અધિકો નવિ જાણ્યો ધુરિ પછઇ,
તે તિમ સદ્દહયો તુમ્હે હવઇ પ્રતિમા આશ્રી પરંપર કવઇ ૧૯૪
હવઇ ધર્મ્મસાગર આપિ લેખ ચતુરવિધ સંઘનઇ લિખઇ વિશેષ,
તયરવાડા નયરનઇં વિષઇ ધરમસાગર તે એહવુ લષઇ ૧૯૫
સઘલા નગર પુર ગામ અહઠાણ સાહુ સાહુણિ સાવય સાવી સુજાણ,
ચઉવિહસંઘપ્રતિ એ લેખ પરપષી સાહૂપ્રતિ વિશેષ ૧૯૬

શ્રીવિજયદાનસૂરીગણધાર વિહાર કરઈ ભવિ કરઇ ઉપગાર,
સ વત સોલ બાવીસઇ સાર વડલીઇં આવ્યા ગણધાર. ૨૧૧
નિજ આયુનો જાણી અ ત કરઇ વિકૃષ્ટ બહુ તપ માહ ત,
શુભ ધ્યાનિ અણુસર આદરી પુહુતા શ્રીગુરૂજી સુરપુરી. ૨૧૨
હવઇ નિસુણો આગલિ અવદાત જે જેણી પરિ હૂઈ વાત,
તામ પટોધર શ્રીગુરૂ હીર પાટિ બયઠા સાહસ ધીર ૨૧૩
ઉદયવ ત અધિકો અતિઘણું અતુલ પુણ્ય જગમાહિ તેહ તણું,
સુરસાખિ જયવિમલ મુણિંદ આચારજિ પદ દીધુ આણુ દ ૨૧૪

ઇતિ બીજો અધિકારઃ

ચોપઈ

હવઇ નિસુણો ત્રીજઈ અધિકારિ ગતિ મતિ કરમ તણુઈ અણુસારિ,
કરમિઇં રાય તે હોઇ ર ક કરમઇં ન્યાયવ તનો વ ક ૨૧૫
કરમિ જાણુ તે હોઇ અજાણુ કરમિઇં જીવ ધરઇ અભિમાન,
કરમિ સુમતિ કુમતિ પણુ લહઇ કરમિઇ જીવ નિજ કરણી દહઇ.૨૧૬
કરમિઇં શાસ્ત્ર ભણ્યા અનેક કરમિ તેહના ટલઇ વિવેક,
કરમિ પૂત્ર પિતા અવગણુઇ કરમિ શિષ્ય ગુરૂ વયણુ ન સુણુઈ ૨૧૭
કરમિ રોહિણી ભણી બહુ નાણુ નરગિ ગઈ તે થઇ અનાણુ,
વીરવયણુ માનિઉં ન જમાલિ કરમિ પ્રેમલાલચ્છી આલ ૨૧૮
કરમઇ ધરમસાગર ઉવઝાય ફિરી ફિરી ગુરૂનઇં સાહામા થાઇ,
પહલી મીષ દીધી બિવાર તોહઇ પણિ નહી સાન લગાર ૨૧૯
વલી નિજ મતની કરી કલપના ગ્ર થ રચઇ છાના નવ નવા,
પ્રવચનપરીષ્યા ગ્ર થ એક કરી કહઇ ગુરૂનઇ તે આગલિ ધરી.૨૨૦
સોધાવી એ ગ્ર થ વિસેસ પ્રવરતાવો તુમે દેસ વિદેસ,
નિસુણી હીરવિજયસૂરીસિરરાય વારૂ કહી રલિઆયતિ થાય ૨૨૧
ચ્યાર ગીતારથનઇં સુપીઓ તેણુઇ તે નિજ મિલતાનઇં દીઓ,
તેણુઇ વિણુ સોધિઇ દિન કેતલા રાષિનઇ તે વલી તેતલા ૨૨૨

મિથિઆની કહઈ સોપ્યે એહ, વો આદેસ ન થાઈ તેહ;
ગુરૂ આદેસ દીઈ નહીં દલ સાગરનો નવિ જાણુઈ રસ. ૨૨૩
સાગર દૂર રમઈ નહી ધર્મ ગુરૂ નવિ જાણુઈ તેહનો મર્મ;
વલી શ્રીગચ્છપતિનો આદેસ પ્રવેશ ન થાઈ દેસિ દેસ. ૨૨૪
હવઈ શ્રીહીરવિજય સૂરીશ તે પામઈ દુઃખનો ઈશ;
ચોર આસ્તીસઈ નિજમત તણુ હીરવિજયસૂરી આવ્યા જાણુ. ૨૨૫
શ્રીગુરૂહીરતણા ગુણ સુણી તેડાવઈ ચિઠ્ઠીનો ધણી;
આગ્રેર રાજ આવિ કરી ગુરૂદર્શન લેવા મન ધરી. ૨૨૬
મોગલઆલઈ નૃપનઈ મિલ્યા ભૂપિ ગુરૂગુણ સઘલા કહ્યા;
સ્તીઆવતિ ધર્મે આગમેરાજ લાગઈ હીરગુરૂ તણુઈ પાય. ૨૨૭
કહઈ આગ્રેર ભૂપતિ ગુરૂરાજ બોલિવ તે ચાખો મનિસાજ;
દેસ ગામ ધન હય ગય સાર માગો તે આપુ નિરધાર. ૨૨૮
હીર કહઈ એ નહી અમ કાજ અમ્હે મુનિવર છઈ સુણો મહારાજ;
તો નૃપ કહઈ કહ્યો તુમે હીઓ એતના મુકુત તુમે હમ્હું દીઓ. ૨૨૯
કહઈ ગુરૂ જો તુમે હમ શાન એ દિયો એ અમ પસાય;
તો તુમ આપુ જહાં જિહાં લોક છઈ ન મારઈ કોઈ ચોક. ૨૩
ગામ લાક્ષિ તેવી ન જણાવિ હીરસ મુગતા કરો બહુ ભાતિ;
નિસુણી નૃપ તે દીઈ આધાર મુક્યો છઉઆ્યો નિરધાર. ૨૩૧
એમ અનેક વચણ ગુરૂ તણાં નૃપ પ્રમાણ કરઈ અતિઘણાં;
શ્રીજિનશાસનિ ઉન્નતિ થઈ થઈ જગમાહિ શ્રીજિનતણી. ૨૩૨
છઅ દયા પરમારથ પ્રમાણ વર્તાવી ચાનિ દેસિ સુજાણ;
જિમ શ્રીહેમસૂરિ ઉપદેસિ કુમરપાલ નૃપાલ વિસેસ. ૨૩૩
એણઈ ગુજ્જર દેસ મઝારિ સાગરિ ધર્મ પ્રરિયો અવિચારિ;
ગ્રામિ ગ્રામિ અતિ ક્લેશ કરેસ પરસ્પરીસિવ ન મિલઈ લેસ. ૨૩૪
પરતરસિઠ અતિ હૂઓ વિવાદ પાટણમાં વાધ્યો ઉન્માદ;
ચાલ્યાનઈ નામ વધ્યા દામ સાગર કુમન ઘણા બહુ ગ્રામિ. ૨૩૫
એહ વાત જગમાં વિસ્તરી હીરવિજયસૂરિ સુણી મનિ ધરી;
તેણિ નૃપનો વલી આદેસ શ્રીગુરૂ આવ્યા ગુજ્જર દેસિ. ૨૩૬

આવ્યા પાટણિ શ્રીગુરૂહીર ગુણગિરૂઆનઇ સાહસ ધીર,
ભૂપતિ માન લહિઉં અતિઘણું અધિક પુણ્ય ભૂતલિ તે તણું ૨૩૭
ફરી વિચાર નિજ મનમા એવ કલેસ ટાલવા કારણ હેવ,
બાર બોલ લષઇ સુખ કાજિ શાસ્ત્રસાષિ ધીર નિજ રાજિ. ૨૩૮
સાગર ગ્રંથમાંહિ એમ અછઇ સકતિ હોઇ તો કરીઇ પછઇ,
પરપષી પરજાલુ સવે જિમ વિમલ મંગલ મુનિ ભવે ૨૩૯
તે માટિં પહલો બોલ કહિઓ કઠિણ વયણ નવિ કહવો લહિઓ,
પરપષ્યીનઇં કોઇઇં કદા એહવુ પાલેવુ હવઇ સદા ૨૪૦
બીજો બોલ તે માટિં કહિઓ સાગરની મતિ જન કો રહિઓ,
કહઇ સાગર પરપષ્યી જેહ નોકારગણિ પાપ વાધઇ તેહ ૨૪૧
તે ઉપરિ કહઇ ગુરૂ હીરજી પરપષી કરઇ ધરમ ધીરજી,
સહૂ સાધારણ જે જે બોલ મારગાનુસારી હોઇ નિટોલ. ૨૪૨
તે અનુમોદવા હોઇ યોગ્ય મિથ્યાતીનુ તે પણિ ભોગિ,
તો જે જૈનતણા પરપષ્ય અનુમોદો પુણ્ય કામ પ્રતષ્ય. ૨૪૩
ત્રીજઇ બોલિ શ્રીગુરૂ કહઇ વિપરીત પરૂપણા રષે કો લહઇ,
પરંપરા અનઇ શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ પરૂપણા જે કરઇ અશુદ્ધ ૨૪૪
ગચ્છનાયક પૂછયા વિણ કસ્યુ ગચ્છ ઠબકો તે પામઇ મનિ વસ્યુ,
ચોથઇ બોલિ હવઇ સાભલો મુકી મન્નતણો આમલો ૨૪૫
સાગર કહઇ પરપષ્યીતણા દેહરા બિંબ શ્રીજીનવર ઘણા,
હોલીના રાજા સમ જોઇ એમ ગ્રંથમાહિ આણિઉં સોઇ ૨૪૬
તે ઉપરિ હવઇ ગુરૂની ભાષ સઘલઇ શાસ્ત્રતણી કરી સાષિ,
દિગંબરની પ્રતિમા જેહ કેવલ શ્રાદ્ધ પ્રતિષ્ઠિત તેહ. ૨૪૭
દ્રવ્ય લિંગીનઇં દ્રવ્યઇં થઈ અવંદનીક તે પ્રતિમા ભઈ,
એ ત્રિણિ વિણ સઘલા જિનબિંબ વંદનિ પૂજનિ મકરિ વિલંબ ૨૪૮
તે પૂજતા મ કરો શંક પૂજી પાતક ટાલો પંક,
બોલ પાચમો હવઇ સાભલો મુકો કુમતિ સુમતિમા ભલો ૨૪૯
અવંદનીક પહલા જે કહી પ્રતિમા ત્રિણિની તે પણિ સહી,
નિજ પષ્યીનઇં ઘરિ હોઇ કદા તે પણિ વંદનીક હોઇ સદા ૨૫૦

વાસક્ષેપ આર્શિરવાદવખઈ વિનહારથી મીસરૂ એમ બાભુઈ,
બીજુ પ્રતિમાનો આકાર તે પણિ વગે સુજાણનાર. ૨૫૧
નિક્ષેપો છયો ભાવ નિયાન જેહનો ભાવ અતિહિ રસાલ,
પ્રતિષ્ઠા શાસ્ત્રિ કહી સાધુની કુમતિ તજો એ સાંભિ આભુની. ૨૫૨
તો બોસ્યે નિક્ષુવી એ વાત આગર કહઇ નિક્ષેપા અવદાત,
માનો પ્રતિષ્ઠા ને મુનિ તણી તો પરમ્પરા પ્રતિમા ભણી. ૨૫૩
કિમ નંદી કહાપઇ આપનઇ પ્ર પ્રતિતાવો તુમે થાપનઇ,
જે એક અક્ષર ચીમ કહઇ પ્રમાણથી તે ઉત્સૂત્ર લહઇ. ૨૫૪
ઉત્સૂત્ર ભાખી કિમ હોઇ સાધુ એહ આશ્ચ તુમે કિહાંથી લાધ,
જે તેહનઇ સાધુ કહો એ તુમે તો તુમનઇ પૂછઈ છઈ અમે. ૨૫૫
કેહવા સાધુ કહો એહનઈ સુધુ ચિંઈ અતિ વિઈ તેહનઇ,
અરિહંત વચિત એહનઈ આપવઇ કિહાંથી જૈન થયા એમ ભાખઇ ૨૫૬
ને તુમે સાધુ પણઈ સરદ્દો તો તે કં વરિ નહી કહો,
નિક્ષુવી વાત સુમતિએ થઈ કુમતિ કહઇ સિદ્ધાંતક તણી ૨૫૭
ને તે જૈન નહી તો કસ્યુ કુણ દર્શન તે તુમ મનિ વસ્યુ,
તે કેવી કહીઇ કુણ વેસ એ ઉત્તર આપો સુવિશેષ ૨૫૮
નહી બ્રાહ્મણ યોગી કાપડી નહી પરિવ્રાજક નાસ્તિક નહી,
તે માટિ એ જૈનાભ હુઆ એહની શક મકરો કિસ. ૨૫૯
જિન તેહના કહીઇ ને જિન તો વસ માત પિતા કુણ મિત,
તે જિનદર્શનનુ સ્યુ નામ શાસ્ત્રમાહિ દેખાડો ઠામ. ૨૬૦
દર્શન તો ૭ જિનપતિ કહ્યાં તેહનાં નામ સિદ્ધાંતિ લહ્યાં,
૭ દર્શન વિણ કુણ કુણ ધર્મ શાસ્ત્ર શાખિ આખો એ મર્મ ૨૬૧
તે માટિ જિનમાં નહી ભેદ મતિ ભેદિ નહી ધરમ ઉછેદ,
ને તેહનુ કાંઇ લેખું નહી તે માટિ બોલવી કહી ૨૬૨
કિહાં આશ્રય કયા દેશથી તે કિમ વૃથા થાપો રીસથી,
તેહનઇ સાધુપણું ને નહી બોલમ્ની પ્રમાણિ કહી ૨૬૩
દ્રવ્ય ભાવ નઈ નામ થાપના ચ્યાર ભેદ મુનિવર આપના,
જિ નિક્ષેપા નહી જેહનઈ નામ દ્રવ્ય કિમ હુઇ તેહનઇ ૨૬૪

એતો આરઇ હોઇ આરાધિ તેણુઇ સાધુપણુ કા બાધિ,
નહી વ્યવહાર વ દેવાતણુ તે દષ્ટાત એક તુમે સુણો ૨૬૫
કુલબી ભાટ અનઈ રજપૂત તેહની છાસિ જિમો અદભૂત,
તો પાણી કા ન પીજીઇ રાધિઉં ધાન કા નવિ લીજીઇ. ૨૬૬
તે વિવહાર ન પુહુચઇ જેમ તસ વંદેવા જાણો તેમ,
સાધુપણુ કોઇ અસિ હોઇ તે માટિ બિબ વાંદો સોઇ ૨૬૭
તેહ ભણી બોલ છઠ્ઠો એહ આસિ દીધો ધરયો મનિ તેહ,
હવઇ કહીઇ જે બોલ સાતમો તે નિસુણો ઉત્તમ આતમો ૨૬૮
સામીવચ્છલ કરતા કદા સગપણ કારણિ આવઇ તદા,
પરપષ્યી જો તે હોઇ ફોક એમ બોલઇ તે મૂરષ લોક ૨૬૯
વલી વયણ એહવા ઉચ્ચરઇ ષીર ભાજનિ વિષબિંદુ ઝરઇ,
તિમ તે વિણસઇ નહી કિમ સાર તિમ એ અહી જાણો નિરધાર. ૨૭૦
સુણી સુમતિધર તે બોલીઓ એ દૃષ્ટાત કસ્યો તુમે દીઓ,
વચનબાધ હોઇ પોતાતણો તે મન દેઈનઇ તુમે હવઇ સુણો ૨૭૧
સામી પોષ્યા ચ્યાર હજાર તેમા એક પરપષ્યી ચાર,
તેણુઇ એ કઇઓ ફોક કિમ થાઇ ચ્યાર હજારનુ પુણ્ય કિહા જાઇ. ૨૭૨
એકઈ સામી એહવો ન હોઇ જેણુઇ પુણ્યિ ઠેલાઇ સોઇ,
જિમ ભાજન વિષ સાથિ ષીર તેમા અમૃતનો એક હીર ૨૭૩
પડતષેવ તે નિરવિષ થાઇ તિમ સામી પુણ્યિ ઓ જાય,
તે માટિં એણુઇ અધિકારિ સુગુરિં બોલ કહિઓ સુવિચારિ. ૨૭૪
સામીવચ્છલ ફોક ન થાઇ બોલ આઠમો હવઇ કહવાય,
નિહ્નવ સર્વ થકી હોઇ એક દેસથી સાત કહ્યા સુવિવેક ૨૭૫
જે સઘલાનઇ નિહ્નવ કહઇ તેમાહિ સમકિત નવિ રહઇ,
નુમો બોલ ભણુ હવઇ સાર તીરથ યાત્રા તણો વિચાર ૨૭૬
નિજ પષ્યી અણુહુતઇ યોગિ પરપષ્યીનઈ સાથિ લોગ,
તીરથ યાતરા જે કોઇ કરઇ તે સસાર મોહેલો તરઇ ૨૭૭
જે કહઇ ફોક તે ષોટુ રોક તેહનઇ હોસ્યે તેસ્યુ શોક,
આપ ગરથિ કાયા શુભભાવિ સાથિ હોઇ કો સહજિ સભાવિ ૨૭૮

શાસ્ત્રસાખિ કહઇ શ્રીગુરુવીર કિંઇ ન થાઇ અઇવું તત વીર;
વીર્યકર્મની કરતાં થાત નિર્મલ થાઇ પોતાનું ગાત્ર. २७९
ઇણીપરિ શીલ હુતું આવીઇ શાસ્ત્ર સમાચ સવે આણીઇ;
પરપની સાખિ કરી વાત બાબું નથી મનિ ખરી કિંખાત. २८०
ઉત્તરીનાઇ ન કરઇ કર્મ તો પૂછ્યું ઉત્તર કિંઇ તણું;
તે પણિ શાસ્ત્રતણું અણુસારિ ન કરઇ મતિ વાચ્યઇ તેણારિ. २८१
હવઇ નિરુણો શીલ પ્રકારણ્ડ હીયડારૂ આણ્ય નિત હઇયડા રણો;
જ ગ્રંથ ઉત્સૂત્ર કહુતાલ તે સાંભલતાં હોઇ આલ. २८२
જિનવલ્લભસૂરિ તે લહી સાગરનઇ કીધા રેખણી;
પાખીમાહિ તે ગ્રંથ શોધીઓ કુમ ચતુર્વિધ સાખિ કીધો. २८३
તેહનુ અભુ ઓર જિહાં કોઇ અપ્રમાણ નહી જ જ્ઞાન શીખ;
ઓમ જાણી મ કરો તે સમ વીર કહઇ સુરૂ વચને રમ. २८४
શીલ ત્યારથી પ્રસિદ્ધ હુઆ શ્રીજિનવલ્લભઇ જે કોઇ કહ્યું;
નિર્વિરોધ વચનાદિક કોઇ તે લખતું નવિ વાચ્યઇ કોઇ. २८५
જે કહઇ જિનવરની સ્તુતિ કરઇ પરપખી જે તો આણ ધરઇ;
તો તે દુધ માત આહતણી રાસની લોજન કરઇ લણી. २८६
એ અજ્ઞાન અણુ સાંભલી રહે કે શ્રાવક આવ્યો વલી;
તણ કુમતિ જે જિનસ્તુતિ કરઇ તે સુવ પિંડ પોતઇ ભરઇ. २८७
એહનુ જાણી સદા જે કોઇ તે કહતાં નવિ વાચ્યઇ કોઇ;
જે વાચ્યઇ તેહમાં નહી સુવિ સમલી આવ્યો આઇ તસ શુચિ. २८८
એમ શ્રીહીરવિજયસૂરિ કહઇ ભવિયણ તે સહૂ સદ્દહઇ;
જે જિમ ભાવ કહ્યા સિદ્ધાંતિ તે તિમ સદ્દહવા એકંતિ; २८९
ત્યાર શીલનો લિખ્યો એ પટો પરમત જોયી મત ઘટો;
ભવિ શીતારથિ કીધાં મતાં કે નવિ વાચ્યઇ તે કંપતાં. २९०
લિખુ શ્રાવણિ પવ્યાણ દિને શીતારમ વાચઇ શુભ મને;
દેસ નગર પુર ગામ આગ્રાણ વાંચી શુભ પામિઇ સહૂ વાણ. २९१
એમ દોલત તે રાખવી રહ્યો સાગર શુદ્ધ કુમતનઇ મિલ્યો;
નવિ છાંડઇ તે કુમતિનો વાસ કરઇ નિજ પરપખા અભ્યાસ. २९२

રાજનગરિ જઇ બઇઠો તેહ શ્રાવક મનિ ઘાલઇ સ દેહ;
ફિરી સરૂપ પ્રકટાવિઉ આપ ન ટલઇ સહજ એ મોટું પાપ. ૨૯૩
નિસુણી ગચ્છનાયક એ વાત જાણ્યો તેહનો સવિ અવદાત,
ભવિયણનઇ કરતા ઉપગાર રાધિનપુરિ પુહુત્તા ગણધાર ૨૯૪
કરઇ વિચાર મનમાહિ અસ્યો એહનઇં સીષ ઉપાય છઇ કસ્યો,
કહિઉં ન લાગઇ વારિઆ બહૂ એણુઇં ધ ધ ઉપાયુ સહૂ ૨૯૫
આગઇં પણિ દીધી બહૂ સીષ તે હુઈ નીર્લજનઇં સરીષ,
તો હુવઇ લાજિ વિણઇસ્યઇ કાજ સુખ સીષામણિ ન વલઇ લાજ ૨૯૬
સિદ્ધિ શાકિની અનઇ વલી ચોર ઓલપટ નઇ પાપી ઘોર,
કરી કદાગ્રહ કુમતિ પડ્યો સ નિપાતાદિક રોગિ નડ્યો ૨૯૭
એ છ અલપિ ન આવઇ ઠામિ થોડઇ કરઇ નવિ આવઇ કામિ,
હોઈ ઉપચાર જો જગિ જાગતો તો ઉનમાદથી હોઇ ભાગતો. ૨૯૮
એમ વિચારી કહઇ ગુરૂહીર શાતિચદ્ર વાચક વડવીર,
રાજનગરિ તુમે જાઓ સહી આણ પલાવો તિહા કણિ રહી ૨૯૯
ધરમસાગર વાચક તિહા જેહ તેહનઇં જઈનઇં કહવુ એહ,
સવત સોલનઇ સતરોત્તરઇ સીષ દીધી તે નવિ સાભરઇ ૩૦૦
ઓગણીસમઇ પણિ તે પરિ હૂઈ તોહઇ તુમ હીયડઇ મતિ જૂઈ,
વલી છિઇતાલઇ લષી બોલ બાર તે પણિ તુમ માટિ સુવિચાર ૩૦૧
તોહઇ ન છાડો તુમે તે વાત કાઇ ન ચેતો મનિ ધરી ધાત,
જો અહ્મ આણતણો ષપ કરો તો એ બોલ મનમાહિ ધરો ૩૦૨
શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ થાપો છો બોલ ગચ્છ ભેદ કા કરો નિટોલ,
સ ઘ સાષિ મિચ્છાદુક્કડા દેસ્યો તો નિજમુખિ પડવડા ૩૦૩
જો ન દીઓ તો ગચ્છહુતણો ઠગકો હોસ્યઇ તુહ્મનઇં ઘણો,
એમ જાણી મન માનઇ જેય કરવુ હોઇ તે કરયો તેય ૩૦૪
જે શ્રાવક સાગર વાસના ભદુઆ પ્રમુખ બાવન આસના,
તે સ ઘ બાહિરિ કીધા જામ ધર્મ્મસાગર બોલાવ્યા તામ ૩૦૫
મિલિઓ સ ઘ નગરનો ઘણો પરિસર પુરાં સઘલાઇં તણો,
મિલિઆ માણુસ બહૂત હજાર મુનિવર તિહા બહૂ મિલિયા અપાર.૩૦૬

સંભવ ઘોલ અનઇ અનતાલ સાગર મિથ્યાદુક્કડ કહ્યા,
સમામાહિ દેવા સહી કહ્યા સુણયો જે સૂત્ર આણ્યા આણઇ. ૩૦૭
સાગર કહઇ મરીચિ જે કહિઉં કપિલ આગલિ વચન તે લહિઉં,
તે ઉત્સૂત્ર સાચિ મોટીઉં નવિ હું સદ્દહું તેહ તિમ કિહં. ૩૦૮
તે સુણ મિથ્યાદુક્કડ હુઓ આગમસમજિ તે સહી લહ્યો,
ભગવતીનઇ અણુસારિ કહ્યા અનન્તા ભવ તે મિં સદ્દહ્યા. ૩૦૯
પણિ શ્રીહીરવિજયસૂરિ વાણિ નિસુણી હુઇ નવિ કરી તાણિ,
અનપાર દીસઇ છઇ કહિં નવિ અનન્તા દીસઇ તિહાં. ૩૧
શ્રીભગવતીની સાખિ જેહ અનન્ત ભવ સદ્દહતા તેહ,
મિથ્યાદુક્કડ બીજે લહ્યો તે પણિ સઘલું સાચિ સુણયો. ૩૧૧
ઉત્સૂત્ર ભાષીનઇ અનન્ત સંસાર નિયમઇં હું સદ્દહું સાર,
તે પણિ સુગનઇ મધુ અજ્ઞાન સાચું દીસઇ સુપ્રમાન. ૩૧૨
પણિ તે અધ્યવસાયની સાખિ સંખ્ય અસંખ્ય અનન્તો સાખિ,
કોઇ સંસાર જે વિપરીત લહ્યો તે મિથ્યા દુક્કડ તુમે સુણયો. ૩૧૩
કેવલીના વચનથી મેં જાણ ન મળે સદ્દહતો હું સહી,
પણિ જનશાસનઇ કહિઉં કહિઉં આચાર જિ આવી મિલિઉં ૩૧૪
શ્રીભગવતી પ્રમુખ સિદ્ધાંત તેહની સાખિ હુઇ એકંત,
અનવસ્થ ભાવી ચઉઇ જે મળે કદાચિત ના નહી આણ સહઇ. ૩૧૫
જે વિપરીત કહિઉં સદ્દહિઉં તેથી જે થઇ ચોથું મહુ,
તે મિથ્યાદુક્કડ આપ્યો સંઘ સહૂ તે મનિ આણ્યો. ૩૧૬
આર બોલતણ્યો જે પટ્ટ તેથી જે બીજો છાંટ્યો,
એ મિથ્યાદુક્કડ પાંચમો આવ લહ્યો એ સહૂ મનિ રમ્યો. ૩૧૭
બીજુ જે કાંઇ અર્થવિરુદ્ધ પરંપરાનઇ સૂત્રવિરુદ્ધ,
શ્રીપૂજ્યની વલી આણ વિરુદ્ધ સદ્દહણા તેહ અશુદ્ધ. ૩૧૮
તે સવિ સંઘ સહૂની સાખિ મિથ્યાદુક્કડ દીધા ભાખિ,
તિહાં સાગર સઘલાના મતા કીધા સંઘ મતનિંધ છતા. ૩૧૯
સાખિ શ્રીતાણ તિહાં સહુની એવી જાણિ એવી પરિ નીપની
હવઇ પછૂઇ સહૂ નિજ નિજ ઠામિ દહિમો કરીય તે સઘલાઇ આભિકર

તોહુઇ ન ટલઇ જીવ સભાવ નવિ મેહુલઇ નિજમનનો ભાવ,
છાનુ છપનુ નિજમત કહુઇ એણીપરિ તેહુ તિહા કણિ રહુઇ. ૩૨૧

॥ ઢાલ ॥

શ્રીમધરસામીની આલોઅણુના તવનની દેશી, ઢાલ

જૂઓ જૂઓ સહુજ ગતિ ભાવિઉ   આચલી.
લીબડઇ આબ લાગઇ નહી લાગઇ નહી રે કૌચઇ ફ્લ કેલિ તો,
સાયરપરિ બે વારુની નિત નાવઇ રે બાહુલિય વેલિ તો જૂઓ. ૩૨૨
દૂધમિઉ મીઠા ન એલીઓ દૂધ પાઇએ રે નવિ નિર્વિષ નાગ તો,
દૂધિ પપાલિઓ દિન ઘણા તોહુઇ ઊજલો રે નવિ કહીઇ કાગ તો.
જૂઓ ૩૨૩
દુરજન સુજન પણુઉ નહી વલી દોરડી રે બલી હોઇ રાપ તો,
પણિ ન ટલઇ તે આમલો જો કીજીઇ રે ઉપાયના લાપ તો જૂઓ ૩૨૪
તિમ સાગર એ કુમત પણુઉ નવિ છાડઇ રે પોતાનો મભાવ તો,
ભાવ ઘણા તે પાલટઇ કરઇ જનમન રે અતિ દોહલભાવ તો. જૂઓ.૩૨૫
સાગરમત વાલા મવે તે કીધા રે જણ બાવન દૂરિ તો,
સઘ બાહિરિ તે કાઢીઆ અતિરાઢીઆ રે મદગાલિઆ મૂરિ તો
જૂઓ ૩૨૬
તોહુઇ પણિ છાંડઇ નહી મતમાડવા રે વલી કરઇ એક ગ્રથ તો,
સર્વજ્ઞશતક તે જાણવો તેમાહિ રે આણ્યો વિપરીત પથ તો.
જૂઓ. ૩૨૭
પાચ બોલ ઉથાપવા કરઇ છાનો રે નવિ જાણઇ કોય તો,
જાણી સઘલ તેહનો જોવરાવીઓ રે પણિ છતો અનહોઇ તો
જૂઓ ૩૨૮
તવ ત્રિણિ નગર નપેધીઆં સાગરનઇ રે નવિ રહેવુ તિહાહિ તો,
વડપણ માટિ પઠાવીઆ સૂરતિમા રે રહ્યા થાનકમાહિ તો જૂઓ.૩૨૯
હીરતણો જે પટોધરૂ તપાગચ્છપતિ રે વિજયસેનસૂરિંદ તો,
રાજસભાઇં જયવર્યો વાદી સવે રે હૂઆ મતિમંદ તો. જૂઓ. ૩૩૦

સોમપ્રભ નૃપતિ કલ્હઇ સહિત્ય તિહાં પ્રભુ રે ઘણા પરમના ભાવતો,
શ્રીજિનચન્દ્રસૂરિ શિષ્યા પ્રતિબોધી રે નૃપ લીધા વ્રત તો. શ્લો. ૩૩૧
ચાલ વિમાન સઘળીમાં જેસિ મસીસરે નહિ નિજનગર પાહણ તો,
ત્રેવી રૂપ અવસર થયો ઉઇ પુરુષોત્તમ રે નામ ધરાવ્યો તાસ તો. શ્લો. ૩૩૨
રૂપ જેસિ મ પ્રતિ કહઇ પુરુષોત્તમ રે સુણિ આવ પાસિ તો,
નૃપ કહિ સુરૂ તિમ કરી હવઇ નિમરસ રે તિહાંથી જોઉવાસિ તો.
શ્લો. ૩૩૩
નૃપ આદેશથી પાંચમાં અવતરથી રે કરતા મુનિવ્હાર તો,
મહિમિનજીરિ સઘળીનતી અવધારી રે સોમપ્રભ સાર તો. શ્લો. ૩૩૪

|| ઢાલ ||

ચોપઈ

હવઇ શ્રીજિનચન્દ્રસૂરિ ઇ જસગુણ લીધ પરમાણુ,
સમિનપુરથી પાટણ આવી પાંચરીઆ શ્રીતપગચ્છધણી. ૩૩૫
તિહાંથી સોમપ્રભ પાટણ વિમલાચલ યાત્રા કરવિ,
વળી નિજ આયુ અવસાન કરી પાવન બહુ થઇ સાવધાન. ૩૩૬
ધીર કહઇ સઘ નિસુણો બહુ પામતા આમ મન થઇ આશ,
નિસુણી સઘ સ્વીઆપતિ થયો તીરથ કરવા બહુ સામથો. ૩૩૭
દેસિ દેસિ પાસીના લેખ તે ઉચ્છવ પરઇ પ્રવિશેષ,
એક શ્રીશત્રુંજય તીરથ સાર બીજું તીરથ શુભ ગ્રહધાર. ૩૩૮
એક રૂપ નઇ સાર મિલી બહુ સઘ પરનઇ પુણિ ચાલી,
પાવર જ ગમ તીરથ વલી સઘ ઘણા તિહાં આવઇ સહી. ૩૩૯
સજ્જનમસ્તે સઘ અતિઘણો સદ્દુસ રસ પાતો બહુ ભણો,
પ્રભાવતિનઇ સાથિ મુખ્યો નગરઇ સેજવાલ તે વાળ્યો. ૩૪૦
દેવી દેશ પ્રમુખ અનેક વિવિધ સમઇ આવઇ મુનિરેક,
અતિ રંગ્યો કહઇ નગર ભગવાન સાહૂશ્રીપતિનઇ દેઇ બહુ માન. ૩૪૧
કુણ મુખક પ્રિતઇ તાકુલ જે માહિ આ લોકતિ પરઇ,
સાહ આપણું આહુલ આપાર ઉપરાઇ પરથી કરે સાર. ૩૪૨

કહઇ તુમનઈં સાબાસી ષાન કુહુ કામ મુઝનઈં દ્યો માન,
એમ પ્રસસ્યા કીધી ઘણી સહૂઇ સઘિ તે સવિ સુણી. ૩૪૩
સઘ પાટણુનો બહુલો મિલ્યો કુણુગેર પ્રમુખ ઘણો તે ભલ્યો,
આગરાઈ આડબર કરી વલી આવઇ સઘ તિહા લાહુરી. ૩૪૪
મેડતા સીરોહી જાલોર માલવ મેવાડો બહુ જોર,
રામપુરા વાગડનો સઘ દષ્યણુ દેસતણો મનિ રગ ૩૪૫
સૂરતિ દીવિબદિરનો વલી વટપદ્ર ભરૂઅચિ તેમાહિ ભલી,
દમણિ વસહી ઘણુદીવીતણો ચેઉલિ ડભોલી આવ્યો ઘણો. ૩૪૬
કચ્છ દેસ કોલીહારો વલી નવાનગરનો આવ્યો મિલી,
એમ અનેક સઘ આવ્યા ઘણા યાત્ર કરેવા સોહામણા. ૩૪૭
શ્રીશત્રુજય તીરથતણી વલી શ્રીહીર વદેવા ભણી,
માણુસની સખ્યા બિ લાષ સુણી તેહવી મિ કહી એ ભાષ ૩૪૮
હીરવિજયસૂરિ કરી જાત્ર ઓગણુપચાસઇ ગુણુપાત્ર,
હવઇ સઘ વીનતીઇ ગુણુગેહુ હીરવિજયસૂરીસિર તેહ ૩૪૯
ઉના નયરિ પધારઇ પ્રભુ દીવિતણો સઘ આવઇ વિભુ,
ચોમાસુ ઉનામા કરિઉ ભવિયણિ બહુપરિ ધન વાવરિઉ ૩૫૦
અવસર જગગુરૂનો પામેવિ શ્રાવક ભાવ ધરઇ મનિ એવ,
બિબપ્રતિષ્ટા કીજઇ કાજ એમ જાણુઇ મનિ સાહ લષરાજ. ૩૫૧
લેઈ મુહૂરત શુભ દિવસિ સાર કરી આડબર અતિ સુખકાર,
તેડ્યા મુનિવિજય કવિરાય જેહના ગુણુ બહુલા સભલાય. ૩૫૨
સુણી પ્રસસ્યા વાચકપદ દીધ સઘ ઓછવ કરી લાહુ લીધ,
કરી પ્રતિષ્ટા કરઇ વિહાર સઘ કરઇ તિહા વીનતી સાર ૩૫૩
દેલવાડઇ પૂજ્ય રહો ચોમાસિ માનિઉ સઘ મનિ ધરઇ ઓહોલાસિ,
ચોમાસુ તિહા રહઇ ગુરૂહીર દીઇ દેસના જિમ જગિ વીર ૩૫૪
દેહ ચિન્હ જાણી નિજ આય પભણુઇ હીરવિજયસૂરિરાય,
તેડાવો વેગિ અનુચાન લિખ્યો લેષ જેસિગ બહુમાન. ૩૫૫
લિખ્યો લેષ વિજયસેનસૂરિદ હીરશરીર અછઇ બહુમદ,

તેહનું મસ્તકિ સુખ વન મણિ પરિ ધર્યું જેણ પીતુ સહિ ૩૭૬
નાંખી હેમ સઘનાં બેહિ ગ મહાં સુરેંદ્રતણો સુગ્રસન્
સંઘ મહાં શિખામું કરી સુર મહાં એહ નાટક મત ધરી. ૩૭૭
મહિમનગરથી મારગ લાગી પંજરીમાં તપગચ્છના પગી;
પાટણનયરિ પધાર્યાં પ્રભુ પરમપદસમ તિહાં કર્યું ચિત્ત. ૩૭૮
કરી પન્નવણ કરતું પ્રસ્થાન એતલે આવ્યો હેમ નિદાન;
નાંખ્યાં હેમ મદિ ધરી બેહિ ન લાલવસુદિ એકાદશી સમ. ૩૭૯
અનસન કરી સમરતું નવકાર સુકૃત સહિ ધીર મણધાર;
સતિ ઘડી છ અતરતું સુખો સુરવિમાન મહિમા કરતું ઘણો. ૩૮૦
શિલાભૂમિ સુવિમા સવિ જન ન દેવમહોત્સવ કરતું અચિત ન;
પૂજ મહોત્સવ કરતું નરેસ બહુ સાવિં તે જિનસુખકેશ. ૩૮૧
થી ભત સુરનો એહવો વસતજિ તપ કરતું નવ નવો;
પાટણિ ચોમાસું સુર કરી આરંભ પૂજાવન મનિ ધરી. ૩૮૨
શેત્રુંજ તીરથ યાત્રા કરતું તિહાંથી ઉનાળાથી પાંગર્યું;
જનું વરસ સુરની પાદુકા સાહિ બહુ સાવકશાવિકા. ૩૮૩
વરી વન મનિ ચિતડં અચ્યું હીરવિમાન સુભ સકલ વસ્યું;
બે બે સુખપાલ્ણ આલાલાલ તે શ્રીહીરતણો સુગ્રસાદ. ૩૮૪
ખીતારામ હુતા બે સુરપાસિ તેહનઈ તેમા મનિ ઉલ્લાસિ;
મહાં શ્રીવિજયસેનસૂરિ હ, ધર્મ સુખ સયમ મનિ આણંદ. ૩૮૫
ધીમ વિહાર સહૂ સાધુનઈ હીરહિતશીખ પૂજ્યં સાધુનઈં;
બે હિતશીખ મહી સુરિ હીરિ તે તિમ આરાધ્યં મનિ ધીર. ૩૮૬
તિહાંથી સુરપાદુકા વરેવિ સુનગર હેમ ચિહાંગણ હેવ;
સઘનગરિ ચોમાસું મહાં ચોમવિજય વાચકનઈ મહાં. ૩૮૭
સુરસેન તુમે સાથી કરી સુરગ્રામને હિતપણ આદરી;
મહાં ચોમાસું સુખ પાલિ હીર પરંપર સુહુ ઉલ્લાસિ ૩૮૮
તેહનું અનસરિ સુરતિ ચોમાસ પરમહાધર વાચક ચિત્તમાં;
તિહાં તેહનું નિરમલ ચારિત સિંધ બહુધામાનઈ નિરમતિ સિંધ. ૩૮૯
તે અવી સુસ્ત વ્યાધિ તિહાં આવ્યા ત્યા તે જિનસતિ;

આવ્યો તસ આયુનો છેહ તેથી પરવસિ થયુ તસ દેહ. ૩૭૦
મૂત્રકૃચ્છ્રરોગિ આવર્યા કરણી સારૂ અપરગતિ વર્યા,
જે તસ સીસ લખધિસાગરૂ તેહનઇ આગુરૂ ગુણ આગરૂ. ૩૭૧
કૃપાવત વાચકપદ દીઇ લખધિસાગર વાચક મનિ દીઇ,
ઉદેરી નવિ કરઇ કલેસ સદ્દહણા નવિ છાડઇ લેસ. ૩૭૨
વાચકપદ વરસ છ માસનઇં અમદાવાદિ સમય સાઝનઇં,
વોલાવ્યા વિજયદેવસૂરિંદ વાદી વલીયા મનિ આણંદ ૩૭૩
નદીમાહિ લૂ લાગી ઘણી તેથી પરભવિ પુહુતા સુણી,
ગુરૂ અંદોહ થયો અતિઘણો કરમવિપાક સહુ લહઇ આપણો.૩૭૪
એક અવસરિ સૂરતિ ચોમાસ રહ્યા કનકવિજય પન્યાસ,
સુમતિવિજય વાચકના સીસ હીરવચન પરૂપઇ નિસદીસ. ૩૭૫
તે સાથઇ અતિ કરઇ વિવાદ સાગરવાસિત શ્રાવકવાદ,
ઉથાપઇ હીરગુરૂના બોલ નવિ શકાય તેહ નિટોલ ૩૭૬
વુહુરો સૂરો સઘમા વડો તે બાધઇ સાગરનો ધડો,
કો નવિ લોપઇ તેહની લાજ હાજી હાજી સહુય સમાજ ૩૭૭
પણિ ન ખમઇ ગુરૂભગતા મુનિ ફિરી ઉત્તર આપઇ સુણઇ હુની,
તિમ કરતા તે વાધઇ કલેસ એકેઇ નવિ સાંષઇ લવલેસ ૩૭૮
તેહ વાત ગુરૂ પાસઇં ગઈ બિહુ ઉપરિ ગુરૂનઇ રીસ થઈ
વારણુ લેષ પાઠવીઆ તિહા સાધુ શ્રાવક વાદેયો ઇહા ૩૭૯
શ્રાવકનઇ દીધી ઘણી સીષ મુનિ સાથિ કા બોલો તીષ,
જે આરાધ્ય વિરાધો મ કો ગુરૂવાણી લોપી નવિ સકો. ૩૮૦
કનકવિજય વિબુધનઈં કહઇ શ્રાવકસિઉં બોલિઉ દુષ દહઇ,
વલતુ વિબુધ કહઇ ગુરૂ સુણો એહ વૃતાત અછઇ અતિઘણો. ૩૮૧
સૂરતિ તે સાગર નામકા તિહાના શ્રાવક અતિબોલકા,
હીરવિજયસૂરી તુહ્મ ગોર તેહનઇં ગાલિ દીઇ એ ભોર. ૩૮૨
તે ન ષમાય સુણતા કાનિ ચાલઇ તો સીષ દેઉ બહુમાનિ,
સુણતા સહગુરૂની રીસ ટલી કરઇ કૃપા તેહનઇ ગુરૂ વલી ૪૮૩
વલતઇ ચોમાસઇ આદેસ પડિત જાણી અતિહિ વિસેસ,

શ્રીરત્નાયુવિજય ઉવઝાય સુગુરુ આણી સોભાગ્ય પ્રધ. ૩૮૪
હીરવિજયમલ શ્રી ઉપદેશ એહ વચનિ ૧૦ના ગુનરિસ,
તે સુગુરુનાં સાગરસુ મન જિમ ગ ધ ન રહ્યાં ત્રિવિધિ ભલ. ૩૮૫
તો તે ગુરુથી સુધી આપણું વાચક ભિન્ન સવે અનગમ્યું;
વાચક તાય ન ગણાવ્યાં મુનિ તે મનમાનિક મોહ્યાં મુનિ ૩૮૬
વાચક વિજયસિંહો એહ ઉપાય જેથી મનનું વંછિત થાય,
દીપે સકલ વાચો તિહાં હાલિ જેહનું મત આશય સાગર સાધિ. ૩૮૭
તેથી પુષ્ટિ લાભ મનીષ સાધુ મેરપી શ્રુતજ્ઞાનાધીન,
તેથી નાનજી સમમતુ સજ્જાય આપીતો સહુ. ૩૮૮
ભગવત ઔષધ પ્યારાં જોડિ કુશલનના ટાલ્યાં તે કોડ,
સિંહજી વર્દ્ધમાન સોમજી જેથી દૂર રહ્યાં પોતજી ૩૮૯
એ પ્યારાં ઔષધ વસ્ત્રોદિ હીરવિજય દીધા નરકોડિ;
તેહની સહુથી અધિકી લાજ કીધં જેહનું પરમ મહુ કાજ ૩૯૦
સઘલી ચઉવિહ વાચા કીમ સેત્રુંજ મોટી આણ પ્રસિદ્ધ,
સઘળગતિ કીધી જેહનું વચ્ચી સેવ કીધી હીરસુરતણી. ૩૯૧
જિનશાસન દીપાવક થયું સહુ ત્યાગ હેતુ તે તણું,
સાહુ નાગજી નાથજી બિ જોડિ કુશલધર કર્યાં પરમના કોડ. ૩૯૨
દાન સીલમહ તપ ભાવના સાર એ પ્યારાં અધિક આચાર;
સુરતણું પરિ વંછિત દાતાર સાધુ સાધવીની ભગતિ અપાર. ૩૯૩
સુપાત્ર દાન તે દીધું ઘણું પીહર સેવિકા દુરજનતણું;
સઘલી ધનજી નઈ તેજપાલ વર્દ્ધમાન નાગજી પરસાલ. ૩૯૪
એ આદિ સઘ દીપે હાલિ જૂજવી વાચો વાગરસાધિ,
તે વાચ્યાં સુજનઈ ઘણું તિમ તિમ તે મોહ્યાં અતિઘણું ૩૯૫
ન જાણું આચાર્ય ઉવઝાય ઉપાય નહુ થયે સમુદાય,
ભાર ભિન્ન ઉપાય વળી વાંચવા ન દીધં એહવા કવી. ૩૯૬
હીરવિજય પ્રતિસેવાર ક્રમ તે વાંચણું ન દીધ એ મર્મ,
એમતલપાર થાપેના ભણી શાસનતણી કર્યાં જપ તે ઘણી. ૩૯૭

મારગાનુસારીનો જે ભાવ તે વિપરીત કરઇ એ સભાવ,
તે સવિ લિષી મોકલિઉં ગુરૂપાસિ તે વાચીનઈં હઇયિ વિમાસિ ૩૯૮
પાચબોલનો લિષીઓ પટો તે મહૂઈ સુણુયો પરગટો,
હીરવિજયસૂરિ ગુરૂભ્યો નમ સવત ,સોલ સત્તાવન સમ. ૩૯૯
વરસે માગસિર વદિ ચોથિ શની વિજયસેનસૂરિ લપઇ ગચ્છધણી,
સૂરતિબદિર સઘ સમુદાય યોગ્ય સુણુયો ધરી મન ઠાય ૪૦૦
પહઇલો બોલ સુણેવો એહ ચોમાસઇ મુનિસ્યુ ધરી નેહ,
બાર બોલનો પટો છઇ જેહ સભામાહિ વાચેવો તેહ ૪૦૧
બીજો બોલ સુણો હવઇ દેવ બારબોલ સદ્દહણા એવ,
પરૂપણા તેથી વિપરીત નવિ કરવી કુણિ એ ગચ્છ રીતિ ૪૦૨
પ્રશ્નોત્તરસમુચ્ચય જે ગ્રથ વાચતઇ ના ન કહઇ એ પથ
ચોથો બોલ હવઇ હુ ભણુ સુણો સુરૂપ ભવિયણુ તે તણુ ૪૦૩
એકાતવાદ થાપેવા કાજિ છૂટક આલાવા ગાહા ભાજિ,
સિલોક પ્રમુખ હુડી કુણિ કરી તે નવિ વાચવી એ ચિતધરી ૪૦૪
પાચમો બોલ હવઇ સાભલો મારગાનુસારી બોલ નિરમલો,
તેહ વિચાર કરવો બોલ બાર કરવો તેહનો લેઈ અણુસાર ૪૦૫
તેહ પ્રમાણુ જાણેવુ ષરૂ તિમ કહતા સઘલુ પાધરૂ,
મારગાનુસારીનો સિઓ વિચાર તે કહીઇ સુણુયો ભવિ સાર ૪૦૬
દાન વિનયઈં અલપ ક્ષાય ભવ્ય દાષિણ્ણ લજ્જાલુ દયાય,
પરોપકાર પ્રિયભાષીપણુ ઇત્યાદિક બોલ જે જે ભણુ ૪૦૭
જિનવચન અણુસારિં જેહ મારગાનુસારી ભણીઇ તેહ,
ચોસરણુ પ્રમુખ સિદ્ધાતિ કહિઉ તે સાચુ સહી મિ સદહિઉં ૪૦૮
ચોસરણગાથાઃ—

" अहवा सव्वं चिय वीयरायवयणाणुसारि जं सुकड ।
कालत्तएवि तिविह् अणुमोएमो तय सव्वं " ॥ ४०९ ॥

એ બોલ પાચપટો પ્રેષીઓ તે વાચ્યો જે ગુરિ લેષીઓ,
તોહઇ તેહ ન માનઇ કસ્યુ ગુરૂવચન નવિ હઇયિડઇ વસ્યુ ૪૧૦

શ્રીમુનિવિજય વાચકનો સીસ ધીરવિજય દર્શન મુનીસ;
સુમતિ ભગતિ આણ્યા ઇસી ઇણ્યા તિહાં મુનિ શ્રાવક વસી. ૪૩૯
સાગરનઇ મમતુ નવિ થયુ નિજ ગુરુ ઘરનુ તે ફિરી ગયુ;
લખ્યુ એ તો ભિન્ન ભિન્નાત લખ્યુ છઇ સઘલી ભાત. ૪૪૦
કહઇ શ્રાવકનઇ એહનઇ તુમ્હે નવિ સેવા આગી મુનિ ભિલ્યા;
એહવુ આણી ભિન્નના સાધુ પાંગરયા આગા નહી પાખિ. ૪૪૧
તે આણીનઇ હોસી નંદનજી આવ્યો પાસ લેઇ માનજી;
ત્યારે સઘનઇ તેડાવ્યા આવઇ વાતવુ રાજસૂત્ર ભણી પઇ ૪૪૨
તેતલઇ રાજવિજયસાગર બોલીઓ શ્રાવક એ ઇહ મ તુમ્હે કિમ્યુ;
નહી રહવા દેઉં અહી આવો એહનઇ રાખશે તો કિમ તુમ્હે. ૪૪૩
તેહુઇ વડશ્રાવક બોલીઆ પોતઇ જે મતિમાં બેઠીઆ;
છવો નંદનજી મુનિ ન બોલાવ નંદનજી જિમ કહઇ તે તિમ થાય. ૪૪૪
આહાર વસ્ત્ર આવઇ વાણીઆ તો તુમ્હે મ બોલો તાણીઆ;
ત્યારે સઘનઇ આણીનં રાખવુ તુમ ના કહી એ બોલિવઇ કસ્યુ ૪૪૫
એહવું વચન શ્રાવકનું સુણી વદતા નવિ બોલ્યા તે ભણી;
કહુઇ સપિ રહવુ ઘણાં કિમઇ નવિ જાવુ દીઠી. ૪૪૬
પણિ તે સાગરનઇ નવિ રુચિઇ સઘ વચન જમી જાઉ તેહુઇ અહિં,
તો સાગર કવિ લખ્યુ એમ એહનઇ વાહિ આપીઇ કેમ. ૪૪૭
વાતિ પરમ વસ્તુની આદિ કસ્યુ પણિ એ ગુ કઇ તે દાખિ;
તોહુઇ તે આગા તસ મૂકિ આવિઉ એહની જુદી મૂકિ ૪૪૮
તો શ્રાવકનઇ મુનિઓ વૃત્તાંત નિજમત એ આપઇ એકંત;
તો શ્રાવક દર્શનનઇ કહઇ વીસ્તવન જે જે ચાહઇ. ૪૪૯
તે સહુ શ્રાવક છઇ તુમ પાસિ એહનઇ હસતી ક્યો આવાસિ;
કહઇ દર્શન ગુરુ સ્યે આસિષ એ પણિ વાચક નહી પાસિ. ૪૫૦
એહનઇ દેવઇ ગચ્છપતિ માન હૂ તો સાધુ ભણિ આમાન્ય;
શ્રાવક કહઇ આપિ ગુરુવીર આમ સહૂ તુમ્હારી વીર. ૪૫૧
જે તુમનઇ એ ભાવિ ગુરુ કહઇ તો આજ નિરખવઇ મનિ વહઇ;
દર્શનિ તેહના વીધા બોલ તે સાંભિ કહઇ વાત નિટોલ. ૪૫૨

પ્રશ્નપ્ર[૨]નોત્તર કરઇ જબાપ સાગરનઈં લાગો સંતાપ;
તેણઇ લિષીઆ ગચ્છપતિનઈં લેખ સાચા પોટાં લિખઇ વિશેષ.૪૫૩
તે કાગલ ચડ્યા શ્રાવક હાથિ દીઇ વીર મિલી દર્શન સાથિ,
તેહમા લિખિઉં બહુ વિપરીત તે વાચીનઈં આણિઉ ચીતિ ૪૫૪
ઉતારા કીધા છ સાત શ્રાવકનઈં તે જણાવી વાત,
એક લિખિઉં શ્રાવકનઇ દીધ બીજુ તો મારૂઆડિ પ્રસિદ્ધ ૪૫૫
સોમવિજય વાચકપ્રભુ ભણી જેહની ગચ્છમા શોભા ઘણી,
ત્રીજુ નંદિવિજય ઉવઝાય લિખિત પઠાવિઉ સહૂ મનિ ભાય ૪૫૬
ચોમાસુ ઉતરીઉ જસ્યઇ સાગર તિહાથી ચાલ્યા તિસ્યઇ,
એહવે શ્રીવિજયસેનસૂરિંદ ગુજરાતિ આવઇ આનંદ ૪૫૭
આચારજિ વાચક મુનિ ઘણા માહામા જઈ તે કરઇ વંદણા
નેમિસાગર વાચક એમ ભણઇ દર્શન તુમ અમ ઘણુ અવગણઇ ૪૫૮
ઇત્યાદિક કથન બહૂ કહ્યા તે શ્રીગુરિ મનમાહિ વહ્યા,
આવઇ રાજનગરિ તે સહૂ સૂરતિનો સંઘ આવ્યો બહુ ૪૫૯
એહવઇ દર્શન વંદઇ ગુરૂ ભાય હઇયિડઇ આણી અતિ ઉચ્છાય,
સહૂ જાણઇ ગુરૂ કરસ્યઇ રીસ પણિ ગુરૂદૃષ્ટિ તે અમૃત સરીસ ૪૬૦
ઉસમાપુરમાહિ તે કહઇ સાગર હઇયિડઇ દ્રોહ બહુ વહઇ,
આચારજિ પંડિત ધનવિજય સાગરની પષિ પૂરી ભજઇ ૪૬૧
વિજય ઘણા વાછઇ એતલુ દર્શનવિજયનઈં થાયો ભલુ,
મેલી મુનિ સભા ગુરૂરાય બિહૂયનઇ તેડઇ મનિ ભાય ૪૬૨
પૂછઇ શ્રીગુરૂ કહુ સિઉં થયુ કેણઇ કારણિ બોલ્યા સામહિયુ,
વીનવઇ દર્શન કારણ તેહ કહનારનઇ પૂછીજઇ એહ ૪૬૩
તસ પૂછિઉં તો તે એમ કહઇ એણઇ ગુરૂ ગાલિ કહી તે દહઇ,
કહઇ દર્શન કો છઇ સાષીઓ સાગરિ વુહુરો કાહા નો ભાષીઓ ૪૬૪
ગુરૂ કહઇ તેડો તે વાણીઓ તેણે તે તેડી આણીઓ,
તે કહઇ મિં કાંઈ નવિ સુણિઉં એણઇ કોઈ નહી અવગણિઉં ૪૬૫
સાગર જૂઠ લવઇ અસરાલ ગુરિ પોટા તે લહ્યા રીસાલ,
એમ અનેક બોલિ નહી ષરા ગુરિ જૂઠા જાણ્યા સાગરા. ૪૬૬

તબ દર્શન મગન ભયો જબ તે શુભ રુચિ ધરી ચંગીય,
અસમ અસ તેમાંહિ વર્ણિત હોતાં આવે રુચિ અપુ ૨૪૭
તે માંહિલા કહું કે બોધ સાંભળતાં રહસ્ય દરેક,
સમકિતીઓ નિજ સમકિત લહી ગયાં આગળ સિધી થઈ. ૨૪૮
નિજ સમકિત થાપઈ બહુ ભાતિ આચાર્ય ધીરવર્ય જિનજીવિ,
નાન સમાજ ઉપર ઘણું તેણે કરી નવિ થાપ્યો આસતર ૨૪૯
તબ મિ મિત્તે એહ ઉપાય એહના મીઠા એ વલિ થાય,
તો નિજ સમકિત આપું સહી સમકિતનું મત થાપ્યું નહી. ૨૫૦
સમકિત મતિ જે શ્રાવક હતા આપણું સમકિત નવિ માનતા,
નિજ સમકિત આપીવા લહી ટટપટ મિ તેહનાં થઈ. ૨૫૧
તબ તે ઉપાસક આત્મા કહી નિજ સમકિત મિ દીધું તામ,
બિચ પક્ષપાત એ આપણી નવિ ભીડ્યો એ સતાપણી. ૨૫૨
એહનાઈ ગુરુ નામિ બહુ ભલા વળી શ્રાવક દીધા ટોળા,
કાલિજ્ઞો ધણું નવિ ભય એહ ભાગ પરબાર સવિ આપ્યો તેહ. ૨૫૩
શ્રાવક પદ કરી નવિ સાધે એ આપું તો સ ઘર્મ મામે,
તે માટિ એ થોડું સાચ આપણું નવિ થાપ્યો એક વાત. ૨૫૪
સપ્ત નામાઈ ભય એક વાર લીધામણું દેસિઈ કુમારિ,
એહના બોલ ઘણા તે આછાં બીજાનાં દર્શન વીખ્યા પછાં. ૨૫૫
સિવાતિ સમકિતના ભેદ પચ કહ્યા તે ન કરૂ ઊઈ,
નિજ સમકિત પોતાનું એહ પૂજીનાં ગુરુ સહિત જ તેહ. ૨૫૬
એક ગચ્છમાં એ સમકિત હોય થાપ્યા સ ભામાં એ હોય,
એહ વિચાર મિ સમજ્યો નહી પૂજ્ય કહો જિમ સમજું સહી. ૨૫૭
હવી કરી સૂરીશ્વર કહ્યું એણું વખાણિ આગમ અવગમ્યું,
દર્શનનાઈ વલી પૂછિ હવી સમકિત સદા કહે તે કહી. ૨૫૮
અવધારો પૂજ્ય એહ વિચાર સમકિત કહેતાં દર્શન સાર,
દર્શન તે માહરૂ અભિધાન સત્તાવરદ્ધ એહ નિદાન. ૨૫૯
તુમ આપ્યા આસયુ કહી લાગ્ય ગુપ્તિ ન મિલ વળી,
કમળમાં ગુરુ દીધી સમતિ તેણું કરવિ હું ઉક્ત મુગતિ. ૨૬૦

ભગવનજી સમકિત એહનુ પૂછો તે કેહવઉ તેહનુ,
તુમ આણ્યા વિણ જે ઉપદેસ કહણુ વલી તુમચઇ આદેસિ. ૪૮૧
બિહુમાં ભિન્ન કુહુ તે કુણુ ગચ્છ એકમાં કુહુ એ સિઉં હુણુ,
જો એણુઇ નિજ સમકિત દીદ્ધ તો ગચ્છભેદ એ કરઇ પ્રસિદ્ધ. ૪૮૨
ભિન્ન ભિન્ન એ દીઇ ઉપદેસ પૂછો તે કુણુ કારણુ વિસેસ,
વિજયસેનસૂરિ પૂછઇ અસ્યુ ભગતિસાગર એ લિખિઉં કસ્યુ. ૪૮૩
નવિ બોલાય તેણુઇ આપ પ્રકટિઉં પેલા ભવનુ પાપ,
નવિ જવાપ તિહા એકઇ થયો સાગરનો મહિમા બહુ ગયો. ૪૮૪
ઝાંખા થઈ ઊઠ્યા તેણીવાર દર્શન સાગાસી થઈ સાર,
દર્શન વદઇ નિજ ગુરૂ પાય બોલ ઊપરિ થયો તુહ્મ પસાય. ૪૮૫
તતખિણિ નાનજી દોસી ઉદાર ગુરૂપદ પકજ વદઇ અપાર,
કચપચનુ તે કારણુ સુણી નાનજી વીનતી કરઇ બહુગુણી. ૪૮૬
સાગરસ્યુ એકલડો સીહ દર્શન ચર્ચા કરઇ અબીહ,
હીરગુરૂ વચને એહનઇ રંગ વલી અમ સાહાજિ હૂઓ અભંગ.૪૮૭
સાગર વચને જો કસ્યુ કહો સાચુ જૂઠુ મનમા વહો,
તો અમ કુટંબની જાણો ટેવ દર્શન સાધુની કરસ્યુ સેવ ૪૮૮
એહવુ વચન સુણી ગુરૂરાજ કહઇ અવિચાર્યુ ન કરૂ કાજ,
દર્શનના ગુણુ જાણુ અહ્મે વલી વખાણ્યા ગુણુ બહુ તુહ્મે. ૪૮૯
નહી અવગુણુ એહમાહિ કસ્યો નાનજી તુમ કહણિ મનિ વસ્યો,
સૂરતિમા અધિકારી વિશેષ તુમનઇ નવિ દુહવીજઇ રેષ ૪૯૦
તવ નાનજી વદઇ ગુરૂપાય ગુરૂ દિલાસાઇ નિજ થાનકિ જાય,
એમ વિવાદ દિવસ ત્રિણિ લગઈં સાગર જણુ જણુ આગલિ રગઇ ૪૯
આચારજિ પાસઈં જઇ કહઇ એ તો અહ્મનઈં ગાઢો દહઇ,
તુમે સાહિબ અહ્મે સેવ્યા આમ એણુઇ અવસરિ અહ્મ રાખો મામ ૪૯
કુહુ ભગવનનઈં અહ્મારઇ લીધ દર્શનનઇ મીખામણુ દીધ,
તવ આચારજિ આવ્યા એકાત કહઇ નેમિસાગર છઇ માંહ ત ૪૯૩
એણીવાતિ થાઈ દલગીર દિઓ દિલાસા તો રહઇ હીર,
દર્શનનઇ સીખામણુ દીઓ ગુરૂ કહઇ વાક સ્યો તેણુઇ કીઓ. ૪૯૪

ચાંક વિના જિ ક્રોધ ન કહાય ન્યાય એતાં સાગર અન્યાય;
તો આચારજિ વલી વીનવ્યા મિથ્યાદુકડ દેવરાવ્યો હવા. ૪૯૫
ગુરુ આચારજિ ચિત્ત સાચવ્યા તેઆ સહૂ ભાઈ સાચવ્યા;
પશ્ચાત વિજયસેનસૂરિરાય કહિણિ આચાર્ય એ મનિ લાય. ૪૯૬
દર્શન ચાંક નહી કલ્લોલ મિથ્યાદુકડ દો અમ ઉપદેશ;
સુણી ગુરુજિણિ દર્શન વીનવ્યાં તુમ કહિણિ ધરિ કરયુ હવા. ૪૯૭
પણિ એક ચાંક કરી જે સઘલ મિથ્યાદુકડ તે ઉચ્ચાર્યા;
ગુરુ કહઈ ચાંક કરયો તું કહું ઉંદ દેહ સઘલ સયુ વહુ ૪૯૮
પોસ્તી જિમ મિલીઆ છ સાત આરોમાંહિ ગણાવ્યા વાત;
એક કહઈ જિહિ લાગઈ આવિ તો મચ્છી કરતા આઈ લાવિ. ૪૯૯
કહઈ એક તો તે આઈ આગલિ એકેકાવ્યઈ આવ્યા જલપાલિ;
સાથ કહઈ એક રોગઈ એમ વાત સુણ્યો તે ઉપરિ તેમ. ૫
ચાહિમ આવિ લાગઈ જળ જઈઈ તળ આચાર્ય વાતુ ચાલઈ કહઈ;
એકવાતમાં ગુરુ કરયુ આવઈ બીજા પણિ તજીઆદિ જઈ ચાઈઈ ૫ ૧
જિમ એ સાચી વાત ન સરે તિમ સાગર કુમતિ નહી મિલસે;
એકવાત મુનિવરસઈ આવી સુણતાં સાગર સીસર ચઢી. ૫ ૨
સુણી ગુરુ વાચ દર્શન મેલીએ જે આગમન તુમ આચરિજ દીએ;
તો હીર જેસિંગના વચન વિરૂદ્ધ મેલાવ્યુ રોગઈ જે આવ્યુહ. ૫ ૩
તેહને મિથ્યાદુકડ હવે ગુરુ સ્ત્રીચારિત એ જિ લાધે;
સાગર લાજ ધર્યું તિહાં લીધુ એકઈ પાસઈ આધાર દીન. ૫ ૪
એહવઈ સઘ વલામતિતણો ગુરુ નરેશ આવ્યો વલ્યો,
વલી પૂજ્ય શ્રીગુરુ પાય સુણ્યઈ ઉપદેશ મનિ હરખ ન માય. ૫ ૫
સઘ વલી સોમકરણ શ્રીવત સઘલાચા પૂજ્ય ધરી ચતિ;
ત્યાર મેલ શ્રીગુરુશ્રીના તુમ મુનિ સુણવા ધર્મ ભાવના. ૫ ૬
શ્રીગુરુ શ્રીમુનિ વાચઈ મેલ મુક્તી આવા કહઈ મેં નહી તોલ;
સાગર આગલ એમ નવિ કહઈ તે વિપરીતપણુ મેં વહઈ. ૫૦૭
ગુરુ કહઈ આજ ચલી નીને કહઈ તો સાગર શીઘ્રપણ લહઈ;
વલી ન પાલિલી આવ્યો હેય સાગર ચાંક ચલ્યો એ દેવ. ૫ ૮

ગુરૂ કહઈ કાં માંડો દદોલ મરયાદાઈ રહો નિટોલ,
એમ કહી મોકલીઆ હટલારિ ગુરિં સાગરથી મન ઉતારિ. ૫૦૯
રાજનગરમા રહઇ ચોમાસિ સંઘ વીનતી કરઇ એક ષાસ,
મરૂસ્થલીથી વાચક રાય તેડો સોમવિજય ઉવઝાય ૫૧૦
તો ગુરૂ તેડાવઇ અવિલંબ જે ગુરૂહીરતણુ પ્રતિબિંબ,
આવ્યા આદરિ ગુરૂ બહુ માન જે ગુરૂહીરતણા સુપ્રધાન ૫૧૧
ગુરૂ પાસઇ છઇ શ્રીવિજયદેવ વાચક સોમવિજય કરઇ સેવ,
અહુમદપુરિ આવઇ ચોમાસિ નંદિવિજયવાચક ગુરૂ પાસિ ૫૧૨
એહવઇ શ્રીગુરૂના ભાણેજ ધીરકમલ સાગરસિઉ હેજ,
તેણુઇ ચતુરાઈસિઉ લેખ સાગરનઇ લિખીઓ સુવિશેષ ૫૧૩
તે માહિ વાચક અવતંસ સોમવિજય ઉપરિ તસ ડંસ,
તેણુઇ લેખમા કીધી આલિ સોમવિજયનઈ લિષી બહુ ગાલિ ૫૧૪
કાગલ તે ગુરૂ હાથે ચડ્યો તવ તે માડલિ બાહિરિ પડ્યો,
એહવઈ કો મુનિ પુસ્તક એક સોમવિજય કરિ આપઇ છેક ૫૧૫
વાચી પૂછઇ વાચકરાય એ પુસ્તક આવ્યુ કુણુ ઠાય,
તો મુનિ પભણુઇ સુણુયો હેવ તે કારણુ હુ કહુ સંષેવ. ૫૧૬
ષંભાયતિ જવ બાદર સોર સાત દિવસ લૂટાણુ જોર,
તતષિણિ પુસ્તક સંગ્રહ કીધ ઘણુ માહુતમે બહુપરિ લીધ. ૫૧૭
તે માહિ ધરમી એકનઇ વડપણુ આવિઉ ઘણુ તે કન્હઈ,
અંત્યસમઇ જાણી કહઇ અસ્યુ અણુસણુ કરવાનઇ મન ધસ્યું.૫૧૮
તેડાવઇ તે તપાના યતી ગચ્છનાયકનઈ કરઇ વીનતી,
જેસિંગિ મુઝ દીધ આદેસ આરાધના તસ દીઓ ઉપદેસ ૫૧૯
પ્રત્યાખ્યાન કરાવ્યુ સહૂ તવ તેણુઇ આગ્ર કરી બહુ,
પોથી એક છઇ પુસ્તકતણી વાચતા બુદ્ધિ ઊપજઇ ઘણી ૫૨૦
મિ પૂછિઉ એ સ્યાની અછઇ તો તે બોલ્યો પૂછયા પછઇ,
નામ ન જાણુ પણિ તુહ્મે લીઓ ભણો ભણાવો એ લાભ દીઓ ૫૨૧
લીધા પૂઠિ કરિ ધરી આજ લેઈ પુસ્તિકા સારો કાજ,
તવ મિ કહિઉ ઠામિ રહસ્યઇ મન્ન તે બોલ્યો હાજી હુ ધન્ન.૫૨૨

વાંક વિના મિ કોઈ ન કહાય ન્યાય એતા સાગર અન્યાય,
તો આચારજિ નહી નીતવાઈ મિચ્છાદુક્કડ દેવાઈ હવઈ. ૪૪૫
ગુરુ આચારજિ ચિત ચાપવા તેઆ સહૂનઈ ચાપવા,
પતાયુઈ વિજયસેનસૂરિરાય કહવિ આચારજ એ મનિ લાય. ૪૪૬
દર્શન વાંક નહી વસ્તેસ મિચ્છાદુક્કડ વો આસ ઉપદેસ,
સુણી ગુરુવચિ દર્શન નીનવાઈ તુમ કહવિ સવિ કરયુ હવઈ. ૪૪૭
પણિ એક વાંક કયો જે ઘરઈ મિચ્છાદુક્કડ તે ઉચ્ચાર્યા,
ગુરુ કહઈ વાંક કરયો હું કહુ ઉઠ દેહ સઘલુ ત્યુ લહુ ૪૪૮
પીસ્તી જિમ મિતીઆ છ સાત આદેસઈ સમાચાઈ વાત,
એક કહઈ જવિ લગઈ આજિ તો મઝઈ કહો આઈ લાજિ. ૪૪૯
કહઈ એક તો તે વઈ આપસિ ઓરેલાવ્યુઈ આવઈ જવાપસિ,
સાચ કહઈ એક હોવઈ એમ વાત સુણો તે ઉપરિ તેમ. ૫
ક્ષતિ આજિ લગઈ જન જઈ તન લાગ્યાં વાડુ જઈ લાગ્યં,
એહવાતમઈ ક્યુ કરયુ આપઈ બીજા પણિ તુમ્હરિ જઈ ચાલ્યા. ૫ ૧
જિમ એ સાચી વાત ન સવે તિમ સાગર શુધિ નહી બોલવે,
એહવાત મુનિવરસઈ બાહી સુણ્યું સાગર સીસા સહી. ૫ ૨
સુણી ગુરુ વાણ દર્શન ઘોતીઓ એ લખન તુમ્હે આણિજ ઈણે,
તો હીર એમિ મન વાયુ વિરહ મીલાવુ સોવઈ જે ચાતુર્યા. ૫ ૩
તેહનો મિચ્છાદુક્કડ હવો ગુરુ સ્તીમમતિ એ મિ લાયો,
સાગર લાજ ભઈ તિહાં હીયુ એમઈ પાચાઈ આપમ હીન. ૫ ૪
એહવઈ સઘ ચ લાયતિવહો ગુરુ વરેતા આપ્યો વહો,
વળી પૂછ શ્રીગુરુ પાય સુણઈ ઉપદેસ મનિ હરખ ન માય. ૫ ૫
સઘલી ઘોષણાણું શ્રીવત સઘનાયક પૂજ્ય પતી વરિ,
બાર બોલ શ્રીગુરુજીસ્યા તુમ સુણિ સુણ્યા ભઈ ભાવના. ૫ ૬
શ્રીગુરુ શ્રીમુનિ વાંચઈ બોલ સુણી સાચક કહઈ મં નહી તોલ,
સાગર આસર એમ નવિ કહઈ તે વિપરીતપણુ મં લહઈ. ૫૦૭
ગુરુ કહઈ આજ પછી બીજો કહઈ તો સાગર ચીધાયણ લહઈ,
વળી વધાવિણી આપ્યો ભેદ સાગર વાંક સહ્યો એ દેવ. ૫ ૮

ગુરૂ કહઈ કાં માંડો દંદોલ મરયાદાઈ રહો નિટોલ,
એમ કહી મોકલીઆ હલ્લારિ ગુરિ સાગરથી મન ઉતારિ. ૫૦૯
રાજનગરમા રહઇ ચોમાસિ સઘ વીનતી કરઇ એક પાસ,
મરૂસ્થલીથી વાચક રાય તેડો સોમવિજય ઉવઝાય ૫૧૦
તો ગુરૂ તેડાવઇ અવિલબ જે ગુરૂહીરતણુ પ્રતિબિંબ.
આવ્યા આદરિ ગુરૂ બહુ માન જે ગુરૂહીરતણા સુપ્રધાન ૫૧૧
ગુરૂ પાસઈ છઇ શ્રીવિજયદેવ વાચક સોમવિજય કરઇ સેવ,
અહુમદપુરિ આવઇ ચોમાસિ નદિવિજયવાચક ગુરૂ પાસિ ૫૧૨
એહુવઇ શ્રીગુરૂના ભાણેજ ધીરકમલ સાગરમિઉ હેજ,
તેણઇ ચતુરાઈસિઉ લેખ સાગરનઈ લિખીઓ સુવિશેષ ૫૧૩
તે માહિ વાચક અવતસ સોમવિજય ઉપરિ તસ ડસ,
તેણઇ લેખમા કીધી આલિ સોમવિજયનઈ લિષી બહુ ગાલિ ૫૧૪
કાગલ તે ગુરૂ હાથે ચડ્યો તવ તે માડલિ બાહિરિ પડ્યો,
એહુવઈ કો મુનિ પુસ્તક એક સોમવિજય કરિ આપઇ છેક ૫૧૫
વાચી પૂછઇ વાચકરાય એ પુસ્તક આવ્યુ કુણ ઠાય,
તો મુનિ પભણઇ સુણયો હેવ તે કારણ હુ કહુ સખેવ. ૫૧૬
પભાયતિ જવ બાદર સોર સાત દિવસ લૂટાણુ જોર,
તતષિણિ પુસ્તક સગ્રહ કીધ ઘણે સાહતમે બહુપરિ લીધ ૫૧૭
તે માહિ ધરમી એકનઇ વડપણ આવિઉ ઘણુ તે કન્હઈ,
અત્યસમઇ જાણી કહઇ અસ્યુ અણુસણ કરવાનઇ મન ધર્યું. ૫૧૮
તેડાવઇ તે તપાના યતી ગચ્છનાયકનઈ કરઇ વીનતી,
જેસિગિ મુઝ દીધ આદેસ આરાધના તસ દીઓ ઉપદેસ ૫૧૯
પ્રત્યાખ્યાન કરાવ્યુ સહૂ તવ તેણઇ આગ્રહ કરી બહુ,
પોથી એક છઇ પુસ્તકતણી વાચતા બુદ્ધિ ઊપજઇ ઘણી ૫૨૦
મિ પૂછિઉ એ સ્યાની અછઇ તો તે બોલ્યો પૂછ્યા પછઇ,
નામ ન જાણુ પણિ તુમ્હે લીઓ ભણ્યો ભણાવો એ લાભ દીઓ ૫૨૧
લીધા પૂઠિ કરિ ધરી આજ લેઈ પુસ્તિકા સારો કાજ,
તવ મિ કહિઉં ઠામિ રહસ્યઇ મન્ન તે બોલ્યો હાજી હુ ધન્ન ૫૨૨

તત્ત્વ મિ પુસ્તક તેહ વાંચીઇં સામાન્ય અર્થી સંચીઇં,
પ્રગટ ન કિધુ તેણી વાર તુમ ગુરુ પણ કહિઉ વિચારિ. ૫૨૩
તુમ્હે સઘળ મિલીને ગુરુરાજ અવસર જાણી આપિઇં આજ,
તો વાચક એક અવસર એહ ગુરુનઇ વાત સુણાવઇ સેહ. ૫૨૪
પ્રેમ એક હુતિ વાસો ઇમ નવો સાંભળતા સરિખો તેહવો,
ગુરુ કહઇ વાત વાચક સાચુ સઘળુ સહુ તેઉ સુણઉ ૫૨૫
તો શ્રીવિજયદેવ અનુમાન બાહ્ય સોમવિજય સુપ્રધાન,
નંદિવિજયવાચક આણીયા લાભવિજય પંડિત જાણિયા. ૫૨૬
તેજવ ધર્મવિજય બુધ વિરુ ચારિત્રવિજય વિરુપ તે કહુ,
કીર્તિવિજય બુધ ગુરુના વચન સઘળ જાણ હર્ષિયા ધીર. ૫૨૭
ગુરુ આદેશિ વાંચ્યુ એક લાભવિજયપંડિત સુવિવેક,
ગુરુ આગલિ ચિત દેઇ સહુ સુણઇ સુણત સુણત રેખિ વચન લાધુ. ૫૨૮
એ દીઠઇ વિપરીત વૃત્તાંત એહવુ સ્થાપ્યો અતિ સિદ્ધાંત,
મિથ્યાદુષ્કૃત દીધા ચિત પાંચ તે સ્થાપ્યા નહી પરમાર્થ. ૫૨૯
નહી સ્થાપ્યા એહવુ ચિત આણ ગુરુનો જશ નાહ્યો એ હયાર,
નહી શ્રીવિજયાનંદસૂરિથાપ તેહનઇ મિથ્યાતી મહત્ત્વ. ૫૩૦
જય ગુરુ હીર જે જિન સમ કહિયો તેહનઇ અનંત સંસારી કહિયો,
નહી જાણી કહ્યા કે સૂરિ પૂર્વસૂરિ સ્થાપ્યા ભૂરિ. ૫૩૧
એમ અનેક હત્યા અનુમાન એ તો દુષ્ટક નિદાન,
કહઇ જયસિંહ જતિ બેઠો એહ મ કરો વિલખ ન કરો તુમ્હે તેહ. ૫૩૨
સુણી હરખ્યુ સઘ પંડિતા પાપીઇ સી દીધી મતા,
સઘ નામ નહી તે કરવુ ઉત્તમ જ્ઞાનવાન મન વસ્યુ ૫૩૩
એહવુ કરિ ચિત આગલ એહનો હર્ષ નવિ કર્યો સઘ,
શ્રીગુરુ આપ સુણિ કહઇ આવ્યુ જેહવુ હર્ષાઇ હુતુ તસ્યુ ૫૩૪
સુણો વાચક એક મનની વાત આહાસ મનનો એ જાણાય,
હુ જાણુ એ છઇ આહત એહવુ શુદ્ધ કહઇ નહી સત. ૫૩૫
સોમવિજયસરિખા સુપ્રવર એહના આગ્રહ મ કહઇ સત,
એહવી બુદ્ધિ જે મિ અતિ નહી તેહનો મિચ્છાદુક્કડ સહી. ૫૩૬

એ પાપી પોટા નહી શંક એણુઇ ધરમ કરિઓ ઘણુ ભંગ,
એહુનઉ કપટ મિં નવિ લહિઉ એહવું મહૂય આગલિ કહિઉ. ૫૩૭
સંઘ સાખિ એ ગ્રંથ બોલીઇ વાંચઇ તે બાહિરિ તોલીઇ,
તવ અનુચાન વિજયદેવસૂરિ સાગરપખિ તાણુઇ તે ભૂરિ. ૫૩૮
કહુઇ અનુચાન સાગર વિખ્યાત તેહુનઇ પૂછી કરચો વાત,
ગુરૂ કહુઇ તેહનઇ સિઉં પૂછીઇ જેણુઇ આપણો ગુરૂ દૂષીઇ. ૫૩૯
તોહુઇ તેહ ન મુકઇ હઠ તો વાચકિ રાખ્યો તે પરઠ,
તેણુઇ વાત જણાવી હલારિ વેગિ આવો ગુજર મઝારિ ૫૪૦
અહુમ્મદપુર કરી ચોમાસ અમદાવાદિ પૂરઇ સંઘ આસ,
મૂલા સેઠનઇં ઉપાસિરઇ શ્રીગુરૂ માસકલપ તિહાં કરઇ ૫૪૧
આવ્યા મેઘવિજય ઉવઝાય બીજા આવ્યા બહુ મુનિરાય,
ભણુઇ ભણુાવઇ એક ચીંતવઇ એક નવ નવા કવિત તે કરઇ ૫૪૨
ધ્યાન ધરઇ એક કાઉસ્સગ્ગિ રહ્યા એક આતપના ઉપસર્ગ સહ્યા,
એક ચિંતામણિ કરઇ અનુમાન વાદિ એક બોલઇ સુપ્રમાણુ ૫૪૩
ધરમકથા કે મુનિ વાચંત કે મુનિ બયઠા ગણુઇ સિદ્ધાંત,
કે કાજા શુદ્ધિ ઉદ્ધરઇ કે મુનિ વડા વીઆવચ્ચ કરઇ. ૫૪૪
એમ અનેક સાધઇ મુનિવરા સંયમ ચોગ સવે હિતકરા,
એહવઇ સાહુ સૂરા સંઘાતિ નેમિસાગરવાચક આયાતિ ૫૪૫
આવી વંદઇ શ્રીગુરૂપાય તસ ઉતરવા દીધો ઠાય,
પાસઇં શાંતિદાસનઇ ઘરે ભગતિસાગર પંડિત મુખિ ધરે ૫૪૬
તેણુઇ મંડ્યો એક દંભ ઉપાય જેણુઇ લોક પોતાનો થાય,
ભગતિસાગર પોતઇ પાગરઇ મોટે મોટે ઘરિ તે ફિરઇ. ૫૪૭
લોક મનમા ઘાલઇ વાસના તેણુઇ સહૂ આવઇ આસના,
લોક વયરાગ દેખાડઇ ઘણો પણિ કો ન લહુઇ દંભ તેહ તણો ૫૪૮

उक्तं च

धूता होइ सुलष्यणा असई होइ सुलज्ज ।
पारां पाणी निरमलां वहुफलां अकज्ज ॥५४९॥

દુહા.

ઇમ દેખાડઇ અતિ ઘણો વિનય વચન બહુ માનિ,
આચારજિ જિણિ બહુ મિલઇ વાચઇ તેહનઈ પ્રાનિ. ૫૫૦
એહવઇ અવસરિ એક અલિજની વાત હવી સુણો તેહ,
દેવસાયરિ પ્રગટ હવો હાથે હાથો તેહ. ૫૫૧
નેમિધારસ્તઈ વીનતી લખી બરૂતિ બહુ ભાતિ,
અહી કુસમન મિલીઆ સવે તેહ કરઇ તુમ તાતિ. ૫૫૨
તે કુસમનિ હાલાહલ દીધું વિષ સૂક્ષ્મ મિષ,
તેહનઇ પૂરણ પરિઅમિત બીજે ન ચાલઇ સમિ. ૫૫૩
જે પ્રભુ કૃપાદીક તુમ સમો ગાઢી આવઇ વેગિ,
તો તે વિષ ઉતારઇ કુસમન ભાગઇ નેગિ. ૫૫૪
નહીંતરિ પછી ન કિ આવઇ કહસ્યો ન જાણ્યું તેહ,
કરયો હવિ ઉપચાર સોઇ કીઇ જિમ તેહ. ૫૫૫
ઇહાં વ પ્રભ સકૂલ બહુ તુમ તણો નહી કોઇ,
શ્રીપાલ સાંભલીય ચાલુ વહી આપણુ લોઇ. ૫૫૬
નવાવખતનો બેટીઓ હવિ આવઇ તો બહુ,
જિમ પ્રમ હોઇ પાલનું તણો હું અહી છઉં એહ. ૫૫૭
પણિ સુખ રહવા નવિ દીઇ નવિ થાય કો ઉપાય,
તાતજુક વિષ ઉતારવા તુમ્હે આવો ઉચ્છાહ. ૫૫૮
જો નિસુણી મુઝ વીનતી જે સહસ્યો તેણઇ હાથ,
વાત વિચારસ્યઇ તો સવે પછઇ નહી આવઇ ઉપાય. ૫૫૯
આગમ જસ પણ જે પણું વચન લખ્યાં તે માંહિ,
બહુ તેહના પ્રભાવના તેહના સાયર વિરુદ્ધ. ૫૬૦

॥ ઢાલ ૫ ॥

રામ શ્રી, ભાગ.

દેશી, ઘ રતન પારિખા ભાગ્ય ન ભાગ્યાંતિમ તજન ભગતિની દેશી.
વાંચ્યો લેખ બહુ સુખ મનિ પછઇ ન તેહ,
હાલા એહવું ચિંતઇ કિમ્યું દીપે સુખિયઇ રહઇ,

ગુરૂનઈં એહ વચન લિષિઉં કસિઉં એહનઈં કીજઇ,
દંડ કસ્યો કુહુ એહુનઈં કેણી પરિ દીજઇ. ૫૯૧
તતષિણિ આચારજિ ભણુઇ દસ આંબિલ દેવાં,
તવ ફિરી સવિ પરિવાર સાર કહુઇ આંબિલ કેહવાં,
ગુરૂ ગાલિ ગચ્છ ભેદ કાજિ વાચક સવિ હેલ્યા,
તેહુનઈં દસ આંબિલ દેઈ કસ્યુ માહિ ભેલ્યા ૫૯૨
તો આચારજિ મન વિના કહુઇ બાહિરિ કાઢો,
સહૂ કહુઇ એહુ પ્રમાણુ વાણિ નવિ કરેવો ટાઢો,
શનિવારિં તે કાઢીઓ નિજ ગચ્છથી દૂર્યં,
ચઉવિહ સંઘમાહિ પછઇ તે કીધો હજૂર્યં ૫૯૩
એક દિન શ્રીવિજયસેનસૂરિ મુનિ મંડલી મેલી,
કહુઇ આ ગ્રંથ નવો અછઇ સૂરી આગમ હેલી,
તે માટિ જલિ બોલીઇ સહૂનઈં પૂછીજઇ,
ચઉવિહ સંઘતણીય સાષિ કુહુ તો એમ કીજઇ ૫૯૪
નિસુણી વયણ નેમિસાગરૂ કહુઇ ગ્રંથ તે કેહો,
આપો તો વાચી જોઉં ગુરિં દીધો સીહો,
સોમવિજય ઉવઝાય પાસિ છઇ ગુરૂ કહુઇ લીઓ,
તે જઈ વાચક વીનવઇ અહ્મ વાચન દીઓ. ૫૯૫
તવ તે ગ્રંથ છત્રીસ પત્ર કાઢીનઇ આપ્યા,
સો કહુઇ પરિપૂરણ દીઓ પણિ તેણુઇ નાખ્યા,
તવ તે લેઈ નિજ થાનકિં વાચીનઈં જોયુ,
કીધો તે ધર્મ્મસાગરિં દેષીનઇં રોયુ ૫૯૬
હુવઇ જો એ હૂં હા ભણું એ ગ્રંથ બોલાય,
તો મુઝ ગુરૂના વયણુડા એહુ વિચ્છેદિ જાય,
તો અનુચાન કન્હુઈં જઈ પૂછઇ કસિઉં કીજઇ,
કઇ એથી અલગો રહુ કઇ બોલણિ દીજઇ ૫૯૭
બુદ્ધિ કહુઇ અનુચાન તાન એહુવુ ઉપાઈ,
મ કરીસિ ચિંતા તુ કમી હુ થાઇસિ સષાઈ,

ગુરુનઈ વચણ વચન એક જિ ઉચિત બોલ્યા,
પણઈ તુમ પારખા કરસ્યુ તે બોલ્યા. ૫૧૮
એહવુ આગમ વચણ તે કરી નિજ થાનકિ આવ્યા,
પ્રભુ અવસર તે સાગર એક ચિત્તિ થયા;
કરીય સજાઈ તે પંજરી એક વિનતિ વધાવ્યુ,
આણઈ અઈ તે સભામાંહિ કરઈ અતિહિ ઉચ્છાહ. ૫૧૯
પીંછી પંખની પુસ્તિકા ગુરુ પોતઈ પ્રમાર્જ,
કહઈ શ્રાવક એ આમ જુગતિ લીધા મનિ લાજ્યા;
હવઈ શ્રીસંઘ એ આગલા એ શ્રાવક વખાણ,
જગ પ્રસિદ્ધ એ દીસઈ તો વાત ખાણ. ૫૨૦
ગુરુ કહઈ એ પોતે આણઈ નહીં શ્રમણ પ્રસિદ્ધો,
ગુરુભાવી એહમાં લહી આગમ જાણ લીધું;
કહઈ ગુરુ સામાચારી એ તે કિમ વખાણ,
કહઈ એહવંત સાધો આગમ કિમ પોતે થાય. ૫૨૧
એહવો પુન્ય અધિકો આગમ જેહ કરસ્યઈ પોતે,
જે પૂજઈ એહ મહિમા દેઈ ઉત્તર મોટો;
એમ કહી તે ઉઠ્યા સર્વે કહઈ એહવો નહીં પોતે,
જિહાં જિનરાજ તિહાં શ્રાવક એ તુમ દેખો. ૫૨૨
તતખિણ શ્રીજિનચંદ્રસૂરિ સાગર કર ઝાલી,
તાણી અમરસાણ સર્વે તુમ ગુરુમન આણી;
એહવઈ શાસન શાસિત માંહિ મોહોલિ મણાવી,
એક વિધિ સાગરપરિ મિલઈ મોટા તાણી. ૫૨૩
અવસર એહવી શ્રીગુરુ જિન મુનિ પધાર્યા,
જે કરઈ તે પોતુ આણઈ એ જિ એ વધાર્યા,
તો મિલઈ નેમિનાથ દીવાણ હરખ,
શ્રાવક સાધો કરસ્યુ આણે ભલ ધરી મહમૂદ. ૫૨૪
તેહ વચણ સુણી સર્વે શ્રાવક જિનચંદ,
ચ્યાર તીવારણ અતિ ભલા આવ્યા ગુરુચંદ;

સોધી ગ્રંથ વંચાવીઇ શ્રીગુરૂ કહઇ વારૂ,
મુઝ બઇઠઇ તે પંડિના સોધો ઉદ્ધારૂ ૫૭૫
વાચક સોમવિજય ભલો બુધ લાભવિજય એહ,
બીજા બે જે સાગર કહઇ તેડીજઇ તેહ,
સંઘ કહઇ ભલુ એહ સહી શ્રીગુરૂ આદેસઇ,
ધરમમારગ હોઇ તિમ કહઇ નવિ કુહુનઈ રેસઇ. ૫૭૬
સાગરનઈ કહી એહ વાત પણિ તે નવિ માનઇ,
કહઇ આચારજિ બઇસસ્યઇ ચ્યાર અહ્મ મન માનિ,
તો ગુરૂ કહઇ એમ હોઇ નહી નહી જોરનુ કામ,
આપણઇ વીરપરંપરા હીરવચણિ મામ ૫૭૭
શ્રાવકમાહિ શ્રાવક બહુ કરઇ વાદવિવાદ,
એક એક થાપ ઊથાપવઇ વાધ્યો ઉનમાદ,
કો કહઇ ગુરૂ માઠઉં કરઇ એ માહત વિરોધઇ,
સાગર કહઇ તે તિમ કરી કાં ગ્રંથ ન સોધઇ ૫૭૮
એક કહઇ પોટા સદા એ સાગર સઘલા,
ત્રિણિ પાટ એહનઈ થયા કલિ કરતા સબલા,
એમ દિન હોઇ બહુ વિરોધ મુહિ છૂટા બોલઇ,
લુહુડા વડા નવિ લેષવઇ ન ગણઇ તૃણ તોલઇ ૫૭૯
ગોચરીઈ સવિ મુનિવરા એહવો સંચ દેષી,
વીનવઇ શ્રીગુરૂરાયનઈ કાં મુંકો ઉવેષી,
કરો એક વાત હવઇ તુહ્મે જિમ ધરમ ન જાય,
કહઇ તે એક સાચુ કરો જન મુખિ ન બોલાય. ૫૮૦
કહઇ જો એ માનઇ નહી માહરઇ ગુરૂસિઉં કામ,
નિજ ગુરૂ પાટ પરંપરા રાષઈ મન ઠામ;
એમ જાણી શ્રીવિજયસેનસૂરી કહઇ ગ્રંથ,
પાણી આણી બોલીઇ એ વિપરીત પંથ. ૫૮૧
તવ આચારજિ કહઇ અસ્યુ બોલો જો એહ,
તો જાણો કુસલી નહી અનુચાન સ તેહ,

સાગર કહઈ પ્રથ સાખિ એહ માથા ભાખ્યું,
તે પિયા તો એ સહી મત્ય કરી માથું પ્રભુ. ૫૮૨
એહ ઉપદ્રવ સાંભળી ગુરુવાક્ય પૂછ્યું,
કહઈ સોમજિનવ ઉત્તરવાક એહનું સહુ છઈ,
તે કહ્યા શ્રીજિનચંદ્રસૂરિ વિધિ નામઈ એહનુ
તે જિમ તાસ સંતોષ હોઈ તુમે કરયુ તેહનું. ૫૮૩
પ્રત કરી આગમાદિ એહ ને વડો એક લખ્યો,
મત્ય કરવી તેહમાંહિ નિજ પાખંડ રાખ્યો,
ગુરુવિધિ વાત સુધા કરી મુકી અતિહિં ચોકાવી,
મધિ લાજન કાયા દોઈ વાર લેખવિ આવી. ૫૮૪
તસ્ય પટો શ્રીગચ્છપતિ જિનસેન સૂરિંદ,
શ્રીસંઘ શ્રીજિનચંદ્રસૂરિ પ્રભુ શ્રી આનંદ,
સંવત ચોત્ર ઓગણત્રીસ વરસિં વૈશાખ,
માસ આજ્ઞાથી નિર્મળી બીજ દિવસિ એ સાખ. ૫૮૫
ગચ્છપતિ શ્રીજિનચંદ્ર સૂરીશ્વર તેહ,
સાહ સાધુનઈ શ્રાવકી શ્રાવક શ્રાવિકા સુવેષ,
બોલ્યા શ્રીજિનદત્ત સહુ એહ આપ આપ પોરી,
શ્રીજિનચંદ્રસૂરિ બાર બોલ કહ્યા ગુણવત જોરી. ૫૮૬
તે જિમ તે તેહી પરિ કરવા સુપ્રમાણ,
પણિ તેહ બોલજ આશિરી કો ના વખાણ,
નવો આરંભ કીનઈ મુનિ પ્રરૂપણા નવિ કરવી,
અન્ય વિરુદ્ધ પ્રરૂપણા નવી કરવી ન ધરવી. ૫૮૭
બોલ ॥ ૧ ॥
તથા વળી સર્વજ્ઞશતક ગ્રંથ સૂત્ર વૃત્તિમાંહિ
શ્રીગુરુશ્રીજિનચંદ્રસૂરિ જે સાગર પાહિ,
મિથ્યાદુષ્કૃત પાંચ બોલ દેખતા એહ,
તેહ ઉત્થાપી બોલ પાંચ કહ્યા વિપરીત તેહ. ૫૮૮
તે માટિ એ સર્વજ્ઞશતક ગ્રંથ છઈ અપ્રમાણ

એ ગ્રંથ કુણિ વાંચવો નહી ન લષાવવો જાણ;
જે કો વાંચઇ લષાવઇ એહ તેહનઇં વિદ્યમાન,
ગચ્છ ઠબકો દીઇ તેહનઇં ગચ્છનાહ અમાન ૫૮૯
તથા લપાવઇ વાચાવઇ એહ શ્રાવક તો તેહનઇં,
દેવો સંઘ બાહિરિ તણો ઠબકો ગુરિં એહનઇં,
તથા વલી વ્યાખ્યાન વિધિ શતક સૂત્રવૃત્તિ,
ઓષ્ટ્રિકમતઊત્સૂત્રસૂત્ર દીપિકા તસ વૃત્તિ. ૫૯૦
વલી તેહનો બાલાવબોધ એ પ્રમુખ જે ગ્રંથ,
જે સઘલા સાગરિ કર્યા જેમા વિપરીત પંથ,
તે સવિ ગચ્છનાયક તણી આણિ સોધ્યા વિણુ,
કુણિ નવિ વાચવા એહ ગ્રંથ પ્રવચનપરીખ્યા ભણિ. ૫૯૧
ગચ્છનાયકની સાખિસિઉં સોધ્યા વિણુ પોટા,
જે વાચઇ તવ તેહનઇં ગચ્છ ઠબકા મોટા,
માનવી આણા સહૂ કુણિ જે કો નહી માનઇ,
ગચ્છનાયકિં રૂડી પરિ સીખ દેવી ન છાનઇ ૫૯૨
લપીય પટો એ તેડીઆ વિજયદેવસૂરિંદ,
મતુઅ કરો કહઇ શ્રીગુરૂ સુણતા મુનિવૃંદ,
વિલંબ કરઇ અનુચાન તાન નવિ મુકઇ ડંસ,
તવ પભણઇ શ્રીવિજયસેનસૂરી અવતંસ ૫૯૩
કાઇં કરો તુમે કાણિ તાણિ મ કરો એણી વાતિ,
કઈ કઈ વાર કહિઉં અહ્મે તુહ્મનઇં એકાતિ;
હવઇં જો સાગરમત તાણો તુમે તો વાર ન લાગઇ,
બીજે ગચ્છપતિ થાપતાં તુહ્મ કહણુ ન માગઇ ૫૯૪
તેણઇ વચને મનિ ચમકીઓ કરઇ મતુ વિણુ ચિત્તિ,
પછઇ વાચક સહૂ તણા કર્યા મતા ગુરૂરીતિ,
ગચ્છવાસી પંડિત સવે મતા તામ કરાવી,
સીહવિમલ વીરસાગરૂ કીર્ત્તિકનક બોલાવી ૫૯૫
કહઇ જાઓ સાગર પાહિ એમા મતુઅ કરાવો,

ન કરઇ તો તે જે કહઇ તે સાલવી આવેુ,
તવ તે આચાર્ય પંડિત સાગરાઇ જાઈ
મનુષ્ય કીધો પણ ઋદ્ધિ હુએ તવ શ્રીગ્ગ ઘણો. ૫૪૬
તવ સભાજનઇં પંડિતા અભિમાન ન મિલઇ,
જે વર્ષ્ઠનાયક આપણા તવ નજરૂ માનીજઇ,
કહઇ સાગરસિઉં મનુષ્ય કરી અમ્હે પોતા થાઇ
નિરુપણ આણ તે ઊપરિ કરિ જો ગુરૂ તિમ આઈ ૫૪૭
જો એહમાંહિ મનુ કરૂ તો અનંત સંસાર,
થાઇ તે માંટિ અમ્હે મનુષ્ય ન કરૂં લગાર,
પોઢુઆ લગઇ સભાજનીઆ નવિ સાંભલઇ તેહ,
તો તે આચાર્ય પંડિત ગુરુનઇ કહઇ એહ. ૫૪૮
કહ્યું ન માનઇ એહસિઉં મનુ ન કરઇ તેમ,
વાત સુણી જિમ ઊપજઇ વરસાલઇ મેહ,
નિસુણી શ્રીગુરૂ મુનિ સવે મકલીઇ એમ,
પ્રીતિ સંતોષ મિલતા વલિ સમજાવો કેમ. ૫૪૯
કહઇ પણઇ નાંક મ કાઢસ્યો વિચારી ન મિલુ
જોર કરિઇં કહ્યું નહીં મનુ જોઇ મલિયુ;
તવ તે વળવિ મુનિવર કહઇ અનેક,
પણિ તે ન માનઇ સાગરા નાખ્યુ ઇમ્ભિતઇં વિવેક. ૬
તો શ્રીગુરૂ સંભળઇ કહઇ જઇ મનુ મનાવેુ,
જિનમત પરમ જિન શાસનિ કરી સુખ ઊપાવેુ,
તેહવી પનીઆ સાહ જિણઇ કુંપા સાહજ સુત,
પાસવિ જેહ શ્રીમણ્ડ સાહ મેઘ હજૂત. ૬ ૧
ઊની વિદ્યાધર સામણ સાહ રૂપ ઉના,
સાહ નાના નાથ ધીમણ વિદ્યા મહૂઆ સુણીઆ,
લાલણ સાહ પ્રમુખ આવ્યા રાત મિલી તિહાં આવ્યા,
નવ્યા વિનય કરી આવ્યા જિનજી માનિ લાર. ૬૦૨
શ્રીજિનચન્દ્રસૂરી ગચ્છપતિ ગુરૂ શ્રીજિનઇ પાઇ

તાસ વચન તુમ્હે માનવા કહવો સ્યા માટિં,
શ્રીઠાણાગ સિદ્ધાત સૂત્ર વૃત્તિ એમ ભાષિઉ,
ત્રિહુ પ્રકારે અવિનય મિથ્યાત હોઇ તે દાખિઉ ૬૦૩

દેસ ત્યાગ અવિનય મિથ્યાત એ પહેલુ નામ,
નિરાલબતા અવિનય બીજુ અભિરામ,
પ્રેમ દ્વેષ નાના પ્રકાર અવિનય એ ત્રીજુ,
ત્રિણિ મિથ્યાત ટાલો તુહ્મે જો તો અહ્મે ભીજુ. ૬૦૪

જે પ્રભુ ગુરૂ ગાલી દઇ એ પહુલુ મિથ્યાત,
બીજુ ગચ્છ કુટણના આલબન ઘાત,
ત્રીજુ નાના પ્રેમ દ્વેપ આરાધ્ય વિરાધ્ય,
વિરાધ્ય તે આરાધ્ય એક હોઇ નવી સાધ્ય ૬૦૫

એ ત્રિણિ મિથ્યાત તુમ કન્હઇ ગુરૂ લોપતા લાગઇ,
શાસ્ત્ર ભણ્યા તોહઇ તુમ તણી મતિ કાઇ ન જાગઇ,
નિસુણી વાત વિખ્યાત તેહુ ભક્તિસાગર ભાસઇ,
મિથ્યાત તો લાગઇ પરૂ મતુ કરૂ ચાત્રરાસઇ ૬૦૬

એહુ અહ્મારઇ કિહા ગુરૂ ગુરૂ તે ધર્મ્મસાગર,
તાસ વચન અહ્મે પાલવુ સુણયો સહૂ નાગર,
સઘ કહઇ એ કહણથી અજ્ઞાણુ મિથ્યાત,
લાગઇ છઇ તુહ્મનઇં સહી કા મુકો ઘાત ૬૦૭

સાગર કહઇ નવિ માનવુ ગુરૂ કહઇ એ જેહુ,
તો સઘ તાસ ઉત્તર લહી ગુરૂનઇં કહઇ તેહુ,
લોહપણુ પત્થરપરિં તિમ લોહ વપાણ્યો,
કઠિન પણુઉં તિમ એહનુ તુમ્હે હઇયડઇ આણ્યો ૬૦૮

ઘણુ અ કહેવુ હવઇ કસ્યુ તુહ્મ આણુ ન માનઇ,
તે ઉપરિ કરવુ હવઇ જે તુમ મનિ ભાવઇ,
વલી શ્રીગુરૂ મારૂઆડિ સઘ તેડીનઇ ભાસઇ,
તુમ્હે જઈ સમજાવો હવઇ માનઇ જો વરાસઇ ૬૦૯

તે તિહાં જઈનઈ વીનવઈ વાચક અવધારો,
કહેણ માનો તુમ ગુરુતણું મં મેલ વધારો;
તુમ શાખાઈ જન્મના શ્રીવિજયસાગર,
વિદ્યા વિનય વિવેક જ્ઞાન વયરાગના આગર. ૧૧૦
તેહણઈ નિજ પીઠમાં કરી તપગચ્છ વધારિઓ,
તુમે વિપરીત પ્રરૂપણા કરી મં ભવ હારો;
મં મંખણ આપાપણું થાઓ અબુદ્ધિ નિમર્મિ
એમ ગુરુ વચણ ઉથાપતાં કો નહી સુખ પાસઈ. ૧૧૧
તે પણિ તેહણઈ ના કરી કહઈ શ્રાવકઈ આણી,
કહઈ ગુરુ ભરહાનપુરથકી તિહાં સહુ મોકલી;
ચાર ચતુર પ્રેમજી વળી વાચ્ય તુમે આવ્યા,
શ્રાવકનઈ સમજાવવા તુમનઈ મોકલ્યા. ૧૧૨
પછઈ કહસ્યે ઉપાધ્યાયનો ભલો અમચન એ સહુ
તેહનઈ તુમે સમજાવવા આવો મિલી તે સહુ;
ઉપાધ્યાય શ્રી ધરમી વળી શ્રી વિમલદાસ,
ઠાકર સિંઘ પંચ હાંસજી નથુજી શ્રીદાસ. ૧૧૩
બ્રહ્મચારીમાંહિ મુખ્ય ભાઈ જીવા મેઘા પાસ,
વીરજી ગુજ ના વીરજી ભીમા સુખવાસ;
ઠાકર લાલજી ઠાકર સિંઘજી સવજ,
ઉદયકરણ કલ્યાણદાસ સોની સોમ ખચ. ૧૧૪
ઈત્યાદિક સહુ સંઘ મિલી સાગર બોલાવ્યા,
વાત કહઈ તસ તામ તેહ બોલાઈ જિમ આવ્યા;
તેહઈ પણિ નહી નહી કહઈ તુમે માનો સાચું
શ્રીગુરુ આપણ વિણા જિહાં આવસ્યે તિહાં સાચુ ૧૧૫
ગચ્છપતિ આપણ વિસપતાં સઘલઈ નવિ માનો,
તો નહી થાસ્યે આરાધક નહી લાભ વાનો;
એમ અનેક યુગતિ કરી સમઝાવ્યા નવિ આય,
જિમ જિમ સહુ ઘણું કહઈ તિમ તિમ વાંકા થાય. ૧૧૬

તો સંઘ આવી વીનવઇ ગચ્છપતિ અવધારો,
કહ્યુ ન માનઇ તુમતણુ સીષ દીજઇ અપારો,
ગુરૂ કહઇ સીષ દેતાં રખે તુમે પાસુ કરતા,
સંઘ કહઇ તુમ આણ વિણા હીંડસ્યઇ એ ફિરતા ૬૧૭
એહનઇ કોઈ સંગ્રહઇ નહી એ નિશ્ચય જાણો,
તુહ્મ આણા વિણુ નહી નમઈ કોઇયિ મનિ આણો,
જેસિંગજી મનિ ચીંતવઇ પરપંચ સ્યો કરવો,
એકાંતિ કહવરાવીઇ બહુ બુહુલો ધરવો ૬૧૮
તેડ્યા ઠાકર લાલજી સંઘમાહિ પ્રધાન,
કામનિપુણ જાણઇ સવે સઘલઇ સાવધાન,
કહઇ શ્રીગુરૂ સુણિ લાલજી તુ માહરો ભગતો,
નિજ ગુરૂ વયણ આરાધવા સાચો તુ સગતો ૬૧૯
સાધુ સંયમ મારગ સવે જાણઇ તુ સાર,
સીષ સીષામણ સાવધાન સાધુ ભગવ અપાર,
તેણઇ કારણિ તુ તિહા જઈ તેહનઇ સમઝાવી,
કહેવુ એમ તિ તેહનઇ એ મતિ કા આવી ૬૨૦
કહ્યો મિં તુ પાલીઓ તુઝ લાજ વધારી,
વાચક પદ લેઈ કરી તિં કીધી ખ્વારી,
અજીય કસ્યુ નવિ ગયુ અછઇ કહેણુ કીજઇ ટાક,
પ્રેમ ન રાખ્યો એમ પછઇ તુહ્મે કાઢસ્યો વાક ૬૨૧
બીજો વાક કસ્યો હોઇ તો તે છવરાય,
હીરવયણ ઊથાપતા મિં તે ન ખમાય,
એહ વાત એકાંતિ જઈ કહ્યો જિમ સમઝઇ,
જો કબાહી તસ મન વલઇ તો કટકટ બૂઝઇ ૬૨૨
શ્રીગુરૂના એ અમીય સમા વયણા મનિ ધારી,
તિહા જઇ વાદઇ લાલજી ગછપતિ હિતકારી,
કહઇ વાચક નેમિસાગરૂ કિમ ઇહા તુમે આવ્યા,
ગુરૂપાસુ મુકી કરી વલી અણબોલાવ્યા ૬૨૩

તો કહઈ સાગર સાંભળી વીનતી છઈ કામ,
તે એ મનિ તુમે આણસ્યો તો નાખસ્યઉં ભામ,
સાગર કહઈ ગુરુ વિના કહઉં તે કહસ્યો,
બીજા કામ કહ્યો મને એ આણી રહસ્યો. ૧૨૪
તો વસ્તુ કહઈ સાંભળો પૂજ્ય એમ ન કીજઈ,
બહુ વડેરા તુમ તણા તિહાં ચિત્ત ધરીજઈ;
પહેલાં પાટ જિ_ તપગચ્છ મિચ્છા દુક્કડ દીધાં,
ધરમસાગર ઉવઝાયનાં તેણી કારણ લીધાં. ૧૨૫
કહઈ આણંદસૂરિ અનેક હુઆ તેણઈ કારણિ કીધાં,
આપે ન કરૂ હુઆ તે પણિ નિજગુરુ વચન જ પીધાં;
પૂજ્ય કહઈ સુણો સાંભળો એમ તાણિ એ કીજઈ
તો સઘળા છાંડી કરી સીધિ સંયમ લીજઈ. ૧૨૬
ગુરૂ અભિનવ કરતાં સુણો પ્રત્યનીકપણું હોય,
વીર વચન વિલાપ (જમાલિ જુ જોય,
પ્રત્યનીક જે ગુરૂ તણો શુભ કામ ન પામઈ,
જ્ઞાની થઈ પણિ આણ નવિ પરણુ લાભઈ. ૧૨૭
પહેલું ઉત્તરાધ્યયનિ સૂત્રિ એ ભાવ પ્રકાશ્યો,
તેણીપરિ ગુરૂ ઉથાપતાં તુમે તેહવા થાસ્યો. ૧૨૮
उक्तं च गाथा—
पडिणीयं च बुद्धाणं वाया अदुव कम्मुणा ।
आवी वा जइ वा रहस्से नेव कुज्जा कयाइवि ॥ १२९
जहा सुणी पूइकण्णी निक्कसिज्जइ सव्वसो ।
एवं दुस्सीलपडिणीए मुहरी निक्कसिज्जइ ॥ १३०
એમ આણી સિદ્ધાંત ગુરૂ વચણાં આરાધો,
જેથી એ વિપરીતપણું સુખ સંયમ સાધો,
શાસ્ત્ર સર્વે સાગર કહઈ આણો વાણી સાચું
પણિ ન કરૂ એ મત આણો પ્રથ વંચુ વાચાં ૧૩૧

બાલપણાથી લાલીઆ તુમ લાજ વધારી,
તે ગુરૂ સાહામા હવઇ થઈ કા હો દુષકારી,
એમ ચાલિઉં આવઇ અછઇ અનુચાનસિઉં મિલતુ,
ભટ્ટારક દુષ લહઇ ઘણુ અક્ષથી નીંસરતુ ૬૩૨
તે માટિં કહવુ નહી કસિઉં એણી વાતિં,
નવિ પ્રીછઇ તે સાગરા પ્રીછવ્યા બહુ ભાતિં,
જાણી સરૂપ એ તેહનુ હવઇ લાલજી ઠાકર,
કહઇ ગુરૂનઇ એ માનઇ નહી મુંકો મારી ટાકર ૬૩૩

॥ ઢાલ ॥

રાગ મલ્હાર

હવઇ નિસુણી રે તાસ સરૂપ અવિનય પણુ,
ગુરૂ ચિંતઇ રે ધિગ્ ધિગ્ એ દૃષ્ટિરાગ ઘણુ,
ધિગ્ મુઝ છતઇ રે મુઝ ગુરૂ વયણુ માનઇ નહી,
તો લાલચિ રે ઘણુઅ ઘણુ કસિઉ કરૂ કહી

ત્રોટક.

કહિઉં ઘણુ એ તોહઇ ન માનઇ પ્રસિદ્ધ છાનઇ બહુપરિ,
તો સીષ ચઉવિહ સંઘ દેષત દેઉં એહનઇ તેહપરિં,
જિમ વીર હીર પરંપરા એ ચાલઇ અવિચલ સાસનિં,
સહૂ લોક જાણઇ એહુ ષોટા કોઇ ન જાઇ આસનિં ૬૩૪
સહૂ સુણયો રે સાહૂ સાહુણી સાવય સાવીઆ,
જે હીરગુરૂ રે સારવયણુ મનિ ભાવિઆ,
લપી ચીઠી રે વાચઇ તે સુણયો હવઇ,
શ્રીહીરગુરૂ રે ગુરૂભ્યો નમ એણીપરિ કવઇ
કવઇ એણી પરિ વિજયસેનસૂરિ સંઘ ચઉવિહ યોગ્ય એ,
અપર એ વાચક લબ્ધિસાગર સીસ હૂઓ અયોગ્ય એ,
નેમિસાગર તણુ વાચક પદ લેઈનઇ હવઇ એહસિઉં,
સંબંધ ટાલ્યો ગચ્છનો વલી ન મલવું કુણિ તેહસિઉં ૬૩૫

તથા પંડિત રે લબ્ધિસાગર સાધિ વલી,
ઠાકર્યો અભ્યંગો રે સંજમ તે સાધિ મિલી.
એ સમાચાર રે આપ્યો સદ્ગુરુનઈ જણાવ્યો,
તથા શ્રીગુરૂ રે આપ સદા મનિ ભાવયો.
ભાવયો એ ભાવ પાયાઈ મિચ્છા દુક્કડ દેયત સ હતા,
તે ભાવ ભોળાપણા ગુરૂ સાંપ્યા અતિહિ વિપરીત બોલતા,
તે માટિ એહનઈ અચ્છ કર્મો તણું ભર્મો મિ દીઓ,
સંવત સોલ એકોતિરઈ એ શુદ્ધ આશ્વીય દીઓ. ૧૨૬
એ શીલી રે ભાવ નમસ્ય સંઘ જિહાં,
શાસનમંહિ રે હ્રસ્વ વાંચી ગુરૂ તિહાં,
હવઈ એહનઈ રે મિલસ્યઈ તેહ નીસરીઓ,
એહ સાથિ રે આલાપ સંલાપ વારીઓ.
વારીઓ સંજમ નેહ સાથિ તેહઈ મિલઈ અનુમાન એ,
આહિરીભૂમિ જાઈ તિહાં મનિ મા ઇસનઈ દીઈ માન એ,
અચ્છન્ન વાતિ રમઈ ઘાતિ નહી ન ખાતિ એ સહી,
નિજ હાથિ કરતા દૂરિ પરતા સચિનપુરિ આવ્યા કહી. ૧૨૭
જેસિ ગચ્છ રે શાસનસરખી અસારહિ
પધારઈ રે જન પૂજઈ તિહા પાળોરહિ,
આચારજિ રે સજ્જપુરઈ તિહાં સંભરઈ,
સાગરસિઉં રે નિત નિત મિલતાં હિત ધરઈ
મિલતા તે નિસુણી વાત તેહની શ્રીગુરૂ મનિહિ વિમાસ એ,
નહી લઘુ મિલતા હવઈ તેહસિઉં જણાવીઈ એ તાસ એ,
સ્નેહપાનીઈ તુમે ઇહાં આવા વાત એક કહવી આછઈ,
તેહ નિસુણી તુમે નિમંત્ર બીજઈ કહી અલ્પો પાછઈ. ૧૨૮
તે અક્ષરી રે નાણી હરખિયઈ વાત્તરી,
તવ સજ્જપુરિ રે વાસ્થિ વસઈ એક રાતડી,
સુભમતિ રે ગુરૂ અનુમતહ મનિ ધરી,
નહી ઉતરી રે આવ્યા તે ઉસમાપુરી.

ઉસમાપુરિ તે ગયા જાણી ગુરૂ ન વધા પાય એ,
શ્રીવિજયસેનસૂરી કહઇ નિ સુણો સોમવિજય ઉવઝાય એ,
એ થયો વાંકો દીસે ઝાપો એણઇ ગચ્છ નવિ ઊદ્ધરઇ,
જે વારીઇ તે કરઇ અધિકુ કહીઉં એ નવિ મનિ ધરઇ. ૬૩૯
કહઇ ગચ્છપતિ રે સોમવિજય વાચકવરૂ,
જો તુહ્મ મનિ રે વાત આવઇ એ સુન્દરૂ,
તો આચારજિ રે આજથી બીજો થાપીઇ,
કુણુ તેહનઈં રે આચારજિ પદ આપીઇ.
આપીઇ પદવી તેહનઈં હવઇ શકુન સાખિ લહી કરી,
જે આણ પાલઇ ગચ્છ મ ભાલઇ જૂઓ ચિત્ત દેઈ કરી,
તવ વીનવઇ વલી સોમવાચક પૂજ્યજી અવધારીઇ,
નહી કામ એ ઉતાવલુ પ્રભુ વલી ચિત્તિ વિચારીય ૬૪૦
હવડા તમ રે બાલસભાવ અછઇ ઘણો,
તમ મિલતો રે પણિ ચેલો છઇ તુહ્મતણો
તુહ્મ માટિ રે એહ નિશ્ચિત અછઇ ઘણુ,
નવિ જાણઇ રે વિણુમતુ પરથી આપણુ
આપણુ પરથી ન લહઇ મનથી વિણુરાતુ વર કાજ એ,
બોલિ ન ધાણો નહી ય ચ્યાણો વહઇ તેહની લાજ એ,
જવ એહ ચિંતામાહિ પડસ્યઇ તેહ અડસ્યઇ એહનઇ,
સાવધાન હોસ્યઇ સહૂઅ જોસ્યઇ સીખ દેસ્યઇ તેહનઇં ૬૪૧
ગચ્છનાયક રે નિસુણી વાચક વાતડી,
વલી પભણઇ રે આખિ કરી બિ રાતડી,
તુમે જાણુતા રે કાંઈ ભૂલો છો બાપડા,
વિણુ થભઇ રે ઘર નવિ સોભઇ ચાપડા.
ચાપડા દીધઇ ઘર ન સોભઇ અતિહિ પોભઇ તે સહી,
તિમ એહ જાણો હઇય આણો ગચ્છ ભાર સોભઇ નહી,
મુઝ થકી ટલીઓ તાસ મિલિઓ મન ન વલીઓ એહનો,
કસી આમ તાસ વિસાસ તો હવઇ કસ્યો કરવો તેહનો ૬૪૨

કૂપ વિષુકતે રે કહિં ન આવઇ તે નહી,
દુવી સાકર રે પણિ વિષ સાથિ જઇ લહી,
કલ્પિત રે શશિ પૂનિમનો મુહક,
સુહિમત રે કમલ તે કટકિ કૂપકર
કૂપકર શુભ અનલંબી સાધિ મિલિ હોઇ એ સહી,
એક સહજ સમકિત આરંભ ન ટલઇ વાત એ ઠીકરિ કહી,
જેહ થકી ઉદય હોનાર હોઇ તેહ ન ટલઇ શુભ થકી,
આવશ્ય તેહનો હાઇ જેહવા નહીં ય કેહવો કહ્યું નથી. ૧૪૩
સુણો કૂપનઇ રે કુણ કહઇઇ ઉજ્જ્વલો,
ધરી ધીઠો રે શરતિ આણી નિર્મલો,
કુણ મિત્રાય રે મિસ્ત્ર પિષ્ઠ બહુ પરિ
તિમ દેખિલ રે કુણ ઔષધઇ મધુરસ્વરિ
ઔષધઇ કુહુ કુણ સહજજાતિ તસ ભીમુ કો નહી કારણ
પુર થકી તિમ એ સહજ આવ્યો અનાર નહી ય વિચારણ,
મુત્ર થકિ કહણ પ્રસિદ્ધિ ન માનઇ શુભ ન આણુઇ તુમ તણું,
તે મલ્લઇ પ્રસિદ્ધિ તુમ પાલરથઇ એ વચણ કરસઇ આપણું. ૧૪૪
એ તુમનઇ રે કુમ રેસઇ લહી અતિ પણ,
ઉત્તરસ્વ રે મુઝ મિલાનાન આમણું,
નહી માનઇ રે સાગરની એ વામણું,
તેણુઇ કારણિ રે વચણ કહુ સો લખ્યું.
સોહામણું મુઝ વચણ માનો તુમ વાનો વાપરસઇ,
આપરશુ આમે અધ્યાત્મ તેહ અધ્ધ મનિ સાધરસઇ,
નહી વાચક સોભવિજય કહઇ નિસુણો મણુ તુમ્હે વાતડી,
સોમાસ પારણુ લે એ ન માનઇ કરે પછિ એ વાતડી. ૧૪૫
ઉસમાપુરથી રે વિજયદેવસૂરિ આવતા,
અતિ રીતિ રે સહિતપુરિ તે નવિ આવ્યા,
જઇ ગીતાર્થ રે નમિ મિમાસુ રહઇ
હવઇ સાગર રે સહુમાંહિ આવી કહઇ

તિહાં રહઇ આવી મિલઇ ભાવી કમલનઇ એમ તે કહઇ,
એ ગુરૂ તુમારો જીવઇ જિહા લગિ તિહાં અહ્મનઇ સહી દહઇ,
પરપચ કો કરો તુહ્મે એહવો જિમ સ તાપ સઘલો ટલઇ,
તે કહઇ થાસ્યઇ ભલુ અવસરિ આતલઇ કસ્યુ નવિ મીલઇ ૬૪૬

હવઇ શ્રીગુરૂ રે ષભનયરિ ભણી ચાલવા,
પાગરીઆ રે ભવિયણ સમકિત આલવા,
વલી શ્રીસઘ રે ગુરૂરાજનઇ વીનતી કરઈ,
પૂજ્ય એક દિન રે રહો તો અહ્મ કારજિ સરઇ
સરઇ કારજિ જનહકેરા સુણુત વયણા તુમ વલી,
સાગરવયણુની ભ્રાતિ કાઢી મતિ કરો અમ નિરમલી,
તુમ વયણુ સુણુતા શક નીકલઇ સાગર દુષ દીઇ તુમ ઘણુ,
તે કારણુ સુણીઈં ચિત્તિ ધરીઇ કહો સરૂપ હવઇ તેહતણુ ૬૪૭

॥ ઢાલ ॥

દેશી હીરનિર્વાણુની, પહેલી જગગુરૂ ગાઈઈ, એ દેશી

રાગ—જયવલ્લભ

સઘવચન જેસિંગ સુણી મનડઇ ધરી વિષવાદ,
અઢીય સહસ જન દેખતા સુણુતા કરઇ સુપ્રસાદ રે, ગુરૂઆરાહીઇ
સયમ સાધન એહ રે, ગુરૂગુણુ ગાઈય આચલી ૬૪૮
મિં સાગર વીસાસીય કીધો એ અનુચાન,
તેણુઇ મોહ્યો એ કુવાસના મુઝસિઉં માડઇ એ તાન રે ગુરૂ૦ ૬૪૯
અલપ નાણુ જાણી કરી સ્થવિર વારતઇ હોઇ,
મિં પદ એહનઇ જો દીઓ તો સાહામો કા ન હોઇ રે ગુરૂ૦ ૬૫૦
હીરો જલિ ભીંતરિ રહઇ તૃણુ તરી આવઇ છેક,
હીરા સમ નાણી ભણ્યો ગુરૂ સેવઇ સુવિવેક રે ગુરૂ૦ ૬૫૧
હીરસુરિં વાર્યા હતા મ કરો સાગર સગ,
તે જો ચિતિ નવિ સાભર્યા તો હૂઓ એહમિઉં પ્રસગો રે ગુરૂ૦ ૬૫૨
તેહ વયણુ સભારયો જે ગુરૂ ભગતા હોઇ,
તેથી જે વિપરીતપણુઇ સુખ નહી પામઇ વલી સોઇ રે ગુરૂ૦ ૬૫૩

સાગર સમતિ જે કરઇ તે નિગ્રહઇ નિરધાર,
સુગ્ર છતાઇ આચાર્યજિ ગીન્દ્ર ગુણ આધાર રે. ગુરૂ ૧૫૪
મિ આચિહુઈ એ માહરૌ કિમ હોસ્યઇ પર એહ,
હેમ કાગાસિઈ મિછિમો મગ મનાવ્યો એ તેહ રે. ગુરૂ ૧૫૫
ઠકુરી જિમ ગેહડી અમૃત ફલની આસ,
અમૃત હોઇ કિમ તે તિહાં જિહાં હોઇ વિશ્વાસ રે. ગુરૂ ૧૫૬
તાસ કુસમતિ જે કરઇ તે નહી માહરૌ સીસ,
તેહઇ એ ગુરૂ હેલીઆ નહી લહઇ તેહ જગીસ રે. ગુરૂ ૧૫૭
મિ કાલગ અચ્છ આહિરા સાગર તેહ વિખ્યાત,
તેહનઇ કાંઇ નવિ લીઇ માહરો ? જમિ હોઇ રે. ગુરૂ ૧૫૮
સુગનઇ એવું સાગરે જેહની અશાતા દીધ,
તિમ વલી જે તસ પાલસ્યઇ તેહનઇ એ પરિ કીધ રે. ગુરૂ ૧૫૯
સુગ છતાઇ નવિ આવીઆ મિથ્યાદુક્કડ દેય,
તો નવિ હોવા એહનઇ સાંભલશે સહુ તેય રે. ગુરૂ ૧૬૦
સોમવિજય વાચકપતિ સુગ મનિ જિમ ગુરૂધીર,
તિમ સહુ શમ આસયવો આવે ગ્રાહમા ધીર રે. ગુરૂ ૧૬૧
એમ અવગણ અનુપરિ રોઈ મિલ પચાર,
આવિજાઇ ગુરૂ આવીઆ સમ કરઇ અમૃત મ સણ રે. ગુરૂ ૧૬૨
સોમ ગઇ ગુરૂ આવીઆ ખમનવાસનઇ પાસિ,
વલી મળ્યા આગલિ મલી પાલીઆ તે ઓલોલાસિ રે ગુરૂ ૧૬૩
નંદિવિજય વાચક સહુ ગુરૂતા મીન આવિ,
કથા લહ્યા તિહાં શીગ્રુ વાંધી સહઇ એક રાતિ રે. ગુરૂ ૧૬૪
આહાર કરતાં એહવું દેખી આવ્યું તેહ,
વાસઇ પીરકમલ હુતા સાગરવાસિત તેહ રે. ગુરૂ ૧૬૫
આહાર કરી ગુરૂ પાંગર્યા ગુરૂતા નાદિ આસણિ,
આંખ આંગ્યા તરૂ તલઇ પાણી પીવાનઇ કામિ રે. ગુરૂ ૧૬૬

॥ ઢાલ ॥

રાગ મારૂણી

દેહવરૂ થયુ તિહા ગુરૂ કેરૂ ચલુ જલ નીલુ નાષઇ રે,
તવ પાસઇ કીરતિવિજય બુધ તેહુનઇં ગુરૂ એમ ભાષઇ રે,
સીષ દાષઇ રે હિત ભાષઇ રે પરભવિ જાતા કોઇ ન રાષઇ રે,
સીષ ભાષઇ રે આચલી ૬૬૭
જે જિનચક્રી મોટા મુનિ તસ એહુજ ગતિ જગ આષઇ,
નિસગી સગીપણિ જાઇ જગગીતિ જ્ઞાની ભાષઇ રે સીષ૦ ૬૬૮
એહુવી જગની રીતિ લહીનઇં મનિ ધરવો નહી પેદ રે,
વીર હીર તેહુ પણિ એ પરિ એ જાણો સવિ વેદ રે સીષ૦ ૬૬૯
થઈ થિર ચિત્ત કરી હુસિઆરી કરી સહૂનઇં સાવધાન રે,
કોઇ ઉપાય થયો હવઇ વેગુ આવિઉં આવિઉં આયુ પ્રમાણુ રે
સીષ૦ ૬૭૦
ષમિત ષામણા નિજ મુષિ ભાષઇ રાષઇ નહી રાગ દોસો રે,
માહારઇ પેદ નહી કો સાથિ મુઝસિઉ મ ધરસ્યો રોસો રે સીષ૦ ૬૭૧
મિ મહાવીર પરંપરા રાષવા મુનિ ઓલષ્યા રે,
દ્વેષ નહી તે સાથિ માહરઇ તે અનુચાનિ આરષ્યા રે. સીષ૦ ૬૭૨
આચારજિનઇ એક સંદેસો કહયો તુમે મભારી રે,
મિ એ સવિ કીધુ તુમ કાજિ વાત નહી તુમ પ્યાગી રે સીષ૦ ૬૭૩
પણિ જો નિજ ગુરૂ વચન પરંપર રાષયો નહી અહંકારી રે,
તો તુમ બિહૂ ભવ નહી સમરાઇ પછઇ પછતાસ્યો ભારી રે
સીષ૦ ૬૭૪
તો હવઇ અણુસણુ કોન કરાવઇ કરઇ નિજ મુખિ ચઉવિહાર રે,
તતષિણિ ગુરૂ મુષિ નવિ બોલાય હુઓ તે હાહાકાર રે સીષ૦ ૬૭૫
ગુરૂ પાલષીઇં પુહુઢઉ એમ સુણી કહઇ નિષેધ સંકેતો રે,
તવ મુનિ કલપ ઝોલિકા પોઢી પુહુતા ગુરૂ ષભાતિ રે સીષ૦ ૬૭૬
મુનિ ષધિ રાતિ બિ પુહુર જાતઇ અકબરપુરિ ગુરૂ આવ્યા રે,
કરી સઝાઇ ષભનયરથી નંદિવિજય બોલાવ્યા રે સીષ૦ ૬૭૭

જસી અમ્બર હિત સીધ લીધ મહુ આપ સુધાએ બતાવ્યાં રે,
મહુ મો રુપ કહપિઅ કેહ આઈ તે મુઝ મનહુ વસાયા રે.
સીધ ૧૭૮
મહુ વચન અમરનજી તેહિજ મુઝ આગલિ તે મારાએ રે,
ગુરુ અમ્બર જસીનાઈ દેવાકર પેઠે પમ્મો વરસિયા રે. સીધ ૧૭૯
સજ્જનપદિ બીજે આચાર્યજિ થાપજુ ન દીઓ જેયુહ રે,
હાથપદિ કસ પરસ્પર તેહવાઈ થાપવુ નથી એ તેયુહ રે. સીધ ૧૮૦
સોમવિજય ઉપાધ્યાય વયજુથી મિ નવિ લીધુ તિવારિ રે,
દેઈ હવઈ એ તુમ્હનઈ મુનિ કેમ કેમો આજ એ વારિ રે. સીધ ૧૮૧
વસ્તી વીનતી વાચક જ પદ નહિવિજય ઉપાધ્યાય રે,
સોમવિજય વાચક નહી આજ્ઞાનાં પૂછ્યા વિણુ નવિ થાય રે.
સીધ ૧૮૨
પછિ સુરિજી એ એ આચાર્યજિ નહી માનઈ એ બોલ રે,
તો બીજે એ સૂરિ થાપેવો ટલસ્યાઈ સવિ ડહોલ રે. સીધ ૧૮૩
તો ગુરુ મહુ નિમઈ આપેમો આપઈ આણાએ આદેસ રે,
કરસ્યો તો પર ઠહસ્યાં મોસ્યે એ નહી તુમારો કલેસ રે.
સીધ ૧૮૪
મહુ વાચક એ દુઃખ નિવારો એ કરસ્યુ ઉપગારો રે,
ગુરુ થિર મન થઈ આલસ્ય સમરણ શ્રીનવકારો રે. સીધ ૧૮૫
ચ્યાર સરણુસિઉં અરિહંત પદ જપઈ વિજયસેનસૂરિ સાર રે,
સરગપુરી સુર સુખ ભોગવતાં અમરપુરી પેહુતા રે. સીધ ૧૮૬
પસ્થાપતિ સઘ મહાનમસ્કે સામ્હીસ અમ્હ આવ્યાં રે,
વાટિ શ્રીગુરુ વાત સુણીનઈ કહ્યા સવ ઉપાવ્યાં રે. સીધ ૧૮૭
કર્મ હીન નરનારી દુઃખભરિ રેવ કહિઉં તિ દીઠુ રે,
આપી આસ હાથિ વિવાવિજ્ઞ સઘણુ ઉપજી દીધુ રે. સીધ ૧૮૮
આપણપ ઉપ્યો ઘર આંસુરિ રેવ કરતુ તિ દીઠા રે,
તાહરે મુનિ ન નિવારિઉ કંઈ તિ એ અમ દુઃખ સેવો રે.
સીધ ૧૮૯

વાચક નદિવિજય પ્રમુખા મુનિ કરઇ ગુરૂ દુખ્ખ વિલાપો રે;
એકવાર દર્શન સુખ્ખકારી આવી દેષાડો આપ રે. સીષ૦ ૬૯૦
સિઉં પ્રભુ તુહ્મ વિણુ નિહા નવિ સરતુ કીધી ઉતાવલિ એહ રે,
પ્રભુ ઇહિા તુહ્મ વિણ કિમ સરસ્યઇ તુમ સમ હિતકર કેહ રે સીષ૦ ૬૯૧
જાણિઉ પ્રભુ સાગરિ નવિ માની સુધી તાહારી આણુ રે,
તેણુઇ કારણિ તુ અતિહિ દૂહવાયો તો છાડિઉ એ ઠાણુ રે સીષ૦ ૬૯૨
લોકઉખાણો તિ કરિઓ સાચો ઉત્તમ કલિથી ભાજઇ રે,
તિમ તુ સાગર કલિ દેષીનઇં પુહુતો થાનક તાજઇ રે. સીષ૦ ૬૯૩
વાક કસ્યો પ્રભુ તુમ નહી કહીઇ સહૂ વાછઇ સુખ ઠામ રે,
તે માટિ પ્રભુ સરગિ પધાર્યા કરિઉ પોતાનુ કામ રે. સીષ૦ ૬૯૪
પુણ્યહીન પ્રભુ જીવ હમારા કલિયુગમાહિ અવતારા રે,
તુહ્મ સરિષા પ્રભુ ગુરૂ અહ્મે સેવ્યા તુમે મુક્યા નોધારા રે સીષ૦ ૬૯૫
એમ અનેક વિલાપ કરતા ગુરૂગુણુ બહૂત ચિતારઇ રે,
સંઘ મિલી શિબિકા નીપાઈ તે માહિ ગુરૂ બયસારઇ રે સીષ૦ ૬૯૬
જિમ જિન તનુ ઇંદ્રાદિક દેવા લેઈ જાઇ બહૂત મંડાણુ રે,
તે દેષી બહુ ધન વરસતા હોઇ લોક હરાણુ રે સીષ૦ ૬૯૭
સૂકડિ અગર ચિતાઇ પુહુઢાઢયા ભવિયણુ પૂજઇ રંગિ રે,
આઠ સહસ મહમુદી આવી પૂજણુઇ પ્રભુનઇ અંગિ રે. સીષ૦ ૬૯૮
મુખ કપૂર ભરિઉં પ્રભુજીનુ સંસકરિઉ તનુ વેગિ રે,
તેણુઇ થાનકિ થૂભ કીધુ સંઘિ મહિમા વાધ્યો લોગિ રે. સીષ૦ ૬૯૯
લેખ લષી રાજનગરિ જણાવિઉ સોમવિજય ઉવઝાય રે,
નિસુણી વાત શ્રીગુરૂની સાચી વજાઘાત સમ થાય રે. સીષ૦ ૭૦૦
જેસિંગસિઉં કીધઉં એણુઇ અવસરિ દૂરિ થઈનઇં વિછોહ્યા રે,
બાલક પરિ સમઝાવી મુક્યા તિ બહુ ભવિ પડિબોહ્યા રે સીષ૦ ૭૦૧
તિ તપગચ્છના વચન પલાવી રાષી ગચ્છની સોહ રે,
તુ નિસંગી સરગિ જાતા નાણ્યો સેવક મોહ રે સીષ૦ ૭૦૨
પ્રભુ તુઝ પરિ હવઇ નિજ સેવકની કુણુ કરેસ્યઇ સાર રે,
તુઝ પરિ ભૂપસભાઇ વાદી જીપસ્યઇ કુણુ ગણુધાર રે સીષ૦ ૭૦૩

ઈમી અવસર હિત શીખ દીઈ બહુ આપ સ વારો લલચાવઈ રે,
કહઈ એક રૂપ હરખિયઈ લેઈ અહીં તે ગુરૂ મનનું હરાવઈ રે.
શીખ ૧૭૮
કહઈ વાચક સમજાવીઉ તેહિઈ ગુરૂ આગલિ તે મકલ્યો રે,
ગુરૂ અવસર લહીનઈ દેખાડઈ મોટો પઓ વરસ્યો રે. શીખ ૧૭૯
સાજનસહિ બીજે આચારજિ થાપવુ ન દીઓ તેહુઈ રે,
હાથ પડિ કેમ ધરસ્યઈ તેહવઈ થાપવુ નહી એ તેહુઈ રે. શીખ ૧૮
સોમવિજય ઉવઝાય વયણથી મિ નવિ દીધુ વિચારિ રે,
દેઈ હરખ એ ગુરુનઈ મૂકિ લેઈ બેતો આજ એ વારિ રે. શીખ ૧૮૧
વલી વીનતી વાચક જ પઈ નહિ વિજય ઉવઝાય રે,
સોમવિજય વાચક નહી આણીઆં પૂછયા વિણુ નવિ થાય રે.
શીખ ૧૮૨
પણિ ગુરૂઈ તે એ આચારજિ નહી માનઈ એ બોલ રે,
તો બીજે એ સૂરિ થાપેવો હરસ્યઈ સવિ ટોલ રે. શીખ ૧૮૩
તો ગુરૂ કહઈ નિશ્ચઈ થાપેવો આપઈ આચારિ આદેસ રે,
કરસ્યો તો પર સહુ સ્યઈ બોલ્યો એ નહી તુમ્હારો કલેસ રે.
શીખ ૧૮૪
કહઈ વાચક એ દુઃખ નિવારો એ કરસ્યું ઉપચારો રે,
ગુરૂ ચિર મન થઈ આલોચઈ સમરઈ શ્રીનવકારો રે. શીખ ૧૮૫
અવસર સરણસિઈ અરિહંત પદ જપઈ વિજયસેનસૂરિ સાધ રે,
સરગપુરી સુર સુખ ભોગવતાં અમરપુરી સોહાવઈ રે. શીખ ૧૮૬
પરભાતિ સવ સજ્જનપરસ્યો સાધ્યવીય સહૂ આવઈ રે,
વાદિ શ્રીગુરૂ વાત સુણીનઈ હઇડા સ્ય ઉપાવઈ રે. શીખ ૧૮૭
કહઈ દેહન નરસ્ત્રી દુઃખધરિ રેવ મહિઈ તિ લિધુ રે,
આપી અમ હાથિ ચિંતામણિ રતન ઉલટી લીધુ રે. શીખ ૧૮૮
કલપવૃક્ષ ઊગ્યો ઘર આંગણિ દેવ કરસ્યુ તિ છેદ્યો રે,
તાહરા ગુણ ન વિસારિસ્યું કોઈ તિ એ અમ દુઃખ ભેદ્યો રે.
શીખ ૧૮૯

કહઇ ગુરૂ આવેવુ તિહાં માહરઇ છઇ એક કામ,
તે જો તુમથી નીપજઇ તો આવુ તેણુઇ ઠામિ ૭૧૬
કહઇ અબજી કારણુ કહો ગુરૂ કહઇ સાગર કાજ,
મતુ મિચ્છાદુક્કડ વિના લેતા ગ્હઇ મુઝ લાજ ૭૧૭
અબજી કહઇ એમ કિમ હુસ્યઇ માનેસ્યઇ સહૂ કેમ,
ગુરૂ કહઇ તે દોહિલુ અછઇ પણિ માહરઇ કરવુ એમ. ૭૧૮
લાજિ પડ્યા કહઇ તે ભલુ કીધાં મતા મ ડાણુ,
વિજયદેવસૂરિ જે કરઇ તે અહ્મરઇ સુપ્રમાણ ૭૧૯
સ ઘ વાંદી પાટણિ ગયુ ગુરૂ મહિસાણુઇ જાય,
રાજનગર સ ઘ આવીઓ વ દન ગુરૂના પાય ૭૨૦
ગુરૂ ચિંતિ ચિ તઇ કરૂ કસિઉં એ લેસ્યઇ મુઝ ઘેરિ,
સાગર લેવા નહી દીઇ મિ ન બોલાય ફેરિ ૭૨૧
એમ જાણી પિણ મુ કતઇ વેગિ જાઇ ધીણોજિ,
નિસુણી રાજનગર તણો સ ઘ જાણુઇ એ ચોજિ ૭૨૨
તો સ ઘ પૂઠિ નવિ ગયો ફિરી આવ્યો નિજ ઠામિ,
વિજયદેવ પાટણિ ગયા સાગર કેરઇ કામિ ૭૨૩

॥ ઢાલ ॥

રાગ આસાઉરી.

પાટણિ પ્રભુ આવી તેડાવઇ સાગર લેવા કાજિ રે,
ધન્યવિજય પાઠવીઉ પૂઠિ તે આવઇ નિજ દાહ્વાજિ રે,
દૃષ્ટિરાગ બહુ માઠો જાણો આચલી ૭૨૪
કા ભવિ હઇયડઇ નાણો રે કરી કદાગ્રહ આપ વખાણો,
જાણુતા તે કા તાણો રે. દૃષ્ટિ૦ ૭૨૫
દષ્ટરાગ લગઇ સ યમ શોભા જેહવુ લીપણુ છારિ રે,
દષ્ટીરાગથી બોધિ ગમાવઇ કીધુ જાઇ હારિ રે દૃષ્ટિ૦ ૭૨૬
દૃષ્ટિરાગિ ગુરૂવયણુ ઉથાપી સાગર લેવા વ્યાપ રે,
માખી સ ગ કરઇ હરિઆલિ ન લહઇ નિજ સ તાપ રે દૃષ્ટિ૦ ૭૨૭

સાંભલ કરમી તુઝ પાસે મંગુમ્યા જિનધર્મ નહી તસ બોધિ રે,
તુઝ શક્તિ નહિ વિજય એ વાચક તાસ તણું પ્રતિબોધિ રે. શ્રી ૭૦૪
બહુત પ્રતિમા પ્રભુ તિ કીધી થાપ્યાં જિન આગમ રે,
કિધા બહુ ઉપગાર ભગવંત તુઝ ગુણની શ્રી સમ રે. શ્રી ૭૦૫
એમ અનેક ગુણ મુનિ ગિરુઆ નાવે નીર અસર રે,
અલબ સાહિ નવિ ગિરુઆ એ ગુણ કહેતા ન આવે રે. શ્રી૦ ૭૦૬
જ્ઞાનવંત નહી અતિ ગિરુઆ જ્ઞાની નહી અતિ મોટા રે,
જ્ઞાની આણુઇ રાગ વિરોધા કહેવું એ મતિ ખોટા રે. શ્રી ૭૦૭
તોહઇ પણિ ઉત્તમપણાનું એહવું આણંદ સરૂપ રે,
સતિ રાગ નીરાગ વસંતિ જિમ ગૌતમ જિન ભૂપ રે. શ્રી૦ ૭૦૮
તિમ શ્રીસોમવિજય વાચક પ્રભુ ગુરુ ગુણ રાગિ ભીના રે,
આપણી પણિ ઉત્તમ ગુરુ ગુણ આણુઇ મંગ નિમિત્તા રે. શ્રી ૭૦૯
હવે નિ ત્યારે હેત આણ્યા વિમલપરિ વિચારી રે,
શ્રીવિજયસેનસૂરી પ્રતિ લેખ લખઇ હિતકારી રે. શ્રી ૭૧
તેણિ મછ ગુરુ સમજિ યથાર્થ તે સવિ ભાવ અવધારો રે,
તોહઇ પણિ નિજ સેવક ઉપરિ ધરયો પ્રેમ અપાર રે. શ્રી ૭૧૧
હવે તુમ આપ્યા નિસ્વાર્થ પાટોની અવર નહી કો કામ રે,
તુમે ગુરુપણુ પલાવસ્યો તો થાસ્યઇ તુમ મામ રે. શ્રી ૭૧૨
વસ્તુ વિજયસેનસૂરિ લિખિત ગુરુપણુ તે સાચું રે,
કૃપાપરિ તે અણી પટ્ટાવલિ લિખ્યું વચન પણિ સાચું રે. શ્રી ૭૧૩
તેહ લેખ વાંચી સહુ મુનિજન આનંદો બહુ પરિવાર રે,
પણિ તસ મનની વાત કુણ આણુઇ તસ મનિ અવર વિચારો રે.
શ્રી ૭૧૪

|| ઢાલ ||

રાગ આસાઉરી.

દુહા.

ગોભાચલનઇ પાસઇં પટણીસ ખ બહુ સંગિ,
પાટણિ પૂજ્ય પધાર્યા વીનતી કરઇ ધરય આણંદિ. ૭૧૫

કહઇ ગુરૂ આવેવુ તિહા માહરઇ છઇ એક કામ,
તે જો તુમથી નીંપજઇ તો આવુ તેણઇ ઠામિ. ૭૧૬
કહઇ અબજી કારણ કહો ગુરૂ કહઇ સાગર કાજ,
મતુ મિચ્છાદુક્કડ વિના લેતા રહઇ મુઝ લાજ ૭૧૭
અબજી કહઇ એમ કિમ હુસ્યઇ માનેસ્યઇ સહૂ કેમ,
ગુરૂ કહઇ તે દોહિલુ અછઇ પણિ માહરઇ કરવુ એમ. ૭૧૮
લાજિ પડ્યા કહઇ તે ભલુ કીધા મતા મ ઠાણ,
વિજયદેવસૂરિ જે કરઇ તે અહ્મરઇ સુપ્રમાણ ૭૧૯
સ ઘ વાંદી પાટણિ ગયુ ગુરૂ મહિસાણઇ જાય,
રાજનગર સ ઘ આવીઓ વ દન ગુરૂના પાય ૭૨૦
ગુરૂ ચિંતિ ચિ તઇ કરૂ કસિઉં એ લેસ્યઇ મુઝ ઘેરિ,
સાગર લેવા નહી દીઇ મિ ન બોલાય ફેરિ ૭૨૧
એમ જાણી પિણ મુકતઇ વેગિ જાઇ ધીણોજિ,
નિસુણી રાજનગર તણો સ ઘ જાણઇ એ ચોજિ ૭૨૨
તો સ ઘ પૂઠિં નવિ ગયો ફિરી આવ્યો નિજ ઠામિ,
વિજયદેવ પાટણિ ગયા સાગર કેરઇ કામિ ૭૨૩

॥ ઢાલ ॥

રાગ આસાઉરી.

પાટણિ પ્રભુ આવી તેડાવઇ સાગર લેવા કાજિ રે,
ધન્યવિજય પાઠવીઉ પૂઠિ તે આવઇ નિજ દાહાજિ રે,
દૃષ્ટિરાગ બહુ માઠો જાણો આચલી ૭૨૪
કા ભવિ હઇયડઇ નાણો રે કગી કદાગ્રહ આપ વષાણો,
જાણતા તે કા તાણો રે દૃષ્ટિ૦ ૭૨૫
દૃષ્ટરાગ લગઇ સ યમ શોભા જેહવુ લીપણ છારિં રે,
દૃષ્ટીરાગથી બોધિ ગમાવઇ કીધુ જાઇ હારિ રે દૃષ્ટિ૦ ૭૨૬
દૃષ્ટિરાગિ ગુરૂવયણ ઉથાપી સાગર લેવા વ્યાપ રે,
માપી સ ગ કરઇ હરિઆલિ ન લહઇ નિજ સ તાપ રે દૃષ્ટિ૦ ૭૨૭

તિમ નવિ બુઝ તે કરિસથી વિબુધ તુ નિજ મન રે,
કરી કપટનુ ચરિત્ર તે ભાખઈ નવિ ચાખઈ એમ લાજ રે. ઢાળ ૭૨૮
ભમ ઉવારિ ધનવિજય ભાખઈ મિઠાં સાગરનાં વચન રે,
વાત વિચાર કરી તે સાંભળિ પછઈ વઈ ઉત્તર રે. ઢાળ ૭૨૯
સોમવિજયવાચક પ્રભુ પાસ કુઈ કિમ આવ્યા આહી વેગિ રે,
તે કહઈ ક્રમ કુણ ચ જાતિ આવ્યો તે ઉપદેશિ રે. ઢાળ ૭૩૦
કહઈ વાચક ગચ્છ સમાચારી તેહતણી તુમે જાણુ રે,
નિજ ગુરુને બાહિર કાઢ્યા તસ મિલો કિમ જઈ આણુ રે. ઢાળ ૭૩૧
તાસ પાસ જઈ તુમે નવિ કરો એમતિ વાત રે,
એ સુંદર નહી તુમ સરિખાનઈ એ બુદ્ધિ તુમ ઘાત રે. ઢાળ ૭૩૨
તે કહઈ ગચ્છ નાયક આદેસિ હું એ કહું સવિ ક્રમ રે,
તો વાચક કહઈ જાહે ન જાણ્યો એ નયે તાસ વિક્રમ રે. ઢાળ ૭૩૩
નેમિસાગરનઈ સીખ દેઈનઈ મોકલીઓ ચ જાતિ રે,
તિહાં આવ્યાનઈ નિજ મત થાપ્યો ગચ્છવો એ સાથ રે. ઢાળ ૭૩૪
લબ્ધિસાગર ધનવિજયની સાંભળિ પાઠવિ સીખ પ્રવેસો રે,
ઉપાધિસિ બીજઈ ઉતાર્યો ગુરુનો વલી આદેશો રે. ઢાળ ૭૩૫
ખમીએ વિના સહુ તે પાસઈ મુનિ આવ્યા સહુ જન રે,
સહુ નિસુણું તેહની પ્રરૂપણા તેહનઈ ગયું મન રે. ઢાળ ૭૩૬
જનમુખિ એહ સ્વરૂપ સુણીનઈ સોમવિજય ઉવઝાય રે,
વાચક નંદિવિજય ચ જાતિથી તેડાવ્યા સુખદાય રે. ઢાળ ૭૩૭
કહઈ પાઠવિ જાઓ ગુરુપાસઈ સેવા કરવો સાથી રે,
નિજ ગુરુ દેસ વચન પાળતાં બુદ્ધિ મ કરસ્યો કાચી રે. ઢાળ ૭૩૮
નંદિવિજય વાચકનઈ સાંભળિ પંડિત મુનિ પરિવારો રે,
શ્રીવિજયસેનસૂરીશ્વર દેસ લગતા આહિડિ આવ્યા રે. ઢાળ ૭૩૯
કમલપુરમ શ્રીવાચક આવ્યા તાસ વંદેવા આવ્યા રે,
ગુરુ વચન વકવાય ભ્રિહાંના વાચક તાસ મિલાવ્યા રે. ઢાળ ૭૪૦
એકદિન ગચ્છ બાહિર કીધા તાસ ક્રમ કિમ કીધા રે,
કહઈ વાચક તે ગુરુ આદેસિ તેહુઈ ગુરુ વચન ન લીધા રે. ઢાળ ૭૪૧

તો શ્રાવકિ જઈ ભગતિસાગરનઇ ઉપાસિરઇથી કાઢઇ રે,
તે કોઇનિઇ ઘરિ ઊતરીઆ વાત પડી તમ ટાઢઇ રે દૃષ્ટિ૦ ૭૪૨
માનહીન થઈનઇ તે ચાલ્યા રાજનગરિ તે પુહુતા રે,
વાચક આડખરસિઉં આવ્યા પાટણમાહિ સમુહુતા રે. દૃષ્ટિ૦ ૭૪૩
હરષધરી વદઇ ગુરૂપાયા નહિવિજય ઉવઝાયા રે,
પણિ પ્રેમિ તસ નવિ બોલાયા પૂછિઉ નહી સુખિ આયા,રે. દૃષ્ટિ૦ ૭૪૪
પરમગુરૂશ્રીવિજયસેનસૂરિ તાસ ન પૂછી વાત રે,
સ્યુ દૃખ્યુ અણુસણુ કિમ કીધુ એ માઠી તસ ઘાતારે દૃષ્ટિ૦ ૭૪૫
વાચક શક ન આણુઇ તેહુની બીજા મુનિ સવિ બીહઇ રે,
જો સાગરની વાત સુણાવઇ શ્રાવકનઇ વાચક સીહઇ રે દૃષ્ટિ૦ ૭૪૬
તો તસ કહુતા ગછપતિ વારઇ પટીઆલા કો મ વાચો રે,
શ્રાવકના મન દોદલા થાઇ તે માટિ એ સાચો રે. દૃષ્ટિ૦ ૭૪૭
વાત સુણી વાચક મનિ ચિંતઇ એહ વાત નહી વારૂ રે,
હીર પરપર કહુતા વારઇ કિમ હોસ્યઇ એ તારૂ રે દૃષ્ટિ૦ ૭૪૮
મેઘવિજય વાચક તવ તિહા કણિ ધર્મ્મવિજય ઉવઝાય રે,
તાસ આદેસ પ્રદેસિ દીધા પાસઇ રહ્યા ન સુહાય રે દૃષ્ટિ૦ ૭૪૯
માલવઇ મેઘવિજય વાચકનઇ ધર્મ્મવિજયનઇ હલારિ રે,
ગુરૂ વદી ચાલઇ તે તિહા જવ કહઇ ગુરૂ આપ વિચારિ રે દૃષ્ટિ૦ ૭૫૦
માલવઇ ઈડરમા થઈ જાઓ સ પેસરિ થઈ હલારિં રે,
રાજનગરિ જાતા ફેર થાસ્યઇ તેણુઇ કારણિ કહુ પ્યારિ રે દૃષ્ટિ૦ ૭૫૧
તે વલતુ કહઇ તિહા જાવુ ચૂભ વંદેવા કાજિ રે,
ગુરૂ જાણુઇ એ તેહના થાસ્યઇ સોમવિજયની લાજિ રે દૃષ્ટિ૦ ૭૫૨
પ્રકટ પણિઇ વાર્યા નવિ જાય તે ચાલ્યા ઉવઝાય રે,
તેહ ઉદ્દત સવે સાભલીઆ વાચક ચિતિ ન સોહાય રે દૃષ્ટિ૦ ૭૫૩
સોમવિજય વાચક સુવિચારી ગુરૂનઇ લિષીય જણાવઇ રે,
હુ સેવક પ્રભુ પાસઇં આવુ જો પ્રભુ ચિત્તિ આવઇ રે દૃષ્ટિ૦ ૭૫૪

તો વસ્તુ શુદ્ધ એમ જણાય કહિં નહી તુમ ભ્રમ રે,
૫ણ્યાદિક અંગી કિરીઈ મૂળ વસ્તુ અભિરામ રે. દિ ૭૫૫
વાસ પ્રતિષ્ઠા કરવા કહ્યું ભગવન આશિષ પધારો રે,
નહી તો વાચક યોગવિજયનઈ દેયો અનુમતિ સારો રે. દિ ૭૫૬
તે માટિં તુમે લિખી આવું એહવઈ લિખીય જણાવિઈ રે,
શુદ્ધનઈ શુદ્ધપણઈ નવિ દીસઈ સાગરમત મનિ આવિઈ રે. દિ ૭૫૭
ભાવ ભિ ભાવ પરપખ વિષયમાં સાગર મત જાણુ સારી રે,
તે સુણી નરવિજય વાચક કહઈ વચન મન વિચારી રે.
દિ ૭૫૮
જે તુમે લિખી માંહિ અવિચારિત કાંઈ શુદ્ધપણું ન આવો રે,
પણિ શુદ્ધપણુ તે મુખિ ન હોયપાય ક નિજ ચિત્ત ભાવો રે.
દિ ૭૫૯
જે શુદ્ધપણું પલાવસ્યો પૂર્વ તો સહૂ આપઈ તુમચું રે,
નહી તો કો તુમનઈ નહી માનઈ શું હું કઈ કહીય પચાસું રે.
દિ ૭૬
એમ અનેક વચન સ્યાઈ સમજાવઈ પણિ તે ચિત્તે ન આવઈ રે,
અન્તઃમન્ત તેય લાવઈ એમ સહૂ જન સમજાવઈ રે. દિ ૭૬૧
સાજનમંદિર પધાર્યા લખિઈ સમ સમેકસઈ આવ્યો રે,
પરક એક કરવો છઈ અને તે માટિં સ્વે તુમે નાવો રે. દિ ૭૬૨
સાગરનઈ પીર તિ પછી દીઈ દીઈ વલી પેત આરેયા રે,
વચત વચત મિલતાનઈ આપઈ શુદ્ધ લખતાનઈ લેખા રે. દિ ૭૬૩
નરવિજય વાચક સુનિ આવી વાત સવે દૂર પામઈ રે,
તેહવઈ દર્શનનઈ તવ તે કુમતિથી તે આવ્યા રે. દિ ૭૬૪
કહિંઈ ચરૂપ સહુ જે તેહનઈ તેહપિણ લેખ લખાવઈ રે,
યોગવિજય વાચકનઈ સહુ ગણપતિ સરૂપ જણાવઈ રે. દિ ૭૬૫
કાગલ વાંચી યોગવિજય ભાવ ભણીય લહીય જણાવઈ રે,
સાગર શુદ્ધ વાદિ વિપરીત શુદ્ધ કિમ તે મિથ્યિ આપઈ રે. દિ ૭૬૬
એહવ ભાવ ભણીય આપઈ નિજમત લોકનઈ આપઈ રે,

ગુરૂના વચન લોપઈ મ તાપઈ તુમ ગોત્રા તે ટાપઈ રે. દ્રષ્ટિ ૭૬૭
ગોલ છત્રીસ તે વિગતિ સુણજો થામ અધ્યરની ગાંણિ રે,
નિજયદેવસૂરિનઈ જણાવઈ ભાગનું સુદ્રષ્ટિ જિમ વાણિ રે દ્રષ્ટિ૦ ૭૬૮

॥ ઢાલ ॥

[illegible]

હીરવિજયસૂરિ પટોધર શ્રીવિજયસેનસૂરિંદ રે
નામ પ્રણમી બોલ કહેતા લાઈ વાનક છંદ રે
ચતુર ધરાઈ ચિત્તિ આણજો ઓગણી૦ ૭૬૯
ભાખ્યા ભવિ જીવના મન તણા ટાલવાનઈ મંદ રે
બોલ કહેલાલોક ચિત ધરી કરા ભવિ નગાલા તેહ રે ચ૦ ૭૭૦
પન્નવણાદિક ચઉદશ તેહ ગ મનઈ જાણ આણિ રે
સૂધ્યમ અનાદિ નિગોદ જે ભાખ્યતણાદિ તે ગ્રાહિ રે ચ૦ ૭૭૧
તે વિણ બીજા ભવિ જીવથી વિવહારીઆ જણાય રે,
ગમગનાસ્મરનાદિ દ્રષ્ટિ જીવ દુવિધ થાય રે ચ૦ ૭૭૨
વ્યવહારી અવિવહારીઆ નિશ્ચ દ્રષ્ટિ જેહ અનાદિ રે,
કાલ સૂધ્યમ જે નિગોદમા રહ્યો નામ નહી આદિ રે ચ૦ ૭૭૩
કદીઈ ન પામ્યો નામાદિકપણ તે અવિવહારીઓ જાણિ રે,
જે વલી સૂધ્યનિગોદથી નીકલીઆ કરમ પ્રમાણિ રે ચ૦ ૭૭૪
બીજા ભવિ જીવરાનઈ વિષઈ ઉપનો જામ તે જીવ રે,
તે વિવહારી જો જાણજો એમ જાણો સદીવ રે ચ૦ ૭૭૫
વલી કદાચિત તે જીવડો જાય સૂધ્યમ નિગોદિ રે
તોહઈ પણિ તે વિવહારીઓ જાણજો છઈ એ તસ ભેદ રે ચ૦ ૭૭૬
એમ અખ્યર નવિ સૂત્રના કહ્યા તેહથી વિપરીત રે,
આગરિ ગ્રંથમાંહિ આણીઉ તિહા ધરજો તુમે ચીત રે ચ૦ ૭૭૭
બાદર નિગોદ સૂધ્યમ રસ અપ તેઉ વાઉકાય રે,
અવ્યવહારી એ છઈ કહ્યા એણી પરિ સૂત્ર વિઘટાય રે. ચ૦ ૭૭૮
પહલો એ બોલ વીચારવો દેઈ દ્રષ્ટિ સિદ્ધાંતિ રે

તો વચતુ ગુરૂ એમ જણાવઈ હિવઈ નહી તુમ ભ્રમ રે,
૫ચાવીસમિ ગ્નહી લિલીઈ મુઝ મનુ અભિરામ રે. ઢિ ૭૫૫
વાસ પ્રતિષ્ઠા કરવા કાજિ ભગવન અહીય પધારો રે,
નહી તો વાચક સોમવિજયનઈ દેયો અનુમતિ સારો રે. ઢિ૦ ૭૫૬
તે માટિ તુમે હિવઈ આવુ એમ કહી લિલીવ જણાવિઉ રે,
ગુરૂનઈ ગુરૂપાદુકા નવિ દીસઈ સાગરમત મનિ ભાવિઉ રે. ઢિ ૭૫૭
ખોલ ભિ ખોલ પાખાઈ વિણુમાં સાગર મત અણુસારી રે,
તે મુખી નરિવિજય વાચક કહઈ આપ ભલું હિતકારી રે.
ઢિ ૭૫૮
એ તુમે હિઈ માહિ અભિમાનિઈ મ ગુરૂવયણ ન લાવો રે,
પણિ ગુરૂવયણ તે ભુંડિ ન લોપાય મ નિજ ચિત્ત ભરમાવો રે.
ઢિ ૭૫૯
જો ગુરૂવયણ પરમાણ એ પૂરું તો સહુ આણઈ તુમચુ રે,
નહી તો મે તુમનઈ નહી માનઈ સુકુ કઈ કહીન પચાવુ રે.
ઢિ ૭૬
એમ અનેક જણુ સહઈ સમજાવઈ પણિ તે ચિત્તે ન આવઈ રે,
અનાભાના લેખ લખાવઈ એમ સહૂ જન સમજાવઈ રે. ઢિ ૭૬૧
ધનજીસરિ ચલાવિ લખિઉં સપ સવેસરુ આવો રે,
પરમ એક કરવો છઈ અનો તે માટિ હવે તુમે આવો રે. ઢિ ૭૬૨
સાગરનઈ પીર તિ મશી ઘઈ દીઈ વલી ચેત આદેશા રે,
વખત વખત મિથ્યાનઈ આપઈ ગુરૂ લખતાનઈ સેવા રે. ઢિ ૭૬૩
નરવિજય વાચક સવિ આણી વાત સવે ગુરૂ પાસઈ રે,
તેહમાં દર્શનનઈ તવ તે કુળનેસરી તે આવ્યા રે. ઢિ ૭૬૪
કહિઉં સરૂપ સઘળુ એ તેહનઈ તેહવિઈ લેખ લખાવઈ રે,
સોમવિજય વાચકનઈ સઘળું ગણપતિ સરૂપ જણાવઈ રે. ઢિ ૭૬૫
કાગળ વાંચી સોમવિજય બોલ ગણીસ લીધ જણાવઈ રે,
સાગર ગુરૂ સાથિ વિવાદમાં કુટુ જિમ તે ચિત્તિ આપઈ રે. ઢિ ૭૬૬
ચોદા બોલ ગણીલ આપઈ નિજમત લોકનઈ આપઈ રે,

અપ્રમત્તનઇ રે જઘનથકી અંતરમૂહૂર્ત્તનો બંધ રે,
કોડાકોડી ઉતકૃષ્ટથી હુવઇ પ્રમતનઇ જાણિ રે ચ૦ ૭૯૩
આકુટ્ટિવિણુ જઘન્ય તિમ અધિક ઉતકૃષ્ટિ આણિ રે,
ભગવતી શતક અઢારમઇ આઠ ઉદ્દેશ પ્રમાણિ રે ચ૦ ૭૯૪
ભગવતી શતક વલી સાતમઇ કહિઓ મહી એહ વૃત્તાત રે,
પાસિ બિહુ પૂઠિ આગલિ મદા વિચરઇ જોઈ સુગાત રે.ચ૦ ૭૯૫
ભાવિત આતમા મુનિવરૂ હોઇ કેવલી જાત રે,
તેહનઇ દેહના ફાસથી કુકડવર્ત્તિકા પોત રે ચ૦ ૭૯૬
કીડી અરિષા બહુ જીવડા લહઇ મરણ તતકાલિ રે,
કો કહઇ જિન સવિ જાણતો કિમ સુ કઇ કરપાય દયાલ રે ચ૦ ૭૯૭
તેહનો ઉત્તર જાણવો એણી જણુમિ તસ આય રે
વલી એક કારણ બીજુ સુણો હુ કહુ તે મનિ ભાય રે ચ૦ ૭૯૮
વીર્યાંતરાયથી આપની શક્તિ પણિ તેહ સયોગ રે,
જીવદ્રવ્યઇ સહિત તે સહી કહીઇ સદ્રવ્ય તે ભોગ રે ચ૦ ૭૯૯
એહ કારણ બીજુ સુણો છતઇ સયોગ મદ્રવ્ય રે,
કેવલીનઇ ચલ હોઇ સહી ઉપકરણા સુણો ભવ્ય રે ચ૦ ૮૦૦
જેહ આકાશ પરદેસડઇ કેવલી ઠવઇ કર પાય રે,
ચલપણા માટિ તે પરદેસડઇ ફ્રિરી તિહા ન ઠવાય રે ચ૦ ૮૦૧
તે માટિ કેવલી જાણતો નવિ ટલઇ અવસ્યભાવ રે,
જીવ મરઇ આણુપૂરવીઇ કેવલીદેહથી સભાવિ રે. ચ૦ ૮૦૨
કેવલીનઇ ઇરીઆવહી કહી શ્રીયભગવતી સૂત્ર માહિ રે,
તેહ કારણ જીવવધ તણુ કેવલીદેહથી જાહિ રે. ચ૦ ૮૦૩
યોગશાસ્ત્રની વૃત્તિમા કહિઉ હિંમા હોઇ પ્રમાદિ રે
જીવવધ હો તથા હો નહી અપ્રમાદિ ન થાય રે ચ૦ ૮૦૪
જીવની વિવિધ આણુપૂરવી જલમાહિ આગિ વિષ યોગ રે,
ઘાતપાતાદિ પરતનુથકી હોઇ મરણવસિ રોગ રે ચ૦ ૮૦૫
તિમ કેઈ કેવલીદેહથી મરઇ જીવ કર્મ્મનઇ યોગિ રે,
નહી સમુ તેહ નિષેધતા જ્ઞાનીનઇ નહી કર્મભોગ રે ચ૦ ૮૦૬

સાગર કહ્યુ તે નહી મિલઇ મોષો મનમાંહિ ઓલિતિ રે ભ ૭૭૯
ભાવ બીજે તથા સાંભલો શ્રીઆચારાંગની વૃત્તિ રે,
ભગવતીસૂત્રનાઇ વૃત્તિ વલી યોગશાસ્ત્રવૃત્તિ તો ચીત્ત રે.
મ ૭૮

ઇત્યાદિક ગ્રંથની રીતિ એ કેવલિના દેહથી જાણિ રે,
ક્ષાયિન અવસ્થભાવી પણુઇ ત્રસ થાવર જીવ મનિ આણિ રે ભ ૭૮૧
તેહ વિહુ‌ંની વિરાધના હોય તો ના નહીય જણાય રે.
સાગર કહઇ ઇમ તે સર્વથા વિરાધના ઓઇ નવિ થાય રે ભ ૭૮૨
શ્રીઆચારાંગસૂત્રવૃત્તિમાં કહ્યા ઇમ અપાર જેહ રે,
તેહ અવિરત્તુ સવે સાંભલો સંખેપિ હુ કહુ તેહ રે મ ૭૮૩
સાધુ સદૈવ નિજ શક્તિથી આગન્તાનો પ્રતિઘાત રે,
અપ્રમત્તપણુઇ વલી વિહરતો એહવો સાધુ કહાત રે ભ ૭૮૪
તેહજ અનુક્રમે આવતો કરતો પણુ ધ્યાન સંયોગ રે,
કરપદ અચાન પ્રસારતો લેતો વલી સુ કરતો યોગ રે ભ ૭૮૫
એતેહવણાદિકિ પુજતો વસતો નિજ શુદ્ધચુધ વાસિ રે,
ભૂમિ પુજનાઇ નિશ્ચલ પણુઇ કર સંયોગ પ્રસાર રે ભ ૭૮૬
કુલીપાથ પરિ આણુ રહઇ મયૂર પરિ સાર રે,
પરજીવ વધ ભય મનિ ધરી રહઇ એકપાસઇ વિચારી રે ભ ૭૮૭
એણીપરિ અપ્રમત્ત પણુઇ સહી મુનિ વિચરઇ નિત જાણિ રે,
તેહનઇ કદાચિત અવસ્થપણુઇ કોઇ અવસ્થાઇ મનિ રે ભ ૭૮૮
પ્રમાદવશથી જીવ પામઇ પરિતાપિ કે ગ્લાનિ રે,
અસાવદ્યવૃત્ત કેવા કહઇ કે કોઇ જીવિત હાનિ રે ભ ૭૮૯
કરમનો બધ વિચિત્રતા જીવ પ્રતિ તુ એહ માનિ રે,
શૈલેશિનઅવાઇ અનુપા પ્રસાદમુખ વધ જાણિ રે ભ ૭૯૦
દેહ હાસથી કોઇ સહી મુક્ષ્મ મુનિ એ વાત રે,
બધ ઉપાદાન કારણ થકી પણિ અભાવિ ન બંધાત રે ભ ૭૯૧
ઉપશાંતપીણમોહાદિકિ કોઇ સયોગિગુણ ધ્યાન રે,
એ વિહુ કહિ આગમથી કોઇ સમયાંતરીય બંધ રે ભ ૭૯૨

અપ્રમત્તનઇ રે જઘનથકી અંતરમૂહૂર્ત્તનો બંધ રે,
કોડાકોડી ઉતકૃષ્ટથી હુવઇ પ્રમતનઇ જાણિ રે ચ૦ ૭૯૩
આકુટ્ટિવિણુ જઘન્ય તિમ અધિક ઉતકૃષ્ટિ આણિ રે,
ભગવતી શતક અઢારમઇ આઠ ઉદ્દેશ પ્રમાણિ રે ચ૦ ૭૯૪
ભગવતી શતક વલી સાતમઇ કહિઓ સહી એહ વૃત્તાંત રે,
પાસિ બિહુ પૂઠિ આગલિ મદા વિચરઇ જોઈ ચુગાત રે.ચ૦ ૭૯૫
ભાવિત આતમા મુનિવરૂ હોઇ કેવલી જાત રે,
તેહનઇ દેહના ફાસથી કુકડવર્ત્તિકા પોત રે ચ૦ ૭૯૬
કીડી સરિષા બહુ જીવડા લહઇ મરણ તતકાલિ રે,
કો કહઇ જિન સવિ જાણતો કિમ મુકઇ કરપાય દયાલ રે ચ૦ ૭૯૭
તેહનો ઉત્તર જાણવો એણી જણુસિ તસ આય રે,
વલી એક કારણ બીજુ સુણો હુ કહુ તે મનિ ભાય રે ચ૦ ૭૯૮
વીર્યાંતરાયથી આપની શક્તિ પણિ તેહ સયોગ રે,
જીવદ્રવ્યઇ સહિત તે સહી કહીઇ સદ્રવ્ય તે ભોગ રે ચ૦ ૭૯૯
એહ કારણ બીજુ સુણો છતઇ સયોગ સદ્રવ્ય રે,
કેવલીનઇ ચલ હોઇ સહી ઉપકરણા સુણો ભવ્ય રે ચ૦ ૮૦૦
જેહ આકાશ પરદેસડઇ કેવલી ઠવઇ કર પાય રે,
ચલપણા માટિ તે પરદેસડઇ ફિરી તિહા ન ઠવાય રે ચ૦ ૮૦૧
તે માટિ કેવલી જાણતો નવિ ટલઇ અવસ્યભાવ રે,
જીવ મરઇ આણુપૂરવીઇ કેવલીદેહથી સભાવિ રે. ચ૦ ૮૦૨
કેવલીનઇ ઇરીઆવહી કહી શ્રીયભગવતી સૂત્ર માહિ રે,
તેહ કારણ જીવવધ તણ કેવલીદેહથી જાહિ રે ચ૦ ૮૦૩
યોગશાસ્ત્રની વૃત્તિમા કહિઉં હિંમા હોઇ પ્રમાદિ રે
જીવવધ હો તથા હો નહી અપ્રમાદિ ન થાય રે. ચ૦ ૮૦૪
જીવની વિવિધ આણુપૂરવી જલમાહિ આગિ વિષ યોગ રે,
ઘાતપાતાદિ પરતનુથકી હોઇ મરણવસિ રોગ રે ચ૦ ૮૦૫
તિમ કેઈ કેવલીદેહથી મરઇ જીવ કર્મ્મનઈ યોગિ રે,
નહી સમુ તેહ નિષેધતા જ્ઞાનીનઇ નહી કર્મભોગ રે ચ૦ ૮૦૬

ત્રીજે ભાગ કહ્યું સંબંધો શ્રાદ્ધપ્રતિક્રમણસૂત્રવૃત્તિ રે,
પ્રમુખ ગ્રંથ માંહેની સાખિસિઉં કહીઇ છઇ એહ પરે ચિત્તિ રે. ॥ ૮ ૭

મરીચિઇ કપિલનઇ એમ કહિઉં તિહાં ઇહાં કપિલ છઇ ધર્મ રે,
વચન એ ઉત્સૂત્ર ભાખીય સાગરિ કરિઓ તિહાં મર્મ રે. ॥ ૮ ૮
દુર્ભાષિત કહીઇ ઉત્સૂત્ર નહી એમ જેહુ પણ બોલાય રે,
તેથિ ભિન્નુ એહજ ભાખીઆ ઉત્સૂત્ર દુર્વચન કહેવાય રે. ॥ ૮ ૯
પ્રતિક્રમણસૂત્રચૂર્ણિ કહી ગાથા નિસુણો ભવિ તેહ રે,
વલીય ગાથા ત્રીજી આગમિ એણઇ અધિકારિ વર્ણી જેહ રે. ॥ ૮૧

गाथा:—

दुब्भासिएण इक्केण मरीइ दुक्खसायरं पत्तो ।
भमिओ कोडाकोडी सागर सिरिनामधिज्जाणं ॥ ८११ ॥

અરથ સુણો એહ ગાથા તણો મરીચિ દુર્વચન કહીઉ એક રે,
એક કોડાકોડિસાગર ભમિઓ ભમિઓ સંસારિ પરી ટેક રે. ॥ ૮૧૨
શ્રાદ્ધવિધિ ગ્રંથિ વલી એમ કહિઉં આશાતના તણઇ અધિકારિ રે,
તેહ સુણજો ભવિ સાવધિઉં કહું તસ ભાવ સુવિચારિ રે. ॥ ૮૧૩
ઉત્સૂત્ર ભાષવાથી કહી અરિહંત સમય છઇ સાર રે,
તેહની મોટી આશાતના થાઇ એહ હેતુ મન તસ સાર રે. ॥ ૮૧૪
સૂરિ શ્રાવક અભિધાનથી મરીચિ જમાલિ કુલવાલિ રે,
એ પ્રમુખ જે એક ઉત્સૂત્ર વદિઇ તો કર્યો ભવ અસરાલ રે. ॥ ૮૧૫

गाथा:—

उस्सुत्तभासगाणं बोहीनासो अणंतसंसारो ।
पाणच्चए वि धीरा उस्सुत्तं ता न भासंति ॥ ८१६ ॥

ધીરપુરુષ વલી એમ કહિઉં મરીચિ પેરિ પીડ્યો ભવિ રે,
પ્રાણ જતી તેહ ભય થકી આથી નવિ ભાખઇ રંગિ રે. ॥ ૮૧૭

તેહ અરતી મનિ ધ્યાયતો મરીચિ વિધિવસિ હૂઓ ભટ્ટ રે,
એકદા સમય તસ એક મિલિઓ કપિલકુલપૂત્ર અવટ્ટ રે. ચ૦ ૮૧૮
કહઇ પ્રભુ ધરમ મુઝનઇ કહો મરીચિ ઉપદેસઇ જિનધર્મ્મ રે,
કપિલ કહઇ તુહ્મોસિઉં કરો જો તુહ્મ નહી જિનમર્મ્મ રે ચ૦ ૮૧૯
મરીચિ કહઇ તિહા ઈહા અછઇ પણિ હું કરી ન સકું તે ધર્મ્મ રે,
પુનરપિ કહઇ તુમ મારગિ કાંઈ ય છઇ ધર્મનો મર્મ રે. ચ૦ ૮૨૦
તે જિન ધર્મ્મનો આલસૂ જાણી ચિંતઇ એ મમ યોગ્ય રે,
તવ કહઇ તિહા અનઇ ઈહા અછઇ કપિલ હૂઓ મરીચિનઇ ભોગ્ય રે.
ચ૦ ૮૨૧
એહ ઉત્સૂત્ર ઉપદેસથી સાગર એક કોડાકોડિ રે,
મરીયચિ સંસાર ઉપરાજીઓ એહ સુવિચાર મનિ જોડિ રે.
ચ૦ ૮૨૨
એણી મેલિ બિહુ એકજ ઉત્સૂત્ર દુરભાષિત બોલ રે,
સાગર ભેદ કહઇ તિહા તે વિચારો ન દિઓ કોલ રે ચ૦ ૮૨૩
હવઇ સુણો બોલ ચોથો ભણું ભગવતી પ્રમુખ સિદ્ધાંતિ રે,
ભવ પનર દીસઇ જમાલિનઇ આઠ ગ્રંથ સાથિ એકાંતિ રે.ચ૦ ૮૨૪
અનઇ ઉપદેસમાલા તણી હેયોપાદેય તે વૃત્તિ રે,
શ્રીસોમસુંદરસૂરીકૃત બાલાવબોધ ધરો ચિત્તિ રે ચ૦ ૮૨૫
તેહ અણુસારિ અનંત ભવ જણાય તે માટિ વૃદ્ધવાણિ રે,
નિશ્ચય જાણઇ તે કેવલી અનંતજ થાપઇ એક તાણિ રે ચ૦ ૮૨૬
શ્રીઅભયદેવસૂરીતણા શ્રીગુણચંદ્રગણિ જાણિ રે,
તાસ કૃત વીરચરિત્રિ કહિઉં વયણ તે ભવિય મનિ આણિ રે ચ૦૮૨૭
વીરિ નિજમુખિ કહી ભાસિઉં ભમિય પંચ વાર જમાલિ રે,
સુર તિરયંચ નરનઈં વિષઇ મુગતિ લહસિઇ અંતકાલિ રે. ચ૦ ૮૨૮
વલી વીરચરિત્ર હેમસૂરીકૃતિ કહિઉં એમ દોષવસેણ રે,
તપઇ કરી જીવ જમાલિ પરિ હોઇ કિલમિષ દેવ તેણ રે ચ૦ ૮૨૯
તિહાથી ચવી પંચવાર ભમી સુર નર તિરિય ભવિ જાણિ રે,
લહસિઇ જમાલિ સમકિત વલી મુગતિ અંતિ મનિ
આણિ રે. ચ૦ ૮૩૦

ઉપદેસમાલવૃત્તિકરણિકામાહિં કહિઉં તેહ વૃત્તાંત રે;
આવ કેતલાએક ભમી ફરી મહાવિદેહિં કર્મ અંત રે. ભ ૮૩૧
ચોલ્લહિત્તિ વલી એમ કહિઉ અવી ક્રિયામિશ્ર ભવાંતિ રે;
ચ્યાર પંચ વાર સંસારમાં ભમી સુરતિરિનું ભવાંતિ રે. ભ૦ ૮૩૨
મહાવિદેહિં સો અવતરી-સીઝસ્યઇ ભતિ જમાલિ રે;
ભગવતીસૂત્રિ કહ્યઇ જે કહિઉં તેહનો ભાવ મનિ ભાલિ રે. ભ ૮૩૩
ગૌતમિ વીર પૂછિઉં ભાસિઉં દેવભવથી તે જમાલિ રે;
અવી અવતાર તિરિ પામસ્યઇ કુડું જિન ઉત્થ કૃપાલ રે. ભ ૮૩૪
વીર કહઇ ગૌતમ સાંભલો ચ્યાર પંચ વાર સંસારિ રે;
તિરીય મનુ દેવભવ તે કરી સીઝસ્યઇ ભતિ એમ સારિ રે. ભ ૮૩૫
શ્રીસર્વાનંદસૂરિ વિરચિતે ઉપદેસમાલની વૃત્તિ રે;
કરી વિપરીત પરૂપણા અનંતસંસાર ધરિ ચિત્તિ રે. ભ ૮૩૬
એમ અનંતા એક ગ્રંથિ કહ્યા પનર ભવું ગ્રંથ સિદ્ધાંતિ રે;
નિશ્ચય વચ્ચે તે કેવલી સાગર કહઇ અનંત એહતિ રે. ભ ૮૩૭
તેહ કહતાં ભવું સંખ્યતણી હેલણા હોઇ અપાર રે;
તેહ સુમતિ ચિતિ આવુયો જિમ હોઇ ભવતણો પાર રે. ભ ૮૩૮
પંચમિ ષષ્ઠ કહ્યઇ સાંભલો ભગવતીસૂત્ર આઠમસત્ત રે;
પ્રમુખ અનેક ગ્રંથ સાખિ સિહિઉં કહિઉં તે નિસુણો હોઇ
કરણુ રે. ભ ૮૩૯
સમકિત મિથ્યાતી મંપીઇ જિનવચનઈ આણ સારિ રે;
પરમ કરતવ્ય અનુમોદવું લીઇઇ ભવ એહનું સાર રે. ભ ૮૪
કોઇ કહઇ જ મિથ્યાતી તણું કરણી અનુમોદવું નહીં રે;
સર્વથા ખંડણી સવે એહ વિચારવું તહિં રે. ભ ૮૪૧
સમકિત ધરી સંપીઇ સવિ અનુમોદીઇ તેહ રે;
પાછઇ સવિ પરમ સાધારણ કરણી અનુમોદીઇ એહ રે. ભ ૮૪૨
ધર્મરત્નપ્રકરણવૃત્તિ વાતિ ધરી ભાવ વિચારજો એહ રે;
તેહ ગાથા એ વખાણિઉં હાલીઇ ભાસીઇ જેહ રે. ભ ૮૪૩

गाथा यथाः—

अहवा सव्व च्चिअ वीअरायवयणाणुसारि जं सुकढ ।
कालत्तएवि तिविहं अणुमोएमो तय सव्वं ॥ ८४४ ॥

અરથઃ—

હવઇ જિનવચન અણુસારીઆ ધરમકર્ત્તવ્ય સવિ તેહ રે,
જિનભવન બિંબ પ્રતિષ્ઠાદિકા પ્રવચન લિખાવુ જેહ રે ચ૦ ૮૪૫
તીર્થયાત્રા સંઘવાત્સલ્ય શાસનિ કરઇ જે પ્રભાવ રે,
જ્ઞાન સષાયત જે વલી ધર્મ્મ સાનિધ્ય સભાવ રે ચ૦ ૮૪૬
ઉપશમ સંવેગ માર્દવ પ્રમુખ સવિ ધરમના કાજ રે,
જે રે મિથ્યાતી સંબંધીઆ જિણવયણનઇ અનુસાજ રે ચ૦ ૮૪૭
તેહ મન વચન કાયા કરી કરિઉં કરાવિઉં અનુમોદિ રે,
તિ ત્રિણિ કાલિ અનુમોદીઇ જિમ મન હોઇ પ્રમોદિ રે. ચ૦ ૮૪૮
આરાધનાપતાકા નિસુણી કરી મનિ ધરો એહુજ ભાવ રે,
દાન રૂચિ વિનય અનુકંપ એ પરોવયારિત્ત સભાવ રે ચ૦ ૮૪૯
દાષિણ દયા પ્રિયભાષણ એમ વિવિહ ગુણ બહુ ભન્તિ રે,
તે શિવમારગકારણ સકલજગજંતૂ હિત ચિન્તિ રે ચ૦ ૮૫૦
તે સવિ હોઇ અનુમોદવુ ધરમ કરણી સુખકાર રે,
આલપંપાલ છોડી કરી બોલ એ માનો ઉદાર રે ચ૦ ૮૫૧
બોલ પાંચમો એ વિચારવો છઠ્ઠો સુણો બોલ સુવિચાર રે,
મહાનિશીથાદિ દશ ગ્રંથની સાખિસિઉં હોઇ નિરધાર રે ચ૦ ૮૫૨
ઉત્સૂત્રભાષીનઇ જાણવો અધ્યવસાયની મેલિ રે,
સંખ્ય અસંખ્ય અનંત ભવ અનંતજ સાગર કહઇ ગેલિ રે ચ૦ ૮૫૩
તેહ ન ઘટઇ એમ પૂછવુ અચ્ચર નિસુણો સિદ્ધાંતિ રે,
ભગવતીસૂત્ર માહિઉં કહિઉ જમાલિઆ તણઇ દૃષ્ટાંતિ રે ચ૦ ૮૫૪
ગૌતમઇ પૂછિઉં મહાવીરનઇં ઉત્સૂત્રભાષીનઇં સંસાર રે,
કેતલો કહઇ ભગવંત તે સંખ્ય અસંખ્ય અપાર રે. ચ૦ ૮૫૫
પનરભવ દીસઇ જમાલિનઇં કોડાકોડિ સાગર એક રે,
મરીચિનઇ રે સંખ્યા કહી અનંત સાવદ્ય સૂરિ છેક રે ચ૦ ૮૫૬

ઉપદેશમાલાવૃત્તિકર્ણિકામાહિ કહિઉ તેહ વૃત્તાંત રે,
ભવ કેતલાએક ભમી કરી મહાવિદેહિ કર્મ અંત રે. ભ ૮૩૧
દોઘટ્ટીવૃત્તિ વલી એમ કહિઉ ભવી કિહભિમ્બ ભવાંતિ રે,
ચ્યાર પચ વાર સંસારમાં ભમી સુર તિરિનુ ભવાંતિ રે. ભ ૮૩૨
મહાવિદેહિ સો અવતરી-ગીતસ્યઈ ભાંતિ જમાહિ રે,
ભગવતીસૂત્રિ કહ્યું જે કહિઉ તેહનો ભાવ મનિ ભાહિ રે. ભ ૮૩૩
ગૌતમિ વીર પૂછિઉ ભાષિઉ દેવલવથી તે જમાહિ રે,
ચવી અવતાર કિહાં પામસ્યઈ કુણ જિન ભણ કૃપાલ રે. ભ ૮૩૪
વીર કહઈ ગૌતમ સાંભલો ચ્યાર પંચ વાર સંસારિ રે,
તિરીય મનુ દેવભવ તે કરી ગીતસ્યઈ અતિ એમ સારિ રે. ભ ૮૩૫
શ્રીસર્વજ્ઞ સૂરિ વિરચિતે ઉપદેશમાલાની વૃત્તિ રે,
કરી વિપરીત પરૂપણા અનંતસંસાર ધરિ ચિત્તિ રે. ભ ૮૩૬
એમ અનંતા એક પ્રાંમિ કહ્યા પનર ભવ પ્રમ સિદ્ધાંતિ રે,
નિશ્ચય અપૂઈ તે કેવલી સાગર કહઈ અનંત એકાંતિ રે. ભ ૮૩૭
તેહ કહતાં ભવ પ્રમાણથી દેખતા હોઈ અપાર રે,
તેહ સુમતિ ચિત્તિ આણ્યો જિમ લહઈ ભવતણો પાર રે. ભ ૮૩૮
પાયચો બોલ કહ્યું સાંભલો ભગવતીસૂત્ર મઝારણ રે,
પ્રમુખ અનેક પ્રમ સાખિસિઉં કહિઉ તે નિસુણો કહઈ
કારણ રે. ભ ૮૩૯
સકલ મિથ્યાતી સમપીઈ જિનવચનનઈ અનુસારિ રે,
પરમ કારણ અનુમોદણ દીસઈ છઈ એહણ સાર રે. ભ ૮૪
કેઈ કહઈ જ મિથ્યાતી તણું કરણી અનુમોદણ નહીં રે,
સમકિત પુરુષકરણી સવે એહ વિચારણ તહિં રે. ભ ૮૪૧
સમકિતદૃષ્ટી સમપીઈ સવિ અનુમોદીઈ તેહ રે,
પણઈ સવિ પરમ સાધારણ કરણી અનુમોદીઈ એહ રે. ભ ૮૪૨
પાક્ષિકસૂત્રવૃત્તિ ચિત્તિ ધરી ભાવ વિચારણો એહ રે,
તેહ ગાથા બે વ્યાખ્યાસિઉં જાણીઈ ભાખીઈ એહ રે. ભ ૮૪૩

गाथा यथाः—

अह्वा सव्व चिअ वीअरायवयणाणुसारि ज सुकडं ।
कालत्तएवि तिविह अणुमोएमो तय सव्व ॥ ८४४ ॥

અરથઃ—

હુવઇ જિનવચન અણુસારીઆ ધરમકર્ત્તવ્યં સવિ તેહુ રે
જિનભવન બિંબ પ્રતિષ્ઠાદિકા પ્રવચન લિખાવુ જેહુ રે. ચ૦ ૮૪૫
તીર્થયાત્રા સંઘવાત્સલ્ય શાસનિ કરઇ જે પ્રભાવ રે,
ગ્નાન અધ્યાયત જે વલી ધર્મ્મ સાનિધ્ય મભાવ રે ચ૦ ૮૪૬
ઉપશમ સંવેગ માર્દ્દવ પ્રમુખ સવિ ધરમના કાજ રે,
જો રે મિથ્યાતી સંબંધીઆ જિણુવયણુનઇ અનુસાજ રે ચ૦ ૮૪૭
તેહુ મન વચન કાયા કરી કરિઉં કરાવિઉં અનુમોદિ રે,
તિ ત્રિણિ કાલિ અનુમોદીઇ જિમ મન હોઇ પ્રમોદિ રે ચ૦ ૮૪૮
આરાધનાપતાકા નિસુણી કરી મનિ ધરો એહુજ ભાવ રે,
દાન રૂચિ વિનય અનુકંપ એ પગેવચારિત્ત સભાવ રે ચ૦ ૮૪૯
દાપિણુ દયા પ્રિયભાષણુ એમ વિવિહુ ગુણુ બહુ ભત્તિ રે,
તે શિવમારગકારણુ સકલજગજંતૂ હિત ચિત્તિ રે ચ૦ ૮૫૦
તે સવિ હોઇ અનુમોદવુ ધરમ કરણી સુખકાર રે,
આલપંપાલ છોડી કરી બોલ એ માનો ઉદાર રે ચ૦ ૮૫૧
બોલ પાંચમો એ વિચારવો છઠ્ઠો સુણો બોલ સુવિચાર રે,
મહાનિશીથાદિ દશ ગ્રંથની સાખિસિઉં હોઇ નિરધાર રે. ચ૦ ૮૫૨
ઉત્સૂત્રભાષીનઇ જાણુવો અધ્યવસાયની મેલિ રે,
સંખ્ય અસંખ્ય અનંત ભવ અનંતજ સાગર કહઇ ગેલિ રે. ચ૦ ૮૫૩
તેહ ન ઘટઇ એમ પૂછવુ અખ્યર નિસુણો સિદ્ધાંતિ રે,
ભગવતીસૂત્ર માહિઉં કહિઉ જમાલિઆ તણુઇ દષ્ટાંતિ રે ચ૦ ૮૫૪
ગૌતમઇ પૂછિઉં મહાવીરનઇ ઉત્સૂત્રભાષીનઇ સંસાર રે,
કેતલો કહઇ ભગવંત તે સંખ્ય અસંખ્ય અપાર રે ચ૦ ૮૫૫
પનરભવ દીસઇ જમાલિનઇ કોડાકોડિ સાગર એક રે,
મરીચિનઇ રે સંખ્યા કહી અનંત સાવદ્ય સૂરિ છેક રે ચ૦ ૮૫૬

અધ્યયનાદિકની રીતિ એ સઘળું આગમ અનંત રે,
કોઈ સંસાર એમ બોલ્યો ઉત્સૂત્રભાષીનઈ સુણ્યો સંત રે. મ ૮૫૭
એહ નિગમિ આગમ કહ્યું તેહ સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ રે,
ઉત્સૂત્રપણું કોઈ તેહનઈ તસ કિમ સમકિત શુદ્ધ રે. મ ૮૫૮
એહ પણિ દુરમ વિચારયો કેઈ બહુ શાસ્ત્ર અનુયોગ રે,
સાતમી ગાથા કહઈ ચિંતિ ધરો કરી પ્રવચનઈ ઉપયોગ રે. મ ૮૫૯
શ્રાદ્ધવિધિ શ્રીવિચારામૃતસંગ્રહ પ્રમુખ નવ ગ્રંથ રે,
તેહની સાખિસિઉં એમ કહિઉં ચોથિ પજૂસણ પંચ રે. મ ૮૬
વીરથી નવસઈ નઈ ત્રાણુંઈ આવિઉં કાલિકસૂરિ રે,
વીરસિદ્ધાંત આદેસથી માનિઉં સુવિહિત સૂરિ રે. મ ૮૬૧
જદપિ કહઈ અધ્યાત્મપણઈ ચોથિ પજૂસણ કીધ રે,
એમ કહતા વિઘટઈ સહી ગ્રંથ બહુ દૂષણ દીધ રે. મ ૮૬૨
પ્રભાવકચરિત્ર નિશીથચૂર્ણિ કહી વારતા ચૂર્ણ સાર રે,
નવસિ ત્રાણુ વરસિ નૃપ ધ્રુવસેન વચનિ ઉદાર રે. મ ૮૬૩
નવસઈ નઈ અસીય પાછતિ વાચના કલ્પની કોઈ રે,
પર્ષદાઈ નવત્રાણુંઈ ન મિલઈ અધ્યાત્મપણઈ એહ રે. મ ૮૬૪
ચોથિ પજૂસણ નવસત ત્રાણુંઈ કીધ પ્રમાણ રે,
ભાવ ભલો એ ચિંતિ ભાવજો મનિ ધરી શાસ્ત્ર સુજાણ રે. મ ૮૬૫
આઠમી ગાથા કહઈ સાંભલો પંચાશક સૂત્રની વૃત્તિ રે,
ઉપદેશરત્નાકર વલી પ્રમુખ ગ્રંથિ દીઠો ચિત્તિ રે. મ ૮૬૬
શ્રાવકનઈ દ્રવ્ય ભાવ બે સ્તવ કહ્યાં આગમઈ નિરધાર રે,
જદપિ કહઈ ભાવ નહી શ્રાવકનઈ સર્વથા દ્રવ્યસ્તવ સાર રે. મ ૮૬૭
તેહ ન ઘટઈ એ વિચારવું ઉપદેશરત્નાકર ભાવ રે,
તેહ નિસુણો કહ્યું હું કહું ભાષા એહનો વ્યાખ્યાન રે. મ ૮૬૮

गाथा—

सावज्जकज्जजोगे जहेसइं अप्पसुद्धपं जयणा ।
साहम्मगमणमाईयमेयमवि तेण धम्मोत्ति ॥ ८६९ ॥

અરથ —

સાવધ અનવધ ભેદિ કરી ધરમના ચ્યાર પ્રકાર રે,
સાટોપ અનાટોપ અલપ બહુગુણા સરૂપ એ ચ્યાર સુવિચાર રે. ચ૦૮૭૦
સાવદ્ય ષટકાય મરદનાદિક તેહ તો દ્રવ્યસ્તવરૂપ રે,
શ્રીજિનચૈત્યકરણાદિક જીરણ ઉદ્ધાર સરૂપ રે ચ૦ ૮૭૧
તીર્થયાત્રા દેવપૂજન પદપ્રતિષ્ટા ગુરૂભકિત રે,
સાહમીવત્સલ પ્રમુખ એ કહિઓ દ્રવ્યસ્તવ નિજ શક્તિ રે. ચ૦ ૮૭૨
તેહથી અન્ય ભાવસ્તવ સામાઇયિ પોસહ પ્રમુખ્ખ રે;
એ દ્રવ્યભાવ બિહુ ગૃહસ્થનઇ હોઇ કરતા સિવસુખ્ખ રે. ચ૦ ૮૭૩
આદિવચનિ વલી સાધુનઇ સાતિશય સૂરિકૃતધર્મ્મ રે,
તેહપરિં ચઉવિહ જાણવો ભાખિઓ શાસ્ત્રિ એ મર્મ રે. ચ૦ ૮૭૪

॥ ઢાલ ॥

ગગ મલ્હાર.

બોલ નુમો હવઇ સાભલો ગુરૂ વાચ લીય એ આદિ રે,
ચ્યાર એ ગ્રથ સાખિ સિઉં સુણી મ પડો પરમાહિં રે ચ૦ ૮૭૫
જ્ઞાનસાગર કુલમ ડનસૂરિ પટ ન જણાય રે,
જલધિ કહઇ તેહ પટોધરૂ એમ શાસ્ત્ર લોપાય રે ચ૦ ૮૭૬
બોલ દસમો મનિ ભાવયો ઠાણાગસૂત્ર તસ વૃત્તિ રે,
વિશેષાવશ્યકવૃત્તિ પ્રમુખસિઉં ધરયો થિરચિત્ત રે ચ૦ ૮૭૭
નિહ્નવ સાત કહ્યા દેસથી વલી સર્વથી એક રે,
નિહનવ સવિ પર પખ્ખીઆ કહઇ તે ન વિવેક રે ચ૦ ૮૭૮
નામ સાર કહ્યા આઠ એ જ્ઞાનવ તિ જણાય રે,
અધિક કિમ હોઇ મતિ આપથી કહતાં તેહજ થાય રે. ચ૦ ૮૭૯
હવઇ સુણો બોલ ઇગ્યારમો રાયપસેણીવૃત્તિમાંહિ રે,
પાચસઇ ધનુષ પ્રતિમા કહી ઉરધલોક છઇ જિહાહિ રે ચ૦ ૮૮૦
શ્રીસ ઘાચારવૃત્તિ કહ્યા સાતહાથ પ્રમાણ રે,
બિહુ પરિં પ્રતિમા શ્રીજિનતણી તે સહૂનઇ પ્રમાણ રે ચ૦ ૮૮૧

જઇપિ પ્રતુમ સઇ પાંચનુ ઝૂપી તેહ વ્યાખ્યાન રે,
પાખઇ એહજ સાત ઠાણનુ કહ્યું એમ કિમ થાઇ રે ॥ ૮૮૨
સાશ્વતા જિન તણિ કહિઇ બિહુ એહનુ માન રે,
તેહ અવિચારુ તુમે સંભળો કહું પરખો તુમે કાન રે ॥ ૮૮૩
गाथा—

पडिमा पुण सक्कमाओ पत्तपजुत्तप पढुप सयासस्सामो ।
मणिपीढे देवच्छंदयंमि सीहासणे निसन्ना ॥ ८८४ ॥

હવઇ પરતષ ચૈત્ય આશ્રી અનિ આણુપે ભાષ રે,
અવિધિકૃત સુવિહિત સાધુની પર પરઇ નથાપ રે ॥ ૮૮૫
મુનિમ આરંભ સહૂ સાધુનઇ દીસઇ આશાધિ સરેવ રે,
ગ્રાહ એહનઇજ જાણી કહઇ મુનિવરનઇ એ નેવ રે ॥ ૮૮૬
તેહ નિશ્ચય કરવો સહી ન ઘટઇ એમ લેખ રે,
પર પક્ષગમ કહિઓ જિનવરિ ચૈત્ય કિમ હોય એહ રે ॥ ૮૮૭
અનિ રમો ચૈત્ય હવઇ તેરમો સુવિહિત પરીપાટિ રે,
કહ્યા ન હુંઇ પ્રાસ્યાદિકિ આગવિધિ એ માટિ રે ॥ ૮૮૮
ભાવ તેહના સુવિચારજો પરપક્ષથી દૂર સાર રે,
જિનનાં ચૈત્ય તે વાંદવાં પૂજવા યોગ્ય સુખકાર રે ॥ ૮૮૯
જાનઇ વલી શ્રીવિજયસૂરી પ્રસાદિત બાર ચૈત્ય રે,
તેહમાંહિ પણિ એમ કહિઇ જાણઇ જઇપિ નિરોધ રે ॥ ૮૯૦
કહઇ પરપક્ષથીઇ જે કર્યાં જિનચૈત્ય તે વાંદિ રે,
લિંગીના સમનઇ સારિખાં કિમ ઘટઇ એ વખાણ રે ॥ ૮૯૧
गाथा—

चेइयदव्वविणासे तद्दव्वुविणासेय य ।
साहू किंपलमाणो मणंतसंसारीओ भणिओ ॥ ८९२ ॥

ભાષા એ આગવિધિકૃતની સુણો તેહનો ભાવ રે,
તેહની વૃત્તિમાંહિ જે કહ્યો નિશ્ચય થિર આણી સભાવ રે ॥ ૮૯૩
દેવાલય તે બિહુ પરિ કહ્યો મૂલ ઉત્તર ભેદિ રે,

મૂલ તે સ્થભકુભાદિક દેહરાતણુા તુ વેદિ રે ચ૦ ૮૯૪
ઉત્તર તેહ આચ્છાદના ઇંટિ કાઠ પાષાણુ રે,
વલી બિહુ ભેદ બીજા કહ્યા સ્વપરપષ્ય નિદાણુ રે.' ચ૦ ૮૯૫
સ્વપષ્ય શ્રાવકાદિક કહ્યા પરપષ્ય જાણિ મિથ્યાત રે,
એમ અનેકપરિ બહુપરિ દેવદ્રવ્ય વીખ્યાત રે ચ૦ ૮૯૬
તેહ જે દેવદ્રવ્ય વિણુસતો દેખીનઇ જે ઉવેષઇ રે,
વલી ઉદાસીનપણુ મનિ ધરઇ વિણુસતુ ન ગણુઇ તે લેખઇ રે. ચ૦ ૮૯૭
શ્રાવક સબલ નબલો તથા વલી સાધુ સુજાણુ રે,
સર્વસાવદ્યથી વિરમીઆ નવિ કરઇ પાપનિયાણુ રે ચ૦ ૮૯૮
જો કરઇ સાધુ ઉવેષણા તો કરઇ અનતસસાર રે,
એહવુ જાણી સવિ ભવિયણો સભાલચો સુખકાર રે ચ૦ ૮૯૯
બિબ સરિષા સ્વપરપષ્યના કહ્યા શાસ્ત્રિ એ જાણિ રે,
હોલીના રાય સમ જે કહઇ તેહનઈ હોઇ સહી હાણિ રે ચ૦ ૯૦૦
બોલ સુણો હવઇ ચઉદમો ગ્રથિ દેઈ ઉપયોગ રે,
ઉપદેસરત્નાકર સહી દસાશ્રુતચૂરણિ સયોગ રે. ચ૦ ૯૦૧
તેહ અણુસારિ સમકિતધરૂ અથવા તેહ મિથ્યાતી રે,
ધરમરૂચિ હોઇ જેહનઇ ક્રિયાવાદી કહાતી રે ચ૦ ૯૦૨
જલધી કહઇ જેહ સમકિતધરૂ તેહજ ક્રિયાવાદી રે,
ન ઘટઇ એ વયણુ કહવુ કદા એહ વયણુ ઉનમાદી રે ચ૦ ૯૦૩
દશાશ્રુતસ્કધની ચૂરણિ કહિઓ એહવો ભાવ રે,
તે અકિરીઆવાદી ભણિઓ વલી ક્રિયાવાદી એ ભાવ રે ચ૦ ૯૦૪
સમકિતનઈ શત્રુસમ જગમાહિ મિથ્યાત રે,
તેહ અનાદિ સવિ જીવનઇ પછઇ સમકિત વાન રે. ચ૦ ૯૦૫
તેણુઇ મિથ્યાત પહલુ કહિઉં તેહના બહુય પ્રકાર રે,
અભિગહિ અણુભિગહિઅ સુણો અભિગ્રહિત વિચાર રે ચ૦ ૯૦૬
મુગતિ નિર્વાણિ નથી કદા મનિ સદ્દહણા એવ રે,
અણુભિગ્રહીત મિથ્યાતનુ હવઇ નિસુણો તુમ્હે દેવ રે ચ૦ ૯૦૭
સન્નિ અસન્નિ અજ્ઞાનિનઈ હોઇ તેહ મિથ્યાત રે,

અવિધિ ક્રિયાવાદી કહઇ એ લહુએ દેહતણી મુદ્રા તુમ્હે ધારુ રે. મ ૬૦૮
ભવ્ય અભવ્ય કૃષ્ણપક્ખીએ તે નિરવધિ કરી થાય રે,
જેહ ક્રિયાવાદી કહિએ તાસ લક્ષણ જોય રે. મ ૬૦૯
નિરવધિ એ ભવ્ય હોય સહી શુક્લપક્ષી અવશ્ય રે,
અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્તમાં તે સીઝઇ અવશ્ય રે. મ ૬૧૦
સમકિત ધારી અથવા વળી મિથ્યાદ્રષ્ટી પણ હોય રે,
ક્રિયાવાદી એ લક્ષણ કહ્યું વિચારયો જ્ઞાનસ્યુ જોય રે. મ ૬૧૧
એહ પનરમો વળી આલોઇ સામાચારી વિશેષ રે,
શ્રાવક પોસાવ્રત કહ્યો સતિ પાળિવી શેષ રે. મ ૬૧૨
કરવું સામાયક કહિઇ આવઇ તે ક્યાંઇ એહ ઉત્સૂત્ર રે,
તેહ ન ઘટઇ એમ બોલવું કુપાખ પણ સૂત્ર રે. મ ૬૧૩
કહીઇ પચખાણસૂત્રવિ સતિ અતિમ પામિ રે,
વળી પોસાવ્રત શ્રાવક સુતો છઇ એવું કામિ રે. મ ૬૧૪
ઇરીઆવહીય તે પડિક્કમી સામાયક ઉચ્ચાર રે,
કરઇ જિમ કોઇ કહઇ નહી પડિકમણુક્રમઇ સાર રે. મ ૬૧૫
એહવુ એ ચૂર્ણિ કહિઇ આવઇ જિમ થાઇ ઉત્સૂત્ર રે,
તેહ આદિ એ વિચારયો જિમ કહઇ નિજસૂત્ર રે. મ ૬૧૬
એહ વિશેષ કહ્યું સોળમો યોગશાસ્ત્રસૂત્રવૃત્તિ રે,
વળી ષટ્દર્શનસમુચ્ચય તેહની વૃત્તિ પણિ ચિત્તિ રે. મ ૬૧૭
તેહ આદિસુપરિ એ એમ કહિઇ તિમ અસહિ પરપખ રે,
જૈન કહીઇ એહવુ આખઇ દીસઇ તેહ પરતખ રે. મ ૬૧૮
જદપિ કહઇ નહી જૈન તે ન ઘટઇ એ વિચાર રે,
શ્રીગુણરત્નસૂરિ વિરચિતા ષટ્દર્શન વૃત્તિ અનુસાર રે. મ ૬૧૯
જૈન તે લિંગ પણિ આચાર ભેદ ભર દિગપટ રે,
ઓઘા મુહપત્તી ચોળપટ્ટક ચિન્હ એ છે શ્વેતપટ રે. મ ૬૨૦
ચિહ્ન મુખ્યે તિમ ગર વર્ણ નગ્ન લિંગ કહઇ પણિ રે,
આહાર લિઇ કરપાત્રમાં મૌનપણઇ સહી મનિ રે. મ ૬૨૧
ચ્યાર સંઘ વળી તેહના કાષ્ઠાસંઘી મૂલસંઘી રે,
માથુર ગોપ્યસંઘી વળી રૂપ રહિત નિરસંઘી રે. મ ૬૨૨

આરે નઇ ભિક્ષા ભોજને બત્રીસ હોઇ અતરાય રે;
તેહુમા ચઉદ તે ટાલવાં એણીપરિં તે કહવાય રે ચ૦ ૯૨૩
બીજો આચાર સેતપટપરિ દેવ ગુરૂ દયા ધર્મ્મ રે,
નહી તસ તર્ક્ક શાસ્ત્રાદિકિ પ્રક્રિયા ભેદનો મર્મ્મ રે ચ૦ ૯૨૪
રાગ નઇં દ્વેષ રહિત સદા હતમોહ મહામલ્લ રે,
કેવલજ્ઞાન નઇં દર્શન એહવો દેવ જિન ભલ્લ રે ચ૦ ૯૨૫
દેવ પુરદરિ પૂજીઓ યથાઅરથ પ્રકાસી રે,
સકલ કરમતણો ષય કરી હૂઓ શિવપુર વાસી રે ચ૦ ૯૨૬
દેવ એહવો અરિહત નમઇ પચ મહાવ્રત ધારી રે,
માનઇ મુનિ એહવા ગુરૂપણઇ શમદમ ગુણ ધારી રે. ચ૦ ૯૨૭
પચ પરમેષ્ટિ તે નિતિ જપઇ અર્ચ્ચા પરૂપઇ ઉમેદિ રે,
પ્રમાદ કરણી કરતા ઘણુ ચિતિ ધરઇ બહુ ખેદ રે ચ૦ ૯૨૮
શથલપણુ લેખઇ નહી દ્રવ્યલિગી સમાન રે,
શાસ્ત્રિ એ જૈન એણીપરિ કહ્યા ન કહઇ તેહ અજાણ રે. ચ૦ ૯૨૯
સતરમો બોલ નીહાલયો આવશ્યકચૂરણિવૃત્તિ રે,
ઋષભચરિત્રનઇં નમુત્થુણ તસ વૃત્તિ ધરી ચિત્તિ રે ચ૦ ૯૩૦
ધરણપતીઇં નમિવિનમીનઇં અડતાલીસ હજાર રે,
વિદ્યા આપી છઇ એમ કહિઉં એહ શાસ્ત્ર અણુસાર રે ચ૦ ૯૩૧
સાગર અડતાલીસજ કહઇ કિમ મિલઇ તે કહો વાત રે,
ઋષભચરિત્રઇ એમ આણીઉં સુણો તેહ વિખ્યાત રે. ચ૦ ૯૩૨
ઋષભદેવિ ચારિત્ર લીઉં દેઈ શતપૂત્રનઇ રાજિ રે,
તવ નમિ વિનમિ દેશાતરિ ગયા બેહૂ વિનોદને કાજિ રે. ચ૦ ૯૩૩
આવી પૂછિઉં તેણઇ ભરતનઇં કહઇ હૂ દેઉં તુમ રાજ રે,
તે કહઇ તાત દીઉં લીઉ એમ લેતા અમ લાજ રે ચ૦ ૯૩૪
તેહ જઈ તાત સેવા કરઇ રહીઆ બિહુ પાસિ રે,
નિત નવ કમલ પૂજા કરઇ કહઇ પૂરો રાજની આસ રે ચ૦ ૯૩૫
નિરીહ ન વદઇ ભગવત તે ત્રિકશુદ્ધિ કરઇ સેવ રે,
નાગપતિ વદનિ આવીઓ પૂછઇ સેવનુ હેવ રે ચ૦ ૯૩૬

નાગપતિ કહઇ પ્રભુ નવિ દીઇ હું રેઉ તુમ સાજ રે,
તે કહઇ તુમ દીઇ નવિ દીઇ આમ તાતસિઇ કાજ રે. સ ૬૩૭
ભગતિ એણાઇ આવી કરી સ રમી પ્રભુતણુઇ આગિ રે,
સહસ અડતાલીસ અતિભલી વિદ્યા દીઇ મનિ રંગિ રે. સ ૬૩૮
કપિરિરિવારઅ મિહું એવિનુ દીઇ તેહનઇ રાજ રે,
વિદ્યા બળઇ રાજ તે સોભતઇ સલિઇ તેહનું કાજ રે. સ ૬૩૯
શાસ્ત્રમાંહિ એવી પરિ કહિઇ નવિ માનઇ તે જેહ રે,
અંગિ ૫ અડતાલીસ સહી કહઇ જિનાચ્યો મનિ તેહ રે. સ ૬૪
નિસુણો કહ્યઇ બોલ આચારમો દેવગુરુપણું હોઇ રે,
અરિહંત તનઇ વિચઇ એમ કહિઇ એકઇ શાસ્રિ એ જોય રે. સ ૬૪૧
૫ આચારવૃત્તિમાંહિ કહિઇ લલિતવિસ્તરવૃત્તિ રે,
ધર્મરત્નપ્રકરણવૃત્તિઇ જ્ઞાનો તસ વૃત્તિ રહી ચિત્તિ રે. સ ૬૪૨
આરમઇ સૂત્ર આદિ સૂત્રમ વખાણ્યો રે,
ગુરુ કહિઓ પરમ આચાર્ય તીર્થંકરાદિ મનિ આણ્યો રે. સ ૬૪૩
તથા બત્રીસમાય સૂત્રમાં જ્યાર એમ ભાખિઇ રે,
તેહનો અરથ તે ખોલકો ૫ આચાર ચાલઇ દાખિઇ રે. સ ૬૪૪
વચા કહું અરથ ઉપદેશક ગુરુ કહિઓ તેહજ માન્યો રે,
તે તીર્થંકરાદિકનઇ વિચઇ ગુરુપણ વખાણ્યો રે. સ ૬૪૫
જ્યપિ કહઇ ગુરુપણું નહી દેવપણું એમજ હોઇ રે,
એમ કહી શાસ્ત્ર ગુરુઇ વર્ણું કિમ માનીઇ સોઇ રે. સ ૬૪૬
કહું કહ્યઇ બોલ ઓગણીસમો ઉત્પત્તિગ્રમ ઉપજિ રે,
ભગવતી પન્નવણાદિક આઠ પ્રકારનઇ સજિ રે. સ ૬૪૭
સાત અથવા આઠ પૃ કહી અવિધિ નવિ હોઇ રે,
જ્યપિ કહઇ દેવલોકનઇ વિચઇ પ્રતર પ્રતર પ્રતિ હોઇ રે. સ ૬૪૮
એ આઠહિ પ્રતરં મિળી પૃથિવી ચાચરી હોઇ રે,
તેહ પૃથ્વીનઇ વિચાલઇ આઠ સ્થાન બહુ એમ રે. સ ૬૪૯
ભગવતીસૂત્રિ પૃથિવી કહી રત્નપ્રભાદિક સાત રે,
સિદ્ધશિલા કહી આઠમી એહ આઠ વિખ્યાત રે. સ ૬૫

જેહ સત્તરિ પૃથિવી કહઇ તેહનો છઇ કિહા ઠામ રે,
તેહ તુમે ચિન્તિ વિચારયો આપમતિ નહી કામ રે. ચ૦ ૯૫૧
બોલ નિસુણો હવઇ વીસમો પચાશકસૂત્રવૃત્તિ રે.
લલિતવિસ્તરાવૃત્તિ વલી ધરયો તુમે ચિત્ત રે. ચ૦ ૯૫૨
પ્રસસા અનુમોદના જાણયો એકજ ભાવ રે,
તે કોઈએક જૂદા કહઇ ન ઘટઇ તેહ સભાવ રે. ચ૦ ૯૫૩
બોલ એકવીસમો સાભલો દ્રુસમદ હિકા નામ રે,
ગ્રથ પ્રશ્નોત્તરસમુચ્ચય વલી એહ અરથનો ઠામ રે. ચ૦ ૯૫૪
ભરતષેત્રમાહિ આપણા જાણ્યા વિણ પરદેસિ રે,
સાધુછઇ એહવુ સભાવીઇ અબિધ કહઇ હુ ન માનેસિ રે ચ૦ ૯૫૫
શ્રીતપાગચ્છવિણુ અવર કો નહી સાધુ સસારિ રે,
એહ કહેવુ ન ઘટઇ સહી જિનવચન સભારિ રે ચ૦ ૯૫૬
હવઇ સુણો બોલ બાવીસમો ભગવતીસૂત્ર ચોભગીરે,
સીલસપન્ન નામ એગનો સુઅસપન્ન અભગી રે. ચ૦ ૯૫૮
એહનો ભાવ ભવિ સાભલો પૂછઇ ગોતમ એગ રે,
વીર કહઇ સુણિ એ કહુ ચ્યાર પુરૂષ સુવિવેગ રે ચ૦ ૯૫૮
સીલસપન્ન એક જાણવો શ્રુતતણી તસ હાણિ રે,
શાઅસપન્ન એક જાણીય નહી સીલ મનિ આણિ રે. ચ૦ ૯૫૯
એક શ્રુતસીલસપન્ન કહિઓ નહી બિહૂયસપન્ન રે,
... .. ચ૦ ૯૬૦
જેહમા સીલ છઇ શ્રુત નહી દેસથકી તેહ આરાધિ રે,
તેથી વિપરીતપણ્ જે કહઇ તે ન હોઇ અહીંસાધિ રે ચ૦ ૯૬૧
બોલ ત્રેવીસમો સાભલો યોગબિદુસૂત્રવૃન્તિ રે,
લોકોત્તર જે નિહ્નવાદિક તે સવે હલૂઆ પ્રવૃત્તિ રે. ચ૦ ૯૬૨
તે લૌકીકમિથ્યાત્વીથકી કહઇ સાગર ભારે રે,
તેહ કહવુ નહી સુદર યોગબિદુ સભારિ રે. ચ૦ ૯૬૩
બોલ ચોવીસમો ચિન્તિ ધરો જિમ જિમ ગણુઇ શ્રીનવકાર રે,
તિમ તિમ ઉત્સૂત્રભાષીપરિં કરઇ અનતસસાર રે. ચ૦ ૯૬૪

गाथा—

नमं कुमईयमो अरिहंताईण नाम समरंतो ।
परसमयं मयपाणं अणंतभवकारणं जम्म ॥ १६५

જિમ જિમ ધરમક્રિયા કરઇ તિમ તિમ કુમતિથી દૂરિ રે,
એહ કહ્યુ ન ઘટઇ સહી કહઇ વસ ભવ ભૂરિ રે. ભ ૬૬૬

गाथा—નોકારસ્તવન—

नमुक्कार पक्क अक्खर पावं फेडेइ सत्त अयराई ।
पन्नासं च पएणं सागरसयपंच समग्गेणं ॥ १६७

આજ એક અક્ષિઓ પણિ છાનઇ નહી એકનઇ સારિ રે,
જેહ અચરથ તે દૂર કરઇ એહ સાથ અનુસારિ રે. ભ ૬૬૮

गाथा—

जो गणइ लक्खमेगं पूयइ विहिभिजिननमुक्कारं ।
तित्थयरनामगोयं सो बंधइ नत्थि संदेहो ॥ १६९

જિનશુભાર ભાસની દૂતો નવિ સરદ્દહતો મર્મ રે,
તેહ નોકાર મહાત્મી રહિઓ છાનો મર્મ રે. ભ ૬૭૦
વલી પરલોક ઉપરિ કહિઉ ન કપિ અઢ ઘોર રે,
સાત્ત્વ વલી કુમતિરમણી નરી જેહ મિથ્યાતી અઘોર રે. ભ ૬૭૧
વલીત એક ઘોર મિથ્યાતીઓ દૂલી પાપીઓ ભૂપિ રે,
તેહ નોકારના પારથી દૂઓ દેવતા રૂપિ રે. ભ ૬૭૨
પુણિક પુણિકી મિથ્યાતીઓં મુનિમુખિ નવકાર રે,
સુણી સુરભવ નરભવ કરી લાધો કુમતિમુખ સાર રે. ભ ૬૭૩
પાસ્તુપતિ ઉપ પરી કહિઓ ન કોઇપિ જિન દેપિ રે,
સુર થયા એહ મિથ્યાતીના લહિયાં કુમતિ તતપેવ રે. ભ ૬૭૪

गाथा—

नमं कुमईयमो अरिहंताईण नाम समरंतो ।
परसमयं मयपाणं अणंतभवकारणं जम्म ॥ १७५

એ ગાથા સાગરની કરી તેહ ગ્રંથ અશુદ્ધ રે,
ગ્રંથ કરતા ઉપદેસક તસ માનઇ તે સુદ્ધ રે. ચ૦ ૯૭૬
તે કહઇ એહ માનુ નહી માનુ હીર કહઇ જેહ રે;
તેહ ષોટા ગ્રંથ એહ જલિ નવિ બોલવઇ તેહ રે. ચ૦ ૯૭૭
એમ જિનશાસનિ ધરમના અછઇ બોલ અનેક રે,
જીવ અનેક સુગતિ ગયા આરાધતા એક એક રે. ચ૦ ૯૭૮
ઋષભનો જીવ પૂરવભવિં ધનસારથવાહ રે,
તેહ પણિ પ્રથમ ગુણઠાણીઓ મુનિ સાથિ છઇ રાહ રે. ચ૦ ૯૭૯
ષબરિ લેઈ આમ ત્રીઆ દીઇ ફલ સહકાર રે,
સાધુ સચિત્ત તે નવિ લીઇ વહરાવઇ ઘૃત સાર રે. ચ૦ ૯૮૦
તેહ વુહુરાવત અરજીઉં તેણુઇ તીર્થંકરગોત રે,
દાનથકી તેહ મિથ્યાતીઓ હૂઓ જિન ઇખુગોત રે ચ૦ ૯૮૧
સીઅલ પાલી કે સુગતિ ગયા તપ તપી અનેક રે,
તામલિ પૂરણુ તાપસા થયા દેવપતિ છેક રે ચ૦ ૯૮૨
પૂરવભવિ કુમરનૃપ જીવકઇ જિન પૂજીઆ ફૂલિ રે,
પાચ કોડીનઇ મિથ્યાતીય લહિઉં રાજ્ય બહુ મૂલિ રે ચ૦ ૯૮૩
ધીવર હરિબલ કોલીઆ દયા પાલી મ સારિ રે,
પ્રથમ ગુણુઠાણુઇ તે રહ્યાથિકા લહ્યા સુદગતિ સાર રે. ચ૦ ૯૮૪
કે મુનિ દર્શનથી લહ્યા કે સ્વય પ્રતિબોધ રે,
કે ભવ અથિરતા દેષિકરિ સુષ કરણુનીરોધ રે ચ૦ ૯૮૫
પન્નરસઇ તાપસ દીષીઆ શ્રીગૌતમિ જાણુ રે,
તેહ જિનપથ લહતા નહી લહ્યા કેવલ વરનાણુ રે ચ૦ ૯૮૬
ભૂષ ભજેવાનઇં કારણિ મુનિ હૂઓ દ્રુમક જીવ રે,
દ્રવ્યસામાયકથી હૂઓ રાયસ પ્રતિ પીવ રે ચ૦ ૯૮૭
એમ નય બોલ અનેક છઇ કહતા લાભઇ ન પાર રે,
જે જિનવચન એકઇ સહી આરાધિ સિવસાર રે ચ૦ ૯૮૮
કો કહઇ તે સિઉં વષાણીઇ જેહ પથ અશુદ્ધ રે;
સુણિ રે પથ ન વષાણીય એક વચન જે શુદ્ધ રે ચ૦ ૯૮૯

જિમ કોઇ દેહકુત્સિત આહાર એવઅવસ્ત સાર રે,
તેહ ભલો જિનવચનથી એમ બવિકુ નિરધાર રે. ચ ૯૦
ચોત ઢાળ મુણો પંચવીસમો પરપખ્ખીનુ મર્મ રે,
જહીંધિ કહ્યું તેહ તેણઇ નહી મુણો તેહનો મર્મ રે. ચ ૯૧
નહીંય આગમ તે નિર્ણય નહીંય અજ્ઞાન તે કહ રે,
કિંતુ કહીએ બાલ આગમ એહ વયણ તે ફૂટ રે. ચ ૯૨
ઉપદેશમાલસૂત્રિ તથા વળી વૃત્તિ એ સાખિ રે,
ધર્મક્રિયા કહી પરપખ્ખની અવિકુ તુ એણી પેરિ દાખિ રે. ચ ૯૩
પોતુ આગમ અનુસારીઇ પણ અજ્ઞાન કહ રે,
બંધુ નહી નિષ્ફળ સલવી એહ અપાર કષ્ટ રે. ચ ૯૪

ઢા૦ ૨૬

કહીએ ઢાળ હવે છવીસમો શ્રીહીરવિજયસૂરીશ્વર નમી,
તેહ પ્રમાણિત જે આચાર્ય તિહાં કહીએ જે માર્ગાનુસાર. ૯૫
તેહ વિપરીત આચાર કો કરઇ તે ન પડઇ ભવમાંહિ ફેરઇ,
જે કો જંતુ કરઇ ઉપગાર પામઇ કરુણા અતિહિ ઉદાર. ૯૬
દાન દીઇ નહી ન કરઇ કપાય જિનવ સાયણ ધરમઇ મધ,
ઘણાદિકો અતિ મીઠઇ વચઇ એહ ચોત ... વાર્ય. ૯૭
તે માર્ગાનુસારી કહ્યા ... પર મુનિ ...,
કહઇ સાગર સાંભળો આપ માર્ગાનુસારીનો એ ન્યાય. ૯૮
એમ કહેતાં ... નહી પણ પોતામાંહિ આવી ...,
આશ્રિ ... જે ... પરપખ્ખીનઇ ઘર ...ધરી. ૯૯
સાધુવેસ ... તે ... મુનિ નહી કહે પાપ તેહથી,
પાપિ જિમ ધનઆશાભાવઇ પ્રથમ ... નાઠ. ૧
... ઉપદ્રવ ઉપનઇ મુનિ ધરમાંહિ ... ,
... વિચન મિથ્યાતીઇ ... તે ... પ્રતિ. ૧ ૧
પરપખ્ખીઇ પચ્ચખ્ખાણ સુવિહિત સાધુ મુનિ સુવિધાન,
તે પોહુ કહ ... માર્ગાનુસારી ... સહિત. ૧ ૨

તેણઇ તે બોલ બાર અણુસાર મારગાનુસારી અરથ ઉદાર,
તેથી જે વિપરીત ઉચાર તે જાણેવો સઘલો છાર ૧૦૦૩
હુવઇ સત્તાવીસમો બોલ સુણો ષરતરગચ્છઇ સંબંધ એહ તણો,
શ્રીજિનપ્રભસૂરીશ પ્રવીણ સાતસઇં કીધા જિન તવન નવીણ ૧૦૦૪
આરાધી શ્રુતદેવતિ કહઇ તપગચ્છ ઉદય અધિક ગહગહઇ,
વીરપરંપર અડતાલીસ પટ્ટોધર સોમતિલકસૂરીસ ૧૦૦૫
સ્તવન ભેટિ કીધા તેહનઇ તેણઇ વિસ્તાર્યા ગુણ જેહનઇં,
[1]પંડિતપણું વષાણિું તાસ વારૂ જ્ઞાનતણો અભ્યાસ ૧૦૦૬
તે માટિ સોમતિલકસૂરિનિઇ કહ્યા અજ્ઞાની સાગરમુનિ,
સાગરગ્રંથિ અછઇ એ સાષિ એહ વિચાર ન ઘટઇ મનિ રાષિ. ૧૦૦૭
બોલ અટ્ઠાવીસમો પભણેસિ પાપકરમ જે કરઇ બહુ લેસ,
આલોઅણ જો તેણઇ ભવે તો છૂટઇ કરમજ તે સવે ૧૦૦૮
પણિ જનમાતરિ નાલોઇ સકઇ અબુધિમતના એહવઉં બકઇ,
પણિ તે ન ઘટઇ માહિ જેહ જ્ઞાતાધરમકથાગિ એહ ૧૦૦૯
આલોયુ દીસઇ પરભવે તે તરીઆ સંસારજ સવે,
શ્રીઉવાઈવૃત્તિ વલી સાષિ શ્રાદ્ધવિધિ ગ્રંથિ વલી ચિત રાષિ ૧૦૧૦
શ્રીવાસુપૂજ્યચરિત્રિ સુણો રાયપુણ્યાઢિ અધિકારિં ભણો,
રામ સંગ્રામ વામન બંધવા કરમ અણાલોઇ પરભવા ૧૦૧૧
રામતણો જીવ હસ્તી હોઇ અવધિનાણિું સમકિતધર સોઈ,
અતિ પૂરવજનમહતણું કરમ આલોયુ તેણઇ અતિઘણું ૧૦૧૨
સુરસુંદરીઇં કીધી મુનિ હાસિ ધ્યાન ચૂકાવિઉ તેહ વિમાસિ,
તેણઇ ભવિ નાલોયુ જેહ સુરસુંદરી ભવિ છૂટી તેહ ૧૦૧૩
એમ અનેક ભવ કીધા પાપ આલોઈ છુટા તે આપ,
જનમાતરિ તે સવિ જાણવુ એહ વયણ હઇયડઇ આણવુ ૧૦૧૪
ઓગણત્રીસમો બોલ ભાભલો હીરગુરૂ શ્રીવિજયસેનસૂરિ ભલો,
તેણઇ વિપરીત લહી તસ ચાલ નામિ ગ્રંથ તે કુમતકુદ્દાલ. ૧૦૧૫
જલિ બોલ્યો તે જાણી અશુદ્ધ તેહનઇ એહવુ આણ્યુ સુદ્ધ,

---

૧ શાસનપ્રભાવક ભાષિઉ તાસ (પાઠાંતર)

સર્વજ્ઞમતિ એહવું બાંધિ એહુઇ એ ગ્રંથ બોલ્યો પાણી ભરિ. ૧ ૧૬
તેહુઇ પીધી જિનઆશાતના મનવાન મેલ્યિ એ વાસના,
તેહુઇ મર્થિ મિથ્યાતીમાં ચીહ એહવું આવિઉં વચન અનીહ. ૧ ૧૭
તેહ વચન સૂત્રજ સુણો સર્વજ્ઞમતિ એ મનવાણો,
ચીર એહિ મ જે મિથ્યાતની પ્રથા તે સાગર ગમ્ભ આદિર રથા. ૧ ૧૮

सम्मा—भगवत्प्रणारविन्दोपासिनामप्यवक्तारामन्य-
कर्तारं हिम्पंचोर्वंदनीनामाप्रावनपा परित्यक्तसम्यक्त्वा इति
पर्व समासः ।

એહવું વચન સુણી સૂત્રમત કોઇ ન ભેટો આણી વિમત,
જે સૂત્ર ઉપરિ કોઇ રાગ તો તસ મુહ જોવા નહી લાગ. ૧ ૧૯
પૂર્વિ સૂત્ર જેહુઇ નવિ માનીઆ પરભીઉ તે આવી નવિ દીખ્યા,
જે સૂત્ર મિથ્યાતી તુમ દીધ સમકિત કિહાંથી પરપર સીધ ૧ ૨
તાસ પ્રતિષ્ઠિ પ્રતિમા નમો તો તુમે સહી સમકિત નીગમ્યો,
એહવી ભેદિ તેમાંહિ નહી ધર્મ જે સુગનાઇ કહઇ એહવા મર્મ ૧ ૨૧
જે સુગનાઇ ને ઓપમ દીઇ તેહનઇ જે મ ઉમાહિ દીઇ,
તેહમાં સમકિત કિહાંથી ધર્મ તેહનું વચન સુણિ ભનું કર્મ ૧ ૨૨
એમ જાણી મ કરો તસ સંગ તસ સંગિ કોઇ સમકિત ભંગ,
સમકિત ભંગિ હોઇ મિથ્યાત તેહુઇ સંસાર વધો એ વાત. ૧ ૨૩
ભાવ ભીરુઓ હુઇ સાંભળો મુજ મન કેરો આમળો,
નિસુણો સૂત્ર સિદ્ધાંતહ વાત જિમ સિવસુખ પામો વિખ્યાત. ૧ ૨૪
પ્રજ્ઞાપૂરિ પાઠ એ ભાવિઓ તત્ત્વચિંતુ પરિભાષાદિ સુધિઓ,
સાધુસિઓ આવશ્યકાદિ એહવું પ્રગટ છઇ એમ ભાવિ. ૧ ૨૫
તે આણી આગુણિ એમ કહઇ એહ પાઠ પરમ્પી વહઇ,
તેહુઇ પાતકીઓ છઇ એ પાઠ અથવા અજ્ઞાની કિમ નાઠ. ૧ ૨૬
એહવું કહુ ન કરઇ સહી વિદ્યાસમત જાણિ સાધિ કહી,
શ્રીપુણ્ય કમલસૂરિ દીધ સમર્થન એહનું સુપ્રસિદ્ધ. ૧ ૨૭
જે એ પાતકીઓ અભિમાન નથી જાણતો એમ કહવાય,

તે માટિ પોટો એ ન થાય હવઇ એકત્રીસમો બોલ કહવાય. ૧૦૨૮
અષ્ટમી પન્નરસી સુગાથ એહવુ કહઇ પરપષ્ખી સાથ,
એમ અબુધિ કહઇ છઇ સુણો પણિ ન ઘટઇ એ અરથ તે તણો ૧૦૨૯
તે માટિ કુલમંડનસૂરિ કીધુ સમર્થન એહનુ ભૂરિ,
હવઇ બોલ બત્રીસમો કહુ શ્રાદ્ધવિધિગ્રંથિ એ સાષિ લહુ ૧૦૩૦
કસેલાતણુ પાણી નીતરિઉં ગલ્યા પછી પચષાણિ કરિઉં,
તેણઇ પચષાણતણો નહી ભંગ નવિ કલપઇ કહઇ અબુધિ ચંગ. ૧૦૩૧
તે પૂછી કરવો નિરધાર હવઇ તેત્રીસમો બોલ વિચાર,
ઉપદેસપદનીવૃત્તિ કહિઉં ઉદધાવિવ સર્વ સિંધવ લહિઉં ૧૦૩૨
એહ કાવ્ય સુમતિ આણીઉં કાંઇ અણઘટતુ નવિ જાણિઉં,
અબુધિ કહઇ અસંગત એહ એમ ન ઘટઇ-મનિ ધરયો તેહ ૧૦૩૩

काव्यम्‌:—

उदधाविव सर्वसिन्धवः समुदीर्णास्त्वयि नाथ ! दृष्टयः ।
न च तासु भवान् प्रदृश्यते प्रविभक्तासु सरित्स्विवोदधिः ॥ १०३४

એહ કાવ્યતણો સુણો ભાવ સાયર નદી સમાવઅભાવ,
તિમ જિન તુઝ દર્શનિ સવિ મિલઇ પણિ પરમાંહિ તુ નવિ ભલઇ ૧૦૩૫
ઉપદેસપદપ્રકરણમાહિ કહિઉં તે મનમાહિ મિં સદ્દહિઉં,
ગાથા નિસુણો તે હુ ભણુ અરથસહિત મહાતિમ તે તણુ ૧૦૩૬

गाथाः—

सव्वप्पवायमूल दुवालसंग जओ जिणक्खायं ।
रयणायरतुल्लं खलु तओ सव्व सुदरं तंमि ॥ १०३७

અરથઃ—

દુવાલઅંગ જે જિણવરિ કહ્યા સર્વસિદ્ધાંત મૂલ મિં લહ્યા,
તે રયણાયર સરિષા સવે નિશ્ચય એણીપરિ બોલિઉં કવે. ૧૦૩૮
તેણઇ કારણિ જે જે સુંદર પરસમઇ દીસઇ શુભકર,
તે સિદ્ધાંતવયણુ જાણવુ એહ વયણ હઇયિડઇ આણવુ ૧૦૩૯

આગમ કરી જૂઓ ધનપાલ તેહનું જિન સ્તુતિ કરી વિશાલ;
નામઇ ઋષભપંચાશિકા સુણો વચન તે ઉપાસક. १ ४०

गाथा:—

पावंति जसं असमंजसावि वयणेहिं जेहिं परसमया ।
तुह समयमहोयहिणो ते मंदा बिंदुनिस्संदा ॥ १ ४१

અરથ:—

હે ભગવંત પરશાસનતણાં અસમંજસ વચન જિહાં થયાં;
તે શાસ્ત્ર પણિ જસ પામતિ અધિકું જિમ તે શાસ્ત્ર મતિ. १ ४२
તુમ સિદ્ધાંતપયોનિધિ સાર તે ઉલ્લસ્યા અતિહિં અપાર;
તાસ બિંદુ તેમાંહિ ભલ્યા તેહનું જસ તે પામઇ મોકલા. १ ४३
એહવું કારણિ પરમઇ સિદ્ધાંતિ જે જે વારૂ વચન એકાંતિ,
તે સઘળું જિન તાહરું અછી સ્વવચઇ તેહનું કારણિ તે અછી. १ ४४
મોહ કહુ હવઇ ચોત્રીસમો તેહનો ભાવ સહૂઇ મનિ રમો,
ગુણસ્થાનકમારોહ જે નામ ગ્રંથિ કહિઉં આગમ અભિરામ. १ ४५
અવ્યક્તમિથ્યાત્વી હોઇ અગમ્ય જિહાં કોઇ આરત કહઇ છઇ તમ્મ,
કહઇ છઇ જે જે હોઇ અગમ્ય તે અવ્યક્તમિથ્યાત્વી કહ્ય. १ ४६
એમ કહતા વિચારઇ સિદ્ધાંત તેહનું કહવું ન થઇ એકાંત,
મોહ કહુ હવઇ પાંત્રીસમો તે સુણતાં આગમ નીગમો. १ ४७
ભગવતીસૂત્રવૃત્તિની સાખિ વળી પ્રવચનપરીક્ષા ભાખિ;
કહિઉં તેમાંહિ કેવલીથકી જીવઘાત થાઇ જે ભણી. १ ४८
નવિ લાગઇ પણિ આરંભિકી કિયા કરી જીવઘાતઇ થકી,
સત્ય શાસ્ત્રમાંહિ કહિઉં એમ તે કુ પણિ માનઇ કેમ. १ ४९
કેવલી વસ્તુ થી ન હોઇ ઘાત અજ્ઞાની પણિ ન કરે ઘાત,
જ્ઞાનવંત ન કરઇ એમ કહ્યા જે કહઇ તે અજ્ઞાની સદા. १ ५
છત્રીસમો મોહ હવઇ સુણો તેહ વિચાર આગમ અતિઘણો,
કેટલો કહઇ છઇ જે વિશ્વાસતિ આત્મે જીવ ઉદાર, १ ५१
તે ચતુરિંદ્રિય સંસાર માંહિ કહઇ તે આત્મે વિચાર,

પુદ્ગલપરાવર્ત્ત અસખ્ય પછઇ મોખ્ય જાઇ એહવી ઋષિ ૧૦૫૨
એમ ન ઘટઇ જે માટિ તેહ વડી સઘયણિ ભાવ ભાવો એહ,
અપ્યર કહ્યા અછઇ એહવા તે કહીઇ સુણુયો કેહવા ૧૦૫૩
પુદ્ગલ પરાવર્ત્ત અનત રહઇ સસારમાહિ તે જતુ,
તે માટિં કહવુ સુવિચારિ એ છત્રીસઇ બોલ વિચારિ ૧૦૫૪
લિષીઓ લીઉં સૂધુ કરી પાઠવિઉં ગુરૂનઇ અણુસરી,
સાગરસાથિ મોટા એહ વિઘટઇ બોલ મનિ ધરયો તેહ ૧૦૫૫
તેહ નિચાર કરી અભિરામ કરી વિમાસણુ કરવુ કામ,
ગુરૂઆણુા જો અગીકરઇ નહિ તો સાગર ગચ્છ બાહિરિ ફ્રરઇ ૧૦૫૬
દેષી લષિત લેષનો એ પટો વિજયદેવ મનિ ધરઇ ઉલટો,
એ પાપી મુઝ પૂઠિં થયા સાગર તો સહી બાહિરિ રહ્યા ૧૦૫૭
મનિ વિષવાદ ધરઇ અતિઘણો ન સકઇ પ્રગટ કરી મનતણો,
જે વાચઇ નિજગુરૂના બોલ તે વાચતા વારઇ નિટોલ ૧૦૫૮
વાંચઇ બોલ છત્રીસઇ લેવિ સાગરમત ઊથાપન હેવ,
રીસ ચડાવી નાષી દીઇ ઋજુમારગ તે વાંકો વીઇ ૧૦૫૯
નિસુણી સોમવિજય ઉવઝાય વલી એક લેખ લષઇ મનિ ભાય,
જો ભગવનનો હોઇ આદેસ તો તુમ પાસઇ રહું આવેસિ ૧૦૬૦
વડપણિ કરૂ તુમારી સેવ એ ઇચ્છા છઇ મુઝનઇં દેવ,
તો ગુરૂ લષી પઠાવઇ આજ અહ્મપાસઇં નહી છઇ તુમ કાજ ૧૦૬૧
એહ સરૂપ જાણી ગુરૂતણુ હીરવચણુથી વિપરીત ઘણુ,
તિહાથી નદિવિજય ઉવઝાય પાગરીઆ કુણુગરિ જાય ૧૦૬૨
તવ ષભાતી અમદાવાદિ સઘ સપેસરિ આવઇ આહ્લાદિ,
તતષિણિ મુનિ પાઠવિઆ બેય કહઇ ગુરૂ તિહા બોલાવઇ તેય ૧૦૬૩
શ્રાવક કહઇ નાવુ તિહા પાટણુનગરિ ગુરૂ છઇ જિહા,
તો ચાણુસમઇ પરઠિઉ બિહુ આવી મિલવુ તિહાકણિ સહૂ. ૧૦૬૪
તિહા પાટણુથી ગુરૂ આવતા શકુન ન થાય મન ભાવતા,
ફિરીફિરીનઇ આવઇ તિહા ચાણુસમઇ સઘ મિલીઆ જિહાં. ૧૦૬૫
મિલી બયઠા નઇં કરઇ વિચાર સાગરનઇં લેવા નિરધાર,

સદ્દહણિ કહઇ આગમવાણિ આણી મિથ્યા બિરુધ મનાણિ. ૧ ૬૬
મુગ્ધ પરે જે મીલાવ્યું મત તિહાં નિશ્ચયકાર લહીયું,
એહથી વિપરીત સદ્દ સ ઘણી સાખિ એમ કહિ તે વિપરીત સાખિ. ૧ ૬૭
સદ્દહઇ આવિ નિજ નિજ કરિ શ્રુત ફિરી પુષ્ટતા પારખિયાણિ,
ધારણ્યપૂર્વ એ પૂર્વિ ધ્યાન કહ્યો વિચાર પરમાર્થ ઇતિ. ૧ ૬૮
છાના તેહની સાગસ શાસ્ત્રવચન જે આગમ,
એમ આગમવિણ મૂઢત્વ એમ સાગર લીધા બહુ નહીં હોઇ. ૧ ૬૯
આગમ એવિ કહઇ વખાણી મેલ સાગરસરિ બુધા એ લહી,
નિશ્ચયી સાગરસર ધ લાતિ આવક મિલાઇ વલ્લઇ આતિ. ૦૭૦
કરિ આસ્થુ નઇ લિખુ કરસુ મેલ કરજ્યો એ સદ્દહ કરજ્યુ,
આપણથી કોઇ વશ્યભાવ મેલ મેલ પિયાસઇ એ કંઠ. ૧૦૭૧
હોઇ બિ લાભની વસ્તુ અથવા નાતિતથી હોઇ આદિ,
તે વિણ થઇ એમા હોઇ તેહનઇ મેલ કહઇ સદ્દ હોઇ ૧૦૭૨
પણિ આપણથી હોઇ લીધ આવક કહઇ આગમભણિત લીધ,
મેલ કર્યો એ ગુણત નહીં વાંક રાખે શ્રુ જિહાં ગયુ વહી. ૧૦૭૩
આગમનું હોતીનઇ લીધ આપિ વચનમાં આપણ લીધ,
તેમાથી આગ મુણિ નવિ લીધ આવક મિલાઇ વચન પ્રતીત. ૧૦૭૪
તો હવઇ આવક કહઇ ગુરુમિત્ર માનઇ તે નહિં રંગરોલ,
એમ સમઝીનઇ પ્રગટ હવઇ મૂલપદઇ મત લીધા પછઇ. ૧૦૭૫
બિ અનુભવ લીધા વિના એ સાગર લીધા આગમના,
લિખિ પણ તે નવિ રાખીએ ગુરુવચને આતિ લિખ રાખીએ. ૧૦૭૬
તો હવઇ આગ ગુરુવચને પ્રમ પછઇ કરસ્યો આગ હોપી માંય,
એ ગુરુનઇ આણુ આણ ધરી કરસ્યો પ્રમ વિચારી કરી. ૧૦૭૭
તો તુમ સાખિ ગુરુવિચાર નહીં તો નહીં આવો નિરધાર,
એમ શ્રીસોમવિજય ઉવઝાય મેઘવિજય વિમ વાચકરાય. ૧૦૭૮
નવિવિજયવાચક આગતા ધર્મવિજય તિહાં પુરિ આગતા,
તેહુ મિલી પણિ લિખિ એમ રચિ પ્રગટ લિખીઆ તેમ. ૧૦૭૯
વિજયદેવસૂરિ હાથિ પહુત વાંચી વલતુ હવઇ એ સત્ય,

કરવુ તે કીધુ સુવિચારિ જે અહ્મ મનિ માનઇ નિરધાર ૧૦૮૦
તુહ્મનઇં એસી કરવી વાત ગચ્છપતિ હુ માહારી એ ધાત,
પરૂપણા મિ ચિન્તિ ધરી સાગર કહઇ હીરપરિ તે ષરી ૧૦૮૧
એહુ લિષિત તે અમદાવાદિ વાચઇ મનિ હોઇ વિષવાદ,
તો સઘસાથિ સમઝી કરી વાચક ચ્યારઇ બહુબલ આદરી ૧૦૮૨
લેષ લષી પૂછાવી મુની સઘ સમત્ત કરી સવિ દુની,
સવત સોલવરસ બહુતરિં વૈશાષ સુદિ તેરસિ આસુરઇ ૧૦૮૩
વાચકમેઘવિજયઉવઝાય સોમવિજય સવિ વાચકરાય,
વાચક ભાણુચદમુણિદ નદિવિજયવાચક મુનિઇદ ૧૦૮૪
વિજયરાજ વાચક ઉવઝાય ધર્મ્મવિજય દીઠઇ ઉચ્છાય,
પડિત પ્રમુખ ગીતારથ સહૂ લિષિત કરી મુનિ મિલીઆ બહુ ૧૦૮૫
શ્રીતપગચ્છ સકલ સમવાય યોગ્ય સયલ નયર સમુદાય,
કેવલીઆશ્રી તથા જમાલિ મરીઅચિનઇં ઊત્સૂત્ર ન ભાલિ ૧૦૮૬
ઉત્સૂત્રભાષીનઇં નિયમેન અનતાજ ભવ કહીઇ તેન,
બાર બોલ અનઇ શાસ્ત્રવિરૂદ્ધ કરઇ પરૂપણા તેહુ અશુદ્ધ. ૧૦૮૭
તે માટિં ધર્મ્મસાગર પાસિ રાજનગરમાહિ ઉદાસ,
સકલસઘ પુરપાટણતણા તેહ મમભ્યજનમા નહી મણા ૧૦૮૮
શ્રીહીરવિજયસૂરિ તે છતા મિચ્છાદુક્કડ દેવરાવ્યા હતા,
તેહ ઊથાપણિ કીઉ વિરૂદ્ધ સર્વજ્ઞશતક વલી ગ્રથ અશુદ્ધ ૧૦૮૯
તે પણિ વિરૂદ્ધ પરૂપ્યા ભણી સાગર સહૂય થયા રેવણી,
વિજયસેનસૂરિ તે દૂરિ કીધા કૂડા જાણી ભૂરિ ૧૦૯૦
સર્વજ્ઞશતક જે ગ્રથ અપ્રમાણ કીધો તે સહૂ જાણઇ જાણ,
વાચઇ તેહ ભણાવઇ જેહ શ્રીગુરૂ આણમાહિ નહી તેહ ૧૦૯૧
તેણઇ તે સાગર ગછથી દૂરિ તેહનઇ કો આદર ન દીઇ ભૂરિ,
જે તસ પાસઇં કરસ્યઇ આહાર તે સાથિ નહી સગ લગાર ૧૦૯૨
જે ગછભેદી સાથિ સબધ કરસ્યઇ તે સાથિ નહી બધ,
તસ મડલી જે કરસ્યઇ આહાર તે સાથિ નહી આહાર વિવહાર ૧૦૯૩
વિજયદેવસૂરિં તે ગ્રહ્યા તો તે ગછથી અલગા થયા,

વેલી નિજમતિની મત્સરિ એમ તેણુઇ કીધા ઉન્માદ. ૧૦૯૪
તે માટિ જઇ સુવિહિત સાધુ ભાખે તો વીતરાગ પર સાખ;
હીત્વાળિ એહુનઇ અપરાધ તે સઘલિ સરિખો કહિ ભાખ. ૧૦૯૫
સાગર તથા સાગરનઇ પાસિ તેહસિઉં નહીં સંબંધ ઘર્સિ;
જે સાગર માનઇ શુદ્ધમતિ તો તે સાથિ સેઇ રંગરોલ. ૧૦૯૬
જિનવરદેવસહિત જે આદિ આગમનઇ મુકઇ તે તહિ;
નિજગુરુ આણ મનાવી લીઇ તો તેહુનઇ મનાસઈ નહિ કંઇ. ૧ ૯૭
જિહાં લગઇ એ એમ ન થાય. તિહાં લગઇ મેઇ તિહાં ન જાય;
એ સાથિ કો નહીં સંબંધ ન છ મઝૂઇ એમ કીધો બંધ. ૧૦૯૮
તિણ્યઇ કરી મેલ્હીયઈ બહુ ઠામિ ઠામિ જે ભાખ્યું સહુ;
પેટિ પેટિ લીધા આદેસ સાગરનઇ કો ન દીઇ પ્રવેસ. ૧૦૯૯
નહિ જિનવચનાર જઇ આસુ ગુરુવચને માહરૂ મન વસિઉં;
જે ગુરુ આણ આરાધઇ આણિ તે સહુ આવે માહરઇ પાસિ. ૧૧
એમ આણી મહતી તસ તિહા સાગરીયા મનમાં અતિ કસ્યા;
બાપુઇ કંઇ કરીય ઉપાય કરીય જિમ એ ગુરિ થાય. ૧૧ ૧
આસુ વિમાસી મિલી ટીલાવિ કરી જ્યાંઇ કરવા હરિ;
તે આણી સુપી સંબંધ વાચકિ કીધો એ બંધ. ૧૧ ૨
વર્ઇ મિલીયા સાહિબ અનેક પાન ભગવાન કીધો અતિમદ;
વાસપતિ મોટી પારખી અતિમસ્ત તે મોકલે હસી. ૧૧ ૩
પ્રભુ પુરુષોત્તમ તુમ્હ ક્રમ તુમ દુસમનઇ કેહુ ભ્રમ;
આપઇ જઇ દુસમન કો નહીં પણિ એક વાત સાહિબ સુણો સહી. ૧૧ ૪
માહરુ એક અછઇ ગુરુભાવ તે મેપીર કૂએ મહારાજ;
તેણુઇ કીધ એક નવો સ્તોમ તે અમ સુણિ નવિ રાખ્યા હમેશ. ૧૧ ૫
તેમ્હહિ ગુરુ આણી લ્યો તે નિસુણી મન થાઇ ટુંકી;
તે માટિ જો સાહિબ સુણુઇ તો તે આણી આવઇ એમ વસુધ. ૧૧ ૬
તો તે નિસુણી જગતવત્સલ વાચકનઇ દીધ બહુ માન;
જઇ પ્રીતવ જન તે કહી અહી મોકલિઉ આલે લીધો. ૧૧૦૭
લ્યો ફુરમાન અહીં આપીઓ તે જિનનઇ સોંપી આપ દીઓ;

આણ્યો અહુદી જાણ્યા તેણુ તો તેણુઇ જાણ્યો ભયરસેણુ ૧૧૦૮
માણુસ ચ્યાર મોટાનઇં મિલ્યા મેલ મેલ એમ કહીનઇં ભલ્યા,
ચોમાસુ સહૂ એકજ રહઇ પછઇ કહવુ જે તે એ કહઇ ૧૧૦૯
રાજનગરિ તે આવઇં વહી કરસ્યઇ જિમ વાત ગુરિ કહી,
એમ જાણી ભણુસાલી ભલ્યો દેવો નામિ છઇ નિરમલો. ૧૧૧૦
દોસી વેણી નગરનો સેઠ તિમ દોસી મનીઓ શુભ દેઠ,
સાહા નાના વધૂઆ વરલાજ નૃપ વદીના કરઇ શુભ કાજ. ૧૧૧૧
એ ચ્યારઇ વાચકનઇ વીનવઇ કહુણુ અહ્મારૂ કરવુ હવઇ,
વાચક કહઇ ગુરૂવચને કાજ તે માનઇ તો રહઇ તુમ લાજ. ૧૧૧૨
પૂછાવો જો તે એમ કરઇ ચોમાસા પારણિ ચિત ધરઇ,
વિજયદેવસૂરિ આવઇ અહી સંઘ સાખિ અમદાવાદિ રહી ૧૧૧૩
વાચકનદિવિજયસિઉ મિલી એક વિચાર કરી મન રલી,
સાગરપાઇં કરાવઇ મતુ મિચ્છાદુક્કડ દિઇ સહૂ છતુ ૧૧૧૪
ન કરે તિહા લગઇ ગયઇ દૂરિ તો તુમ કહુણિ હોઇ મહુમૂરિ,
તો તેણુઇ પાટણિ ગુરૂનઇ લિખિઉ સયલ વૃતાંત વાચક તેણુઇ
અખિઉ ૧૧૧૫
ભયભારિ ચપાણુ ભણુઇ તુમે દીધુ તે કુણુ અવગણુઇ,
પણિ હુઇઇ પેટામા પેટ ન લહુઇ કો જે કપટનો કોટ. ૧૧૧૬
તામ લિખિઉં આવિઉ દેખીઉં મહાજન સહૂઇ થયુ સાખિઉં,
કર્યા સખીનઇં દીધો મેલ તો તેણુઇ કપટિ પાડ્યો ભેલ ૧૧૧૭
કાગલ લખ્યો આદેસ વિદેસ અન્ન ન દેવું એ આદેસ,
કરી મેલનઇં કરઇ દદોલ કાગલ ગછ ભેદવા નિટોલ ૧૧૧૮
વિણુ વાકિ ઓલભો લખઇ તે કોઇ લેખઇ નવિ સખઇ,
સોમવિજયવાચકની આણુ મેઘવિજય નદિવિજય સુજાણુ ૧૧૧૯
ધર્મ્મવિજય એ ત્રિણિ વાચકા તેહની આણુ લહી તિહા થકા,
દર્શનવિજયગણિ પાગરઇ નયર બરહાનપુર ભણી સંચરઇ. ૧૧૨૦
પભનયરથી તે પાગરઇ જબૂસરિ તે આવી કરઇ,
હીરવચણુ વાસિત સહૂ મતા ભરૂઅચિ સૂરતિ અતિ શોભતા ૧૧૨૧

સુરતિમાં રોગી નાનજી સાખિ બોલ બપ લિખા હાથોહાથિ,
એ વિજ્જરાજ સૂરિ ઇંપોંટવાઈ તો નામ ફૂટન મહિઈ તુમ કરઈ. ૧૧૨૨
આચારે ચ્યાર ઓંપવાની ચોટ તિમ તુમે આગમ લખ્યઈ નહી ચોરિ,
અમે નિર્વાહ તુમારો સુ તે કરવા મનમાં નવિ ઘ. ૧૧૨૩
દીક્ષાગ્રહણને પરો તુમે રચ અહિનિપુર આવઈ કરો ઉછરગ,
ત્રિપુરાઈ નામાની કોઈ મર્ત્ય રોગી પુનવઈ મનિ જે હતો. ૧૧૨૪
તિહાંથી આગમા પાનરેસ લખી નદત્યાદિ વાત લિખી પછી,
અનુક્રમિ પોરે દિવસે કરી ખરહાનપુર આવ્યા ઉત્કટ ધરી. ૧૧૨૫
વાચકવિજ્જરાજગણિ વેજિ આવી વઈ મનનઈ નેમિ,
તાસ મુખાઈ સવિ સાંભળો સઘ સવે તે આવ્યે ભલો. ૧૧૨૬
જસસાગરગણિ લિપિ દૂરિ માંડલિથી તે વીધા ખડિ
તવ તે સઘ મિલી વીનવઈ પઠ્યો વરસિ આપધારો હવઈ ૧૧૨૭
કરી કૃપા ભાઇચારો પાખિ સઘાહવુ લિખુ મુનિમહિમ,
તો વાચકગણિ કહઈ એ બપ લિખુ મોમાયુ કહઈ એ સખિ. ૧૧૨૮
વસિઈ કોઇનુ નવિ માનવુ આજ પહેલુ હવુ તે હવુ,
હવઈ કરવુ જે આવે કહુ મોમાયા પારખિ પૂછુ ૧૧૨૯
આરપુરિ વાચક મોમાગ ઇડરપુરિ નીતિવિજય પન્યાસ,
સહરમાંહિ નહી જસસાગરો દર્શનવિજય રામવિજય મુનિવરો. ૧૧૩
સઘ એકાદસવિઈ તેહુ વિજય પંચ છ સાગર એહ,
ધરમાયુ એકમ તે રહા નિજનિજ કરવા લિખુ સાભળ્યા. ૧૧૩૧
દર્શન મુનસાગર દીરવપરુ સાચક આપુઇ વિતાર્મવિ લખ્યુ,
છત્રીસ બોલ મુખાઈ તાસ સાગરમત લિપિ નીસસ. ૧૧૩૨
આઈ વડુ લિખુ તેહીવાર દર્શનનઈ દૂબો હલ આપાર,
દર્શનગણિ તો વાચકરાજ વિજયરાજ વડુ માનઈ સાજ ૧૧૩૩
તેહનઈ ઉપરિ લિખા લખા ગુરુવચન સાચક નિરમલા,
અધિકારની સાચક અઈ ચ્યાર દીરવગ્રે થાપ્યા નીરધાર. ૧૧૩૪
ત રેગી દાઝ્યા સાગર ગુરુનઈ વેર લગઈ આકરુ,
એમુઇ મન મન વાળી લિખ તો તેહુઇ એોહલો દીધ. ૧૧૩૫

કોઈ ન માનઇં તેહનઉં લિખિઉં લેખ મહોત કુણિ નવિ રષિઉં,
વાચક મેઘવિજયના સીસ ઇંદ્રવિજય ઊપરિ અતિ રીસ. ૧૧૩૬
ભાણુચંદ વાચકનઇં પાસિ સયલ સંબંધ કહિઓ સુવિમાસિ,
વાચક બોલ લેઈ અજમેર પુહુતા પણિ તે પડિઓ ફેર. ૧૧૩૭
ષભનયરિથી સાગરીએ છેક લિષી મોકલીઉં મોટું એક,
જીવવિજય પંડિત અવગણ્યઇ તુમ આણાથી અલગુ ભણ્યઇ. ૧૧૩૮
તેણઇ તાસ બોલલો દીધ પણિ તે કામ રતિ નહુ સીધ,
તે માહંત તપસીય નિરીહ કોઇ ન લોપઇ તેહની લીહ ૧૧૩૯
તેહનઇ હીરવચણિ મનરંગ ન ગમઇ કાંઈ સાગરનો સંગ,
રીસ કારણ ગુરૂભગતાપણું ગુરૂ ભગતા ઊપરિ દ્વેષ ઘણું ૧૧૪૦
શ્રીગુરૂ વિજયસેનના સીસ અતિવયરાગિ રહઇ નિસદીસ,
ઉગ્ર ચારિત્ર ચલાવઇ પંથ સદ્દહણા સાચી એ પંથ. ૧૧૪૧
સોમવિજયવાચક આદેસિ ચોમાસું ન લીય સુનિવેસ,
પંડિત હંસવિજય શુદ્ધપખ્ય મહાવયરાગી વેલારખ્ય ૧૧૪૨
એહવા માહંત ભણી તમ્હ દોસ દીધો આણી મનિ અતિ રોસ,
એ ચતુરાઈ જોયો અસી નિસુણ્યઇ જે તે ઊઠઇ હસી ૧૧૪૩
વલી એક જોયો તાસ વિવેક આપિ ઉપાધિ કરી વલી એક,
સૂરતિ નયરિ પજૂસણ ભણી છતઇ તિહાં ગુરૂ ભગતા મુણી ૧૧૪૪
પંડિત ધનહરષ બહુશ્રુતા કરઇ વષાણ ગુરૂ આરાધતા,
તે ઊપરિ લિખીઓ આદેસ સાગરીઆ જૂદા નઇ રેસિ ૧૧૪૫
રાનેરથી અબ્ધિના યતી જિનઆણા ભંગ ન બીહઇ રતી,
બઇસી નાવા તાપી નદી ઊતરી આવ્યા તે પણિ બદી ૧૧૪૬
તેણઇ તીહા જૂદું કીધ વષાણ ઇમ અનેક જૂદાના ઠાણ,
વલી કાગલ લષીઆ બહુભાતિ લષી તે માહિં બહૂ તાતિ ૧૧૪૭
નયર બરહાનપુરિ જસસાગરો તાસ લષ બહુ રષે તુમ્હે ડરો,
વિજયપખ્યમાહિં જે મિલ્યા તે જાણ્યો અમ્હથી ટલ્યા ૧૧૪૮
મેલ કરીનઇ કરૂ રેવાણી એકઇ એક પ્રતિ અવગણી,
સંઘ સવેનઇં કરયો હાથિ નવિ મિલવા દેયો તે સાથિ ૧૧૪૯

વારિ વસતિ નવિ દેવું અસન આમિ આમિ સિંચિઇ એ ખસ્યું,
નીરથાસનિ સૂરિ બહુ કથા દાન નિષેધ ન કીધા નવા. ૧૧૫
એ સામાચારી એહથી પ્રગટ થઇ એ અનુમાનથી,
એહો નહી જિનશાસન માગ એહના દેષ કહ્યું દુખધામ. ૧૧૫૧
દેષ વાહર્ઇ વાહરઇ હાથિ દીધા દર્શનિ વાહરઇ કહિણી દીધા,
દર્શનવિહ્‌વલાસાઇને આપ દેષ સબલાવાઇ મહિ સતાપ. ૧૧૫૨
કરી ઉતાર લખ્યા પાખિ કિ બીહી બીહાવાએ સેહાસિ,
સાહુ માનઇ ને મહાપુરુષ તસ હાથિ તેહી દીધા પસ. ૧૧૫૩
તેણુઇ રાજનગરિ જઇ દીધ સોમવિજય વાચકિ તે લીધ,
વાંચી અખ્યે તાસ અહીમ સવ તેહી જણાવ્યો યોગ. ૧૧૫૪
તે આહીનઇ સહૂ ગહલ્વિંક દે દે એહથી એ ચિત્ત કહિઉ,
દાહી મનથી તેહની આસ સહૂએ બોલ્યાં અસ્તુ વિમાસિ. ૧૧૫૫
એહી નવિ દીસઇ કાંઇ બહુ અતિ અધિક લખીઇ કેવડુ,
ગુરુ નૃપનું મનમાનતા એહ કહુ તિહાં કેહવુ કહુ એહ. ૧૧૫૬

॥ ઢાલ ॥

સગ સમકિત કેરી આખ્યાનની.

એમ આણી સ વ આમસાવાનો શુભનઇ લખિત જણાવ્યો,
રાજનગરિ તુમે પૂજ્ય પધારો કહ્યું વાચક તિહાં આવ્યા. ૧૧૫૭
વહતુ તેણુઇ લિખિત એહવુ આસનઇ વાત ન થાઇ,
વાચક આવ્યાનું કામ નહી નહી કરસ્યો જિમ મનિ ભાવઇ. ૧૧૫૮
સ વ પન્નાવતિનઇ વલી લિખિત ગુરુઆજ્ઞા લખાવી,
ને સામાનઇ દીધ એહિ તો આપકીરતિ આવી. ૧૧૫૯
કહ્યું ને રાજનગરિ તુમે આવી વાચાનઇ સમજાવી,
સમસરિ મત મિથ્યાદુષ્કૃત સાગરપક્ષિ કહાવી. ૧૧૬
ને જિમ કપરિ એમ થાસ્યો તો થાસ્યઇ સહી વાત,
નહી તો આવો તુમે તુમારુ કિઇ નહી તુમ સાથ. ૧૧૬૧

વલતો ઉતર લપીઓ એહવો કરવુ હુતુ તે કીધુ,
તે ઊપરિ જાણ્યો તે કરયો એહવઉં લિખિઉં પ્રસિધઉં ૧૧૬૨
મેઘવિજયવાચક સુવિચારી લપીઉ એહવો ભાવ,
આવી ગુરૂની આણ પલાવો તો જાઇ સવિ પાવ. ૧૧૬૩
તિહા પણિ ઊતર તેહજ લિપીઇ પણિ નવિ ચિત્તિ ચેતઇ,
બીજો ઉત્તર કાંઇ ન આપઇ નવિ જાણઇ હિતહેતઇ. ૧૧૬૪
એહવઇ અવસરિ વાત હુઇ એક તે નિસુણો સાવધાન,
મકરૂબપાન તે ગુર્જરિ આવઇ લેઇ નૃપનુ ફુરમાન ૧૧૬૫
નયર જાલોરિ જવ તે આવ્યા ભાણુચદઉવઝાય,
મકરૂબપાન હજૂર જઈ મિલીઆ તે રલીઆયતિ થાય. ૧૧૬૬
અતિ આદરસિઉં પૂછઇ પ્રેમિ મકરૂબષાન દેઈ માન,
કુહુ કાઇ કામ હોઇ જે તુમારઇ તે કરસ્યુ સુપ્રધાન. ૧૧૬૭
તો વાચક વલતુ એમ ભાસઇ હુઇ છઇ એક નવાઈ,
હીરવિજયસૂરિ વચન ઊથાપી સાગર હૂઆ દુપદાઈ ૧૧૬૮
તે પણિ વિજયદેવસૂરિ સાથિ સમઝી અલગુ માડઇ,
હીરવિજયસૂરિ વયણ ઊથાપઇ ગછ મધલાનઇ ભાડઇ ૧૧૬૯
નિસુણી પાન ભણઇ સુણો વાચક સિદ્ધચદ અમ્હ બેલિ,
આવઇ જો તે કહઇ તે કરસ્યુ તવ સાથિ ચાલઇં ગેલિ. ૧૧૭૦
પાન સાથિ તે આવઇ પડિત સિદ્ધચદ સમરત્થ,
સિદ્ધપુરિ તવ આવ્યા નિસુણી લેવા તસ પરમત્થ ૧૧૭૧
પાટણથી વિજયદેવિ પાઠવિયા મુનિ શ્રાવક સજુત્ત,
ધન્નવિજય નઈ અખજી મહિતો દસ વહલિ સાથિ પહૂત. ૧૧૭૨
જાઇ પડિતનઇ સવે સુણાવઇ જે તે મિ કહવરાવ્યુ,
વાચકપદ દેઉં અહી આવો તે તસ મનિ નવિ ભાવ્યુ ૧૧૭૩
કહઇ સિદ્ધચદ સુણો તુમે શ્રાવક મુઝ ગુરૂ ભાણુચદ,
તેહનઉં મન હસ્યઇ તિમ કરસ્યુ અમ્હ મનિ એમ આણદ ૧૧૭૪
ઉપાધ્યાપદ મિ કયા કરૂ ઉનકા ગુરૂમેરા ભાણુચદ,
ઉનકી ચાહ કરૂ મિ સબ દિન તુ કયા દેવઇ સૂરિંદ ૧૧૭૫

મહિસાણા ઠમાં ખૂંટિ ખાતુતા તેહઈ તે નવિ માન્યાં,
ઘર ઘર મત કરો તુમ મોહિઈ સિદ્ધદત્ત ન પિછાનઈ. ૧૧૭૬
તેમ સુત કમાઈ મત કરાવઈ ભાન સુ કમાઈ સીખાવઈ,
ફિરી પાછા પાટણમાં આવઈ સુતનઈ વાત સુણાવઈ. ૧૧૭૭
સિદ્ધદત્ત રાજનગરિ સુતુતા રહી અવાર્યા મોંઘ,
શ્રીમદ્વિજય વાચકનઈ વાંદઈ સમકિત સાચઈ પ્રેમ. ૧૧૭૮
શાખાસી શ્રેણિક સિદ્ધદત્તનઈ બિહુ પ્રિય ઘરી પ્રેમ,
આપ રહી કિધુ અનુમાન, મોટો એક વિવેક. ૧૧૭૯
એક દિન કુસુમન શ્રેષ્ઠિ રાજા સિદ્ધદત્ત પ્રતિ ભાસઈ,
વસ્ત્રપાત્ર તુમ સીસઈ અભિગ્રહ નહી ફરીસઈ વર્તાસઈ. ૧૧૮
યદિ કુલીન હુઆ મત તુમ આયુ આપું મહા અહુત,
નિસુણી વાત આત્મીપતિ કેરી ચિત્તઈ કહઈ કિમ સત. ૧૧૮૧
કહઈ તવ સિદ્ધદત્ત વિચારી આત્મીપતિ અવધારો,
જે એક અભીકૃત કિધુ તે ન ટલઈ નિરધારો. ૧૧૮૨
જેષ્ઠ વાર મુણી તે વાણી એ નવિ માન્યો મોહ,
તે હાથી કેઈકિ નીચીનઈ આપે એક નિરોધ. ૧૧૮૩
એ લાખી પણિ નવિ તે મૂકઈ એમ અનેક વાર ટાલ્યા,
પણિ તેહમાં તે આપ ન છોડિઈ વ્રત પોતાનું રાખ્યાં. ૧૧૮૪
રેખી નૃપ તસ અતિશા કિધા પુનરપિ પાસઈ તેડી,
તેઈ વિવાહ અનુપમ માન્યા નીપ્યા વિધુન ભેદી. ૧૧૮૫
એમ એક ટેક વિશેષણ રહી ભીલ્લ આ અધિકારિ,
વાચકપદ આચાર્ય ભલી ભલી મતિ આચારિ ૧૧૮૬
પરમ ગુરુ શ્રીવિજયસેનસૂરિ તાસ પરંપર રહી,
શુદ્ધ સમકિત એહની અવાર્યા પ્રતિતઈ આણી. ૧૧૮૭
નવિવિજયવાચક વર મિલિ સિદ્ધદત્ત પ્રતિબોધ,
નીએ ઓતારસ મિલી સહસ્ર પ્રબુધ્યા શ્રીકેવલ. ૧૧૮૮
શ્રીમદ્વિજય વાચકનું ચીતવઈ કહઈ હવઈ ઉપાય,
ધીર પરંપર રહીને હુઈ જિમ મન વંછિત થાય. ૧૧૮૯

આચારજિ-પદ દીજઇ નૂતન તો રહઇ ગુરૂ લાજ;
સોમવિજય વાચક વલતુ કહઇ ઉતાવલિ નહીં કાજ ૧૧૯૦
કહી સંઘનઇ વલી લેષ લષાવઇ જો કણહી તે આવઇ,
શ્રાવક સહૂનઇં વાત જણાવઇ તે પણિ સહૂ મનિ ભાવઇ. ૧૧૯૧
દસ વીસ વાર ફિરી ફિરી લષતા ઉતર તેહુજ આવઇ,
વલી સંઘ ષંભનયરનો આવી વાચક આગલિ ભાવઇ ૧૧૯૨
સંઘવી સોમકરણ સાહ સોમો કહનિ સુણો ઉવઝાય,
જો એક કહણુ કરો અહ્મારૂ તો એ સહી મેલ થાય. ૧૧૯૩
વાચક કહઇ ગુરૂ હીર પરંપર રહતા જે તુમ ભાવઇ,
તે કરસ્યું સહી કહઇયો અહ્મનઇં પણિ તેહનઇં મનિ નાવઇ ૧૧૯૪
તો તે કહઇ જે વિજયસેનસૂરિ પટો લિખ્યો ગ્રંથમાંહિ,
વિજયદેવસૂરીનઇ નામિ લિખતા આવઇ ઘાટઇ ૧૧૯૫
તો વાચક કહઇ ભલૂ ભણિઉ એમ જો તેહનઇ ચિત્તિ આવઇ,
તો તેણે તે લિષીય જણાવિઉ તેહજ ઉત્તર ભાવઇ ૧૧૯૬
વલી શ્રીસોમવિજયવરવાચક વિનતી લષઇ વિનીત,
તે ભવિયણ તુમે સુણયો ભાવિ થિર કરીનઇ નિજચિત્ત ૧૧૯૭

॥ ઢાલ ॥

રાગ રામગિરિ.

સોમવિજય વાચક વલી લષઇ ગુરૂ હિત હેવ રે,
લોક કહઇ કો પાકો નહી સમઝાવઇ વિજયદેવ રે. ૧૧૯૮
જ્ઞાનવંતિ ન વરાસીઇ કીજઇ દીર્ઘવિચાર રે,
સાગર ગુરૂના વિરાધક હૂઆ બહુ દુષકાર રે જ્ઞાન આંચલી૦ ૧૧૯૯
બોલ છત્રીસ સિદ્ધાંતના ઉથાપઇ એ નિટોલ રે,
પાંચ એ બોલ નિજગુરૂતણા હીરના બાર બોલ રે. જ્ઞાન૦ ૧૨૦૦
પૂરવસૂરિ બહુ હેલીઆ હેલ્યા ગ્રંથ અનેક રે,
એહ સાથિ કસ્યો બંધડો કસ્યો એહ વિવેક રે. જ્ઞાન૦ ૧૨૦૧
જો તુમે રાગવસિ પ્રભુ અવિચારિઉ એ કાજ રે,

કસ્સચે તો મેં તુમચેં નહી નહી માન્યાં મેં લાજ રે. સાન ૧૨૦૨
ધીર ગુરૂ હીર પરપદ સ્થાપી નહી લાજ રે,
મહિર્ષિજન માને પ્રભુ પાખઇ તુમે પ્રસિદ્ધ પ્રસિદ્ધ નહી થાય રે. સાન ૧૨ ૩
તુમે જે ગુરૂ આણા માનો નહી તુમ માનસ્યઇ કુણ રે,
એમ દ્રષ્ટાંત તે બહુ લખ્યા પ્રભુ આણાં નહી સૂણ રે. સાન ૧૨ ૪

ઢાલ.

રાગ વયરાડી.

અતિ અભિમાન ન કીજીઇ જેણઇ વિણસઇ નિજ કાજ રે,
વીનતી ન માનઇ જે કોઇ તસ્યી તો લોપી તસ લાજ રે. અતિ૦
અભિમાની. ૧૨ ૫
લાજ લોપી ક્યાઇ તેહની હીઇ ગ્રવિ ધિત ભાદેસ રે,
હીરસ્વામીના આસપાઇ પ્રતિમાપાઇ સવિ દેસ રે. અતિ ૧૨ ૬
સાગરનીય પક્ષપણ્ણુ લાખ્યી અશુદ્ધ આચાર રે,
આચારહ્નિ વિજ્યસેનાઇ માનઇ નહી અણુસાર રે. અતિ ૧૨૦૭
નહી સહૂ સ૦ વિચારીનઇ લખ્યઇ કરી એક વિચાર રે,
અપર પૂજ્ય આગધારયે સ ભૂતિનિમિત્ત અણુધાર રે. અતિ ૧૨૦૮
તાસતણો સીસ અતિશુદ્ધ શ્રીપૂજીઆદ ગુણિંદ રે,
તાસ અણુવઇ જે હિત ચતુર અણઇ પૂરવ આણુંદ રે. અતિ ૧૨૦૯
દસપૂરવ અરથિઉ આર્ય ગોહૂવઇ અનવરિ નામ રે,
નવનિ આવઇ જે સહેસરી પૂજઇ અમેન ઠામ રે. અતિ ૧૨૧
સાધુ ક્રિઇ જ્યો ગોરસઇ જન અગ્નિની તિહાં લાજ રે,
તવ દેખાઇ અતિ આપણ્ણી તાપરૂપ તેણઇ ઠામ રે. અતિ ૧૨૧૧
દેખી તેહના અસરથી બીહીની બિહાઇ નાહિ રે,
જે મુનિવર રે સાધુ ક્રિયા તે અવિરુદ્ધ સ્વરૂપ રે. અતિ ૧૨૧૨
તવ તેણઇ નિજરૂપ પ્રકટીઉં અહનિ થઇ સ્વીકારતિ રે,
કુશિષ્ય અવિગત વિધા સિદ્ધનાઇ ઉત્થાપ્યી નહી આદિ રે. અતિ ૧૨૧૩

વલી એક વાત એહવઇ સુણ્ણો આવ્યો એક નવો વિપ્ર રે,
પૂછતો થૂલિભદ્રનઇં નવિ દીસઇ જૂઇ અકપ્ર રે. અતિ૦ ૧૨૧૪
પૂછ્યા સાધુ કહઇ કસ્યુ તેહ સઘાતિ કામ રે;
વિપ્ર ભણઇ વિણુકારણિ ઉપગારી મિત્ર નામ રે. અતિ૦ ૧૨૧૫
સાધુ ભણઇ સુણિ જોસીઆ કસ્યો કર્યો ઉપગાર રે,
વલતુ બાભણુ એમ ભણઇ તસ ઉપગાર નહી પાર રે. અતિ૦ ૧૨૧૬
મોહિ પિતા ઘરિ ધન ઘણુ પોહુતા તે પરલોકિ રે,
ધન સાતિઉં નવિ મિ લહિઉ ષાતા ષૂટઇ થોકિ રે. અતિ૦ ૧૨૧૭
ષાતા ધન જે બાહિરિ હુતુ તે ષપીઉ અપાર રે,
તેણુઇ કારણિ પરદેસડઇ ફિરીઓ હુ નિરધાર રે. અતિ૦ ૧૨૧૮
ઘરિ આવ્યો તરૂણી ભણુઇ સિઉ લાવ્યા રલી આજ રે,
મિ કહિઉં દેસ બહુ ભમ્યો પણી સરીઉ નવિ કાજ રે અતિ૦ ૧૨૧૯
ઘરૂણી કહઇ મિત્ર તાહરો આવી પૂછ્યો ઉદત રે,
જાણિઉ તેણુઇ દરિદ્રપણુ ટાકી દ ડક અ ત રે અતિ૦ ૧૨૨૦
વયણુ અસ્યુ મુખિ ઉચરિઉં ઈહા એમ તિહા એમ કાઈ રે,
અસ્યુ કહી સો મિત્ર વલ્યો સુણી મિ ષણીઉ તિહાઈ રે. અતિ૦ ૧૨૨૧
સોવન કલસ ભર્યો તિહા કાઢી સંચ્યો તેહ રે,
દલિદ્રગયુ સવિ મુઝતણુ વાધ્યો વાન તસ દેહિ રે અતિ૦ ૧૨૨૨
તેણુઇ ઉપગારિં સુષી હવુ ચરણુ નમુ હુ તાસ રે,
તે નિસુણી ગુરૂ મનિ ધરઇ વિદ્યામદનો વિલાસ રે. અતિ૦ ૧૨૨૩
નવિ અધ્યયન ચાલઇ પછઇ જાણી સઘ ઉદત રે,
વિનય કરીનઇં વીનવઇ એ તો મોટો માહત રે. અતિ૦ ૧૨૨૪
જ્ઞાનની વૃદ્ધિ હોઇ ઘણી ગુરૂ કહઇ એતલઇ યોગિ રે,
અરથ સરિઓ હવઇ એહથી સૂત્રતણો અનુયોગ રે અતિ૦ ૧૨૨૫
પૂછઇ સઘ બીજો અછઇ ચઉદપૂરવધર કોઈ રે,
ભદ્રબાહુ સ્વામી તે અછઇ આવઇ ગુરૂ જોઇ રે અતિ૦ ૧૨૨૬
સઘ લષી લેષજ પાઠવઇ ગુરૂ આરભઇ ધ્યાન રે,

તેહથી સમ લાઈ નહી વીનતિ ઉત્તર એ માન રે. ભવિ ૧૨૨૭
મહતુ સમ લાઈ નહી જે લોપઈ સમ આયુ રે,
તાસ આલોચણ સી પ્રમો તે લાગ્યો અનુમાનયુ રે. ભવિ૦ ૧૨૨૮
શ્રીભદ્રબાહુસ્વામી લાઈ આયુ ન માનઈ એહ રે,
કહ્યું આહિરિ કહ્યો તસ એહનો ઉત્તર એહ રે. ભવિ ૧૨૨૯
તેહથી સમ લાઈ નહી જ્ઞાન વધ એ વિચાર રે,
આયું પણિ એ સરિ અરિથિ ચિત્તમાં આણિઈ આધાર રે. ભવિ ૧૨૩૦
તેહથી તત્ત્વ તે સમ લાગી આત્મા જિન અનિશ્ચિત રે,
તિમ તુમનઈ સમ બહુ લાઈ તુમે તિહાં ચિત્ત ન દીસ રે. ભવિ ૧૨૩૧
તુમે સમ આયુ માનો નહી તુમ લોચિય તે કઈ રે,
કહિઈ રે માનો પ્રભુ સમવાયુ મ કરો મમ્મતિ પકઈ રે. ભવિ ૧૨૩૨
તેહનઈ ઉત્તર તેહને આવઈ એહનો તેહ રે,
સમવાયુ તેહનું લોપીનઈ પાન સુણપિજ એહ રે. ભવિ ૧૨૩૩
પાનિ આપ લિપિઈ નહી આવો રોઈ અરી એહ રે,
તેહનું લિખિતઈ વાયુ આવઈ નહી અરથ નહી એ લેહ રે. ભવિ ૧૨૩૪
પાનિ સમ તેહ કહિત તેહ શ્રીજિનચંદ રે,
સિદ્ધાન્ત વદ્યો મિ કહઈ તુમે એ તુમસ્યો નહી વાદ રે. ભવિ ૧૨૩૫
આચારજિનદ પાપના કરો શ્રુત સમજાઈ લેતિ રે,
વાચક કહઈ તો વિચારીન એ ચિત્તમાં ધર્મ ધરિ રે. ભવિ ૧૨૩૬

ઢાલ.

રાગ સીધૂઓ.

મુનિ જિ પાઠવિ શ્રીઆત્મા તેહમ અર્જ શ્રીગુરૂ કમ્યા,
વીનવ્યા જિનમ કરી બહુ ભાવસિઈ એ. ૧૨૩૭
શ્રીઅજિતનાથ જિનુ તેહમાં આણ શ્રીઆત્મીઆ પ્રભુ,
મુખો પ્રભુ વીનતી જે તેહ કહી એ. ૧૨૩૮
સમ્યગ્દરિ પ્રભુ આસીઆ શ્રીપૂજ્યનાં વચન વધારીય,
સોહાવીન વચ્છ સાસ્યો પ્રભુ આપ્યો એ. ૧૨૩૯
જે તિહાં તુમે આયો નહી તો તે નહી આવઈ સહી,
એમ કહી મુનિવર જિ તે વીનવ્યા એ. ૧૨૪૦

સુણી તે ગચ્છપતિ ઊચરઇ સાગર મતુ નહી કરઇ,
ઉચરઇ મિચ્છાદુક્કડ તે નહી એ. ૧૨૪૧
વલતુ મુનિવર કહઇ એમ કુહુ પ્રભુ કહિઉ ન કરઇ કેમ,
પ્રભુ એમ નિજગુરૂવચન તે નવિ રહઇ એ. ૧૨૪૨
નિજગુરૂવચન આરાધતાં સોભા સંયમ સાધતાં;
વિરાધતા વીરજમાલિતણી પરિ એ ૧૨૪૩
હેમસૂરિ કહઇ સુણો સુખકરૂ રામચંદ્રસૂરિ સુંદરૂ,
નહી વરૂ પદ દેવુ બાલચંદ્રનઇ એ ૧૨૪૪
અજયપાલિ એક ફંદ કીઓ બાલચંદનઇં નિજપદ દીઓ,
નહી દીઓ તો અગનિસિલા ઊપરિ સૂઓ એ. ૧૨૪૫
રામચંદસૂરિ અણુસણુ કરી નિજગુરૂવચન તે ચિતિ ધરી,
સુરપુરી પામ્યા અગનિસિલા રહી એ ૧૨૪૬
એમ તે ગુરૂના વયણુ કાજિ જીવ ઓસ્યો નિજગુરૂલાજિ,
તુમ રાજિ કિમ જાઇ ગુરૂ બોલડા એ ૧૨૪૭
તુમ કહણુ કિમ નવિ પાલઇ વિપરીત બોલ કિમ નવિ ટાલઇ,
કા ભાલઇ અલગુ મત તે માડવા એ ૧૨૪૮
કહઇ ગુરૂ ઘણું કહવુ કસ્યુ એહ સાથિ અહ્મ મન વસ્યુ,
નહી તસ્યુ તુમ સાથિ મનમાહરૂ એ ૧૨૪૯
જો તુમે નેમિસાગર વાદો તો અહી રહવા કરો છાંદો,
નહી તો એ અહી તુમનઇં રહવુ નહી એ. ૧૨૫૦
સુણી તે મુનિ સિદ્ધાવીઆ અમદાવાદિ આવીઆ,
ભાવીઆ વાત હવી તે સવિ કહી એ. ૧૨૫૧
સુણી સંઘ એમ ચીંતવઇ કસ્યુ વિચાર કરવો હવઇ,
તો હવઇ આચારજિ પદ આપીઇ એ. ૧૨૫૨

ઢાલ

રાગ ગોડી

ચઉવિહ સંઘ મિલેવિ કરઇ વિચારણા,
હીર પરંપરા કિમ રહઇ એ. ૧૨૫૩

નહી આચારજિ એહ પાટ આવત નહી,
આરાધક શ્રુત જ્ઞાનનો એ. ૧૨૫૪
આગમ વાસિત એહ હોયી પરંપરા,
નામ ધરાવ્યું આગમું એ. ૧૨૫૫
વીર હોસ્યી આયુ ન રહ્યું એહથી,
ન રહ્યું અન્ય એહનઈ ફરિ એ. ૧૨૫૬
અલ્પાયું જેહિ વર્ષ જેમ હસી નહી સકઇ,
મધ્યનું સૂત્ર સહૂ સુણઇ એ. ૧૨૫૭
વીરશાસનિ શ્રુતધીર તાસ પરંપરા,
થાઇ પરિ બહુત ભલી એ. ૧૨૫૮
નવો આચારજિ હોય તો ગુરુપરંપરાઇ,
થાઇ પરિ તે વિસ્તરઇ એ. ૧૨૫૯
તો હવઇ મુનિહિત સૂરિ વડગચ્છપાટતણા,
તેહી કરની થાપના એ. ૧૨૬
આગઇ જે અધિકાર પાટિ ભાખ્યાઅછે,
હવઇ તે સહૂ સાંભળો એ. ૧૨૬૧
મિતૂ ચાલીસમઇ પાટિ શ્રીજગચ્ચંદ્રસૂરિ,
તપા બિરૂદ જેહથી હવું એ. ૧૨૬૨
શ્રીદેવેંદ્રસૂરિંદ પાટિ પચિતાલીસમઇ,
જિહાં વૃદ્ધ લઘુશાલા હવી એ. ૧૨૬૩
પછઇ દેવેંદ્રસૂરિ થાપ્યા આચારજિ,
વિદ્યાનંદસૂરિ ગણપતી એ. ૧૨૬૪
વિમાણ્યા માલવદેસિ શ્રીદેવેંદ્રસૂરી,
આચારજિ વીરસૂરિ એ. ૧૨૬૫
દેવલોકિ તે બિહૂ અંતરિ દિન તેરનઈ,
પરલોકિ તે પુહુતલા એ. ૧૨૬૬
વિદ્યાનંદના ભ્રાત શ્રીધર્મઘોષસૂરિ,
અન્ય સમાચો તેહતણઉ પાટીએ એ. ૧૨૬૭

એમ ચાલિઉં ષટમાસ ગછ તે સૂરિ વિના,
પછઇ ગછ પાટ ચલાવવા એ ૧૨૬૮
સુવિહિત નઇ નિજગોત્ર વડશાષા ભણી,
આચારજિનઇ વીનવ્યુ એ. ૧૨૬૯
ધર્મ્મકીર્ત્તિઉવઝાય તસપદ થાપના,
કીધી સંઘવયણથકી એ ૧૨૭૦
તતષિણ શ્રીસિદ્ધાંત તેહની વાચના,
ગછ અનુજ્ઞા કિમ થઈ એ ૧૨૭૧
તિમ કરતા નહી દોસ શ્રીજિનશાસનિ,
ગછ પરંપર રાષવા એ ૧૨૭૨
ઇસિઉ વિમાસી સંઘ ચિતસિઉ ચીંતવઇ,
સહૂયનઇં પૂછીજઇ એ ૧૨૭૩
સૂરતિનઇ ષંભાતિ બરહાનપુરવરિ,
સીરોહી પ્રમુખિ વલી એ ૧૨૭૪
લિખિત અણાવ્યા તાસ ગામ નગરતણા,
રાજનગરનો સંઘ કરઇ એ ૧૨૭૫
નંદિવિજયઉવઝાય સંઘ સવે મિલી,
સિદ્ધચંદ પંડિતવરૂ એ ૧૨૭૬
ઈત્યાદિક તે સહૂઇ ગીતારથ બહુ,
મિલી વાચકનઇ વીનવઇ એ ૧૨૭૭
શ્રીસોમવિજય ઉવઝાય હીર પરંપરા,
કાજિ આચારજિ થાપવા એ ૧૨૭૮
શ્રીધર્મ્મઘોષ દ્રષ્ટાંતિ અવર વિચારણા,
નવિ કરવી હવઇ એ સહી એ. ૧૨૭૯
કહઇ વિચારી તેહ સંઘ વયણ સવે;
આવઇ અહ્મ હઇયિડઇ સહી એ ૧૨૮૦
સંઘનઇ કરઇ પ્રણામ તીર્થંકર પણિ,
તો સંઘ કહણ કરવુ સહી એ. ૧૨૮૧

સંઘ સહુ અજ્ઞાન નવિ માન્યું એહ,
તેહ સહી સંઘ બાહિરે એ. ૧૨૮૨
તેણઈ સંઘની આણ લહી માનતી,
માની સોમવાચક લહ્યું એ. ૧૨૮૩
કુમત કેરાઈ પદ આપ્યા ઘણા કોઈ હવઈ,
ફીર પરંપર સાધવા એ. ૧૨૮૪

॥ ઢાલ ॥

રાગ આસાઉરી, ચાલિ વેલિની.

સંવત સોલ સુખી મનરંગિ સોમવિજય ઉવઝાય,
નંદિવિજયવાચકની સોહિ ચિહુ ગચ્છ પ્રસિદ્ધ,
ધનવિજય વડ વાચક શાસનિ મેઘવિજય મુનિ પોરી,
આણંદ વાચક ચતુર વારુ સમઝાઈ જસ ખેરી. ૧૨૮૫
વાચકશ્રીવિજયરાજ અનોપમ ધરમવિજય ઉવઝાય,
વાચક ૭ પંડિત મલી સહુ એ ઉપમાના તે થાય,
ક્રમ ક્રમઈ તિસ્યાં આપ્યાં સંઘ વખાણે તે આણી,
શુદ્ધપ્રરૂપક સુવિહિત સાધા આચારજિ મનિ આણી. ૧૨૮૬
વડગચ્છ શ્રીવિજયપ્રભસૂરિ અણુસારઈ પાસઈ
આચારજિ પદવીનઈ કાજિ મોકલીઆ ઓઠ્ઠાસિ,
પરમગુરુ શ્રીવિજયસેનસૂરિ હસ્ત ધરિ તસ્સે સીસ,
આગમ સહિત આવ્યા ત્યાથુઈ આદિ અલ્પાઈ અનીશ. ૧૨૮૭
સમવિજયપંડિત સંવેગી સાંનિધિ સુખ દીધ,
સાથ સવેનો ઉદાર આપ્યો મોટા મહી છાજઈ,
સંવેગી અતિ યોગ્ય જાણીનઈ આચારજિ પદ આપ્યો,
શ્રીવિજયસેનસૂરીનઈ પાટિ વિજયતિલક નામ થાપઈ ૧૨૮૮
પોષ સુદિ આઠમિ શુભ દિવસિ વિજય મુહુરત શુભ વેલા,
સજન વિશેષ ઉછવ કરઈ આનંદ સુખ મિલિયા સવિ ભેલા,
શ્રીવિજયતિલકસૂરી પદ દીધું વાચકપદ ચિદાનંદ,

નંદિવિજય આચારજિ પાસઇં બયઠા તિહાં આણુંદ ૧૨૮૯
મકરૂબષાનતણા જે માણુસ સાથિ આવ્યા જાણ,
સંઘ ચતુર્વિધ તિહાકણિ મિલિઓ કરઇ તે બહુત મંડાણ,
મદ ઝરતા જે મોટા હસ્તી સામહીઇં સિણગાર્યા,
જાતિવંત જે ચપલ તુરંગમ ગોલ ગહુ બહુચાર્યા. ૧૨૯૦
સાબયલા સુરકુમર સરિષા રથતણા નહી પાર,
ઇંદ્રાણી ગુણ ગાવઇ રંગિ પામઇ હરષ અપાર,
ગુહિરનીસાણ ગડઇ બહુ ભંભા પંચશબદ વલી વાજઇ,
મુનિ મોટા તિહા સાહામા આવઇ એણીપરિ બહુત દિવાજઇ ૧૨૯૧
શકંદરપુરિ ગુરૂરાજ પધારઇ દિઇ ભવિયણ ઉપદેસ,
શ્રીસોમવિજય વાચક તિહા વંદઇ નયરિ કરઇ પ્રવેસ,
રાજનગરિ શ્રીવિજયતિલકસૂરિ આડંબરસિઉ આવઇ,
ગંધરવ ગુણ ગાવઇ ગુરૂ કેરા દાન ઘણા તે પાવઇ ૧૨૯૨
સોનઇઆ રૂપઇઆ નાણે પૂજા કરઇ મનરંગિ,
લષ્ય ગમે શ્રાવક ધન ષરચઇ નિજ મન કેરઇ રંગિ,
પડાષાડ શ્રીફલ સોપારી નિત્ય પ્રભાવના કીજઇ,
રાતિજગઇ નાટક બહુ ગાતાં ધન યાચકનઇ દીજઇ ૧૨૯૩
ઇત્યાદિક ઓછવ અતિ અધિકા હોઇ ઠામોઠામિ,
સંઘ સવેનઇં આનંદ હુઓ વિજયતિલકસૂરિ નામિ,
જે જે ગીતારથ ગછધોરી તે તે આવી વંદઇ,
શ્રીવિજયતિલકસૂરિ શુદ્ધપરૂપક વંદી અતિ આણંદઇ ૧૨૯૪
ધનવિજય પંડિતનઇં વાચક પદ થાપઇ ગુણ જાણી,
વાચક આઠ ધુરંધર ધરમના બુઝવઇ ભવિયણ પ્રાણી,
ગચ્છ સવે તે આવી મિલીઓ ટલીઓ સવિ દંદોલ,
શ્રીતપગચ્છની શુદ્ધ પરંપર રાષી કર્યો રંગરોલ. ૧૨૯૫
દેસિ દેસિ નિજનિજ આદેસિ પાઠવીઆ પરધાન,
અતિ ઓછવ બહુ સામીવત્સલ સાધુભગતિ બહુમાન,

શ્રીમુનિવિજયવાચક પ્રભુ કેરો શિષ્ય કહ્યું ગુણખાન,
દર્શન કહઇ શ્રીવિજયતિલકસૂરિ નમિ નિત કલ્યાણ. ૧૨૯૬

॥ ઢાલ ॥

ફાગ.

શ્રી વિજયતિલકસૂરી ગુરૂ પામ્યા પુણ્ય પ્રમાણિ,
કહઇ દર્શન અવિચલ હુજ્યો નિતનિત તાસ વખાણ. ૧૨૯૭
શ્રીહીરવિજયસૂરી મુનિ ભેસિજિ મુગતિ જે જાય,
વિજયતિલકસૂરિ નિમ કહઇ હુજ્યો અવિ ધરી બહુ ભાવ. ૧૨૯૮
દાન શીયલ તપ ભાવથિઈ આતપી ગુરૂદેવ,
પાપ પ્રમાદ સવિ પરિહરો જેહની કિજઇ સેવ. ૧૨૯૯
તાસ આદેસ લહી કરી શ્રીનંદિવિજયઉવઝાય,
માલવ દેસિ સિધાવીઆ આંદિ મનિ ઉચ્છાવ. ૧૩
ભૂપ ભણી પરિ ભેટીઓ આદર કરી અપાર,
કહઇ જાણીર ભલા હૂઆ તુમ ભેટિ દિદાર. ૧૩ ૧
કહઇ ભૂપતિ તુમ દેખતાં ચિતિ આયા આણંદ,
તેહ સલામ મોકલિય તે દેખિ આનંદ. ૧૩ ૨

॥ ઢાલ ॥

રાગ કેદાર.

વધા કુંવિ મતિ કુણ મતિ કુંવિ ન આવ્યા, એ દેશી.

આદે મિનટે તેનટે વિદુ સાથિ
ધરી વાત અપુ નૃપનુ તે હાથિ,
જઈ શાહજાદરિ માહ્યખાન,
તસ આપીઉ તેહ વાંચ્યઈ ફુરમાન. ૧૩ ૩
ફુરમાન વાંચી ગુરૂ પાસ આવ્યઈ,
સીધોકીઘી આણ્યું કનઈ મોકાલ્યઈ;
તિહાં વાચક પરમનિજ પાવઈ,
તેજપાલ મહતા મનિ હરખ ભાવઈ. ૧૩૦૪

તસ સાહાજિથી નિજ ગુરૂઆણુ પલાવઇ,
અધિકારીઇ દેમ અવિ હાથિ આવઇં,
ભાણુચંદ તે દેસ તેહુનઈં ભલાવઇ,
હવઇ પાગરી તેહ રાજનગરિ આવઇ ૧૩૦૫
શત એક એક અધિક મુનિ સાથિ વૃંદ,
પ્રણુમઇ ગુરૂ વાચક ભાણુચંદ,
... .,
. .. ૧૩૦૬
શ્રીયવિજયતિલકસૂરિ સૂરિરાજ,
દીઇ તાસ બહુમાન ગુરૂવચણુ કાજ,
ફરી મેવડે ખઅરિ તે ષાન પાસે,
મિલી વાચકનઇ કહઇ મન ઓહુલાસે ૧૩૦૭
કહઇ ષાન તુમ ષાતિ ધરી નૃપ બોલાવઇ,
ભલી પરિ ફરી તિહાથકી તે ચલાવઇ,
સિદ્ધચંદ વાચક પ્રતિ સાથિ લેઈ,
આવઇ માડવિ ભૂપનઇ ખઅરિ દેઈ ૧૩૦૮
મિલ્યા ભૂપનઇ ભૂપ આનંદ પાયા,
ભલઈ તુમે ભલઇ અહી ભાણુચંદ આયા,
તુમ પાસિથિઇ મોહિ સુખ બહૂત હોવઇ,
સહરિઆર ભણુવા તુમ વાટ જોવઇ ૧૩૦૯
પઢાઓ અહ્મ પૂતકુ ધમ્મૅવાત,
જિઉ અવલ સુણુતા તુહ્મ પાસિં તાત,
ભાણુચંદ કદીમ તુમે હો હમારે,
સબહી થકી તુહ્મ હો હમ્મહિ પ્યારે ૧૩૧૦
કુહુ કાજ કહુ હોઇ હવઇ જે તુમારઇ,
કરૂં તેહ એમ કહી હવઇ સોહ વધારઇ,
ભૂપતિ પ્રતિ તવ ભણઇ ભાણુચંદ,
એક વાત સુણો પ્રભુ ટલઇ જિમ બહોત દંદ ૧૩૧૧
તુમ તાતનઈં પાસિ ગુરૂ હીર આવ્યા,

જગગુરૂ કરી નૃપિ તે બોલાવ્યા;
હુઆ તેહનઇ પાટિ શ્રીવિજયસેન,
તેહુઇ આચાર્ય દીધા દીઓ સિદ્ધવસેન. ૧૩૧૨
ધિ બે સાગર તેહ ગુરવચ લોપી,
તેહ મ હુત હોસ કરી હવો કોપી;
વડે ગુરનાઃ વયણ હઇઇ તેહ ન માનઇ,
ગુરૂ હાંમ વિણ પંચમ એક દીખા દઇ છાનઇ ૧૩૧૩
તેહુઇ પીર પરપસ સમત લોપી,
સન્મતિ વિપરીત તેહુઇ વાત ઓપી;
તેહુઇ કાસણિ ઊપદિ તસ ઓર આપ્યા,
ગુરૂ હાંમ અણાવવા તે ઉથાપ્યા. ૧૩૧૪
કહઇ ભૂપ જિમ ક્રમ દોસઇ તુમારૂ
તિમ કરીસિ નવી તેહનઇ સેર વારૂ,
વડી હાંમ ઉપાસિસઇ રંગિ આણઇ,
દિન પ્રતિ અઇ સહરીઆસઇ પહાણઇ. ૧૩૧૫
આસાતના વાસસ જેહ કરતા,
દીસ ભૂપ સીખામણ ચરીય તુરતા;
તવ આવીઆ શ્રીઈરરેસિ વેખા,
રાજનગર સુમતિ પધાર એવા. ૧૩૧૬
કરી શિખિન નૃપનઇ તસ સીખ દીધી,
નૃપિ વાણિ મહી તેહપરિ દીહાં કીધી,
વડી વાત એહવઇ હવી સુણો એક,
જહાનપુરથી દર્શન સાધુ સુવિવેક. ૧૩૧૭
આવી વાચકપીઠના પ્રભુમાઇ પાય,
તવ પૂછ્યું તે શ્રીવાચકરાય;
પ્રભુ આવઉ તુમ ચોમાસમાહિ
કહિઉં કારણ તેહ કં ન લહિઉં ત્યાંહિ ૧૩૧૮

ભણઇ દર્શન ઉદત બે વાર એહ,
લધી માણુસ સાથિ જણુવિઉ તેહ,
તેણુઇ કામ ન એક લવલેસ કીધુ,
તિહા સાગરે ધીંગ ધીગાણુ કીધુ ૧૩૧૯
થાપ્યુ અનુચાનપદ વાત સુણી જિવારિ,
નિજમ ઘ અલગો કર્યો તેણુઇ તિવારિ,
આપણો સાથ સઘલો તવ કરઇ મ ઠાણુ,
વિજયતિલકસૂરિ નામ લીધઇ જય કલ્યાણુ ૧૩૨૦

॥ ઢાલ ॥

રાગ સામેરી

કહઇ દર્શન શ્રીઉવઝાય મ વચ્છરીદિનિ તેણુઇ ઠાય,
ગોરીબાઈના ઉપાસરા તીરિ દેવ જુહારી નિકલતા બઇપીરિ ૧૩૨૧
કલેસ કીધો તેણુઇ બહૂ આપણો સ ઘ કૂટિઓ સાહૂ,
વાચક સ ઘ નાઠા જાઇ કાકડી વિ ગણુ મારતા પુઠિ થાઇ. ૧૩૨૨
જણુ બઇ ત્રિણુનઇ ઘણુ વાગુ કૂતકા મારતા માણુસ ભાગુ,
તેણુઇ જાણી કીધો કલેસ અમે નવિ જાણ્યો લવલેસ ૧૩૨૩
એક શ્રાવકનો પાઉ ત્રૂટો બીજાનો સીમજ ફૂટો,
સહેર વસતામા કાઇ કૂટો હવડા નાસીનઇ તુમે છુટો ૧૩૨૪
વિજયદેવનઇ કીધુ જોર આપણુસ્યુ હૂઆ તે ચોર,
અમે નાસી આવ્યા ઠેકાણુઇ છાનામાના કોઈ ન જાણુઇ ૧૩૨૫
વિજયદેવનઇ મુકયા પોસા જઈ દીવાણુમા તુરકનઇ પોસ્યા,
લાચ દેઈ યવન કીધા હાથિ મ્લેચ્છિ ન માન્યો આપણો સાથ ૧૩૨૬
એણુઇ આપણુનઇ બહુ દોસ્યા એણુઇ દ્રવ્યિ યવનનઇ પોસ્યા,
તવ આપણો સ ઘ વિચારઇ ભાણુચ દ એ કામ સમારઇ ૧૩૨૭
હવઇ કરીઇ એહ વિચાર મિલીઆ શ્રાવક હરષ અપાર,
સ ઘ નાયક સવગુણુ ઓરી ઠાકરસિ ઘજી ધરમનો ધોરી ૧૩૨૮
ઠાકર હાસજી સાહસધીર રૂડી રાજબાઈનો વીર,
રાજ્ય માનીતા અતિહિ ઉદાર સાહ છીતૂ જગજીવન સાર ૧૩૨૯

પીડિમાહિ સઘની વીરૂ તસ નંદન અતિ બલીરૂ,
સઘની વિમલદાસ સસૂત માતા હીરાદેનો પૂત. ૧૩૩૦
સંઘ મુખ્ય સાહ વીરજી ભીમા સુત હીરજી હુમાહિ સીમા,
સિંહજી સુખડચબીર બાઈ બબાનો વજીર. ૧૩૩૧
પ્રકર લાલજી બનજી સુમાન સહુ સઘમાંહિ તે પ્રધાન,
સંપ પીતી બહુજી વખાણો દાન પુણ્ય એહ મનાણો. ૧૩૩૨
સાહ સિંઘજી આંબા સુખાણ બ્રહ્મચારી સા છેવો વખાણિ,
સઘની રાયમલ ચતુર મોહર એહનો બેટો બાયમલ એર. ૧૩૩૩
ઉદિતપુરિ પારખિ બનક લાલ પારખિ પાલા સિંઘજી વાહલા,
એ આદિ મિલી સહુ સાથ મુઝ પોતાનીએ મુનિનાથ. ૧૩૩૪
આવી પ્રાજ અધિક મુનિસાથ તેડી સિદ્ધપાદ ઉલાય,
કહઈ પ્રભુ એ સઘી પ્રાજ બહુ વાધઈ સઘની લાજ ૧૩૩૫
સુણિ સિદ્ધિચંદ્ર કહઈ ગુરૂ પ્રેમ મિ આદિસકારી તેમ,
પ્રભુ હજૂર પ્રભુ મિ સમેપા ખાન ખપા ખોદાવ ખમિલ. ૧૩૩૬
દર્શનનું સાખિ કોઈ ખાદસાહ પ્રેમ કોઈ,
પ્રેમ વંચી પૂછઈ નૃપ ફુલ ખામા પેદા અનૂપ. ૧૩૩૭
સિદ્ધિચંદ્ર પ્રભુ ચતુર નૃપ દર્શન દિધા નૃપ હજૂર
એ ખાસા હમ સુણાઈ પિર છેવો સુલતાન સવાઈ ૧૩૩૮
નૃપ પૂછઈ સુ તુમ મારે મા ગુણક મિત્ર તુમે આરે,
પ્રભુ દર્શન પીર છેવો આકબરશુદ્ધીપક દીવો. ૧૩૩૯
તહુકાબરે દિન પોતા મિના જુતખાના ખતઈ માર દીના,
મહીત ખીજ દેખો જઈસે હુઇ અન્યાઈ નહી પ્રા તઈસે. ૧૩૪૦
માલ સાહિબ હઈ અભેસેર સુનહિ હઈ હજરત દેરે,
સાનમ દે મરીતહ હઈ સ્થાને હજરતકી સુણાઈ માને. ૧૩૪૧
સાનમ હ કહેનું ખાસા તજ હજરત ખરજ મિ પાયા,
સુની ખાત કહઈ સુલતાન બાંધી લાવો સુતકી અપમાન. ૧૩૪૨
આપ્યો ખદલી લ્યો ફુરમાન ખાસી દીયું સુખ સુલતાન,

ભૂપ હુકમ સહી કરી આપઇ ગુનહીનઈ બહૂ સતાપઇ. ૧૩૪૩
અહેદી આયો સુણીનઇ ત્રાઠા જીવ લેઈ લેઈ નઇ નાઠા,
અહેદી કબજિ જીવરાજ આયો ભોજૂ સોનિને પણિ પાયો ૧૩૪૪
અહેદી કહઇ રે કયુ તુમે મારે ભાનચદ મરીદકુ તારે,
પાદસાકે ગુનહી તુમ સારે અબ કયા કરો તુમ નોધારે ૧૩૪૫
માણિકચોકમા તેહનઇ મારઇ ઉચા બાધવા દોર સચારઇ,
ઘણી કાબડી વાસઇ ઉતારઇ કાકડી વઈગણુ વઇર વધારઇ ૧૩૪૬
જવ બાંધી લેઈ જાવા લાગા તવ તે નૃપ ભયથી ભાગા,
સઘ પાયે લાગા નહી તાડો કહઇ હવઇ તુમે અહ્મ જીવાડો ૧૩૪૭
કર જોડીનઈ મીનતિ માગઇ તવ સઘનઈ કરૂણા જાગઇ,
સઘ ગિરૂઓ પુણ્યવિભાગી તે માટિ એ કરૂણા જાગી ૧૩૪૮
છોડાવ્યા ગુનહી પ્રસિદ્ધા અવગુણિ ગુણ કરી જસ લીધા,
એ તો જગત્ર પ્રસિદ્ધ થયુ કામ જગમાહિ વાધી બહુ મામ ૧૩૪૯
દર્શનવિજય કહઇ તિમ કીજઇ અહેદીનઇ અનુમતિ દીજઇ,
સઘ આવી કહઇ સ્યુ કરવુ એહ સાથનુ દુષ મનિ ધરવુ ૧૩૫૦
દર્શન કહઇ રૂચિ સઘની જેહવી લિખિ આપો અહેદીનઇ તેહવી,
સઘલા ઉપાસરા લિખિ લેવા વલી ભેટિ લેઈ જાવા દેવા ૧૩૫૧
મિદ્ધિચદનઇ દેવો જબાપ નહી તો વલી લાગઇ એહનઈ પાપ,
... ‒ ૧૩૫૨
સેઠનો બેટો ઉપાસરઇ આવઇ ભોજૂ સોનીનો ભાઈ ભાવઇ,
ચદ્રૂઆ ભડાર પ્રસિદ્ધ અમ દાવો ન લાગઇ નિષિદ્ધ. ૧૩૫૩
એતલુ જો લિષિત એ આપઇ અપજસ એ સઘલો કાપઇ,
તવ સઘલુ લિખિ તે આપઇ સઘ પાએ સિર વલી થાપઇ ૧૩૫૪
લિખીત કરાવ્યુ તેણીવાર પોરમ પ્રભુકી મોહોર સક્કાર,
લેઈ લિખીત નઇ અનુમતિ લીધી ઘરે જાવાની સીષ દીધી. ૧૩૫૫
ધરમ જાણુતા તુમે અજ્ઞાની પણિ અમે હૂઆ છુ જ્ઞાની,
આજ દિન ચઢતો છઇ અમારો દીસઇ પઢતો દિવસ તુમારો ૧૩૫૬
અમ કરણી એ નીહાલો તુમ કરણી ચિતિ સભાલો,

સંવચ્છરી તિહિં પામ્યું મિલ્યાં કહઇ દર્શન પાપ ન લીજઇ. ૧૩૫૭
આજ મન શુદ્ધિ પધાર્યો ઉત્તમપાતિપદ વરસ્યો;
તવ સંઘ સહૂઇ પભણઇ સુ પ કહા ન મિતિ લાગઇ. ૧૩૫૮
પર્યુષિમગ્ન મનાવિ તસ વિધિ સાધન વધાવિ;
વસ પામ્યો તેહનઇ મનાવિ વલી નિજપુર કેઇ આકૂલાવિ ૧૩૫૯
અટેહીને સમજાવી વધાવઇ તવ અહેલી મામલિ આવ્યાં;
લાભપુર કનઇ પાપે પ્રભુ તવ લાભપુર ઈ હુંઅતમેં ચીનવ્યાં. ૧૩૬૦
આવી અનુચિત નૃપ તેહનઇ આચારજિ સિંહૂપ આવ્યાં;
પૂછઇ બાંધવો સ્યો છઇ તુમારઇ મિલઇ સાગર નૃપ અવધારઇ. ૧૩૬૧
ગુરૂ દીસપત એ ન માનઇ લાભપુર ઈ લખઇ રહુ છાનઇ;
દીસપત તેહજ કહીઇ જિહાં દીપસ્પદ કહીઇ. ૧૩૬૨
પીરિ પોતા મિત્ર જે પ્રતેજ અનુમાન્યાના એ હમેન્ય;
જે કહઇ ગ્રંથ સાચા સોઇ એમ પીરનામ નવિ કોઈ ૧૩૬૩
નૃપ પૂછઇ કિઉં જિનદેવ તે કહઇ ક્યાં એહિ એવ;
જે પીર હુવા આગમના કિમ કહ્યાં એર તેમુ મના. ૧૩૬૪
કલ્પીક જે એહિ કીધા તેહઇ તુમ પીર પ્રસીદ્ધ;
જે પીર માનો તે સાચા તો આવ્યા પ્રતેજ તે પ્રમાણ. ૧૩૬૫
જે ગ્રંથ રચ્યો જે કહ્યો તો ગુરૂવચને નહીં કહસ્યો;
કહઇ સાગર જે ગ્રંથ ચોકુ તે ચોપીનઇ કહિઉં એકુ ૧૩૬૬
નૃપ કહઇ કિઉં જ્ઞાન વધાઈ પીરનિ આપિઉ ગ્રંથ પાઈ;
ગુરૂ આવી પાસે અનુચિત કીધા પોતા ન કહઇ સુધ. ૧૩૬૭
જે તમે ગુરૂવચન ન માનો તો કિમ વાખઇ તુમ વાનો;
આપ આપણા કરો જિહાં પૂછે આન કિ કેઈ મત પૂછે. ૧૩૬૮
લાભપુર કહઇ તે સાચા પીર ઇનામ ફકીર હઇ આવ્યા;
જિનચંદ્રસૂરિ નામ હઇ આગે નામતુમિ જ્ઞાન હઇ પાસે. ૧૩૬૯
એમ કહતાં સાગર હર્ષિત થયા રંગે તેહ વિહારિયું આવ્યા;
તતખિણ તેહનઇ દાન સાગર રોહનીઇ ભરાત પાયઇ. ૧૩૭૦
નૃપ સભા ઉઠઇ આમ તે પછિ ઉઠઇ સભાની તામ;

લડથડતા થાનક પામઇ અસ્થિ અંતકાલ તે કામઇ ૧૩૭૧
સાધિષ્ટાયક આસ્થાન નૃપનુ હોઇ સાવધાન,
, ... ૧૩૭૨
તે પોટુ ષમીય ન સક્કઇ દીઇ સીષામણુ તિહા થક્કઇ,
વસુધાધિપ વસુદેવ જેમ ઉચ્છેદી નાખ્યો તેમ ૧૩૭૩
જય વરીઓ જગિ જસ વાધ્યો વિજયઇં નિજગુરૂ આરાધ્યો,
અતિ વિકટ વાદીનઇં જીપઇ વિજયસેનનઇં પાટિ દીપઇ. ૧૩૭૪
શ્રીવિજયતિલકસૂરિરાય પ્રતિબોધઇ ભવિ સમુદાય,
ગુજ્જરિ નૃપ સાથિ આવઇ નિજગુરૂના વયણુ પલાવઇ ૧૩૭૫
નૃપપાસઇં શ્રીભાણુચંદ રાજનગરિ રહ્યા આણુંદ,
ઠામિ ઠામિ ભવિ પડિબોહઇ સૂરિ છત્રીસગુણે કરી સોહઇ. ૧૩૭૬
રાજનગરિં બહુ જય પાયો વિજયસેનકે પાટિ ગવાયો,
વીર હીરકો પાટિ દીપાયો સોહાસિણિ મોતી વધાયો ૧૩૭૭

ઢાલ.

રાગ ધન્યાસી

આવઇ ૨ ઋષભનો પૂત્ર વિમલગિરિ યાતરા એ, એ દેસી
આવઇ આવઇ મહિયલિ વિચરતા એ,
નયરી સીરોહી સાર શ્રીવિજયતિલકસૂરી એ ૧૩૭૮
તાર્યા તાર્યા ભવિક અનેક કુમતજલિ બૂડતા એ,
નાવા ગુરૂ આણુ વિવેક ભવિકજન તારવા એ આચલી. ૧૩૭૯
લાભ ઘણુા તિહાકણિ હોઇ એ,
ષરચઇ દ્રવ્ય અપાર શ્રાવક બહુ ભાવસ્યુ એ ૧૩૮૦
નિત નિત ગીતારથ ઘણુા એ,
આવી નમઇ ગુરૂપાય ને આણુા સિરિ ધરઇ એ. ૧૩૮૧
વાચક શ્રીમુનિવિજયતણુા એ,
દેવવિજયકવિરાય બાવન મુનિસિઉ નમઇ એ ૧૩૮૨

એમ અનેક બીતાસ્ત એ,
વડાં ગ્રુમના પાત્ર સાગરમત પરીહારી એ. ૧૩૮૩
ગુણ મૂહૂરતિ ગુરુ સાહ્યો એ,
દીધ વાચક પદ સાર અપાર સોહામણું એ. ૧૩૮૪
દેવવિજયપંડિત ભલા એ,
મુનિવિજયના સીસ તો વાચકપદ હતુ એ. ૧૩૮૫
વિમલહર્ષવાચકતણા એ,
મુનિવિમલગણિ સાર તો વાચકપદ વલી એ. ૧૩૮૬
લાભવિજય બુદ્ધીસ્ત્રા એ,
વાચકપદ વલી તાસ તો ગુરુ સેવક ભણી એ. ૧૩૮૭
પંડિતપદ વલી બહુ દીધ એ,
બહુલ હવો પરિવાર સઘલ તિહાં પરવર્યો એ. ૧૩૮૮
દુર્જન કેરી નવિ સાંસઈ એ,
સજ્જન કેરું મુખ તો દુર્જન શ્યામ થઈ એ. ૧૩૮૯
કેઈ બહુ બુદ્ધિ કરી પ્રતિક એ,
આપઈ જિનવર સોઈ તો પીજી સોઈ તજી એ. ૧૩૯૦
આણી અનસન આપણુ એ,
પૂછી વાલ્હિક સવ તો સુરિપદ થાપવા એ. ૧૩૯૧
સુપન સગુનની સાધિસિઉ એ,
તેમજાઈ મનરંગિ તો સજ્જનગમ્યજી એ. ૧૩૯૨
કમલવિજય કોવિદવરુ એ,
સોમવિજયના સીસ તો આપઈ વેગસિઉં એ. ૧૩૯૩
સવત સોલ છિમોતરઈ એ,
પોસ ધવલ તિથિ ચોથ તો તેરસિ શુભદિન એ. ૧૩૯૪
આચારજિ પદ થાપિઉં એ,
વિજયાણંદ ગુણ નામ તો આણંદ ઉપનો એ. ૧૩૯૫

ઢાલ.

ગગ પરઝીઓ

વિજયતિલકસૂરી ભણઇ જી સુણો શ્રીવિજયાણુંદ,
શિષ્યા અતિ રલીઆમણી જી તુમ માનઇ ગચ્છવૃંદ
પટોધર તુમસિઉ ધરમસનેહ
તુમે છો બહુ ગુણ ગેહ પટોધર તુમસિઉ ધરમસનેહ આંચલી. ૧૩૯૬
વીર પરંપરિ આવીઆ જી હીરવિજયસૂરિ રાય
વિજયસેન સૂરિ તસ પટિં જી નામિ નવનિધિ થાય પટો૦ ૧૩૯૭
તેણઇ જિમ હીરપરંપરા જી આરાધી મનખંતિ,
તિમ તુમે તે આરાધવી જી જિમ હોઇ જય જયવંત પટો૦ ૧૩૯૮
લોપી જેણઇ પરંપરા જી તેણઇ નવિ રાખ્યું નામ,
ગચ્છથકી અલગા થયા જી ન સરિઉ તેહનું કામ પટો૦ ૧૩૯૯
આચારજિ સમ વાચકા જી પંડિત સવિ પરિવાર,
સંયમ સુખિ તે નિરવહઇ જી તિ ન કરવું નિરધાર પટો૦ ૧૪૦૦
મરયાદા તપગચ્છતણી જી રૂડઇ પલાવયો તેહ;
જેહથકી ઇહ પર ભવા જી સમરાસ્યઇ મહુબેહ પટો૦ ૧૪૦૧
કામ વિચારી ગચ્છતણા જી કરયો થઈ સાવધાન,
કાજ સરઇ જિમ આપણું જી જગમાં વાધઇ વાન પટો૦ ૧૪૦૨
વિદ્યા દેયો સુપાત્રિ જી તિમ વલી ગચ્છનો રે ભાર,
વિદ્યા પડી કુપાતરિં જી તે હોઇ દુખકાર પટો૦ ૧૪૦૩
કહે કવિયણ દૃષ્ટાંતસિઉ જી દીધી વિદ્યા કુઠામિ,
તે તેહનઇં હુઇ ઘાતકી જી સુણો સંબંધ અભિરામ પટો૦ ૧૪૦૪
એક નગરિ બાભણ વસઇ જી તેહનઇં નંદન દોઇ,
વિદ્યા ભણવા તે દીયા જી સિદ્ધપુરૂષનઇં સોઇ પટો૦ ૧૪૦૫
સિદ્ધ કહઇ એક મુઝ દીઇ જી તો હું ભણાવું એહ,
બહુ સંતાન પણા ભણી જી આપઇ સુત એક તેહ પટો૦ ૧૪૦૬
વિદ્યા પઢાવઇ દોઇનઇ જી વડકો તે મતિહીન,

લઘુ બિંધ સપની લહસે ૐ નરો મયો અતિલીન. પ્રો ૧૪૦૭
બાંલક તેડી તે ઠીઇ ૐ આ બે તુમારા પૂત,
યદિ કોઈ આવો સુન લસે ૐ લઘુ સપાઇ મામ સુત. પ્રો ૧૪૦૮
લઘુ મિસઈ પ્રથમ પણુઈ ૐ તાત અણુવિઈ દેવ,
મુઝને યદિ તુમે તેડયો ૐ આઈ ન લહસે ભેવ. પ્રો ૧૪ ૯
પિતા કહઇ લઘુ સુત દીઓ ૐ પોસે રહઇ સુરપાલિ,
સુરનઈ પોસે નવિ રુચઇ ૐ ભૂપ ન આવઇ સંધિ. પ્રો ૧૪૧
બિહૂ કોઈ આવો એમ સુર કહઇ ૐ આવી હૃદયમાંહિં રીસ,
વિરા લઘુની બિ સવે ૐ તોહઇ ન પુહુવી અધીસ. પ્રો ૧૪૧૧
યદિ આવસે સુત કહઇ સુણો ૐ ટાલુ હસિ અપાર,
રૂપ તુરગમ દૂ કરૂ ૐ સાંચિ પરસે સાર. પ્રો ૧૪૧૨
લાખ દીનાર ને ઠીઇ ૐ દેયો તેહનઈ હાથિ,
તાસ લગામનઈ આનયો ૐ નવિ દેવા પરી સાથિ. પ્રો ૧૪૧૩
એમ કહ્ય આવી ઘર લસઇ ૐ હરિઈ હસિત અપાર,
એહનઇ સુખ પ્રીતિ પ્રીતનઇ ૐ સિઈ કરઇ વિમકુમાર. પ્રો ૧૪૧૪
રવિ સરૂપ તે સિખવઉ ૐ કરઇ વિચાર સુરપ,
લે વેચાવો આવીઇ ૐ તે યદિ રહઇ અમ પ. પ્રો ૧૪૧૫
સુર કરી રૂપ સોહામણૂ ૐ મૂલઇ તુરગમ તેહ,
લાખ સતસે તે ઠીઇ ૐ લગામ રહિત લે દેય. પ્રો ૧૪૧૬
લોભવસિ તે હા ભણુઇ ૐ આપ્યો તે કોઈ લાખ,
દ્રેષત આપણિ તે દીઓ ૐ ઓપ્યો ભઇ એક ખાખ. પ્રો ૧૪૧૭
આપિ અલોભ કરી જમઇ ૐ એહનઇ આવિઓ પૂત,
ના ના કરતાં તાતનઈ ૐ તુરગિ ચઢિઓ અદ્ભુત. પ્રો ૧૪૧૮
નાઠી ફેરતો યદિ વચ્ચે ૐ બિતઇ તુરગ વિમસ્તુ,
વિલા જહિ એ નીપજ્યઇ ૐ એ મીઠો અદભુત. પ્રો ૧૪૧૯
એમ બિચરતો યદિ જઈ ૐ હરિઓ મીન આપીન,
સુર પૂછઇ નિજ પૂતનઈ ૐ કિહાં તુરગ સિઈ દીન. પ્રો ૧૪૨
સુત કહઇ યદિ પાવા મને ૐ દીઠુ યતિઈ રે લગામ,

સો મુખથી કાઢી ગયો જી વલતુ ન લહુ ઠામ પટો૦ ૧૪૨૧
ગુરૂ જાણી વિદ્યાબલિ જી બયઠો બગ થઈ જાય,
મત્સ્ય સવેનઇ તે ગલઇ જી તવ તે સાવધાન થાય પટો૦ ૧૪૨૨
બગ થયો જાણી માછલો જી પયઠો કુંભ મઝારિ,
નારી કુંભ સિરિ ઠવે જી ચાલી નયરિ મઝારિ પટો૦ ૧૪૨૩
ઘરિ ગઈ ઉંબર બારણુઇ જી કુંભ થયો તે ભંગ,
હાર થયો મુગતાફલિ જી દીસઇ અતિહિ સુરંગ. પટો૦ ૧૪૨૪
સા ઉચ્છગિ જવ ધરઇ જી દેખઇ તે રાયકુંઆરિ,
પૂછઇ એ સિઉં સા ભણુઇ જી કોઇ નહી પાણીહારિ. પટો૦ ૧૪૨૫
જોર કસિઉં તિહા દાસિનુ જી આગલિ રાયકુંઆરિ,
હાર લેઈ કંઠિ ઠવિઓ જી હરખી હઇયિ અપાર પટો૦ ૧૪૨૬
રાઠી પડી તવ તે થયો જી હાર ટલી નરરૂપ,
કુંમરીસ્યુ ક્રીડા કરઇ જી નવ નવા કરી સરૂપ પટો૦ ૧૪૨૭
દિવસિ હાર મોહામણો જી પયોધર વિચિ કરઇ રંગ,
નિસિદિન લપટાયો રહઇ જી કુમરી મનિ ઉચ્છરંગ પટો૦ ૧૪૨૮
સિદ્ધપુરૂષિ તે જાણીઓ જી શિષ્યતણો વૃત્તાંત,
ગાયન રૂપ ધરી ગયો જી અવનીપતિ સભાંત પટો૦ ૧૪૨૯
આપ કલા બહુ કેલવી જી આલાપી અતિરાગ,
સુણી સુઘડાઇ તેહની જી રંજ્યો ભૂપતિ નાગ. પટો૦ ૧૪૩૦
રંજ્યો ભૂપ ભણુઇ ઘણુ જી દેઉં માગિઉ આજ,
મનમાનિઉ તે માગયો જી રખે કરો મનિ લાજ પટો૦ ૧૪૩૧
ગાયન કહઇ સુણિ રાજીઆ જી જો તું માગિઉં દેસિ,
તુમ કુંઅરી કંઠિ ભલો જી હાર અછઇ તે લેસિ પટો૦ ૧૪૩૨
કહઇ રાજા કુંઅરી પ્રતિ જી તુમ કંઠિ જે હાર,
તે તુમે ગાયનનઇ દીઓ જી તુમ દેસિઉં એ ઉદાર પટો૦ ૧૪૩૩
કુંઅરી ચિતમા ચીંતવઇ જી દીવ્ય એ હાર સરૂપ,
મિં પતિએ કરી માનીઓ જી રાતિ સુખ દીઇ અનૂપ પટો૦ ૧૪૩૪
કુંઅરી કહઇ હૂં ન દીઉં જી હાર હઈઆનુ હીર,

એ પિ આમણિ પામીઉં ૦ પાળિ ન પે નદર. પ્રો૦ ૧૪૩૫
સાઉ બીજે પાલ્યો ૦ પિતાનો પરધાન,
તેણઈ જઈ તે પિ અંગીઓ ૦ સા ન લીઈ ધરી માન. પ્રો ૧૪૩૬
તો રાય આપિ આવીઓ ૦ પુત્રી સાંભલિ વાત,
સાજન હઈ એ હાસ્યે ૦ ન લીઈ અવર એ પાત. પ્રો ૧૪૩૭
જે એ હાર ન આપીઈ ૦ તો ન હુઈ મુઝ બોલ,
બોલ વિના માણુસ પ્રસિઈં ૦ અધમમાંહિ નિટોલ. પ્રો ૧૪૩૮
બોલિ બાંધ્યા ઉત્તમ ૦ આપઈ સપર કેહિ,
ઉત્તમઈ તે આંગમઈ ઉત્તરિસ્તણી સી ટેકિ. પ્રો ૧૪૩૯
કુમરિ હાર હઈઆ થકી ૦ રીસિ નાખ્યો ત્રોડિ,
મધ્ય મઝિઆ હારના ૦ પ્રઈ જઈ આસ્યા છોડિ. પ્રો ૧૪૪
સાજન જાણી કુદસે ૦ થઈ મઝિઆ મુક્તિ,
થઈ ભંડાર સો આંમલો ૦ કુમર તેહ હવૃત્તિ. પ્રો ૧૪૪૧
ક્ષમિ આવેલ સીહનઈ ૦ સુણિ તે કીધ ઉપાય,
તેહ પ્રતિપદ હાડિ મધ્યે ૦ સૂ હવીઓ હઠવાન. પ્રો ૧૪૪૨
જે બિના એ પ્રતિપનઈ ૦ સુપી આપ્યો સાર,
તો તે સૂ સીમિ હવિઓ ૦ એ આણ્યો નિરધાર. પ્રો ૧૪૪૩
બિબા ન દેખી કુસીસનઈ ૦ કસ્યો સાર વિચાર,
અવિચારિસિ જે કીજઈ ૦ તો હોઈ દુઃખ અપાર. પ્રો ૧૪૪૪
આખુસમઈ બિંદુ જ્યે મિલી ૦ સાગર લીધ આલોચિ,
તેહ વિચાર ન ચ સીઈ ૦ હૂઓ તે જનિ સોચિ. પ્રો ૧૪૪૫
અનુમતિ કુમુમેરમં ૦ પાટીઈ કરસ કપાવિ,
અપમ મત જનિ નિરીઈ ૦ નહી વારુ તે ભાવિ. પ્રો ૧૪૪૬
એક વિપઈ મુત સીચ્યો ૦ કરીય કાજ વિચારિ,
પિતા પરઆનિ પુત્રવા પણી ૦ હઈ નિજમતિ આણુ સારિ. પ્રો ૧૪૪૭
એક દિન દેખી આસનઈ ૦ મૂઅને વૃત્તાંત,
દૂર હૂઈ સિર ચાલવા ૦ પછિ તે કરઈ વિચાર. પ્રો ૧૪૪૮

માસ થયા છ વિચારતા જી છેહુડઇ વિચારિઉ જેહ,
સિર ઘાતિઉ તે સીંગમા જી ભટકી ગાય અતિ તેહ   પટો૦ ૧૪૪૯
ચાલી ચુહુટઇ આવટઇ જી દેષી થાય હરાણુ,
જન હાસુ મન ઓરતો જી નિ દઇ રાણો રાણિ.   પટો૦ ૧૪૫૦
સો પભણુઇ મિ વિચારિઉ જી કીધુ છઇ એ કામ,
સો ન પ્રસસઇ કોઇયિ જી હસીય ગામોગામિ   પટો૦ ૧૪૫૧
એમ વિચાર જિકે કરઇ જી તે હસીઇ બહુલોકિ,
સુવિચારિઉ સુપ્રસસીઇ જી ભૂતલિ નઇ સુરલોકિ   પટો૦ ૧૪૫૨
સાધુમારગમા ઉપાસકા જી ભેલિ વિણુસઇ કામ,
તિમ શ્રાવકધરિ મુનિવરા જી સમરઇ નિજ નિજ ઠામિ. પટો૦ ૧૪૫૩
એમ અનેક પરિ ગુરૂ દીઇ જી અમીય સમીએ સીષ,
અનુમતિ માગઇ અણુસણા જી સભારઇ વલી દીષ   પટો૦ ૧૪૫૪
ત્રસ થાવર જે વિરાધીઆ જી ભવિ ભવિ ભમતા જેહ,
લષિ ચોરાસી યોનિ ભમતા જી હૂ ષામુ સવિ તેહ   પટો૦ ૧૪૫૫
એણુઇ ભવિ પોષ્યા પાપના જી થાનક જેહ અઢાર,
પચ પ્રમાદ જે પોષીઆ જી લોપી પચાચાર   પટો૦ ૧૪૫૬
પાચ સુમતિ ન સૂધી ધરી જી લાગા ગુપતિ દોષ,
સુવિહિત સાધુ જે અવગણ્યા જી કીધ અસયમી પોષ. પટો૦ ૧૪૫૭
સમરથ પણુઇ ઉવેષીઆ જી દેવગુરૂનઇ ધર્મ્મ,
તેસ હેલક નવિ વારીઆ જી વલી કોઈ કુકર્મ્મ   પટો૦ ૧૪૫૮
શથલમુનિ જાણી કરી જી નવરાયા જે કોઈ,
દીધી સીષ ગુરૂ લોપકા જી ષામુ હૂ સવિ તેહ   પટો૦ ૧૪૫૯
જે સસારિ દુસમના જી ભવના કારણુ એવ
રાગ દ્વેષ બિહુ પરિહરૂ જી કરૂ ઉપશમ રસ સેવ.   પટો૦ ૧૪૬૦
જે ગુરૂ હીર જેસિગના જી આણુ આરાધી સાચ,
સયમ મખાયત જે હવુ જી તેહ પ્રસસુ જાચ   પટો૦ ૧૪૬૧
શરણુ કરઇ અરિહતનુ જી સિદ્ધ ધરમ મુનિ ચ્યાર,
કરી અણુસણુ આરાધતા જી સુષિ સમરઇ નવકાર   પટો૦ ૧૪૬૨

શુભધ્યાનિં સો સૂરીસિરૂ ૭ પુહુતા સરગિ સોહાય,
સર્વાર્થસિદ્ધિ જિન મહતઈ ચિંતિ ૭ વિજયતિલકસૂરિરાય. પદ્મ ૧૪૬૩
ગુરૂ નિરવાણ જાણી કરી ૭ શ્રીવિજયાણંદસૂરિ,
મનિ અંદોહ ધરઈ ઘણું ૭ શ્રુતગુરિ હઈયડું પૂરિ. પદ્મ ૧૪૬૪
જિમ શ્રીગૌતમ ગણધરૂ ૭ વીરતણુઈ નિરવાણિ,
દુખ ધરિઉ તિમ ગચ્છપતિ ૭ અંગેદ્ર જોયઈ ઠાણિ. પદ્મ ૧૪૬૫
સમઝાવઈ સવિ પંડિતા ૭ એ સંસારની રીતિ,
વીર ધીર તેહૂ ગયા ૭ એહસિઉં અધિકી પ્રીતિ. પદ્મ ૧૪૬૬
અણ્યું અંદોહ કરઈ નહી ૭ ન કરઈ અણ્યું કષાય,
જે કષ્વીઈ મનિ ઊપજઈ ૭ તો વાધિ અન્તરાય. પદ્મ ૧૪૬૭
અધિર સરૂપ સંસારનુ ૭ જાણી તપગચ્છરાય,
તપ જપ ધ્યાન સંવેગસિઉં ૭ સાધઈ સંયમ સોહાય. પદ્મ ૧૪૬૮
દીઈ શિક્ષા સાધુનઈ ૭ સાધઈ શુદ્ધ ઉપદેસ,
દેસ નગર પુર પાટણિ ૭ ભવિ પડિબોહતુ વેસિ. પદ્મ ૧૪૬૯
વિચરતા નવકલ્પસિઉં ૭ પુહુતા દેસ મેવાડ,
હીરતણુ ઉપદેસથી ૭ ભાજઈ કુમતની આડિ. પદ્મ ૧૪૭૦

॥ ઢાલ ॥

રાગ પરજીઓ.

દેસના સુરૂ દીઈ મીઠી અમીય સમીય સ્યાદ્વાદ રે,
કુમતિ ધોય મદ્દ તરપતિ નાસઈ દોષ નિરમલ ભાવ રે. દેસના ૧૪૭૧
જ્ઞાન આરાધો ભવિ ભાવો જ્ઞાન સાચો ભાવ રે,
જ્ઞાન પરરૂપપ્રકાશી જ્ઞાન મિટાઈ ભ્રમ રે. દેસના ૧૪૭૨
જ્ઞાનવંત અનંત સુખ સુખ જ્ઞાનવંત ગુણવતી રે,
જ્ઞાનવંત સૂરિંદ પૂજઈ જ્ઞાન ધ્યાઈ યતીપતી. દેસના૦ ૧૪૭૩
જ્ઞાનવંત સુરનરનુ ન કોપઈ આણ આસધઈ મુનિપતી,
જ્ઞાનવંત તે તત્ત્વ જાણઈ જ્ઞાન ધરયો શુભમતી. દેસના ૧૪૭૪
જ્ઞાનવિણુ સુરનરનુ કોપઈ જ્ઞાન વિના ન પ્રીતિ સ્યી,

જ્ઞાનવિણુ સમુદાય હેલઇ તેહ નિસુણો વરમતી. દેસના૦ ૧૪૭૫
જ્ઞાનવિણુ પ્રક્રિયા ન જાણુઇ ડસ આણુઇ મનિ અતી,
જ્ઞાનવિણુ હુઠવાદ હોઇ જ્ઞાનવિણુ નહી સદગતી દેસના૦ ૧૪૭૬
જ્ઞાનવિના એક સૂરિ આગઇ ગુરૂપ્રમાદિ શોભા હુતી,
તેહુ નિસુણી નયરિ એકઇ આદરિ તેડયા ગછપતી દેસના૦ ૧૪૭૭
તિહા આગઇ જૈન યતીઇ હુરાવ્યા સિવદર્શની,
ભટ્ટતાપસ તેહુ પંડિત બોલી ન સકઇ સ્પર્શની દેશના ૧૪૭૮
એહુવઇ તે સૂરિ પધાર્યા આડંબરસિઉં બહુ યતી,
શ્રાદ્ધ ઓછવ અધિક અધિકા કરઇ દિન દિન દીપતી. દેસના૦ ૧૪૭૯
અન્યદર્શનિ ધરઇ મચ્છર દેખિ ન સકઇ ડંબર,
કરી વિચાર પારખુ જોવા ભગત તાસ સભામર દેસના. ૧૪૮૦
રૂપવંત સુકાંતિ રૂડી મોહુનમુખ મટકો ભલો,
વિશાલલોચન ચાલિ ચમકતી જ્ઞાન વિણુ દીસઇ નિલો દેસના, ૧૪૮૧
ફૂલ આઉલિ રૂપ રૂઅડુ ગુણુ ન તેહુવા તિહા કસ્યા,
શબ્દ અસમંજમપણાના સાભલી પરજન હસ્યા. દેસના ૧૪૮૨
જ્ઞાનબલ તસ હીન જાણી અરથ પૂછઇ પંડિતા,
પૂજ્ય ધિન તુમ્હે ગુણે ગિરૂઆ આજ સહી અહ્મે મંડિતા. દેસના ૧૪૮૩
જ્ઞાનબલ તિમ અધિક દીસઇ પુણ્યયોગિ આવી મિલ્યા,
અરથ ઉત્તર તુમ્હે દેસ્યો મનોરથ સઘલા ફલ્યા દેસના ૧૪૮૪
દંભવયણુ તે સુણી હુરષઇ મરમ ન લહઇ તે તણુા,
કહઇ પૂછો અહ્મે કહસિઉ શૈવ ભણુઇ હા સી મણુા દેસના ૧૪૮૫
કુહુ પૂજ્ય પરમાણૂ આનઇ હોઇ ઇંદ્રી કેતલા,
એહ પ્રભુ સંદેહ છઇ મનિ આસિ દીઓ હોઇ તેતલા. દેસના ૧૪૮૬
સૂરિ કહઇ વિચાર ઊંડા પંચેદ્રીથી ગતિ વડી,
તોહ સહી ષટ ઇંદ્રી તેહનઇ મહાનુભાવ સમઝિ પડી દેસના. ૧૪૮૭
તેહ દંભિ અતિપ્રસંસઇ વારવારિ હા ભણી,
સૂરિ જાણુઇ કહઇ સાચુ ઓહુલમઇ મન અતિઘણું દેસના ૧૪૮૮
ઊઠિ તે નિજ ઠામિ પુહુતા કહઇ જ્ઞાન નહી રતી,

એહ અવસર છતવાનો પામઈ ન એહવો એ મતી. દેસના ૧૪૮૯
અહ સપક્ષ મૂલ સાધિં વાત ભાગ્યે હૈ વતી;
જ્ઞાનભત નહી વાત એહવો નાસ્ત પરી મનિ મતી. દેસના ૧૪૯૦
મિથ્યાતીઈ અતિહિ હેત્વ પહેલુ અહુ શૈલા છતી;
તેહ પણિ હોખાણ્ સવથી જ્ઞાનવિણ્ ધૂમ એ મતી. દેસના ૧૪૯૧
મોહિ મોટા હોઈ પર તે મરાગી મ ભમપણુઈ;
જ્ઞાનવિણ્ તે અણુ દેવાભઈ એમ ભાખ્યો શ્રુત લક્ષણ. દેસના ૧૪૯૨
સુણિ માટિ શિર્ષ કરઈ ને શુભ ન હોઈ સુકિત્ય;
સુણિ શુભ કહ્યુ જિનમત નહી તો પર પૂરણ. દેસના ૧૪૯૩
અભરણ નઈ ભપવાદ ભાખ્યુ મિહુ મારગનઈ પૂરી;
કેવલી પણિ આહાર લીઈ છદ્મસ્થ ભાખ્યો સહી. દેસના ૧૪૯૪
તેણઈ ભાખ્યો શુદ્ધ આણી દોષ ન કહઈ કેવલી;
લીઈ તે વિવહાર ન ટલઈ કહિ ઇમ આઈ ટલી. દેસના ૧૪૯૫
ટલઈ ઇમ એમણા મુનિનઈ હોઈ નિત પરાભવ;
દાતાર વલિ હોઈ અવ્રિતિ સાધુ ચીરાઈ પશુ દેસના ૧૪૯૬
તેહ માટિ વિવહાર રાખઈ કેવલી નો આદર કસ્યુ;
સર્વથી આહાર મતીઓ જ્ઞાનવંત કહઈ અસ્યુ દેસના ૧૪૯૭
દાન પામઈ જિન પ્રાસાદ સુગતિ હોતિ જિ તિહાં;
અભયદાન સુપત્તદાણ ભિવિ સ સઇહિ કહઈ. દેસના ૧૪૯૮
અભયદાન જે જીવ રાખઈ શુદ્ધધરમ જિસો કહ્યું;
અધિક તણાધિન સાધુપરિ શુદ્ધ સદહણા રહઈ દેસના ૧૪૯૯
જીવનઈ ઉપગાર આણી પાપથી સુખી કહ્યું;
તેહનઈ પ્રાસુકિ દેશુ પાત્રપણુ તે આણુ સરઈ દેસના ૧૫
અનતનઈ જે દીઈ દાન ઉચિત અનુકંપ લક્ષણ;
પ્રીતિ તે શુભ મોક્ષદાનઈ અનુક્રમિ તે શિવ વરઈ. દેસના ૧૫ ૧
દાન નવિ કો જિનિ નિષેધિઉં પાત્રાપાત્ર વિચારણા;
સાધુનઈ જ કોઈ નિષેધઈ તેહ કુમતિ ધારણા. દેસના ૧૫ ૨
એહ કહઈ જે પાત્રઈ દેશુ તેહ ધરમ નિવારણા;

મારી દેઽક સાપનઇં મુખિ ઘાલવુ એ વિચારણા દેસના૦ ૧૫૦૩
ધરમવતનઇં એહ વાચા નહી યુગત ઊચારણા,
ધર્મહીન ભવહીન હોઇ કહઇ તે અપધારણા. દેસના૦ ૧૫૦
એક કહઇ પરકરઇ જે સ્તુતિ ભાવ આણી જિનતણી,
તુરક માતગ રસવતી સમ એહ મતિ ન ભલી ભણી દેસના૦ ૧૫૦
એમ અનેક કુધર્મ્મ વાણી નવિ સુણઇ તે હિતભણી,
તેહનો ભવિ મગ નિવારઇ ઠામિ મતિ રહઇ આપણી દેસના ૧૫૦
જિન સિદ્ધ સૂરી વાચકા મુનિવર આશાતના કરઇ તેહ તણી,
તેહનઇ તે ઇહલોકિ અપજસ થાઇ પરભવિ રેવણી દેસના. ૧૫૦
સાધુ જિનસમ કહિઓ સામનિ તેહનઇ કિમ હેલીઇ,
અકલકનઇં તે કલક દીઇ હેલઇ તે દુરગતિ લીઇ દેસના ૧૫૦
પરિહરૂ જે પ્રમાદ પાચઇ જીવનઇં તે અતિ નડઇ,
વ્યસન સાતઇ ત્યજવા તિ મુગતિ જાતા નહી અડઇ દેસના ૧૫૦
ચ્યાર વિકથા તે નિવારો આપ તારો ભવિજના,
કરમિ જે જે ભાવિ ભલીય તેહ ભોગ સુભાવના દેસના ૧૫૧
કરમ કીધા કોઇ ન છૂટઇ જેહ જિનશાસન ધણી,
મલ્લીજિન સ્રીવેદ પામ્યા એહ કરણી આપણી દેસના૦ ૧૫૧
વીર થાપ્યો જમાલિ સૂરિ આણુ ઉથાપી જિનતણી,
થયુ કિલમિષ દેવતા તે કરમિ મદમતિ અવગણી દેસના૦ ૧૫૧
અગારમરદક સૂરિ મોટો પાચસઇ મુનિ પરિવરિઓ,
કરમપ્રતિ કોઈઇ ન ચાલઇ સહૂઇં મિલી દૂરિ કરિઓ દે૦ ૧૫૧
ચઉદપૂરવધર અનતા નિગોદિ તે તે ગયા,
સૂરિમાટિ નવિ તર્યા તે કરમિ બહુ નરગિ ગયા દેસના૦ ૧૫૧
વલી જે ગુરૂઆણુ લોપી સુગુરૂપરિ ઉપદેસસ્યઇ,
તેહ પણિ વિવહારથી એ નારકી નરગિ હુસ્યઇ દેસના૦ ૧૫૧
દીજીઇ ઉપદેસ સાચો કદાગ્રહ છાડીજીઇ,
જેહ ગુણ જેહમાહિ હોઇ તેહ તાણી લીજીઇ દેસના૦ ૧૫૧

ઇમ દર્શનમાંહિ જે કે પરમ સમતા ગુણધારી,
તેહ પણિ નિરપેક્ષ ગમઇ જિનમતિ તે ચિત્તપુરી. દેશના ૧૫૧૭
સુમતિ સુત પરિણામ સબે મન નવપદ તે જપે,
મોહ મમતા કપટ છાંડી શીલપાલો તપ તપે. દેશના ૧૫૧૮
એમ્રપિપરિ ગુણસ્થાન પરતા પરમ કરતા પ્રાણિયા,
કેપિ મુગતિ કેપિ ચિત્તપુર ભાન વસુખ તે પામીઆ. દેશના ૧૫૧૯
એમ જાણી કદંબ આણી જૈનવાણી ન સદ્દીઇ;
વડો દર્શન સુખ મન તાં પરમારિ મં મૂકીઇ. દેશના ૧૫૨

॥ ઢાલ ॥

રાગ ધન્યાસી.

નરિંદ્રની સજ્ઝાયની દેશી.

દેશના ગુરુની સુણી પ્રાણી ઘણા, સમકિત પામઇ તેહના નહી મણા;
કે ગુરુ વચને કોઇ કરમના, કુમત કદાગ્રહ છાંડઇ મનતણા.

ત્રોટક

મન મચ્છર છાંડઇ સમતિ માંડઇ હીયડા સમતા તણી,
ભવ ભાર સાર ઉચ્ચાર કરતા કેઈ કે ચિત્ત ઘણી;
કે મોહ છાંડી લીઇ સંયમ તણી મતિ ઉપાધિની,
તે ગઢપિ કરી કરઇ શ્રાવકિ સવ ધર્મઇ બાધિની. ૧૫૨૧
કે ઇમ સરસા સવ નવિ મૂકતા, સાગરમતમાંહિ બહુ મુકતા;
તેણઇ બાધિ પરમ જિમ હતો, અંગ્યા મૂકિ તેણઇ તેહ તો.
તેહ તો સાગર તણઇ નાગર આદરઇ ગુરુવચનઇ,
દાન શીલ તપ ને ભાવ ધ્યાવઇ ભાવના તે રચનઇ;
એમ અનેક પુર નગર ભૂમિ લાભ હોઇ અતિઘણું,
શ્રીવિજયદાનસૂરિ દીપઇ બાર ઉપમા પરતણું. ૧૫૨૨
દિન દિન દીપઇ સૂરજિ સમોવડિ ચઢકલાપરિ વાધઇ વડો વડિ,
મેવાડાનની દાહઇ આપદા, છત્રીસગુણિ સોહઇ સંપદા.

સ પદા સોહઇ મનહુ મોહઇ લહઇ સમકિત જન ઘણા,
જિહા જિહા ગછપતિ પધારઇ તિહા તિહાં નિત્ય વધામણા,
વાચક શ્રીમેઘવિજય મુનિવર ન દિવિજય વાચકવરૂ,
ધનવિજય ઉવઝાય અધિકો ધરમકામ ધુરધરૂ ૧૫૨૩
વિજયતિલકસૂરિ પાટિ પટોધરૂ, દેશ વિદેસિ વિચરઇ જયકરૂ,
નિજવૈરાગિ સેવઇ જન ઘણું, તપતેજિ કરી રૂપ સોહામણું
સોહામણા શ્રીદેવવિજય નિરૂપમ વિજયરાજ વિખ્યાત એ,
દયાવિજયવાચક વાચકપ્રભુ શ્રીધર્મ્મવિજય સુજાત એ,
ઉવઝાયશ્રીસિદ્ધચ દ ચ દો આઠ વાચક સ પ્રતિ,
પ ડિત્ત મુનિવર ઘણો પરિકર તેહ સાથિ ગછપતી ૧૫૨૪
વાચક પ ડિત મુનિવરિ સોભતો, સેવઇ ગુરૂપદ જનમન મોહતો,
વાદવિવાદિ વયરી ભ જીઓ, જ્ઞાનકલાઇ બહુજન ર જીઓ
ર જીઓ બહુજન ગુણે ભરિઓ જ્ઞાનદરીઓ સાર એ,
દિનદિન પ્રતિ તસ ઉદય અધિકો થાઇ બહુ જયકાર એ,
સસિ સૂર તારા મેરૂ સારા જિહા ભૂ રત્નાકરા,
તિહા લગઇ પ્રતિપો એહ ગછપતિ વિજયાણ દસૂરીશ્વરા ૧૫૨૫

॥ ઢાલ ॥

રાગ ધન્યાસી

એમ એ તપગછપતિ ગુણ ગાયા શ્રીવિજયતિલકસૂરિ દા જી,
ભણતા ગુણતા સુણતા સહજિ ઘરિ ઘરિ હોઇ આંણ દા જી ૧૫૨૬
સ વત સોલ ત્રિહુતર્યાં વરષે પોસ માસ અજૂઆલી જી,
બારસિ બુધવારિ શુભ વેલા વિજય મૂહૂરત નેહાલી જી ૧૫૨૭
આચારજિપદ થાપ્યુ અવિચલ વિજયતિલકસૂરિ નામિ જી,
વિજય નામ દીપાવિઉં જગમા ચિહુ દિસિ રાષિઉં નામ જી ૧૫૨૮
વિજયતિલકસૂરીસ પટોધર કીધુ જગ વિખ્યાત જી,
સ વત છયોત્તરિ પોસ અજૂઆલી તેરસિ દિન સુપ્રભાત જી ૧૫૨૯

જિન નમતાં જગહિતકારી નિત વાધે સુરૂ પાયા હો,
સુખુધ વધાવુ અમૃતરસ ઓપમ સુખ દીધે સુખ થાઈ હો. ૧૫૩

શ્રીતપગચ્છનાયક મહિમાનિધિ નિત્યપ્રતિ દેઈ આસીસ હો,
વરસ અનંત અધિક સુરપતિ પેરે જિનપતિસૂરી ગીસ હો. ૧૫૩૧

શ્રીસતનગર કેસરવા નંદન જિન સોભાગ માન હો,
શ્રીજિનવિમલસીસ અનોપમ સોહમ મુનિવિજય ઉપાધ્યાય હો. ૧૫૩૨

તાસ સીસ પસાયુધ મનુ જયતિ હર્ષનવિજય જયકારી હો,
રસિ રસ મુનિનિધિ વરસિ રચીઓ રાસ ભણો સુખકારી હો. ૧૫૩૩

માગસિર વદિ અષ્ટમી રવિ દિવસે સિદ્ધિયોગ અતિખાસ હો,
નગર બરહાનપુર માંહે ભેટ્યો શ્રીમનમોહનપાસ હો. ૧૫૩૪

તાસ પસાઈ એ વિસ્તરસે મહિમ દધિ એ રાસો હો,
એ ગીતાર્થ જગહિતકારી દેહતવો હું દાસ હો. ૧૫૩૫

કૃપા કરી મુઝ ઉપરિ સહૂએ કરજો સુધ પ્રબંધ હો,
કહાનો માતર આથા ઓછિ તેહ મશ્રુધ હોય બંધ હો. ૧૫૩૬

જિહાં લગઈ એ શાસન શ્રીજિનનુ જિનઆણાના ધારી હો
તિહાં લગઈ એ નવુસે તુમે સુણસે રાસ જિનજયકારી હો. ૧૫૩૭

ઇતિશ્રીતપાગચ્છઅધિરાજશ્રીપશ્રીજિનપતિસૂરિ રાસ સાગરનુદ્રિતાબિ તસાધ. સંપૂર્ણ ॥ શ્રીરસ્તુ ॥ કલ્યાણમસ્તુ ॥

बीजो अधिकार.

ચોપાઈ

સુણુયો હવઇ બીજો અધિકાર વિજય જયકારીતણો એ સાર,
વિજયતિલકસૂરિ સરગિ પહૂત તેહનુ આગલિ એહવુ સૂત ૧
વિજયદેવસૂરિ કીધ પ્રપંચ મેલતણો તે માડ્યો સંચ,
ષભનયરિ તે કીદ્ધ સંકેત આવ્યા તિહા પણિ ન મલિઉ ચેત ૨
વિજયાણુંદસૂરિ ફિરી આવીઆ મરૂમંડલ ભણી મનિ ભાવીઆ,
વિજયદેવ ષંભાતિ રહ્યા લોક તેહના મતિ અતિ ગહગહિયા ૩
ચોમાસુ તિહા રહી પારણુઇ ચાલણુહાર આવ્યા બારણુઇ,
વાટિ જાતા તુરકિ ગ્રહ્યા ઉંટ પુઠિ બાંધ્યઇં તે વહ્યા ૪
પગિ બેડી હાથે દસકલા એણી પરિ દિવસ ગયા કેતલા,
કરઇ દંડ મુંકાઇ તેહ દુપ દીઠઉ અતિ તિહા નહી રેહ ૫
પેટલાદિ હાકિમ એમ કીધ બાર હજાર મુદ્રા તેણુઇ લીધ,
છૂટા મરૂમંડલિ તે ગયા તોહઇ મનિ ઉજલ નવિ થયા ૬
વલી કાવ્યતરા માડ્યા ઘણા વચન ચાલવઇ મેલજતણા,
માહોમાહિ મેલવાનિ મિલઇ પણિ કોઇયિ નવિ જાણુઇ કલઇ ૭
ધરમવિજયવાચક મુનિ મિલઇ તેહનું મન તેમાહિ ભલઇ,
સાગર છતા ન થાઇ મેલ તેણુઇ તે ચાલ્યો જાઇ ભેલ ૮
વિચરતા આવઇ ગુજરાતિ રાજનગરિ સહૂય બહુ ભાતિ,
ધર્મ્મવિજય તિહા રહિયાં ચોમાસિ વિજયદેવ પણિ તિહા રહ્યા
ઓહ્લાસિ ૯

દૂહા.

હવઇ નિસુણો આગલિ વલી જેહવો હવો સંબંધ,
તેહ સંષેપિ હૂં કહું દુલહો જગિ લોભંધ ૧૦
ધર્મ્મવિજય વાચક વરૂ હુંતિ જેહુનઇં આસ,
આચારજિપદવી તણી પુણ્ય ન પૂરૂ જામ ૧૧

સગુન શાખિ નવિ તસ દૂખ નહી સૂત્રાંતર સાખિ,
અપ્પછવાસી ઓતાસ્થા તે પણિ ન ધરઇ સાખિ. ૧૨
જસ્થી હોત ન આપવો તેણઇ કહીઇ કેઇ;
કંધિ મન મૂકયો રમઇ સોહિ નિવારઇ સોઇ ૧૩
સાગર પખિપિક તે મિલઇ આપિ લખઇ તે લેખ,
કહઇ જે વાત કૂઇ સુણો તેહતણો એ વિશેષ. ૧૪

॥ ઢાલ ॥

રાગ મધુમાધવ.

શ્રીગુરુહીર એ શિખામણી વાણી લોપી લીધા સાગર તાણી
તેહની કીર્તિ વખાણી. ૧૫
વિજયદેવસૂરિ વિહાર કરતા ગુર્જરભૂમિ હુઆ ઊગરંતા,
સાગરમત પસરંતા. ૧૬
અનુક્રમિ સજ્જનમાંહિ તે આવઇ શાંતિદાસ મનમાંહિ લાવઇ;
સાગરમત કિમ થાવઇ. ૧૭
તો તેણઇ શાંતિદાસ ભણાઈ સાગરમતવાલાનઇ વાઈ,
અશુદ્ધ પરૂપણા વાઈ ૧૮
પ્રથમ વખાણઇ જે શ્રુતિ નિષેધ્યો ન વિચારઇ તે મતનો વેધ્યો,
એમ આણઇ તે વેધ્યો. ૧૯
જે નિજગુરુ વચનના ચાખિયા સાધુઆચાર તેણે વિસ્તારિયા,
તસ ગચ્છપતિનઇ પ્રકાશિત. ૨
પણિ વલ્યો ન કીઇ જવાપ ગચ્છપતિ કહે એ મોટું પાપ,
તેણે સમાચરીઇ આપ. ૨૧
તે પણિ શ્રીહીરની વાણી વિસ્તારઇ સઘળઇ સપરાણી,
સાગરનઇ ન સુહાણી, ૨૨
કહઇ શાંતિદાસ એ સહુનઇ કહ્યા ગચ્છબાહિરિ એ નવિ આદરવા,
સાગર મત આપરવા. ૨૩
કહઇ મુનિ એ બહુ બાહિરિ કરયો શાંતિદાસ મનમાંહિ ધરયો,
એમ કરી ગચ્છ શુદ્ધ કરયો. ૨૪

માહોમાહિ લાગો વાદ સાગરમતના કરઇ ઉનમાદ,
હુઉઓ અતિ વિષવાદ ૨૫
ગુરૂ પરિકર કહઇ તુમે એ માટિ ગછ સઘલો કીધો દહવાટિ,
કિમ રહસ્યઇં હુવઇ ઘાટિ ૨૬
ચારિત્રવિજયવાચક તેં આદિ પરિકર સહૂ એકચિત્ત વિવાદિ,
ન બીહઇ સાગર સાદિ ૨૭
તવ તે શાંતિદાસ રીસાણુ બોલઇ આગઇ અતિ સપરાણો,
આવી સુણઇ વખાણો ૨૮
સભામાહિ કહઇ વયણુ અસિદ્ધા સ ઘાઠા નવે ગચ્છ બાહિરિ કીધા,
વાદઇ તસ સમે દીધા ૨૯
કોઇ ન વાદઇ તેહજ સાધો તેણે એ મોટો છલ લાધો,
અહી કીહો અપરાધો ૩૦
ગુરૂ બઇઠઇ શ્રાવક જો કાઢઇ તો તે ચડીઆ અતિહિ આઢઇ,
વીનવીયા ગુરૂ ગાઢઇ ૩૧
જો તુમે સાગરમત અણુસરસ્યો તો નિશ્ચઇ એકલડા ફિરસ્યો,
ભવસાગર કિમ તરસ્યો. ૩૨
સહૂ મિલી ગુરૂનઇં કીધા ગાઢા એકાંતિ બોલ દીધા ટાઢા,
ચેત્યા વિણુ દુખ દાઢા ૩૩
જો સાગરનઇ તુમે નવિ કાઢો તો સહી માઠા તુમચો દિહાઢો,
અમનઇ એ હઠ ગાઢો ૩૪
વિજયાણુંદસૂરિ અમે આદરવ નિજગુરૂ વચન સહી ઉદ્ધરવા,
નિશ્ચઇ બોલ એ કરવા ૩૫
નિસુણી ગછપતિ મનમા ચિંતઇ એ રીસાણા જાઇ અતિ,
મુઝ ચિંત્યવુ રહઇ એકંતિ ૩૬
પૂર્વિં વાચક સાત રીસાણા મુઝનઇ મુકી અલગા થયા શ્યાણા,
ઈણુ ગઈ મોહિ કોણુ ઠેકાણા ૩૭
તો ગુરૂ કહઇ હવઇ કુહુ તે કરીય લષો પટો અહ્મે સહૂ આદરીય,
મતા ગીતારથ કરીય. ૩૮

વયણ જેસિંઘનાં સાંભળી નવિ દીધું ચિત્ત તેહ,
તો સાગર સુત સહજીના કુલવંત હૂઆ એહ. ૩૯
પહેલા સર્વ[illegible] [illegible] છે એહ,
તવી પામ્યો સાગર મતાંતર દીધું તેહ. ૪૦
તો તેહુ આચારજિ સમઝાવિ તે દીધ,
ચીઠી સઘળે ચોકલી બાહિર હૂઆ પ્રસિદ્ધ. ૪૧
તવ તે ઉપરિ વાણીઓ કોપ્યો ઘણો કુલીન,
ભાતિ શુભમતિ તેહની વયણ ઘણું [illegible]. ૪૨
વિજયદેવ [illegible] પહેલા નવિ [illegible] તે ચાહિ,
તવ ચિત્ત નિજચિત્તમાં [illegible] હોસે કોઈ. ૪૩

॥ ઢાલ ॥

ધર્મવિજયવાચક ચિત્તિ ઓ [illegible] તેમ [illegible],
વિજયદેવસૂરિ તસ શિષ્ય ઓ મિલ્યા તો કરીય વિચાર.
વાચક ઓ તુમસ્યું હવે નહી કાજ,
તુમ છો મહાન [illegible]. વાચક ઓ આંકણી. ૪૪
એ[illegible] તે [illegible] ઓ [illegible] દીધા બુદ્ધિ,
હવે તુમ કાં આવો નહી ઓ [illegible] સુણો વિજયદેવસૂરિ. વા. ૪૫
જે તુમે [illegible] ઓ તો અમ [illegible],
પૂછી કરસ્યો તો હવે ઓ મન [illegible] અમ [illegible]. વા. ૪૬
ગુરુ સાખિ [illegible] ઓ [illegible] કરસ્યો તેહ,
જે અમ હવિ આવસ્યો ઓ [illegible] એહ. વા. ૪૭
મન [illegible] ઓ નવિ [illegible] તેહ,
ચિત્ત [illegible] તેહનું ઓ [illegible] મનિ એહ. વા. ૪૮
વિજયદેવ મનિ [illegible] ઓ હવિ ધરી [illegible],

આચારિજ અલગો કરી જી પછઇ કુણ એહનો હોય   વા૦ ૪૯
ધર્મવિજય મનિ ભેદલૂં જી તેહ મનિ અધિક ઉમાહ,
પરિમાઠી તેણઇ ભેલવા જી મનિ સભારઇ દાહ   વા૦ ૫૦
કમઠ કષાય વહઇ ઘણો જી પાસકુ મરસિઉ જેમ,
વિજયાણદસૂરિ નિજગુરૂ જી તે ઉપરિ વહઇ દ્વષ તેમ. વા૦ ૫૧
માયા મડી તેહવઇ જી વૃદ્ધ ઉપાસક સાધ,
છલવયણે તે છેતરઇ જી જાણઇ સહૂ એ બાધ   વા૦ ૫૨
કહઇ સાગર દૂરિ કર્યા જી જે હૂતો એ વેધ;
નિકલક હવઇ અમે હૂઆ જી કરીઇ મેલ ઉમેધ   વા૦ ૫૩
વિજયદેવ ભટ્ટારકો જી આચારજિ ગુરૂ આપ,
ગછ હાથિ હોસ્યઇ આપણઇ જી ટલઇ કરમબ ધનુ પાપ   વા૦ ૫૪
સહૂ મનિ એ આવિઉં સહી જી વારૂ રૂઢ બ ધ,
મ તેજપાલ તેડાવીઓ જી મનિ ધરી એહ નિબ ધ   વા૦ ૫૫
શેત્રુજ યાત્રા મસિ કરી જી આવી નમઇ ગુરૂપાય,
પરઠ કરઇ તે મેલનો જી ધાતિ ન આવઇ ઉપાય.   વા૦ ૫૬
તવ તે યાત્રા ચાલીઆ જી કરી આવ્યા અહઠાણિ,
વલી પ્રપચ તે મડીઓ જી લિખિત કરિઉં એ વિનાણિ   વા૦ ૫૭
હીર જેસિગિ પટ જે લખ્યા જી માનઇ નહી તે દૂરિ,
વાચક પડિત પદ મવે જી તે ઞાણદિ ભરપૂરિ   વા૦ ૫૮
રાગ દ્વેષ નવિ રાષવા જી વડનગછ મર્યાદિ,
વિજયદેવસૂરિં નિજકરિ જી લિષી સઘ આપિઉં આદિ   વા૦ ૫૯
વિજયાણદસૂરિ લષિઉં જી જિહા એ લિષિત મનાય,
ગુરૂવયણા લોપઇ નહી જી તો તુમ આણ પલાય.   વા૦ ૬૦

॥ ઢાલ ॥

દુહા

શાતિદાસ આવી કહઇ મ કરો એહસિઉ મેલ,
મન મયલુ જાણો નહી દુષકારી એ ભેલ   ૬૧

શ્રીવિજયપ્રભ સૂરી ગુરૂ કહઇ નહી ગચ્છ ભાર મુનિ મુઝ દેસ,
અતરૂ લેઇ મરૂધરમાં તે તો દાખ્યો દેસ. ૧૨
અધિક માસ ચૈત્રકતણી નવમી દિધી મેલ,
સમવચિંતઈ ઉપાસિયઈ સહ મિ યો મુનિ હેલ. ૧૩
ગિવિજયદેવસૂરીતણા જે શીતાદિક મૂલ,
તે મનિ સમયાદિ કરી મનહ પુરિ પ્રસિદ્ધ. ૧૪
શ્રીવિજયપ્રભ સૂરીશ્વર પદ પ્રાન ધ્યપુરિ,
કહઇ પધારો નમસ્કરઇ જિહાં છઇ વિજયદેવસૂરિ. ૧૫
તવ તે સહુ સાધિ મિલી આદ ગચ્છવિઈ આદિ,
વિજયદેવસૂરિ વંદિયા દાખ્યો કોમ સવાદિ. ૧૬
પ્રભાવના પ્રમુખ સવે હુઆ ઓચ્છવ ગનેક,
ભગતિ સુખ સંતોષ ભરિ કરઇ વાહુ વિનય વિવેક. ૧૭
એહવઇ શ્રીનિવાસ એ મિલી ધરણ નિરેશ,
ધ્યાસ પાટનીમાં વળ્યા કરઇ ભગવાન પવેસ. ૧૮
મારિ મારિ મુનિ વિચરઇ આવી શિષ્ય ક દેશ,
તવ તે નામ વિહારધારિ મન હુઓ કમસેલ. ૧૯

॥ ઢાલ ॥

રાગ કેદારે.

સાહ નાનઈ ઘરિ આપણુઇ છ લખ્યા નિજગુરૂ માહિ,
દિન બે પછી બિલાલીઆ છ જુહતા ઈડરવારિ.
સુણો છ ન દઇઇ લાલીલાલ.
જે જિમ પ્રભાવ હોઇજુ છ તે તિમ થાઇ સમાધિ,
સુણો છ ન દઇઇ લાલીલાલ. આંચલી. ૭૦
ઈડરવાદિ આવીઆ છ શ્રીવિજયદેવસૂરિ,
શ્રીવિજયપ્રભ સૂરિ સપરિવાર છ વિનય કરઇ ગુણપુરિ. સુણો ૭૧
વાચનાદિ સમવાયધિ છ દેસી પનીઓ સુભાણ,
વિજયપ્રભ સૂરિ તેડીઇ છ મસ્તુ પ્રતિમા મસાણ. , સુણો ૭૨

લેષ લષ્યો ગુરૂરાજનઈં જી અછઇ પ્રતિષ્ટા કાજ;
આસિ દીઓ અનુચાનનઇ જી અહ્મ મનોરથ આજ સુણો૦ ૭૩
ના લષી આવી ગુરૂતણી જી ફિરી લષીઓ વલી લેખ,
આણ લહી દીવાણની જી કો ન ધરઇ તે દ્વેષ સુણો૦ ૭૪
તો પણિ તેણઇ નકારિઉં જી કામના થયો એ વિલખ,
મનમથલુ તવ ઉઘડિઉં જી લીગ ન લાગઇ અખ સુણો૦ ૭૫
ગુરૂપષિને કાગલ લષ્યો જી એ મિઉં કીધુ કાજ,
આચારજિપદ રાષીઉં જી ન રહી આપણી લાજ સુણો૦ ૭૬
ગુરૂ વલતુ તેહનઇ લષઇ જી કારણ બહુ એહ,
સમવાય સહૂ હાથે કરી જી કરસિઉં તુમ મનિ તેહ સુણો૦ ૭૭
તે કાગલ હાથે ચડ્યો જી રાજનગરનો સંઘ,
ગુરૂનઈં તેહ જણાવિઉં જી કરઇ પ્રતિજ્ઞા ઉલંઘ સુણો૦ ૭૮
વલી એક વાત નવી સુણો જી પાષી ષામણા ઠામિ,
નામ ન લિઇ અનુચાનનુ જી કિમ ચાલઇ તે કામ સુણો૦ ૭૯
ત્રીજઇ પષિ તવ કોવિદો જી વિદ્યાવિજય ભણંતિ,
પંન્યાસ પ્રમુખ ષમાવિઉં જી એમ કાં ગુરૂ બોલંતિ સુણો૦ ૮૦
સો ભણઇ રીતિ વડાતણી જી દીઠી તિમ મિં કીધ,
નામિ તુમે ષમાવસ્યો જી તિમ સહૂ એહ પ્રસીધ સુણો૦ ૮૧
તવ મન વિણ નામ ઊચારિઉં જી ક્રિયા ચલાવી તામ,
એમ કરતા કિમ ચાલસ્યઇ જી રહસ્યઇ કિમ એ મામ સુણો૦ ૮૨
એક વિચાર અલગો કરી જી થાપઇ નવો અનુચાન,
આવી પૂછઇ અનુચાનનઇ જી કહઇ જિમ વાધઇ વાન સુણો૦ ૮૩
રાજનગર ષંભાતિનો જી સંઘ લષઇ વલી લેષ,
તપગછપતિ પદ એમ કસિઉં જી કરસિઉં અતિહિ વિશેષ સુણો૦ ૮૪
હવડાં દેવુ નહી ભલુ જી સંઘતણો એ ભાવ;
વિજયરાજ વાચક વરૂ જી વીનવઇ સહજ સભાવ સુણો૦ ૮૫
સંઘવયણ ન ઉલંઘીય જી કાં કરો એહ આકૂટિ;
તાણ્યુ તો પ્રભુ ત્રૂટસ્યઇ જી હાથથી જાસ્યઇ વિછૂટિ. સુણો૦ ૮૬

કરી પ્રણામ તે પ્રભુ ભૂ કરસ્યો પુરૂનો વાપ,
પણ પધરાવો આપસ્યાં ભૂ શ્રીઅવસ્યે તે આપ., સુણો ૮૭
પ્રાણ સુગ દેવાં જે હોય ભૂ નહીં પ્રભુ તો પ્રમ,
તોપી સ સ સહુ સાધુનઈ ભૂ દીધું પા ટુગ ધામ. સુણો ૮૮
વિજયપ્રભસૂરીશ્વર ભૂ જિનમત તમ્હિ દીઠ,
રામ દોસ મનિ મે નહીં ભૂ કરાં સેવા નિસિ દીઠ. સુણો ૮૯
પણિ તે વાત નવિ બને ભૂ આવ્યો સહુઇ સમાપ,
ભલીપરિ જઈ કરી ભૂ વીનતી શ્રીમાસિ એ ભાવ. સુ ૯૦
ના ન કહવાય તેહતણી ભૂ દીધા તેહુઇ આદેસ,
પદમસૂરિ આનીઆ ભૂ ઓછવ અતિહિ વિસેસ. સુણો ૯૧
સૂરતિમાં તેહુઇ સમઇ ભૂ દોસી સોમી સુજાણ,
પ્રેમ દોસી પૂજા તણો ભૂ નામઇ નહીં અજાણ. સુણો ૯૨
આણ્યા આગ્રહથી તેહની ભૂ પાંગરીઆ સુરરાજ,
જ્ઞાનસૂરિ સ ચ પ્રમ પ્રમના ભૂ નવી થાઈ પ્રમ સુણો ૯૩
ઉત્સાહિ સ ઘ સવે મિલી ભૂ દર્શન પાવિ નીપાય,
પૂજા શ્રીમાસું પ્રીતે કરાઈ ભૂ તો હોય રગ અપાર. સુણો ૯૪
આજ પૂજા બહુ પ્રભાવના ભૂ હોઈ અસખ અપાર,
ચતુર્માસિ ભ વિરિ આનીઆ ભૂ ઓછવના નહીં પાર. સુણો ૯૫

॥ ઢાલ ॥

દુહા

સૂરતિમાં વધારીઓ તેહુઇ લીઓ એ વેષ,
વિધિ પખિ ઉપાસિરા તુમ મનિ કરયો વિસેષ. ૯૬
સમજી આવો તો ભલુ સહુ મનિ હોઈ સંતોષ,
નહીંતો ઉત્તર સુગ જણાઈ નહીં મનિ રાખ નઈ રોષ. ૯૭
વિજયદેવસૂરિસુરતણુઇ આદેસિ શ્રીમાસિ,
સૂરતિમાં વિધિ આવ્યું એવો તુમે વિમાસિ. ૯૮
વિજય પખ સ ઘ પાવિ મિલી સાગરસિઉં નહીં કામ,

તુમે ખિહુ સમઝી જે કહે તે અહ્મ મૂષો માગ. ૯૯
વરીઆવિ ગુરૂ આવીઆ ભારૂઅચિનો સઘ સાથિ,
મૂરતિસઘ સહૂ સામહ્યો સફલ કરઇ નિજ આથિ ૧૦૦
શુભ મૂહૂરત લગઇ તિહાં રહઇ વદઇ વધારી મઘ,
વિજયતિલકસૂરિ ગાયતા તેહ ઉઠ્યા ઉલઘ ૧૦૧
દોસી સોમા પ્રેમજી તેણઇ અતિ આદર કીધ,
રહો વાસો ગુરૂપદકજિ કરીય મેલ પ્રસીધ ૧૦૨
તે કહઇ તિહા આવ્યા પછી કરઇ મૂહૂરત ગુરૂરાજ,
હરખ્યા સહૂ શ્રાવક ઘણું સીધા વછિત કાજ ૧૦૩

॥ ઢાલ ॥

વીવાહુલાનો ઢાલ

માઇ ધિનગુપન એ, એ દેશી

પચશત મુદ્રા અગપૂજાઇ દિન આદિ,
એમ દિન પ્રતિ ઓછવ અધિકા હોઇ આહ્લાદિ,
દિન ત્રીજઇ વધારીઆ શ્રાવક આવ્યા પચ,
વાદીનઇં કહઇ પ્રભુ કરવો હવઇ સ્યો સચ ૧૦૪
ગુરૂ કહઇ સ્યા માટિ તે કહઇ કારણુ એક,
જો તે ચિત્તિ આવઇ તો થઇયિ સહૂ એક,
તો ગુરૂ કહઇ કુહુ તે વાકુ જે તુમ ચિત્તિ,
અમ તુમ ગુરૂ એકજ આણુ ધરૂ તસ પ્રીતિ ૧૦૫
તો કહઇ તે શ્રાવક શ્રીવિજયતિલકસૂરિ રાય,
હવઇ ગીત તેહના કુહુ એમ કોઇ ન ગાય,
તો સહૂઇ ચરણે આવી વદઇ ભાવિ,
અસી સીષ સુગુરૂની અહ્મનઇ છઇ એ સભાવિ ૧૦૬
તો પ્રભુ તસ ભાસઇ અહ્મનઇ તસ ઉપગાર,
એમ કરતા સામીદ્રોહપણું એ અપાર,

કરી કરતાર્થ એ પ્રભુ ૦ કરસ્યે પુન્ને પાપ,
પણ્ય પ્રાપ્તાવે પાપસ્યઈ ૦ ચોરવસ્યે તે આપ. સુ૦ ૮૭
કઈ ગુરુ રેતાં જે હોઈ ૦ સહી પ્રભુ એ ધ્રમ,
લોપી સવ સહૂ સાધુનઈ ૦ દીધું પત ફુલ ધામ. સુ૦ ૮૮
જિનરાજ ધ્રસૂરીસિર ૦ જિનવર તણાહિ લીહ,
ધ્રમ દોસ મનિ મે નહી ૦ કરઈ ચેત નિસિ દીહ. સુ૦ ૮૯
ખંખુ તે તાઈ નવિ ભણુ ૦ આપે સહૂઈ સમાન,
મ બાવીસ પિ ભાઈ કરી ૦ ચીનતી પાપાહિ એ સાન. સુ ૯૦
ના ન કહ્યાન તેહતણી ૦ દીધી તેણઈ આદેસ,
મ સનમહિ આવીઆ ૦ ઓછવ અતિહિ વિસેસ. સુ૦ ૯૧
સુરતિમા તેણઈ સમઈ ૦ હોસી ચોથિ સુભવ્ય,
પ્રેમ હોસી પૂન્ય તણો ૦ નામઈ નહી અમાપ. સુ૦ ૯૨
આણુ આપણી તેહની ૦ પાંચરીના ગુરૂરાજ,
જપૂરહિ સવ ધ્રમ ધ્રમના ૦ વડી સારઈ કાજ સુ૦ ૯૩
પંચાહિ સવ સવે મિલી ૦ દર્શન સાધિ વીચાર,
પૂન્ય પ્રાપ્તાનું પ્રીંછી કરઈ ૦ તે હોઈ રમ અપાર. સુ૦ ૯૪
આમ પૂન્ય લઘુ પ્રભાવના ૦ હોઈ અસપ અપાર,
ભરૂઅચિ ભ લિહિ આવીઆ ૦ ઓછવના નહી પાર. સુ૦ ૯૫

॥ ઢાલ ॥

ધ્રમ.

સુરતિસવ વધારીઓ તેણઈ લીઓ એ લેખ,
ખિપ્રિ ખંભ ઉપાસિરા તુમ મનિ કસ્યો વિશેષ. ૯૬
સાભલી આવ્યો તો ભલુ સહૂ મનિ હોઈ સંતોષ,
વહતો ઉત્તર ગુરૂ લખઈ નહી મનિ ધ્રમ નઈ દોષ. ૯૭
જિનરાજસૂરિગુરૂતણઈ આદેસિ પાપાસિ,
સુરતિનગરિ આવજુ એહ્યો તુમે વિમાસિ. ૯૮
જિનપ પંચ સવ સાધિ મિલી સામરસિઈ નહી લાગ,

જે કહઇ તે કરવુ જે કરઇ તે તિમ હોઉ,
અલગુ નવિ કરવુ ભેદ મ કરસ્યો કોઉ ૧૧૪

સુણી સાવય સાવી કહઇ એ ધિન ગુરૂરાજ,
જૂઓ તેહનુ કરણી એ તો વહઇ હજી લાજ,
તો તરણુ તારણુ એ વિજયાણુ દસૂરિ દ,
સેવા એ ગુરૂની કરવી મનિ આણુ દ. ૧૧૫

॥ ઢાલ ॥

દૂહા

મરૂમ ડલિ સીરોહીઇ વિજયદેવ ચોમાસિ,
વિજયતિલકસૂરીતણુ થૂભ અછઇ જિહા પાસિ ૧૧૬

તિહા મુનિ શ્રાવક ભાવસ્યુ જાય વ દન કાજિ,
વારઇ તેહ ભટ્ટારકો નવિ જાવુ મુઝ રાજિ ૧૧૭

સ ઘવી મેહાજલ ભલો ધર્મ્મતણો તે થ ભ,
પાચ રૂપઇઆ દિનપ્રતિ દેહરઇ ષરચ નહી દ ભ ૧૧૮

દાતા સ વેગી સદા ક્રિયાવ ત ગુણુવ ત,
તે તે ગુરૂનઇ વીનવઇ અવધારો માહ ત ૧૧૯

વીર પર પરિ હીરગુરૂ બીજા જે કો સૂરિ,
કુણિ નવિ થૂભ નિષેધિઉ જસ નામિ સ કટ દૂરિ ૧૨૦

વારિઉ એ નવિ જાયસ્યઇ થાસ્યઇ ફિરી વિરોધ,
અવિચારિઉ નવિ કીજીઇ કા ન ધરો શુભબોધ ૧૨૧

એક અવિચારિઉ સૂરિપદ બીજુ ભિન્ન વષાણુ,
ત્રીજુ લેષિ લિખિત તે ચોથુ વારિઉ ગાન ૧૨૨

થૂભ નિષેધ એ પાચમુ અવિચાર્યા એ કીધ,
હાથે આવિઉ કા પૂઓ કહીઇ સહૂ અપ્રસિદ્ધ ૧૨૩

વલી ચીત આચાર્ય જિમ તુમે કહ્યું તિમ કીજઈ,
એમ નહી કઈ વસ્તુ અવર ઉપાય ધરીજઈ ૧૦૭

શ્રીજિનચંદ્રસૂરિ જિનપતિકા રાજ
એ જિનૂનાં ન વાર્યાં તો સહી સમરઈ કાજ ૧૦૮
પણ પચખાણ એહવું આમથી એ નવિ થાય,
મુણી ઉત્તર એહવો તે આચાર્ય તિમ જાય,
ચોમાસામાંહિ વરસ ચઉ વરસાતિ,
નગરકોટીથી તે પ્રીતિવિમુખ આયાતિ ૧૦૯
વલી નહી જિહિ તે નાહવિ ઉતરી ચાવિ,
આપાઢ વદિ સાતમિ ભાર આણી આનિ,
તેણઇ શાસન દેવિઈ કહવાણ જગમાંહિ
જિણ અવસુ માંકિઈ આસોપાણ વિહાણ ૧૧
શ્રીજિનચાણ્ડસૂરિ તે પણિ મનમાં નાખિઈ
તે દેવી સમજે આવિ મન તે રાખિઈ,
રાજનગર પધારી સુરતિનાઇ સાથિ લીઈ
આદેશ તુમારઈ આચારજિ સહુ સુખિઈ ૧૧૧
તે ઉપરિ અવસુ જિણ એ કુણ મત્ત રીતિ,
એમ આણ તુમારી ન હુઈ અચાન ચિત્તિ
જિણ આણિ દીધુ તો તસ દેવી સીખ,
છાવરસ્યો જે તો ચાલ નહી એ ટીખ ૧૧૨
ત્યાઇ જિનચંદ્રસૂરિ અરપિ દીધુ એમ,
ચામરમાં આવી આચાર સત્ય તેમ,
વાંચી તે સાથિ કર્યો વિચાર તે ઉદય,
મિલ ધરમ આવીનાઇ દીધુ પણિ નહી દ્રેષ ૧૧૩
આમદિ એ ન આવઈ જિમ કહ્યુ તિમ કીજઈ,
પૂજ્ય નિજ શ્રુતનાઇ તે કહઇ બીજ ન દીજઈ,

જે કહઇ તે કરવુ જે કરઇ તે તિમ હોઉ,
અલગુ નવિ કરવુ ભેદ મ કરસ્યો કોઉ ૧૧૪

સુણી સાવય સાવી કહઇ એ ધિન ગુરૂરાજ,
જૂઓ તેહનુ કરણી એ તો વહઇ હજી લાજ,
તો તરણુ તારણુ એ વિજયાણુ દસૂરિ દ,
સેવા એ ગુરૂની કરવી મનિ આણુ દ. ૧૧૫

॥ ઢાલ ॥

દૂહા

મરૂમ ડલિ સીરોહીઇ વિજયદેવ ચોમાસિ,
વિજયતિલકસૂરીતણુ થૂભ અછઇ જિહા પાસિ ૧૧૬

તિહા મુનિ શ્રાવક ભાવસ્યુ જાય વ દન કાજિ,
વારઇ તેહ ભટ્ટારકો નવિ જાવુ મુઝ રાજિ ૧૧૭

સ ઘવી મેહાજલ ભલો ધર્મ્મતણો તે થ ભ,
પાચ રૂપઇઆ દિનપ્રતિ દેહરઇ ષરચ નહી દ ભ ૧૧૮

દાતા સ વેગી સદા ક્રિયાવ ત ગુણુવ ત,
તે તે ગુરૂનઇ વીનવઇ અવધારો માહ ત ૧૧૯

વીર પર પરિ હીરગુરૂ બીજા જે કો સૂરિ,
કુણિ નવિ થૂભ નિષેધિઉ જસ નામિ સ કટ દૂરિ ૧૨૦

વારિઉ એ નવિ જાયસ્યઇ થાસ્યઇ ફિરી વિરોધ,
અવિચારિઉ નવિ કીજીઇ કા ન ધરો શુભબોધ ૧૨૧

એક અવિચારિઉ સૂરિપદ બીજુ ભિન્ન વષાણુ,
ત્રીજુ લેષિ લિખિત તે ચોથુ વારિઉ ગાન. ૧૨૨

થૂભ નિષેધ એ પાચમુ અવિચાર્યા એ કીધ,
હાથે આવિઉ કા પૂઓ કહીઇ સહૂ અપ્રસિદ્ધ. ૧૨૩

॥ ઢાલ ॥
રામ ગોડી.
રાગ ગોડમલ્હારની.

ગોસચ્ચસિ તે કરઇ કદાગ્રહ કહણ ન માનઇ કોઇ રે,
પૂન્યમસૂરિનાં જે મત હુઉ વાંદ્યાં બુધ અનેક રે,
હીર ઋષિ ગચ્છનાં જે વાંદસિ તે વરેસિઇ ભાવિં રે,
સાવધ સાચી જે ગુણ આણી તે નિત વદઇ સુભાવિં રે. ૧૨૪
તે પણિ સઘલઇ દેસિ સંભલિઉં વરતા લિખીઆ લેખ રે,
પ્રભુ કં શાસ્ત્ર સિદ્ધાન્ત ઉથાપિ તેહ ન માનઇ રેખ રે,
ઈણઇ સુણો શ્રીવિજ્યદાન સૂરિ સૂરતિ કરી ચોમાસ રે,
પજુસીની વામાલિ પધાર્યા બાગ્ય કારણિ પામ રે. ૧૨૫
તિહાં બહુજણિ કુમારઉ દેખી રીધિઆનિ સુખાયુ રે
ભણી ગુણી જિનધરમિ નિપુણા માઉલગનિ સુપ્રધાન રે,
પરિકર સહિત તિહાં આવી વદઇ વિનતી કરઇ એક સાર રે,
કરસ્યાઇ ચેત્ર ગોડ પ્રતિષ્ઠા મન ધરઇ એ મુનિરાય રે. ૧૨૬
લાભ ઘણો પ્રભુ તુમનઇ હોસ્યઇ તિહાં આવિ ગુરુરાજ રે,
જિમ સૂરતિ સુકાઇ પ્રભાવન પ્રમુખ લાભ સિરતાજ રે,
નૃપતિ હાકમ ફુરમાન કર્યાં છઇ આમાપીર આરમ્ભ રે,
તે પણિ તુસી આઇઇ એહવી વાતિ કહઇ તે સિજ્જઇ આપુ રે. ૧૨૭
મુલ્લાપરે પુરિ આવિ નગરિ એ કુકુમપત્રિ પઠાવી રે,
સંઘ તેડાવ્યા સુગ્નઉ કહઇ તુ શ્રીગુરુ તેડી આવી રે,
અભ્યાગારી સઘનઉ પલાતી ધરમ કરમિ પ્રવીણ રે,
તે પણિ જગુરુ ઋત ગુરુરો આવ્યા ધરમાધીન રે ૧૨૮
રીઝ પધારો તપગચ્છનાયક દાયક સિવસુખ સાર રે
મહુરત સતુણ વદિ ચૈતિસ્થિ જિન નિરધારિઉં ઉદાર રે,
સજ્જનગર પલાતી જ્યોતિષી સૂરસિવજ પન્યાસ રે,
સહૂ મિલી સંઘ સાથિ લેઇ મુહુરત એ સર્વાસ રે ૧૨૯

કહઇ ગછપતિ શ્રીવિજયદેવસૂરિ તાસ તણો આદેસ રે,
હોસ્યઇ તો હુ કરીસિ પ્રતિષ્ટા માહુરઇ એહુ વિમેસ રે,
સૂરતિનો સઘ કહઇ પ્રભુ સુણીઇ લખિઉં આવિઉં છઇ એવ રે,
રાજનગરનઇં મધિ પાઠવિઉં માણુસ આદેસ હેવ રે ૧૩૦
આજકાલિ પણિ તે આવેસિઇ કરયો સઘલા કામ રે,
શુભ મૂહૂરત સાચવયો પ્રભુજી નહી એ વિલંબનો ઠામ રે,
તવ પ્રભુ વેગિ સૂરતિ પધાર્યા રહી દિન ણિ મડાણિ રે,
રાનેરિ થઈ વરીઆવિ પધાર્યા ભરૂઅચિ કીદ્ધ મડાણ રે ૧૩૧
કયરવાડાનો સઘ તિહા આવી પધરાવ્યા ગુરુરાજ રે,
માણુસ સહસ દસ તિહાકણિ મિલિઉં એક પ્રતિષ્ટા કાજ રે,
બિબ અઢીસઇ નાહાના મોટા રયણ પીત પાષાણ રે,
કરઇ પ્રતિષ્ટા સઘ સભાઇ અજન વાસ સુવાન રે ૧૩૨
પાચ દિવસ સઘભગતિ કરી બાહૂ ઘૃત સૂખડી અપૂટ રે,
ચ્યાર સહઇ વલી યાચક અધિકા મિલિઆ બાખઇ મોટ રે
સઘ સઘલ પહુરાવઇ વસ્ત્રિ નવનવે બહૂ મૂલ રે,
જણ પ્રતિ આપી સર્વ સતોષ્યા યાચકજન અનુકૂલ રે ૧૩૩
રૂપઈઆ દસ સહસ વ્યય કીધા સીધા સઘલા કાજ રે,
તે દિનથી ધન સતતિ સુખ ભરિ વાધ્યો અધિકી લાજ રે,
સઘ વોલાવ્યા સહૂઇ નિજઘરિ વપાણ સુણઇ નિતમેવ રે,
કરઇ પ્રભાવના સામીવત્સલ માસકલપ ગુરુ હેવ રે ૧૩૪

॥ ઢાલ ॥

દુહા

રાજનગરથી મોકલ્યુ માણુસ એક ગુરુ પાસિ,
તે વલતુ નવિ લખી દીઇ તે થોભ્યો તસ આસિ ૧૩૫
બીજુ ત્રીજુ તિમ વલી તેહની તેહજ રીતિ,
સીખ દેઇ વાલઇ નહી દભ ધરઇ નિજચિત્તિ ૧૩૬

તેણુઇ પ્રતિષ્ઠા દિન થકઇ સમ્મત તે ત્રિણિ કૃત,
તે દિન ચોત્યા પછી સવે ચોલાવ્યા એ સૂત. ૧૩૭
રાજનગરે ૪ ભાતિમાં જિણ ભવણુ મ કર્ણિ,
મછઓર નગી તેણુઇ કીએ। કર્ણિ ચિત્તિ વિચારિ. ૧૩૮
તે સુણી રાજનગરતણો સ વ વિચારઇ ચિત્તિ,
એથી એતો નીપનુ એ નહી કુણુને મિત. ૧૩૯

સગ, ભાકણી ચોટો.

મુગ્ધારીના વસની દેશી

શ્રીમુનિવિજયના સીસ સોહામા શ્રીદેવવિજય ઉવઝાય,
સુરૂભાઇ દર્શનના સ ભાયા નિજ મછપતિ વખાનિ ઉવ્હાય. ૧૪
મણુ પરિકર સવઢો ભેલી સ વ સમુદાય સવઢો મેલી,
કરઇ વીનતી શ્રીગુરૂ પાસઇ સુણો વીનતી સહૂ એમ ભાસઇ. ૧૪૧
મેલ કીધો હુતો વિજયદેવિ મધુ ભિલપણુ તેહની ટેવિ,
એહના મનમાંહિ છતુ કુડુ એથું વખાણિ દેખાડયું રૂડું ૧૪૨
ભયભરાઇ હવઇં તુમે નાથ મત કરયો તેહનો સાથ,
કુમ કપટીસ્યુ ન કરો સ ગ મનમઇલાસ્યુ કિસો રંગ. ૧૪૩
કૂખિ પીપો ન ઉત્તર કાજ તેહસિઉં નહી આપવો લાજ,
જેહનઇ નહી વચનની લાજ તેહનુ ચિત્ત આણુઇ કામ. ૧૪૪

વસ્તુ પા:—

ચારીત્રિ જે નવિ કહઇ ચોલાવ્યો નવિ આય,
મેહલિઇ દારસસીકર જિમ આવઇ વિમ જાય. ૧૪૫
શ્રીવિજયાણ દસૂરિ કહઇ વાત સુણો નહી ફેર
તસ કહ્યુ કરો અ ગીકાર પણિ ભિલપણુ નહી સાર. ૧૪૬
જે આપણુ તેહનઇ મિલિયા તો વાત ન વણો રસીઆ,
એમ વાર વાર નહી વારૂ મન હરખિ કરો ઉપચારૂ ૧૪૭
કહઇ સ વ સુણો ગુરુરાજ એહ વાણિ નહી આમ કાજ,
જેણુઇ શ્રીસ્વોમિ સનઇ હેલ્યા તેહ સિઉં વલી હુઅનઇ મેલ્યા. ૧૪૮

તોહુઇ પણિ તે મનિ મચલો બોલિઉ નવિ પાલઇ પહલો;
એહની તે મુકો આસ તુહ્મો ગછપતિ લીલવિલાસ ૧૪૯
પટા લિષીઆ ઠામો ઠામિ વિજયાણંદસૂરીનામિ,
ધરમ જાણી કર્યો હુતો મેલ તેણુઇ કીધો છોકર પેલ. ૧૫૦
લિખ્યા બોલથી ગછપતિ ચૂકચો તે માટિ એ ગછપતિ મુકચો,
ગચ્છનો નહી એસ્યુ સંબંધ જૂહા હૂઆ એ જાણો પ્રબંધ ૧૫૧
પાંચ નગરિ પાંચ લેખ મુકયા રાજનગર ષંભાતિ નહી ચૂક્યા,
બર્હાનપુર સૂરતિમાહિ દર્શન જુદુ કરઇ ઉચ્છાહિ ૧૫૨
સિવપુરી નડોલાઈ જાલોરિ મેહાજલ કરઇ ન્યાતનિ જોરિં,
ગછ આવ્યો સઘલો હાથિ વાચક પંડિત મુનિ સાથિ ૧૫૩
શાંતિદાસથી એ રીસાણો અપયશ જગમાહિ ગવાણો,
ગુજરાતિથી વિહાર કરાવ્યો વલતો તે દુષ ઉપાવ્યો ૧૫૪
મરૂમંડલિ ભાષરિ સેવઇ નિજકરણીના ફલ લેવઇ,
હવઇ વિજયાણંદસૂરિંદ કયરવાડઇ અતિ આણંદ ૧૫૫
જંબૂસરિ આગ્રહ જાણી પૂજિ ચઉમાસી ચિત્તિ આણી,
સીણોર સંપેડાધીશ તામ્ર લિષિત કરાવી જગીસ. ૧૫૬
સંધિ તિહા ગુરૂનઇ તેડાવ્યા કયરવાડાના સંઘસિઉં આવ્યા,
ડભોઈઇ કીદ્ધ મંડાણ સંપેડાનો સંઘ સુજાણ ૧૫૭
આવી સામહિઉં તિહા કીધ કીધા ઓછવ અતિહિ પ્રસીદ્ધ,
પુણ્યવિજય વાચકપદ આપ્યુ ભેટ્યા પાસ લોઢણ પુણ્યવાપ્યુ ૧૫૮
સંષેડઇ પૂજ્ય પધાર્યા તિહા શ્રાવક ભાવ વધાર્યા,
સીણોરિ ગુરૂજી પધારઇ લાભ ઝાઝા તિહા તે વધારઇ ૧૫૯
તેહવઇ આવિ તેડુ ષંભાતી પધારો ગુરૂ શિવતાતી,
વેગિ ગુરૂરાજ તિહા આવ્યા મંઘ સહુઇનઇં મનિ ભાવ્યા ૧૬૦
તિહાથી રાજનગરિ સીધાવ્યા શાંતિ ભાવવિજય મનિ ભાવ્યા,
વાચકપદ તેહનઇં દીધા કાજ સઘલા સંઘના સીધા ૧૬૧
સોભાગી તપગછરાય જેહનઇં નામિ નવનિધિ થાય,
વિવહાગી શ્રાવક ભાવિ ધન ષરચઇ ઉલટ આવિ ૧૬૨

કે કરઇ સીમત ઉધ્ધાર ઉપધાન વહઇ કે સાર;
કે માલારોપણ કીજઇ ધર્મશાસ્ત્રાદિ જસ લીજઇ ૧૧૩
નિસા ભદ્ર કેસવ ધર્મપોરી પ્રીસતિ જગમાહિ મોતી;
શ્રીગુરૂ જિહાં જિહાં પધારઇ સુકાઉ લહણ વધારઇ ૧૧૪
પ્રભાવના પૂજા ભગ એમ ઓચ્છવ અધિકા રંગ;
તપગચ્છપતિ એ વણુ ઉનો અવુ અવિચલ દોયો મતીયો. ૧૧૫

॥ ઢાલ ॥

રાગ ધન્યાસી.

ઉધારમંદિ

આવઇ આવઇ જાગલનો પૂત્ર ભરતનૂપ ભાવસ્યુ એ. એ દેમી.
નરીહાઈ નગરી સોહામણી એ,
તિહાં વસઇ મણિનિધાન તો, તપપતિ ગુણખેં એ;
સીપા વીરપાલ કુલદિનમણી એ,
મેદાજલ ગુણગેહ તો, મનોરથ ભ_ુ ધરઇ એ. ૧૧૬
ધ્યાર ભ ધવની જોડલી એ,
સોંધા કેસવ પ્રધાન તો, રૂપ્યો ગુણમણી એ;
જસવત સધવી અતિભલા એ,
વલી જયમલ ગંભીર તા, કોડો બહુ ગુણી એ. ૧૧૭
કમરાજ ગુણરાજ જોડલી એ,
મેહાજલના સુપુત્ર તો, ગુણમણિ આગરા એ;
નામા નારમણ દીપના એ,
કેસવના ભરતાર તો, ઉત્તમી રીતિ ધણી એ. ૧૧૮
વઢમાન રૂડો મોહામણા એ,
આપાનદને ગુણકાર તો, જગજન મો_ના એ;
ધનરાજ મુખરાજ બેહિ ભલી એ,
રૂપ્યાનદને ગુણવત તા, ગુણગણ ઠીમના એ. ૧૧૯

હરચદ સધવી બહુ ગુણી એ,
દાની વિનઈ અપાર તો, જયમલ સુત વડો એ,
ઋષભદાસ લક્ષ્મીદાસ ભલા એ,
જસવતના જસવત તો, રૂપિ રાજતા એ ૧૭૦
નિજ નિજ વસ વધારતા એ,
વટશાષા વિસ્તાર તો, દિન દિન વાધયો એ,
ચ્યારબધવ સીહ સારિષા એ,
કરઇ યાત્રા વીચાર તો, વિમલાચલતણી એ ૧૭૧
પૂજ્ય વાદીજઇ ઉલટ ધરી એ,
તેડીજઇ મરૂદેસિ તો, ઉચ્છવ ઘણા કરી એ,
ચ્યાર બધવ ચિતિ આવીઉ એ,
જોવરાવી મુહુરત સાર તો, ઓછવ રગ ઘણા એ ૧૬૨
સધપતિ વીનતી બહુ કરઇ એ,
સધ આગલિ સુજાણ તો, યાત્રા કારણિ એ,
સધ મુખ્ય સા કચરો ભલો એ.
ઠાકુરસી સુત તાસ તો, વલી શ્રાવક સુણો એ ૧૭૩
સા રૂપો જેસિગજી એ,
વલી સા જીવો પ્રધાન તો, નાથો સુત વડો એ,
સા તોલા સુત રૂઅડો એ,
સૂરજી અતિ સુકુમાલ તો, ચદ્રસેન સુત વડો એ ૧૭૪
ધના ટીલા બેહૂ જોડલી એ,
હેમો મરૂ સુત તાસ તો, અતિહિ શોભતા એ,
સા ભોજો વલી શોભતો એ,
સા ફુલ મનમા ગેલિ તો, મુનિજન પોષતો એ. ૧૭૫
સા વેલો બહુ હરષસ્યુ એ,
મનોહર સામલ સાથિ તો, ચ્યારે સુત ભલા એ;

આપા તાલા મેહૂ બેઠિ લહી એ,
કેસર કર્પૂરસી ઉદાર તો, તેલે નાયો સીપે (?) સહી એ. १७६
સંઘપતિ કેરી વીનતી એ,
સિધી સવિ પ્રમાણ તો, મહૂ જન હરખીઆ એ,
સારિ તો વલી સુત વલ્યા એ,
વીધિ સઘળ લહિ તો, પરમી અતિઘણા એ. १७७
આંબલ મેહૂ ચાલિયા એ,
પીધો નાયો વલી ચાર તો, પ્રમુખ સંઘ વધ્યો એ,
નાયક દેવવિજય સુણી એ,
સર્વવિજય ગુણસાર તો, સાધિ વિરાજતા એ. १७८
નવાબાઈ નગરીથકી એ,
મેઘજલ સંઘનાહ તો, મનોરથ ચિત્તિ ધરી એ,
વિમલાચલગિરિ ચાલતા એ,
સંઘપતિ કર્યા પ્રમાણ તો, સંઘ સાથિ કરી એ. १७९
કે આવ્યા આવ્યા શેત્રુંજગિરિ સાર કે લાભ લહ્યા કરી એ,
ચોક્યા ચોક્યા પ્રભુ પ્રસાદ કે, લખ્તવતી પરિ એ. આંકણી १८
દેસિ દેસિ કુંકુમપત્રી એ,
પાઠવી મૂલ પધારિ તો, લહી પરિં તે સહૂ એ,
નવાનગરીથકી એ,
વધામણાં કર્યાં પાન તો, પૂજ્ય રંગ ધરી એ. કે આવ૦ १८१
સંઘ આવ્યા ઠામ ઠામના એ,
દેસનગરના ચાર તો, ઉદાર આડંબરિં એ,
હય ગય રથ સવિ સજ્જ કર્યાં એ,
પાખરીઆ કેકાણ તો, નીસાણે નાદ ગાજતો એ. કે આવ૦ १८२
પ્રથમ ઘર મેલાવનો એ,
સંઘ મિલીઆ બહુ રંગિ તો, અતિ આનંદ વધ્યો એ,

સીરોહીસંઘ આવીઓ એ,
રાય તિહા અષયરાજ તો, મિલીઆ રંગ ઘણુઇ એ. કે આવ૦ ૧૮૩
જોડિ નીસાણુની રાય દીઇ એ,
વલી દીઇ સુભટના વ્રંદ તો, હરષિ બોલાવીઆ એ,
આણુ લહી નિજ નૃપતણી એ,
માજ ભલઇ સંઘ સાથિ તો, મીરોહીથી સંચરઇ એ. કે આવ૦ ૧૮૪
પાટણિ દેવ જુહારીઆ એ,
કુણગિરિ કીદ્ધ મંડાણ તો પુહુતા સંપેસિરઇ એ,
સંઘ ઘણા આવી મિલઇ એ,
યાત્રા કરી બહુ ભાવ તો, હરખ ઘણુઇ કરી એ,
તિહાથી ચાલ્યા ઉલટ ઘણુઇ એ,
સંઘ આવ્યો સિરપેજ તો, તેજ અધિક તપઇ એ. કે આવ૦ ૧૮૫
દોસી મનિઆસિઉ મિલી એ,
કરઇ વીનતી ગુરરાજ તો, યાત્રા કારણિ એ,
રાજનગરીસંઘ સામહ્યો એ,
ધોલકઇ કીદ્ધ મંડાણ તો, ચોમાસુ ફાગુણતણુ એ કે આવ૦ ૧૮૬
વિજયાણંદસૂરી આવીઆ એ,
વલી વાચક સિદ્ધચંદ તો ભાવવિજય ભલા એ,
પંડિત મુનિ બહુ પરવર્યા એ,
સાધુ સવાશત માન તો, બીજા સહૂ મિલી એ કે આવ૦ ૧૮૭
સાધુ દર્શનિ થઈ પાચસઇ એ,
સ્વપરપષ્યના જાણિ તો, વાણિ અસી સુણી એ,
બારસઇ સેજવાલા ભલાં એ,
એકશત રથનુ પ્રમાણ તો, ઉંટ અઢીસઇ સવે એ કે આવ૦ ૧૮૮
પંચસઇ સાર તુરંગમા એ,
તેતા તે અસવાર તો, સુભટ સવે મિલી એ,

આપા તાલા મેરુ બોરિ બલી એ,
કેયત કર્મ્મી ઉદાર તો, તેણે નાણાં લીધાં (?) ઘણી એ. ૧૭૬
સંઘપતિ કેરી વીનતી એ,
લીધી સુણિ પ્રમાણ તો, બહુ જન હરખીઆ એ,
આણિ તો વલી પુત્ર વડો એ,
લીધો શ્રાવક વલિ તો, ધરમી અતિભલા એ. ૧૭૭
આપણ મેરુ શાસિત એ,
પીધા નાણાં વલી સાર તો, પ્રમુખ સંઘ મલ્યો એ,
વાચક દેવવિજય ગુણી એ,
શાન્તિવિજય ગુણધામ તો, સાધિ વિશાલતા એ. ૧૭૮
નડિઆદ નગરીથકી એ,
મેઘજીત સંઘનાયક તો, મનોરથ ચિત્તિ ધરી એ,
વિમલાચલગિરિ યાત્રા એ,
સંઘપતિ કરઈ પ્રમાણ તો, સંઘ સાથિ કરી એ. ૧૭૯
કે આવ્યા આવ્યા સેત્રુંજગિરિ સાર કે, આજ ભલઈ કરી એ;
સેત્રુંજ સોહાગ મહત પ્રમાણ કે, લલતાણી પરિ એ. આંચલી. ૧૮
દેખિ દેખિ કુંકુમતરી એ,
પાણી ઠુત પાવિ તો વલી પરિ તે ઘણું એ,
નડિઆદનગરીથકી એ,
નવખંડપુર કરઈ યાત્ર તો, પૂજઈ ઈમ ધરી એ. કે આવ્યા ૧૮૧
સંઘ આવ્યઈ ગામ ગામના એ,
દેશનગરના સાર તો, ઉદાર આવઈ નરિ એ,
દેવ ગણ ઈમ ચવિ મહુના કર્યાં એ,
પાલીતાણા કેમણ તો, નીશાણે નાદ ગાજતો એ. કે આવ્યા ૧૮૨
પ્રથમ દેવ મેવાડનો એ,
સંઘ મિલીઓ બહુ રંગિ તો, અતિ આનંદ મલ્યો એ,

સીરોહીસંઘ આવીઓ એ,
રાય તિહાં અખયરાજ તો, મિલીઆ રંગ ઘણુઇ એ. કે આવ૦ ૧૮૩
જોડિ નીસાણુની રાય દીઇ એ,
વલી દીઇ સુભટના વૃંદ તો, હરષિ બોલાવીઆ એ,
આણુ લહી નિજ નૃપતણી એ,
સાજ ભલઇ સંઘ સાથિ તો, સીરોહીથી સંચરઇ એ. કે આવ૦ ૧૮૪
પાટણિ દેવ જુહારીઆ એ,
કુણુગિરિં કીદ્ધ મંડાણુ તો પુહુતા સંપેસિરઇ એ,
સંઘ ઘણુા આવી મિલઇ એ,
યાત્રા કરી બહુ ભાવ તો, હરષ ઘણુઇ કરી એ,
તિહાથી ચાલ્યા ઉલટ ઘણુઇ એ,
સંઘ આવ્યો સિરપેજ તો. તેજ અધિક તપઇ એ. કે આવ૦ ૧૮૫
દોસી મનિઆસિઉ મિલી એ,
કરઇ વીનતી ગુરરાજ તો, યાત્રા કારણિ એ,
રાજનગરીસંઘ સામહો એ,
ધોલકઇ કીદ્ધ મંડાણુ તો, ચોમાસુ ફાગુણતણુ એ કે આવ૦ ૧૮૬
વિજયાણુંદસૂરી આવીઆ, એ,
વલી વાચક સિદ્ધચંદ તો ભાવવિજય ભલા એ,
પંડિત મુનિ બહુ પરવર્યા એ,
સાધુ સવાશત માન તો, બીજા સહૂ મિલી એ કે આવ૦ ૧૮૭
સાધુ દર્શનિ થઈ પાંચસઇ એ,
સ્વપરપષ્યના જાણિ તો, વાણિ અમી સુણી એ,
બારસઇ સેજવાલા ભલા એ,
એકશત રથનુ પ્રમાણુ તો, ઉંટ અઢીસઇ સવે એ કે આવ૦ ૧૮૮
પંચસઈં સાર તુરંગમા એ,
તેતા તે અસવાર તો, સુભટ સવે મિલી એ,

હરિઆરંભે સહસ સુગંધા એ,
વલી ઉપરિ ખમાસ્ત તે, મઝાનાઇ અતિઘણું એ. કે ભાવ १४९
દેખાણન ઘમ આવના એ,
ભાવ ભીત રંગ દેહિ તે, રીતિ ભલીભરિ એ,
વિમ નાગી કેલિક વરિ એ,
રૂપિ રંભાસમાનિ તે, ભાવ મેરિરિસઉ એ. કે ભાવ १५०
આરેખડ આઈ વાણું એ,
માઈ ભલ વિશ્રામ તે, તરસ્યાં ભલ પીઈ એ,
નીસ સહસ આઘૂસ ભલાં એ,
આવક અવર કોક તે, પાર ન પામીઇ એ. કે ભાવ १५१
ચાહિ રે ને ભાસીના એ,
કોપ્યા તાસ વાસ તે, ચોર નાસી ગયા એ,
પાલીતાણું પધારીઆ એ,
ભ્યાર લેહિ નીસાણ તે, સુહિરં મલમલ એ. કે ભાવ १५२
————————————————,
————————————————;
પખાણદ ઘેરી ભલી એ,
તિલક નોહરી નાદ તે, રાસ્યાઈ ભલી એ, કે ભાવ १५३
વીણા તાલ મરદ વલી એ,
ઘુઘરના ઘમકાર તે, પેલા પેલઇ ઘણું એ,
કુમર મોતી વધાવીઆ એ,
નવ નવ નાટારંભ તે, ભીત મેરુ ભાવનું એ. કે ભાવ १५४
પરવ મહણી આગલહિં એ,
એરુવી વંછિત સાર તે, કુમકુમે છાંટણું એ,
પોહિ આવઇ સુનાદ વાજ્યાં એ,
સીધઇ સખીસમિ તે, સમવતિ ઘેનમ એ. કે ભાવ १५५
જિરી ભરાસીના રે કુતા એ,
હલી ભ્યા તે આધાર તે, ભતિ આપમાનીના એ,

જાણી ગિરિનો ગરાસીઆ એ,
આવ્યો માણુસ મેલિ તો, કહઇ કિમ હુહવીઆં એ. કે આવ૦ ૧૯૬
અહ્મ હુકમ વિણુ એણુઇ ગિરિ એ,
ન ચડઇ કો નરનારિ તો, તુમ જન કિમ ચડઇ એ,
કહઇ સંઘપતિ નૃપ હુકમસિઉં એ,
યાત્રા કરઇ સહૂ લોક તો, લાગ કસ્યો તુહ્મ તણો એ કે આવ૦ ૧૯૭
ઓહોસિ કરતા સુભટ સવે એ,
સજ્જ કર્યા હથીઆર તો, હક્કારવ હૂઆ એ,
નાઠા ગિરિના ગરાસીઆ એ,
પઇઠા જઇ ગઢિ ગામિ તો, સંઘદલિ વીંટીઆ એ. કે આવ૦ ૧૯૮
નિવારઇ માણુસ ભલા એ,
ઠામિ ગયા સવે તેય તો, મીનતિ બહુ કરઇ એ,
સંઘદલ બલ દેષી કરી એ,
છાના છપીઆ તેહ તો, કહઇ મુઝ કાઇ દીઓ એ. કે આવ૦ ૧૯૯
સંઘ સવે યાત્રા કરઇ એ,
નિરભય થઈ રલીઆતિ તો, પુણ્ય પોતઇ ભરઇ એ,
સૂરજિકુંડિ તનુ શુચિ કરી એ,
ધોતિ પષાલી સાર તો, સાર કેસર ઘસઇ એ કે આવ૦ ૨૦૦
. ,
. ,
અરચઇ દેવ સુભાવસિઉં એ,
ભાવન ભાવઇ ઓહોલાસિ તો, માગ ન જનતણો એ કે આવ૦ ૨૦૧
અગર ધૂપ તિહા મહઇ મહઇ એ,
એક ગાયન નાચત તો, ઓછવ અતિઘણા એ,
એમ દિન દસ તિહાકણિ રહ્યા એ,
દિન દિન ભોજન દાન તો, સંઘનઇં બહુ માનસિઉં એ કે૦ ૨૦૨
વીસ સહસ માણુસ ભલા એ,
નિત નવલા પકવાન તો, જાસક સહૂ જમઇ એ,

કરઇ સવિ સ ઘની પહુસમવી એ,
સ ઘપતિ સુત કમરાજ તો, સજ્જનિ પરિવર્યાં એ. કે આવ ૨૩
યાત્રા કરી જાતુ આવસિઉં એ,
રૂપઈઆ સહુસ પાંચ તો, લ હરિ દીધ એ;
તલપદ લોક પશુ સવે એ,
ભોજન દેઈ પકવાન તો, વાન વધારીઆ એ. કે આવ ૨૪
લોક કહઇ ધન ધ્યન પદ્મો એ,
દીપા ભેળુઇ અપાર તો, યાત્રા કારવિ એ;
યાત્રા કરી જડુ આવસિઉં એ,
આવ્યા અમદાવાદિ તો, દસ દિન તિહાં રહ્યા એ. કે આવ ૨૫
સઘવત્સલ તહીં તિહાં હવા એ,
સઘવી કહઇ ગુરુરાજ તો, શીરાહી દીઇ એ;
શ્રીજિનચદ્ર સૂરીસિરૂ એ,
સઘ સાથિ કરી યાત્ર તો, સજ્જનસ્યી પાંગર્યાં એ. કે આવ ૨૬
અનુક્રમિ કદિ પધારીઆ એ,
ઓછવ અધિક મડાણ તો, ભવિયણ બુઝઇ એ;
શીરાહી પુજ્ય પધારીઆ એ,
ઓચ્છવ દીધા અપાર તો, સામહીઇ નવુ એ; કે આવ ૨૭
શીરાહીથી સઘપતિ ચાલીઆ એ,
આવ્યા નડીઆદમાહિ તો, વાજા વાજતઇ એ.
ત્રીજુ ચોમાસુ પલવીઇ એ,
ચીતુ ન થાઇ ચોમાસ તો, ચોથુ વાઘસિંઘિ એ. કે આવ ૨૮
સુગુરુવિધિ પધારીઆ એ
સાહ કાહાનો પુણ્યવત તો, જિન ભલીઆં એ,
કરી મનિરા તિહાં ભણી એ,
વાચકપદ એક દીધ તો, શીરાહી આવીઆ એ. કે આવ ૨૯

ગુજ્જરધરથી સહૂ સ ઘિ એ,
પાઠવીઆ પરધાન તો, શાતિવિજયગણી એ,
સ ઘ વીનતી સઘલી કરી એ,
પધારઇ ગુરૂરાજ તો, રાજનગર ભણી એ   કે આવ૦ ૨૧૦

॥ ઢાલ ॥

રાગ ધન્યાસી

રાજનગરિ ગુરૂરાજ પધાર્યા ભવિયણ અતિ આણુ દ જી,
ધર્મ્મધ્યાન બહુમાન ઉપાય પામઇ પરિમાણુ દ જી   ૨૧૧

દાન દીઇ બહુ ગુરૂઉપદેસિ પાલઇ સીલ સુભાવિ જી,
તપ તપઇ વરભાવન ભાવિ ધન વાવઇ ગુરૂ આવિ જી   ૨૧૨

વાચક વિબુધ બહુ મુનિ પરવરીઓ રાજઇ શ્રીગુરૂરાજ જી,
વિજયતિલકસૂરિ પાટપનોતો દીપાવઇ ધર્મ્મકાજ જી   ૨૧૩

ઉદયવ ત અધિકો મહિમ ડલિ પ્રતિપો જગ ઉપગારી જી,
મેરૂમહીધર મહી રવિ સસિહર સાયર થિરતા ધારી જી.   ૨૧૪

તિહા લગઇ એ આસીસ અનોપમ તાર્યા બહુ નરનારી જી,
એ ગછધારી બહુ હિતકારી સાચો પરઉપગારી જી   ૨૧૫

સ વત સસિ રસ નિધિ મુનિ વરસિ પોસ સુદિ રવિકરયોગિ જી,
રાસ રચિઓ એ આદર કરીનઇ શાસ્ત્રતણુઇ ઉપયોગિ જી. ૨૧૬

વીસલનયરિ કેસવસા ન દન ધિન્ન સોમાઇ માય જી,
શ્રીરાજવિમલવાચકસીસ અનોપમ મુનિવિજય ઉવઝાય જી   ૨૧૭

તાસ સીસ પભણુઇ બહુ ભગતિ દર્શનવિજય જયકારી જી,
તે ગુરૂની હુ આણુ આરાધુ જેણુઇ લાજ વધારી જી   ૨૧૮

નયર બરહાનપુરમ ડણુ મોટો શ્રીમનમોહનપાસ જી,
તાસ પ્રસાદિ એ વિસ્તરયો મહિમ ડલિ એ રાસ જી   ૨૧૯

જે ગીતારથ જગહિતકારી તેહ તણો હુ દાસ જી,

ધર્મચંદ્ર વડી ગુરુના સખી આવી અધિક ઉલ્લાસ છે. ૨૨૦
રૂપા શ્રી ગુરુ ઉપરિ સમુઇ કરેવો શુભ પ્રણય છે,
મહાનો માતર આયા છરિ જહુ અશુભ રેઢ બનય છે. ૨૨૧
જિહાં લગઇ એ શાસન શ્રીજિનનું જિનઆણાના ધારી છે,
તિહાં લગઇ એ સમુષે સુણષે રાસ વિજય જયકારી છે. ૨૨૨

इति श्रीतपागच्छाधिराजश्रीहीरविजयसूरिशिष्यनायक । भट्टारकश्रीविजयदेवसूरिरास श्रावकसुश्रीगणि त. स पूर्ण ॥ लिख [illegible]ात् ॥ श्रीअहमदनगरे लिखित पं० दर्शनविजयेन ॥ श्री ॥ स्वात्मपठनार्थमनुलिखितेन ॥ शुभमस्तु लेखकपाठकयोः । कल्याणं भवतु ॥ श्रीरस्तु । कल्याणं भवतु ॥

